JACK KEROUAC

KELYJE

ORIGINALUS RITINYS

baltos lankos

Jack Kerouac

Kelyje

Originalus ritinys

Iš anglų kalbos vertė
Irena Balčiūnienė

baltos lankos

UDK 820-3
Ke-147

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Versta iš:
Jack Kerouac, *On the Road: The Original Scroll*,
Penguin Books, 2007

Printed in Lithuania

ISBN 978-9955-23-333-6
ISSN 2029-2589

Palūžusieji ir palaimintieji kelyje

Jacko Kerouaco „palūžusiosios kartos“ (*beat generation*) Biblija vadinamas romanas „Kelyje“ lietuviškai pasirodo šeštą kartą. Taip nutinka ne kasdien, todėl verta užmesti akį į šio romano leidimo vingius Amerikoje ir vertimo istoriją Lietuvoje, turinio reikšmių kaitą, autoriaus ketinimų nesutapimą su struktūrų, valdančių knygų leidybą, reklamą ir visuomenės nuomonę, veiksmais. Be to, tai visiškai naujas „Kelyje“ variantas – legendinis!

Iš daugybės apie Kerouacą sukurtų mitų ir pasakojimų įspūdingiausia yra ritinio legenda. Vieną 1951 m. dieną, per radiją plyšojant bibopui, Jackas į rašomąją mašinėlę įdėjo ilgą trisdešimt šešių metrų popieriaus ritinį* ir, įkvėpimą palaikydamas vien kava ir benzedrinu, improvizuodamas kaip džiazo muzikantas, be jokių skyrybos ženklų arba teksto padalijimų, kūrybinio šišo pagautas, parašė romaną, vėliau padariusį jį visos kartos balsu. Nuo pirmos iki paskutinės raidės pasakojimas

—

* Nejučiomis peršasi sąsaja su 1919 m. Franzo Kafkos ranka parašytu daugiau nei šimto puslapių laišku savo tėvui Hermanui Kafkai (Franz Kafka, *Laiškas tėvui*, iš vokiečių kalbos vertė Antanas Gailius, Vilnius: Alma littera, 2009).

Gilbertui Millsteinui viename žinomiausių dienraščių paskelbus palankią recenziją, palyginus Kerouacą su Ernestu Hemingway'umi ir romaną pavadinus „palūžusiosios kartos" (*beat generation*)* testamentu, Kerouacas, anot Johnson, užmigo niekam nežinomas, nubudo kaip garsenybė, o „Kelyje" tapo ir iki šių dienų išliko viena geriausiai parduodamų knygų Amerikoje. Praėjusiais metais pasirodė du visų laikų skaitomiausių knygų (*100-top-book*) šimtukai, ir abiejuose „Kelyje" užėmė maždaug 55-ą vietą.

Ne visi recenzentai buvo tokie palankūs. Pavyzdžiui, Trumanas Capote sakė: „Tai ne rašymas, o spausdinimas", o Robertas Brusteinas pasakojimo stilių pavadino „nemąstymo kultu", bet romano reklama Kerouacą kaipmat padarė „žvaigžde". Jam nepatiko dėmesys, sutelktas vien į tai, kas jo gyvenime vyko greitai: rašymo spartą, muzikos klausymąsi, staigų išgarsėjimą, tačiau jo rašomosios mašinėlės tarškėjimas kartu su Jacksono Pollocko pašėlusiais dažų potėpiais ir Charlie Parkerio vingriomis saksofono reprizomis tarsi susijungė į trejybę, simbolizuojančią pokario metais prasiveržusią kontrkultūrą, kurios pamatas – ne amato įvaldymas, meistrystė ir minties drąsa, o prakaitas, skubus betarpiškumas ir nuojauta. Tai ne sielą turinčios kultūros, o vien naujumą branginančios civilizacijos gaminys, čia viskas pritaikyta šios dienos patogumams, nesigrumiant su mirtimi, netrokštant amžinumo.

—

* E. Hemingway'aus „Ir pateka saulė" (*The Sun Also Rises*, 1926) vadinamas „prarastosios kartos" (*lost generation*) testamentu.

Nors pats pravėrė duris, pro kurias plūstelėjo savo elgesio stilių absoliutinantis jaunimo judėjimas, jautriasielis Kerouacas skaudžiai išgyveno dėl Amerikoje visais informacijos kanalais trimituojamos bitnikystės, joje įžvelgiant vien palaido gyvenimo, narkotikų vartojimo, homoseksualumo skatinimo kultą, nepastebint, jo nuomone, svarbiausių – religinių motyvų. Savo išpopuliarintą, o masinės kultūros nuvalkiotą žodį „palūžęs“ (*beat*) jis visą laiką, it dykumoje šaukiančiojo balsas, bandė sieti su žodžiu „palaimintas“ (*beatific*)* ir misticizmu. Tai liudija jo paties suredaguotas termino apibrėžimas, „Random House“ leidyklos įtrauktas į žodyno „American College Dictionary“ 1959 m. leidimą: „Palūžusioji karta – po Antrojo pasaulinio karo atėjusios kartos atstovai, veikiausiai dėl šaltojo karo sukelto nusivylimo pasirenkantys mistinį atsiribojimą ir socialinio bei seksualinio griežtumo nepaisymą. [*beat* (BEATEN var.); išpopuliarintas JACKO KEROUACO].“

Skirtingai negu 1957 m. romano, 1951 m. ritinio tekstas daug ilgesnis, neredaguotas ir necenzūruotas. Visi veikėjai vadinami tikrais, o ne pramanytais vardais. Ritinyje žodis *holy* – „šventas“ vartojamas daug rečiau negu vėliau išleistame romane, dar taip pakiliai nepabrėžiamas autoriaus kartos išskirtinumas, o žodžis *beat* dažniau reiškia „palūžęs“, o ne „palaimintas“.

---

* Lietuviškai žodžiai *beat* ir *beatific* sukuria sunkiai išverčiamą žodžių žaismą, todėl vienas iš esminių romano sakinių „He was BEAT – the root, the soul of Beatific“ gali būti verčiamas: „Jis buvo PALŪŽĘS, o tai – Palaimos siela ir esmė“ arba „Jis buvo BITNIKAS – priklausė ir palūžusiesiems, ir palaimintiesiems“, arba dar kitaip.

Kam patinka, galės pasimėgauti iki XX a. vidurio knygose draustais nešvankiais posakiais, leidėjų reikalavimu pašalintomis homoseksualiomis scenomis, sodomišku epizodu su L. A. viešnamio beždžione. Ritinio tekste nėra neseniai išrasto „politinio korektiškumo". Kerouacas dar nebuvo sumąstęs, kad keiktis, nešvankauti ir piktžodžiauti – pagirtina, o ką nors ne taip prasitarti apie „žydus, homoseksualus arba negrus" – smerktina. Jei romano veikėjas pusprotis, jis ir sako, kad jam smagu matyti kuo daugiau mirusių žydų. Jei pagrindiniam veikėjui nepatinka prie jo kimbantys pederastai, jis net pistoletu jiems pagrasina. Negrai, nebijant padarinių, vadinami negrais ar net juodžiais.

Nors dabar net su žiburiu bandoma ieškoti feminizmo kruopelyčių – su vyrukais, esą, keliauja viena mergina arba moterys viešai aptarinėja vyriško organo privalumus, – tačiau tai gan primityvų požiūrį perteikianti knyga. Kerouacas pasvajoja ne vien apie fizinį, bet ir apie dvasinį abiejų lyčių ryšį, tačiau už gražiai skambančių „idealų" slypi banalus troškimas dulkintis su mergina, kuri „iš meilės" užsivers visą buities naštą, kad jos draugas galėtų kurti, keliauti, klausytis džiazo ir parsirasti namo kada įsigeidęs. Graudžiai visame romane apdainuojamas be tėvo augęs ir jo besiilgintis Nealas Cassady, nejausdamas menkiausio sąžinės graužimo, po visą Ameriką barsto savo vaikus. Kita vertus, romane išsakomas ir Kerouaco mamos požiūris į netinkamą veikėjų gyvenimo būdą, pagraudenama dėl nedorovingo Nealo elgesio. Pats Kerouacas neužmezga homoseksualių santykių vien tam, kad juos išbandytų. Jis nepritariamai žiūri į savo drau-

gužio įprotį vogti automobilius, net pareiškia nevažinėsiąs vogta mašina. Nešvankūs posakiai vartojami ne itin dažnai: tik ten, kur reikia, nevisavertiškai jais nesimėgaujama. Šia prasme „Kelyje" tikrų tikriausia juoda avis dažniausiai su paleistaliežuvavimu save tapatinančioje „šiuolaikinėje lektūroje"*. Ritinyje juntamesnė jungtis su praeitimi, Marku Twainu, dainininku ir gitaristu Woody Guthrie, valkatų pasakojimais ir kaubojų sagomis.

Vis dėlto kas yra tikrasis „Kelyje"? Ritinys nesuteikia pagrindo abejoti nei išspausdinto romano, nei ankstesnių versijų autentiškumu. Žinoma, tai yra jaunesnio žmogaus knyga. 1951 m. pavasarį Kerouacui buvo dvidešimt devyneri, o kai romanas bus išspausdintas, jam jau sukaks trisdešimt penkeri. Ir tai bus kaip tik ta knyga, kokios jauniems žmonėms reikėjo 1957 m., o nenuglaistytas, įspūdžio darymu nesirūpinantis ritinys – tikresnis ir įdomesnis mūsų laikais.

Neblėstantis šio besiužečio romano žavesys glūdi kelio vaizdinyje. Nors šiandien kelias suvokiamas kaip paprasčiausia gyvenimo būtinybė, tuo pat metu tai ir vienas stipriausiai mūsų pasąmonę veikiančių simbolių, susijusių su ieškojimu, sąmonės raida, pažinimu. Jis įkūnija jungtį tarp žemės ir dangaus, žmogaus ir dievybės, šiapus ir anapus, vakarykštės ir šios dienos. Gyvenimo keliu... paukščių keliu... kryžiaus keliu... keliauja istorija ir tikėjimas.** Kelionė

* Ji tikrai negali rungtis kad ir su 2009 m. „Baltų lankų" leidyklos išleisto Williamo S. Burroughso, vieno iš „Kelyje" veikėjų, romano „Nuogas kąsnis" (*Naked Lunch*, 1959) leksika.
** Seniausias iš dabar žinomų Lietuvos teritorijoje kelių – „medgrinda" Kernavės piliakalnio papėdėje – vedė į šventovę.

parodo įvairių istorinių laikotarpių materialinį, socialinį, dvasinį visuomenės lygį. Tikslai, motyvai, bendravimo būdas kiekvienam metui skirtingi. Pagaliau pats keliautojas – Odisėjas, Sindbadas, Skrajojantis Olandas, Amžinasis Žydas, prarastojo Rojaus, šventojo Gralio ieškotojas, šv. Kristoforas*, pirklys, piligrimas, turistas – savaip atskleidžia kelionės kultūrinę prasmę.
Ne basi vingiuojančiais keliais ir takeliais, ne raiti, o vairuodami automobilį plačiais greitkeliais ir plentais lekia Kerouaco veikėjai. Tačiau šis romanas vis dar virpina širdis todėl, kad veikėjams nesvetimas visiškas atsidavimas kelio malonei. Keliavimas – dar kvapą gniaužiantis nuotykis, kai sviedžiamas per petį bet koks atsargumas ir į tolybes leidžiamasi be pinigų ir aiškaus tikslo. Nuo pakilios Walto Whitmano „Vieškelio giesmės" (*Song of the Open Road*, 1856) iki niūraus apokaliptinio Cormaco McCarthy romano „Kelias" (*The Road*, 2006)** – tai vis dar bandymas pasakyti kažką esminga apie Ameriką.
O dabartinės kelionės? Buitinės, komercinės, dalykinės, susijusios su turizmu, poilsiu, būtinybe apsipirkti. Dvasinių išgyvenimų neieškoma, religinio arba pasaulėžiūrinio apsisprendimo jos nelemia. Tai labiau tam tikro išskirtinumo ženklas, vietos pakeitimo veikla.
Maždaug tokia yra reikšmių kaita, suvokiant kelionę arba užmaršties rūke paskendusią Amerikos džiazo jaunystę. Kerouacas be galo žavėjosi džiazu

* Keleivių globėjas šv. Kristoforas (Kristupas) vaizduojamas Vilniaus miesto herbe, brendantis vandeniu ir nešantis ant pečių kūdikėlį Jėzų.
** Lietuviškai 2008 m. išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla (iš anglų kalbos vertė Violeta Tauragienė).

ir šventai tikėjo, kad Charlie Parkeris, Thelonious Monkas ir Dizzie Gilespie – amerikietiški Johano Sebastiano Bacho, Ludwigo van Beethoveno ir Johanneso Brahmso atitikmenys. Ir išties tai buvo savaiminis, proto mažai taisomas muzikavimas, nevalingu gamtiniu gyvybingumu ir tobulu užsimiršimu trykštantis menas. Ypatinga ritminė įtampa, formos laisvė šį grojimą darė gyvu alsuojančiu jausmu, nestokojančiu stiprios erotinės kaitros, nebūtinai nukreiptos į priešingą lytį, greičiau kuriančios spindulingą aureolę, tiksliai ir lanksčiai išreiškiančią improvizatoriaus nuotaikas.
Tai labai skiriasi nuo šiuolaikinio džiazo ir kitos „avangardinės" veiklos, kai kūrybinės išraiškos galią pakeitė pinigų galia. Pakanka įsivaizduoti praėjusio amžiaus šeštojo dešimtmečio „palūžusį ir palaimintą" tranzuotoją kelyje su nutrintu Kerouaco tomeliu rankoje ir palyginti su Indianapolio futbolo komandos „Colts" savininku Jimu Irsay'jumi 2001 m. gegužės 22 d. „Christie's" aukcione už 2 430 000 dolerių sumą* nusipirkusiu RITINĮ. Sunkiai apčiuopiamos bitnikų idėjos šiandien dažniausiai grįžta labai apčiuopiamomis prekėmis. Romano jubiliejaus proga tie, kurių kišenė leido, už 475 dolerius galėjo nusipirkti tokius pat batus, kokiais avėjo Kerouacas, o už 1 500 dolerių – visiškai tokią pat striukę kaip ir kultinio rašytojo.
Kerouaco kelias į Lietuvą prasidėjo 1969 m., kai dirbdama „Vagoje", tuo metu vienintelėje grožinės literatūros leidykloje, pasiūliau šią knygą – neišverstą nei į rusų, lenkų ar kitų „broliškų"

* Brangiau nei buvo parduoti J. Joyce'o „Ulisas" (*Ulysses*, 1922) arba F. Kafkos „Procesas" (*Der Prozess*, 1925).

respublikų kalbas – įtraukti į leidyklos kasmet sudaromą ir Maskvoje tvirtinamą vertimų planą.*
Paprastai į jį būdavo įtraukiamos tik rusų kalba išleistos knygos, o jei ir šios keldavo kokių nors įtarimų, būdavo kupiūruojamos** ir aprūpinamos rusų arba vietinių autoritetų „aiškinamaisiais“ straipsniais.

Dabar daug kam sunku suprasti, kaip tokia knyga prasprūdo pro tankų cenzūros tinklą. Žvelgdama iš perspektyvos ir remdamasi ilga patirtimi galiu tvirtai pasakyti, kad geležinio Maskvos kumščio mitas, – jei ne visada, tai labai dažnai, – rėmėsi vietinės partinės nomenklatūros bailumu ir plačiai iškerojusia savicenzūra.*** Kitaip tariant, Maskvos cenzorius manė, kad Vilniaus cenzorius bus budrus, vilniškis tikėjosi, kad leidyklos vyriausiasis redaktorius bus stropiai perkratęs leidybos planą, ir taip toliau iki paties smulkiausio sraigtelio. Todėl pakako redakcijos vedėjos E. Stravinskienės ir verstinę literatūrą prižiūrinčio vyriausiojo

—

* Jokių autorinių teisių nebuvo paisoma, leidimą versti bet kokį pasaulio autorių suteikdavo Maskva.

** 1972 m. buvo išleistas kupiūruotas (mažiau negu rusiškas!) E. Hemingway'aus romanas „Kam skambina varpai“. Šiai niekšybei drąsiai ir garbingai pasipriešino ir dėl to nukentėjo knygos vertėjas Povilas Gasiulis.

*** Galima atkreipti dėmesį į neseniai išleistus Liongino Šepečio atsiminimus, kuriuose labai tiksliai užfiksuota viena detalė – Lietuva sovietmečiu buvo vienintelė respublika, neleidusi saviesiems tremtiniams grįžti į tėvynę. Ir tai buvo daroma ne Maskvos iniciatyva. Be to, kai Maskvoje jau buvo galima rašyti apie stalinizaciją, Vilniuje tvyrojo gūdi tyla. Tokia tema čia buvo tabu. Ir šį tabu sukūrė vietinių partijos vadukų iniciatyva. („Man marksizmas rūpėjo kaip istorinis fenomenas“, Bronių Genzelį kalbina Aurimas Švedas, *Naujasis Židinys-Aidai*, 2009, p. 3–4).

redaktoriaus pavaduotojo V. Visocko bandymo įrašyti pasiūlytą knygą į leidybos planą, o toliau kiekvienas neapdairiai kliovėsi kito bailiu atsargumu. Knygai prasprūdus pro cerberių akis, leidyklos vadovybės buvau paprašyta parašyti aiškinamąjį straipsnį. Tuomet nesusimąsčiau, kodėl šis darbas buvo patikėtas ne pripažintam universiteto arba literatūros autoritetui, o nepatyrusiai, tik antrą knygą verčiančiai anglistei, neketinančiai žongliruoti marksistinėmis citatomis. Vienintelis vertime pakeistas dalykas – „įtartiname" bohemiškame gyvenime dalyvaujančio veikėjo, komunistinių pažiūrų poeto Alleno Ginsbergo prototipo, pavardė Karlas Marksas (*Carlo Marx*). Iš jos liko tik vardas. Tai ir visos nuolaidos.

Knyga buvo išleista 1972 m. 25 000 egzempliorių tiražu ir kaip lietus susigėrė į perdžiūvusią žemę. Tuoj pat „Pergalės" (dabar „Metai") žurnale pasirodė nedažnai verstinių knygų recenzijas rašiusio, sovietinės tikrovės nepriėmusio ir netrukus nusižudžiusio rašytojo Broniaus Radzevičiaus labai palanki knygos (ne vertimo) recenzija.* Žiupsnelis dalykinių vertimo klaidų buvo išvardyta R. Aleksaitės straipsnelyje „Literatūroje ir mene" (1972, Nr. 49). Žinoma, pirmame vertime klaidų nestigo dėl to, kad net knygos originalą reikėjo gauti savais keliais, be interneto pagalbos bandyti įspėti realijas ir žargoniškas užuominas, perteikti džiazo, tūnančio gan giliame pogrindyje, svaigulį ir daugybę nei mūsų jaunimo, nei rašytojų dar ir šiandien nesukurtų kalbinių dalykų.

–

* Bronius Radzevičius, „Dinas Moriartis ir jo pasekėjai", *Pergalė*, 1972, Nr. 7, p. 176–178.

Kalbant apie knygos reikšmę ir neišdildomą poveikį skaitytojui, reikia prisiminti, kad tai buvo juodo brežnevinio sąstingio laikas, kai laisva Vakarų mintis ir erdvė buvo už geležinės sienos, kurią net trumpam pervažiavus, visur it prilipę sekiojo saugumiečiai, o parodomuoju tikslu išleidžiami mokslo arba kultūros veikėjai buvo verčiami (arba patys sutikdavo) rašyti „ataskaitas“. Tai buvo Romo Kalantos susideginimo metai, kai išėjęs į gatves Kauno jaunimas privertė iš baimės pažaliuoti komunistų partijos viršūnėlę, o Kęstučio Antanėlio 1971 m. gruodžio 25 d. Dailės institute pirmąkart Europoje pastatyta roko opera „Jėzus Kristus – superžvaigždė“ baigėsi tardymais KGB. Cenzoriai sudarkė J. Jurašo 1972 m. Kauno dramos teatre režisuotą Juozo Grušo „Barborą Radvilaitę“. Tik per generalinę repeticiją spektaklis buvo parodytas toks, kokio siekė režisierius. Visi kiti spektakliai vyko jau be Aušros Vartų Madonos paveikslo ir be režisieriaus pavardės.

Nors grėsė įkalinimas, tardymas ar net fizinis susidorojimas, pasipriešinimo formos buvo įvairios: pogrindyje glūdinti rimta disidentinė veikla („Katalikų bažnyčios kronika“), atsargiai kolaboravimo ribą peržengiantis kultūrinis maištas (Jaunimo teatre pastatytas „kitu pasauliu“ alsuojantis R. Rastausko „Lenktynių aitvaras“), labiau išoriškai – per muziką, narkotikus, išvaizdą – besireiškiantis hipiuojančio jaunimo protestas. Ir, žinoma, kalėjimo žmonėms būdingas pomėgis skaityti, kad nors svajonės sparnais būtų galima išskristi į laisvę.

1991 m. daugiausia vadovėlius leidžianti leidykla „Šviesa“ Kerouaco „Kelyje“ pakartojo šian-

dien sunkiai įsivaizduojamu 50 000 egzempliorių tiražu. Tai buvo antrieji atkurtos nepriklausomybės metai: Michailas Gorbačiovas skelbė eilinį ultimatumą Lietuvai, reikalaudamas atšaukti nepriklausomybę; neišvesti sovietų armijos daliniai, šaudydami į beginklius žmones, sausio 13 d. užėmė Lietuvos TV bokštą ir pastatą, o Lietuvos parlamentą supo barikados ir dieną naktį saugojo budinčios tūkstantinės gynėjų minios; rugpjūčio 19 d. Maskvoje įvykęs pučas nušalino nuo valdžios Gorbačiovą, o, pučui pralaimėjus, sovietinės respublikos pradėjo skelbti nepriklausomybę ir prasidėjo Baltijos valstybių tarptautinis pripažinimas. Keitėsi visuomenės gyvenimas, buvo skelbiamos ekonominės reformos, kuriamos socialinių, ideologinių, kultūrinių judėjimų programos. Grįžo dėmesys pusę amžiaus niekintiems simboliams – bažnyčioms, kapinėms, taip pat tautinių kovų, elitinės kultūros vietoms. Pakito reiškinių, jų prasmių pasaulis, gyvenimo arenoje pasirodė įvairių naujų socialinių, kultūrinių grupių, kurios į vartoseną įtraukė naujas, sovietmečiu draustas reikšmes.

Net mažai skaitantys žmonės graibstyte graibstė iš specialiųjų fondų išsiveržusią literatūrą, tremtinių, emigrantų atsiminimus, istorijos apybraižas, kaip grybus po lietaus dygstančius naujus laikraščius ir žurnalus, verstinę literatūrą, kadangi mūsų rašytojai iš slaptų stalčių neturėjo ko traukti. Todėl ir didžiulis „Kelyje" tiražas, nors ir ne per kelias dienas, nors ir be ypatingo atgarsio, vis dėlto iš knygynų dingo. Dar niekas nebuvo pamiršęs, kaip 1989 m. rugpjūčio 23 d. visų lietuvių, latvių, estų širdis ir rankas buvo sujungęs BALTIJOS KELIAS.

Lietuvai įžengus į XXI a., atsivėrus sienoms, išnykus cenzūrai ir ją pakeitus rinkos ekonomikai, „Kelyje“ trečią (2004 m.), ketvirtą (2007 m.) ir penktą (2009 m.) kartą saikingais 2 000 egzempliorių tiražais išleido „aukščiausios prabos“ literatūrai savo dėmesį skirianti „Baltų lankų“ leidykla. Nors ir liko ta pati, bet skaitoma skirtingu metu ir skirtingomis sąlygomis knyga kito, žadino kitokius jausmus. Net du recenzentai pastebėjo 2004 m. leidimą – nuolat Kerouacu besidomintis Lukas Devita* ir Manfredas Žvirgždas. Pastarasis taikliai nusakė, į kokį pasikeitusį laiką atkeliavo Kerouaco romanas: „Jaunajai kartai jis bemaž nieko nereiškia, vargu ar ją galima privilioti pažymint „džiazuojančią“ knygos atmosferą, klajūnų filosofiją, laisvą požiūrį į erotiką: džiazas nūnai nebemadingas, gyvenimo-kelio metaforą nuvalkiojo antrarūšiai Holivudo filmai, erotinių skaitinių pasirinkimas toks platus, kad liudija vis gilėjančią į paauglius orientuotos literatūros intelektualinę bejėgystę.“** Gal ir pagrįstai, bet nepateikdamas pavyzdžių recenzentas atkreipė dėmesį, kad „vertėja originalo necenzūrinę leksiką ir toliau linkusi švelninti“.

Taigi išaugo karta, pamiršusi ne tik sovietmetį, bet ir pirmų atkurtos nepriklausomybės metų dramatizmą. Laisvo, teisingo, doro žodžio troškulys išblėso, žmonės nuo altorių subėgo į maximas ir akropolius, tačiau nors išmuštas, duobėtas, kelias nesibaigia, ir 2010 m., vartotojišką pasaulį apėmusios krizės metais, nors

—

* „Literatūra ir menas“, 2004-10-01.

** *Naujasis Židinys-Aidai*, priedas „Knygų aidai“, 2004, Nr. 4, p. 27.

leidyklos nemoka autorinių atlyginimų, „Kelyje" 2 000 egzempliorių tiražu šeštą kartą atkeliauja į Lietuvą. Bet tai jau legendinis ritinys, Amerikoje išleistas po penkiasdešimties metų, išnykus grėsmei būti patrauktiems į teismą dėl romane vaizduojamų tikrais vardais vadinamų veikėjų.

Kas lietuviškai bus kitaip negu angliškame ritinyje? Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad vertime daugiau brūkšnių negu originale. Kadangi skirtingose kalbose galioja skirtingos skyrybos taisyklės, todėl, paisant sveiko proto ir išklausius protingų patarimų, buvo nuspręsta autoriaus žodžius, praleistą jungtį ir įterptinę mintį skirti, kaip ir ankstesniame romano leidime, brūkšniais. Taigi – dėmesio! – du arba trys trumpieji brūkšneliai priklauso Kerouacui, o ilgieji – vertėjai. Į vertimą taip pat mechaniškai neperkeltos rašybos klaidos, ir, kas nori, o, teisingiau, sugeba, gali jomis pasigėrėti originale, kadangi, pyškinant mašinėle lietuviškai, jos būtų įsivėlusios kituose žodžiuose. Palikti tik kai kurie, lengvai suprantami autoriaus rašymo netikslumai.

Sugriovus Babelio bokštą, visi – gal tik skirtingu mastu – patiriam pralaimėjimą, bandydami gimtąja kalba prakalbinti kitos kultūros ir kito laiko kūrinį. Tikriausiai vertėjai ir vėl nepavyko, nepraradus nė kruopelytės žodžio atspalvio, tikslumo, vulgarumo, lietuviškai sukurti palūžusiosios ir palaimintosios kartos Biblijos. Bet tai ne kelio pabaiga.

Irena Balčiūnienė

Skiriama Nealo Cassady ir
Alleno Ginsbergo atminimui

Camerado*, aš duodu tau ranką!
Duodu meilę, brangesnę už pinigus,
Duodu save, pamynęs įstatymą ir pamokslus;
Ar atsiduosi man taip? ar leisies su manim į
kelionę?
Ar laikysimės vienas kito, kol būsim gyvi?

Waltas Whitmanas**

—

* Drauge. (Pranc.)
** Waltas Whitmanas (1819–1992) – amerikiečių rašytojas, poetas, žurnalistas ir eseistas. Tai jo poemos „Vieškelio giesmė" (*Song of the Open Road*, 1856) baigiamosios eilutės. (Čia ir toliau – vert. past.)

Pirmąkart kart sutikau Nilą netrukus po savo tėvo mirties... Neseniai buvau išsikapstęs iš sunkios ligos, bet apie ją nesismulkinsiu, tik pasakysiu, kad ji buvo susijusi su tėvo mirtim ir siaubingu jausmu, jog mirė viskas. Atvykus Nilui, prasidėjo tas mano gyvenimo tarpsnis, kurį galėtumėt pavadinti gyvenimu kelyje. Seniai svajojau nuvykt į Vakarus*, pamatyti šalį, bet planai likdavo migloti, niekur rimtai neišsijudinau ir taip toliau. Nilas buvo tiesiog sukurtas keliui, nes ir gimė kelyje, kai jo tėvai senu kledaru 1926-aisiais važiavo pro Solt Leik Sitį į Los Andželą. Pirmiausia apie Nilą išgirdau iš Helo Čeiso, kai šis parodė kelis laiškus iš Kolorado pataisos namų. Mane tie laiškai pašėlusiai sudomino, nes juose Nilas naiviai ir meiliai prašė Helo išmokyt jį visko, ką tik šis žinąs apie Nyčę ir kitus nuostabius intelektualius dalykėlius, kuriais Helas taip pelnytai garsėjo. Kažkokia proga mudu su Alenu Ginsbergu šnekėjom apie tuos laiškus ir svarstėm, ar teks kada nors sutikt keistuolį Nilą Kesidį. Bet visa tai jau tolimoj praeity, kai Nilas dar nebuvo toks, kaip šiandien, kai šį jauną kalėjimo paukštelį dar

* Vakarai, Rytai, Šiaurė, Pietūs šioje knygoje reiškia vakarines, rytines, šiaurines, pietines JAV valstijas.

gaubė paslaptis. Ir štai vieną gražią dieną sužinojom, kad Nilas paleistas iš pataisos namų ir pirmą kartą atvyksta į Niujorką; be to, sklido kalbos, kad neseniai vedė 16 metų merginą, vardu Luanė. Kartą, man trinantis Kolumbijos universiteto miestelyje, Helas ir Edas Vaitas pasakė, kad Nilas tik ką atvažiavo ir apsistojo tokio vyruko, Bobo Melkino, skylėj be jokių patogumų Rytų Harleme, arba Ispanų kvartale. Nilas su savo žavia smailia paukštyte Luane pirmą kartą į N. J.* atvyko vakar vakare; išlipę iš greitojo tarpmiestinio autobuso 50-ojoje g., jie pasuko už kampo, žvalgydamiesi, kur čia užkandus, ir pataikė tiesiai į „Hektorą", nuo tada ši užkandinė Nilui visiems laikams liko didžiuoju N. J. simboliu. Jie prisipirko didžiulių glajum apteptų pyragaičių ir nuostabių bandelių su plakta grietinėle. Ir visą laiką Nilas suokė Luanei į ausį maždaug taip: „Klausyk, pupa, mes jau N. J., ir, nors aš dar neišpasakojau tau visko, apie ką mąsčiau, kai važiavom per Misurį, ypač toj vietoj, ties Bunvilio pataisos namais, kurie man priminė ir kalėjimo dieneles, bet dabar būtina stumt į šalį tuos praeities dalykus, susijusius su asmeniniais mūsų meilės dalykėliais, ir galvot apie konkrečius gyvenimo planus..." ir panašiai, tuo savo anų dienų stiliumi. Su draugais patraukėm į jo skylę be patogumų, Nilas duris atidarė vienais šortais. Luanė mikliai stryktelėjo nuo lovos; aiškiai jis ją ten dulkino. Visą laiką tai darė. Vyrukas, kuriam priklausė būstas, Bobas Melkinas, irgi niekur nebuvo dingęs, bet Nilas, matyt, išgrūdo

* N. J. – Niujorkas.

jį į virtuvę, tikriausiai paruošti kavos, o pats tvarkė meilės reikalus.... nes gyvenime jam buvo tik vienas šventas ir svarbus dalykas – seksas, nors, kad sudurtų galą su galu, turėjo keikdamasis lieti devintą prakaitą ir taip toliau. Iš pirmo žvilgsnio man jis priminė jauną Džiną Otrį* --- tvirtas, siaurastrėnis, mėlynakis, kalbantis grynai oklahomietiškai. Ir iš tiesų, prieš vesdamas Luanę ir atvykdamas į Rytus, Nilas dirbo Edo Ulo rančoje Sterlinge, Kolo. Nors daili, ši mažytė buvo siaubinga bukaprotė ir galėjo iškrėst velniaižin ką – vėliau tai įrodė. Apie šį pirmą susitikimą su Nilu užsimenu tik tam, kad būtų aišku, kaip jis elgėsi. Tą naktį visi maukėm alų, aš prisigėriau, pliauškiau nesąmones, miegojau gretimoj lovoj, o rytą, kai pilkšvoj apniukusios dienos šviesoj apdvakę sėdėjom ratu, pešdami paskutinį nuorūkų dūmą, Nilas nervingai atsistojo, ėmė žingsniuoti ratu kažką svarstydamas ir nusprendė, kad bus protingiausia priverst Luanę paruošti pusryčius ir pašluoti grindis. Tada aš išėjau. Tai ir viskas, ką iš pradžių žinojau apie Nilą. O jau kitą savaitę Nilas prisipažino Helui Čeisui, kad jam žūtbūt reikia išmokti rašyti taip, kaip rašo jis; Helas paaiškino, kad aš esu rašytojas, ir patarimo verčiau jis drožtų pas mane. Tuo metu Nilas gavo darbą automobilių stovėjimo aikštelėje, ir kažkokioj naujoj skylėj Hobokeno uoste – velniaižin, ko jie ten nusitrenkė – Luanė įdūko ant jo ir taip užsikepė, kad iš keršto priskiedė policijai visokių isteriškų nesąmonių, ir Nilui teko nešt kelnes

---

* Gene'as Autry (1907–1998) – amerikiečių kino aktorius, „dainuojantis kaubojus", daugelio kantri stiliaus dainų autorius.

iš Hobokeno. Taigi neturėjo kur pasidėti. Todėl atvažiavo tiesiai į Ozono Parką, kur gyvenau su mama, ir vieną vakarą, kai darbavausi prie knygos arba paveikslo, arba prie to, kas jums labiau prie širdies, pasigirdo beldimas į duris, ir ant slenksčio išdygo Nilas, linkčiojantis, palaižūniškai bilsčiodamas kulnimis koridoriaus tamsoje ir sakantis: „La-ba, prisimeni mane, Nilas Kesidis? Atvažiavau prašyti, kad parodytum, kaip reikia rašyti.“ „O kur Luanė?“ – paklausiau, ir Nilas atsakė, kad ji pašliundrinus tikriausiai išmelžė iš kažko kelis dolerius ir parsitrenkė į Denverį... „šliundra!“ Nuėjom išmest po bokalą alaus, nes negalėjom žmoniškai pasišnekėt prie mamos, sėdinčios svetainėje ir skaitančios laikraštį. Vos metusi akį į Nilą, mama nusprendė, kad jis pakvaišęs. Jai į galvą nešovė, kad netgi ne vieną kartą važiuos su juo per pakvaišusią Amerikos naktį. Bare pasakiau: „Kaip kažin ką, biče, puikiai suprantu, atsibeldei ne vien tam, kad taptum rašytoju, ir galų gale apie tą reikalą žinau tik tiek – į jį reikia įjunkt kaip į narkotikus“, o jis atšovė: „Aišku, raukiu, ką turi galvoj, tie dalykai ir man buvo toptelėję, bet noriu štai ko – įgyvendint visus tuos faktorius, kurie, jei teks priklausyt nuo Šopenhauerio dichotomijos kiekvienam viduje realizuojamam...“ ir taip toliau, ir panašiai, ir kad nors velnią būčiau supratęs, o juo labiau jis pats, ir noriu pasakyt, kad tuo metu jis neraukė, ką svaičioja, kitaip tariant, buvo tik laisvės gurkštelėjęs jaunas kalėjimo paukštelis, nešamas nuostabios idėjos tapti tikru intelektualu, ir jam patiko šnekėt tokiu tonu ir kaišiot įmantrius žodžius, tą baisų kratinį, perimtą iš „tikrų in-

telektualų“, bet vis dėlto nepamirškit, kad kitose srityse jis nebuvo visiškas profanas ir, kelis mėnesius pasitrynęs su Leonu Levinskiu, perkrimto reikiamus terminus, žargoną ir įvaldė intelektualinį stilių. Tačiau mylėjau jį dėl jo pakvaišimo, ir mudu gerokai paliurlinom „Lindeno“ bare už mano namų, aš sutikau, kad, kol ras darbą, liktų mūsų namuose, be to, sutarėm kada nors vykti į Vakarus. Tai buvo 1947-ųjų žiemą. Netrukus po susitikimo su Nilu ėmiau rašyti arba piešti savo didžiulį „Miestelį ir miestą“* ir jau buvau beveik baigęs keturis skyrius, kai vieną vakarą, – Nilas pas mus vakarieniavo ir jau dirbo Niujorke, 34-ojoje g., „NJorko“ viešbučio automobilių stovėjimo aikštelėje, o aš mikliai barškinau mašinėle, – jis atsirėmė man į pečius ir tarė: „Klausyk, katytės nemėgsta laukt, didink tempą“, ir aš atsakiau: „Dar valandžiukę, tik baigiu šitą skyrių ir braukiam“, taip ir padariau, ir tas skyrius išėjo geriausias visoje knygoje. Paskui apsirengiau ir abu nuspaudėm į N. J. susitikti su kažkokiom panom. Kaip žinot, kelionė estakadiniu ir požeminiu geležinkeliu iš Ozono Parko į Niujorką trunka valandą ir, lėkdami virš Bruklino stogų mes griuvinėjom vienas ant kito, rodėm pirštais, šūkaliojom, susijaudinę malėm liežuviais, ir mane, visai kaip Nilą, pagavo šišas. O Nilas paprasčiausiai buvo vaikinas, pašėlusiai apgirtęs nuo gyvenimo, ir jei ir muilino kam akis, tai tik todėl, kad baisiai troško gyvent ir užmegzt ryšį su žmonėmis, kurie kitaip nebūtų atkreipę į jį

---

* „Miestelis ir miestas“ (*The Town and the City*, 1950) – pirmas Jacko Kerouaco romanas.

dėmesio. Jis muilino, taip sakant, akis ir man, ir aš tai žinojau, ir jis žinojo, kad aš žinau (tuo ir rėmėsi mūsų bendravimas), bet man buvo nusispjaut, ir mes puikiai tarėm. Ėmiau mokytis iš jo taip pat, kaip jis tikriausiai mokėsi iš manęs. Apie tai, kas buvo susiję su mano darbu, sakydavo: „Varyk! Viskas, ką darai, jėga!“ Mes išmovėm į Niujorką, nors aplinkybių dorai neprisimenu, pas dvi panas --- jokių panų ten neradom, jos turėjo susitikt su Nilu ar panašiai, bet neapsireiškė. Tada nuvažiavom į automobilių stovėjimo aikštelę, kur jam reikėjo kažką padaryt --- persirengti pašiūrėj už viešbučio, pasigražint prieš suskilusį veidrodį ir taip toliau, o jau paskui išjudėjom toliau. Kaip tik tą vakarą Nilas ir susipažino su Leonu Levinskiu. Ir atsitiko pašėlęs dalykas, kai Nilas sutiko Leoną Levinskį... Žinoma, turiu galvoj Aleną Ginsbergą. Abu aštraus proto, jie žaibiškai pamėgo vienas kitą. Dvi skvarbios akys įsisiurbė į dvi skvarbias akis... šventasis akių muilintojas ir didis lyriškasis akių muilintojas, tai yra Alenas Ginsbergas. Nuo tada Nilas dingo man iš akiračio, ir buvo šiek tiek apmaudu... Jų energijos susidaužė kaktomuša. Palyginti su jais, buvau tikras slunkius; negalėjau spėt iš paskos. Va tada ir įsisuko beprotiška ateities įvykių karuselė, visi draugai ir visa, kas dar buvo likę iš mano šeimos, susimaišė didžiuliame dulkių debesyje, užklojusiame Amerikos naktį --- jie šnekėjosi apie

---

* Williamas S. Burroughsas (1914–1997), Amerikos rašytojas, dailininkas, menininkas eksperimentatorius. 1944 m. susitiko su Allenu Ginsbergu ir Jacku Kerouacu, su kuriais kartu kūrė literatūrinį bitnikų kartos judėjimą. Kartais jis vadinamas „pilkuoju bitnikų kardinolu“.

Barouzą*, Hankį, Vikę, ...Barouzą – Teksase, Hankį – Raikerio salos kalėjime, Vikę – šiuo metu susimetusią su Normanu Šnaliu... o Nilas papasakojo Alenui apie žmones Vakaruose, tokius kaip kuprius Džimas Holmsas, biliardo specas, kortininkas ir šventasis pedas... papasakojo apie Bilą Tomsoną, Elą Hinklį, savo vaikystės bičus, gatvės bičus... jie kartu daužėsi gatvėmis zonduodami viską taip, kaip tai darė iš pradžių, ir kas vėliau jau buvo suvokiama su tokiu liūdesiu ir tuštuma... bet tada dūmė šokdami gatvėmis lyg kvanktelėję, o aš kiūtinau paskui juos kaip ir visą gyvenimą paskui tuos, kurie mane domino, o domino tik pakvaišę žmonės, pakvaišę gyventi, pakvaišę kalbėti, trokštantys visko vienu metu, tokie, kurie ne žiovauja ir šneka banalybes... bet dega, dega, dega kaip fejerverkai naktyje. Alenas tomis dienomis pederastavo, eksperimentavo su savim iki paskutinės ribos, ir Nilas tai matė, pats paauglystėj buvo žaidęs pedų žaidimus Denverio naktyje, ir, be galo trokšdamas išmokti rašyti eiles taip kaip rašė Alenas, pirmų pirmiausia Aleną užgriuvo visa didžiule įsimylėjusia siela, kokia apdovanoti tik akių muilintojai. Buvau su jais tam pačiam kambary, girdėjau juos tamsoje, pasvarsčiau ir tariau sau: „Hm, kažkas mezgasi, bet kištis į tai nenoriu." Todėl nesimatėm apie dvi savaites, ir per tą laiką jų santykiai velniškai susiraizgė. O tada atėjo Pavasaris, pašėlęs kelionių metas, ir kiekvienas pasklidusios mūsų kompanijos narys ketino kur nors traukti. Aš plūkiausi prie romano, ir jį įpusėjęs, po išvykos su mama į pietus aplankyti sesers, pirmą kartą pajutau, kad esu pasirengęs keliauti į Vakarus. Nilas jau buvo išvažiavęs. Mudu su Alenu

išlydėjom jį iš tarpmiestinio autobuso stotelės 34-ojoje gatvėje. Viršuj buvo tokia vieta, kur už dvidešimt penkis centus galėjai nusifotografuoti. Alenas nusiėmė akinius ir atrodė grėsmingai. Nilas nusipleškino profiliu, koketiškai gręžiodamasis. Aš nusipaveikslavau iš priekio, bet taip, kad tapau panašus, kaip sakė Liusjenas, į trisdešimtmetį italą, pasirengusį nudobt kiekvieną, kas bent žodelį ištars apie jo motiną. Tą nuotrauką Alenas ir Nilas tvarkingai perpjovė skutimosi peiliuku ir puseles įsidėjo į piniginę. Nilas didžiajam grįžimui į Denverį apsivilko tikrą vakarietišką verslininko kostiumą; pirmas jo pasiūžavimas Niujorke buvo baigtas. Sakau pasiūžavimas, bet iš tikrųjų Nilas tik liejo prakaitą automobilių stovėjimo aikštelėse; tai buvo fantastiškiausias šitų aikštelių tarnautojas, galėjo atbulas keturiasdešimties mylių per valandą greičiu įspraust automobilį į siauriausią tarpą ir sustot per sprindį nuo sienelės, iššokt, išvinguriuot tarp buferių, liuoktelėt į kitą automobilį, apsukt jį penkiasdešimties mylių greičiu kone vietoje, perjungt pavarą, įvaryt atbulą į siaurutėliausią tarpą, spausdamas avarinį stabdį žaibiškai sustabdyt vibruojantį automobilį; tada, pranokdamas sprinto žvaigždę, skriet prie bilietų kontrolieriaus, paduot bilietą, įšokt į kitą, tik ką atvažiavusį automobilį, kurio savininkas dar tik vieną koją iškėlęs, pralįst tikrąja to žodžio prasme pro savininko tarpkojį, dar durelėms neužsitrenkus užvest variklį ir, automobiliui riaumojant, dumt į kitą tarpą tarp mašinų: šitaip dirbt be sustojimo aštuonias valandas naktimis, vakarais per patį piką, kai iš teatrų plūsta žmonės, tepaluo-

tomis, nubrizgusiomis kažkokio girtuoklio kelnėmis, apspurusiu, kailiu apsiūtu švarkeliu ir nudrengtais klapsinčiais batais. Dabar, grįždamas namo, jis nusipirko naują kostiumą; mėlyną siauromis juostelėmis, liemenę ir visa kita, taip pat laikrodį, laikrodžio grandinėlę ir portatyvinę rašomąją mašinėlę, kuria ruošėsi barškinti, kai tik parsibels į Denverį, išsinuomos kambarį ir ras darbą. Atsisveikinimo pietums sukirtom parūkytų dešrelių su pupom „Rikere“, 7-ajame prospekte, paskui Nilas sėdo į autobusą, pasakė pirmyn į Čikagą ir išburzgė į naktį. Daviau sau žodį ir pats patraukt tuo keliu, kai sužydės Pavasaris ir visa žemė atsivers. Ten išvyko karštakošis mūsų ginčininkas. Štai taip ir prasidėjo įspūdžių kupinas mano gyvenimas kelyje, o visa, kas nutiko, taip fantastiška, kad neįmanoma nepapasakot. Apie Nilą užsiminiau tik probėgšmais, nes tuo metu dar nelabai ką apie jį žinojau. Jo santykiais su Alenu ne itin domėjausi, o vėliau paaiškėjo, kad Nilui jie įkyrėjo, labiausiai pederastavimas, ir jis grįžo prie sau įprastų būdų, bet tai nesvarbu. 1947-ųjų liepos mėnesį, gerokai įpusėjęs romaną ir iš karo dalyvio pašalpos susitaupęs apie penkiasdešimt dolerių, buvau pasirengęs vykt į Vakarų pakrantę. Mano draugas Anri Kru iš San Francisko parašė laišką, kuriame kvietė atvažiuot ir plaukt su juo keleiviniu laivu aplink pasaulį. Prisiekinėjo įtaisysiąs mane į mašinų skyrių. Atsakiau, kad būtų gerai ir paprastas krovininis, jei tik padarytų kelis ilgesnius reisus Ramiajame vandenyne, ir aš grįžčiau užsikalęs pakankamai pinigų gyvent mamos namuose, kol baigsiu knygą. Jis rašė, jog turi lūšną Marin Sityje, ir aš galėsiu

kiauras dienas ir naktis atsidėt kūrybai, kol baigsim kvailas patekimo į laivą procedūras. Jis gyvena su mergina, vardu Diana, ji puikiai gamina valgį, žodžiu, viskas ekstra klasė. Anri buvo mano senas parengiamųjų kursų į universitetą draugelis, prancūzas, išaugęs Paryžiuje ir Prancūzijoje, išties pakvaišęs vaikinas --- tuo metu tiesiog nežinojau, kiek pakvaišęs. Taigi jis laukė manęs atvykstant po dešimties dienų. Parašiau laišką, kad atvažiuoju... visai nenutuokdamas, kaip stipriai mane įtrauks kelias. Mama prieš kelionę į Vakarus per daug nesišiaušė, sakė, kad gal tai bus man naudinga, nes kiaurą žiemą įtemptai dirbau ir tupėjau namie; ji daug nekalbėjo net tada, kai pranešiau žadąs tranzuot kelyje, manė, kad ir tai bus man naudinga. Vieno troško, kad grįžčiau gyvas ir sveikas. Taigi, palikęs ant stalo kūpsot įpusėto rankraščio stirtą ir vieną rytą paskutinį kartą sulankstęs patogias namines antklodes, persimetęs per petį kelioninį krepšį su būtiniausiais daiktais, brūkštelėjęs laiškelį iš darbo negrįžusiai mamai, kaip tikras Izmaelis* su penkiasdešimt žalių kišenėj patraukiau Ramiojo vandenyno link. Ir iš karto prasidėjo jovalas! Kai dabar pagalvoju, tiesiog sunku patikėti, kad buvau toks nukvakėlis. Ozono Parke ištisus mėnesius studijavau JAV žemėlapius, net paskaitinėjau kažkokių knygelių apie Amerikos pionierius, siurbdamas tokius vardus kaip Platas, Simaronas

* Pagrindinis amerikiečių rašytojo Hermano Melville'io (1819–1891) romano „Mobi Dikas, arba Banginis" (*Moby-Dick; or, The Whale*, 1851) veikėjas, leidęsis į baltojo banginio medžioklę po visus pasaulio vandenynus.

ir taip toliau, o kelių žemėlapiuose raudonavo ilga linija, kuri vadinosi 6-asis kelias ir tęsėsi nuo Menkių kyšulio galelio iki pat Ilio Nevadoje, o čia nėrė žemyn ir ėjo iki Los Andželo. „Niekur neišsuksiu iš šeštuko iki pat Ilio", – tariau ir išvykau labai savim pasitikėdamas. Šeštuką galėjau pasiekti tik pakilęs į Lokių kln. Niujorko valstijoje. Svajodamas, ką veiksiu Čikagoje, Denveryje ir galiausiai San Frane, 7-ajame prospekte nulipau į metro ir nuvažiavau iki pat galo, iki 242-osios gatvės, visai prie Horeiso Mano* parengiamųjų kursų į universitetą, kur kadaise sutikau Anri Kru, pas kurį dabar važiuoju, o tada įlipau į Jonkerso tramvajų; jo centre persėdau į užmiestinį, ir jis atvežė mane į miesto pakraštį prie rytinio Hadsono upės kranto. Jei įmesit rožę į Hadsoną prie slaptingų jo versmių netoli Saratogos, pamąstykit apie visas tas vietas, pro kurias upė teka, kad amžinai pasinertų jūroj.. pamąstykit apie nuostabų Hadsono slėnį. Taigi žingsnis po žingsnio stūmiaus į jo aukštupį. Penkiskart pavėžėtas, nors ir kiek aplinkiniais keliais, pasiekiau Lokių kalno tiltą, kur 6-asis kelias, darydamas vingį, ateina iš Naujosios Anglijos. Visa tai regėjau svajonėse, bet visai neįsivaizdavau, kaip atrodys iš tikrųjų. Vos tik buvau išlaipintas, ėmė pilt kaip iš kibiro. Aplink – kalnai. 6-asis kelias ėjo iš kažkokių tyrlaukių, suko aplink viaduką ir nyko tyrlaukiuose. Juo ne tik nieks nevažiavo, bet ėmė žliaugt dar smarkiau, o aš neturėjau nė menkiausios užuoglaudos. Teko līst po pušim, bet ir

* Horace'as Mannas (1796–1859) – žymus Amerikos pedagogas, padaręs didelę įtaką visai JAV švietimo sistemai.

tai nepadėjo; ėmiau šaukt, keiktis ir daužyt kumščiu galvą, kad pasirodžiau toks asilas. Kiurksojau už keturiasdešimties mylių į šiaurę nuo Niujorko ir siaubingai siutau, kad pirmą didžios kelionės dieną nusitrenkiau į Šiaurę, o ne į išsvajotus, taip trokštamus Vakarus. Ir dar įstrigau šiauriausiame 6-ojo kelio taške. Pabėgėjau ketvirtį mylios iki vienišos šaunios angliško stiliaus degalinės ir atsistojau po varvančia stogo atbraila. Aukštybėse virš mano galvos apžėlęs didysis Lokių kln. svaidė griausmus, žadinančius Dievo baimę. Buvo matyti vien padūmavę medžiai ir nykūs į dangų kylantys šlaitai. „Koks velnias mane čia nešė?" – keikiausi ir kone žliumbiau, kad nesu Čikagoje... „Juk dabar, po galais, visi užtikrintai leidžia laiką, o aš čia, ir nežinia, kada iki jų nusigausiu?" – ir taip toliau... Galų gale prie tuščios degalinės sustojo automobilis, vyras ir dvi moterys norėjo ramiai pasižiūrėti į žemėlapį. Žengiau į lietų ir ėmiau mostaguoti; jie pasitarė; aišku, atrodžiau kaip maniakas – permirkusiais plaukais ir žliugsinčiais batais... per kvailą galvą buvau apsiavęs meksikietiškais sandalais, kurie, kaip vėliau pasakė tas vyrukas Vajominge, tikrai sudygtų, jei kas juos pasodintų --- kiauri rėčiai, nė velnio netinkantys lietingai Amerikos nakčiai, žvarbiai nakčiai kelyje. Vis dėlto tie žmonės mane priėmė ir parvežė į Niubergą, ir tai buvo geresnis variantas, negu kiaurą naktį lyg spąstuose stirksot Lokių kln. tyruose. „Be to, – pasakė vyras, – 6-uoju keliu niekas nevažinėja... jei nori pasiekt Čikagą, važiuok per Olandijos tunelį N. J., o paskui Pitsbergo link", – ir aš žinojau, kad jis sako tiesą.

6-asis kelias buvo tik nusmurgus svajonė – sėdint namie prie židinio kvaila įsivaizduoti, kaip bus šaunu važiuot per visą Ameriką viena vienintele raudonąja linija, o ne bandyt visokiausius kelius ir plentus. Toksai tad mano tragiškasis šeštukas --- ir dar apie jį kiek vėliau. Niuberge lietus liovėsi, nudrožiau iki upės ir į Niujorką turėjau grįžt autobusu su mokytojų delegacija, važiuojančia iš savaitgalio kln-se - - nesibaigiantis ple ple ple, o aš keikiuosi visą kelią, gailėdamas iššvaistytų pinigų, ir kartoju: „Norėjau vykt į Vakarus, o vietoj to visą dieną ir naktį blaškiaus pirmyn atgal, iš Šiaurės į Pietus, lyg niekaip neužsivedantis variklis." Prisiekiau, kad ryt būsiu Čikagoj; kad šį kartą neapsišaučiau, nusispjovęs sėdau į Čikagos autobusą ir nė nemirktelėjęs išleidau kone visus pinigus, kad tik toj prakeiktoj Čikagoje būčiau ryt rytą. Autobusas išvažiavo 2 val. nakties iš 34-osios g. autobusų stoties maždaug po šešiolikos sugaištų valandų, praleistų trenkiantis 6-ojo kelio link. Dabar mano subinė klusniai keliavo į Vakarus. Bent jau ta kryptimi. Kelionės į Čikagą neaprašinėsiu, tai buvo įprastinė kelionė autobusu, žliumbė vaikai, kepino saulė, kiekvienam nedideliam Pensilv. miestelyje įlipdavo ir išlipdavo kaimiečiai ir taip toliau, kol pagaliau įvažiavom į Ohajo lygumą ir tada jau įsismaginę lėkėm aukštyn iki Aštabjulos, o paskui, jau naktį, per visą Indianą. Į Čikagą atvažiavau paryčiais, įsitryniau į KJV* ir pustušte kišene – per savo kvailą galvą – griuvau miegoti. Pūčiau į akį visą dieną, paskui pradėjau zonduot

* KJV – krikščioniško jaunimo viešbutis.

Čikagą. Mičigano ežero vėjas, bibopas Lupe*, ilgi pasivaikščiojimai P. Holstedo ir Š. Klarko gatvių rajone ir vienas itin ilgas pusiaunaktinis pasivalkiojimas po lūšnynus, kur mane, kaip įtartiną tipą, sekė policijos patrulių automobilis. Tuo metu, 1947-aisiais, bibopas varė iš proto visą Ameriką, bet dar nebuvo pasiekęs dabartinio lygio. Vyrukai Lupe kažką zulino, tačiau be užsidegimo, nes bibopas tuo metu buvo kažkur tarp Čarlio Parkerio** „Ornitologijos“ ir kito, nuo Mailso Deiviso*** prasidėjusio periodo. Ir kol sėdėjau ir klausiausi nakties garsų, kuriuos kiekvienam iš mūsų įkūnijo bibopas, mąsčiau apie savo draugus nuo vieno šalies krašto iki kito ir apie tai, kad visi jie tam pačiam beribiam kieme kažką daro, puldinėja, laksto kaip pamišę. O kitą popietę, pirmą kartą gyvenime, patraukiau į Vakarus. Buvo šilta ir puiku, tokią dieną tik ir stovėt kelyje. Kad išvengčiau velniškų Čikagos transporto galvosūkių, nuvažiavau autobusu į Džolietą Ilinojuje, išlipęs praėjau Džolieto areštinę ir, kai pavėsingos skurdžios miestelio gatvės liko už nugaros, atkišau nykštį. Kadangi visą kelią nuo Niujorko iki Džolieto važiavau autobusu, man buvo likę maždaug 20 dolerių. Pirmas mane paėmė dinamitą gabenantis sunkvežimis su plazdančia raudona vėliavėle, ir pasistūmėjau apie trisdešimt mylių gilyn į didįjį žaliąjį Ilinojų; vairuotojas man parodė, kur

* Centrinio Čikagos rajono pavadinimas.

** Charlie Parkeris (1920–1955) – amerikietiškojo džiazo kompozitorius ir muzikantas, grojęs altiniu saksofonu.

*** Milesas Davisas (1926–1991) – amerikietiškojo džiazo solistas, grojęs trimitu.

6-asis kelias, kuriuo dabar važiavom, susikerta su 66-uoju, o paskui abu šauna į Vakarus, į neįsivaizduojamus tolius. Maždaug trečią valandą po pietų, kai pakelės kioskelyje sukirtau obuolių pyragėlį ir ledų, manęs paimt sustojo moteris nediduku dviviečiu automobiliu. Prie mašinos bėgau pagautas pasiutusio džiaugsmo. Deja, tai buvo pagyvenusi moteris, pati turinti mano amžiaus sūnų, ji paprasčiausiai norėjo, kad kas nors padėtų nuvažiuot į Ajovą. Žinoma, buvau už. Ajova! ne per toliausiai nuo Denverio, o jau Denveryje galėsiu atsipūst. Iš pradžių kelias valandas vairavo ji; kartą net užsimanė — lyg būtume tikri turistai — aplankyti kažkokią seną bažnyčią, paskui aš sėdau prie vairo ir, nors esu gan skystas vairuotojas, važiavau pro Rok Ailandą per visą Ilinojų iki Davenporto Ajovoje. O čia pirmą kartą gyvenime pamačiau mylimiausią upę — Misisipę --- išdžiūvusią, vasariškai padūmavusią, nusekusią, aitriai dvokiančią kaip nuogas Amerikos kūnas, kurį ji skalauja. Rok Ailandas ---- geležinkelio bėgiai, lūšnos, nusmurgęs centriukas; paskui per tiltą — į Davenportą, panašų miestelį, visą persmelktą pjuvenų kvapo ir įšildytą Vidurio Vakarų saulės. Čia moteris turėjo pasukt kitu keliu į gimtąjį miestą Ajovoje, o aš išlipau. Leidosi saulė. Išgėręs kelis bokalus šalto alaus, nukulniavau į miesto pakraštį, o eiti buvo geras gabalas. Visi vyrai žingsniavo iš darbo namo... su geležinkelininkų kepurėm, beisbolininkų kepurėm ir dar kitokiom, visai kaip ir bet kuriam kitam miestelyje po darbo. Vienas užvežė mane ant kalvos ir išlaipino prie tuščios kryžkelės prerijų pakraštyje. Buvo pašėlusiai gražu. Kitoj gatvės pusėj stovėjo motelis,

pirmas iš daugybės, kuriuos mačiau Vakaruose. Pro šalį važiavo tik ūkininkai; įtariai mane nužvelgę, jie dardėjo sau, namo traukė karvės. Nė vieno sunkvežimio. Pro šalį prašvilpė keli automobiliai. Nuzvimbė kažkoks pasiutęs jaunikis su besiplaikstančiu šaliku, į seną klebetą įsidėjęs supergalingą variklį. Saulė dingo, o aš likau purpurinėje tamsoje. Dabar mane surėmė baimė. Nebuvo matyti net Ajovos kaimų žiburių; dar valandėlė, ir niekas nuo kelio manęs nebeįžiūrės. Laimė, į centrą mane parvežė žmogus, grįžtąs į Davenportą. Bet ir vėl stypsojau ten, kur pradėjau. Nudrožiau į autobusų stotį ir atsisėdau visko apmąstyti. Sukirtau dar vieną obuolių pyragėlį ir ledų, daugiau beveik nieko ir nevalgiau keliaudamas per šalį, žinojau, kad tai maistinga ir, savaime suprantama, skanu. Paskui nutariau rizikuoti. Pusę valandos paganęs akis į kavinės padavėją, sėdau į autobusą, važiuojantį į Davenporto pakraštį, ir išmoviau užmiestin, bet šį kartą prie degalinių. Čia praūždavo didieji sunkvežimiai, dž-ž-ž, ir po dviejų minučių, sužviegęs stabdžiais, vienas sustojo šalia manęs. Nudūmiau prie jo, širdyje klykdamas iš džiaugsmo. O koks vairuotojas... stambus, ištvermingas, tvirtas, išsprogusiom akim, šiurkščiu, šaižiu balsu viską maišantis su žemėm, jis mažiausiai kreipė dėmesį į mane, todėl galėjau leist kvėptelt pailsusiai sielai... nes vienas didžiausių vargų keliaujant yra tas, kad tenka šnekėti su begale žmonių, tarsi tikinant juos, kad neapsiriko tave paėmę, ir netgi linksminti juos, o visa tai be galo vargina, išsunkia, jei visą laiką tranzuoji ir nesi suplanavęs nakvot viešbučiuose. Šis tipas tiesiog klykavo perrėk-

damas variklio burzgimą, ir man reikėjo tik kartkartėm šūktelt, žodžiu, abu kaip reikiant atsipalaidavom. Jis savo katafalką varė iki pat (Rapid Sičio Ajovoje), stūgaudamas istorijas apie tai, kaip kiekvienam mieste, kur kvaili greičio apribojimai, jų nepaisydavęs, ir begalę kartų kartojo: „Pralekiu pro tuos prakeiktus farus taip, kad jie nespėja pabučiuot man į subinę!" Jis buvo nuostabus. Ir nuostabiai man pasitarnavo. Kai įvažiavom į Rapid Sitį, pamatė iš paskos lekiantį kitą sunkvežimį ir, kadangi turėjo sukt, pamirksėjo užpakaliniais žibintais tam vyrukui, o tada pristabdė, kad galėčiau iššokt; aš taip ir padariau, stvėręs kelioninį krepšį, o tas kitas vairuotojas, supratęs pasikeitimo ženklą, sustojo, aš akies mirksniu atsidūriau didžiulėj kabinoj, nusitaikęs lėkt šimtus mylių per naktį, ir buvau toks laimingas! Naujasis vairuotojas irgi buvo trūktagalvis ir rėksnys, todėl galėjau atsiloš t, atsipalaiduot ir riedėti tolyn. Mačiau, kaip priekyje, po žvaigždėmis, už Ajovos prerijų ir Nebraskos lygumų, lyg Pažadėtoji Žemė jau dūluoja Denveris, o už jo, it brangakmenis naktyje, spindi dar didingesnė – San Francisko vizija. Kelias valandas vairuotojas spaudė visu greičiu ir kaip užsuktas pliekė istorijas, paskui vienam Ajovos miestelyje, Stiuarte, kur po kelerių metų mus su Nilu sulaikė farai, įtardami, jog pavogėm kadilaką, jis keletą valandų ant sėdynės numigo. Aš taip pat snūstelėjau; paskui šiek tiek pasivaikščiojau palei vienišas žibinto šviečiamas mūro sienas ten, kur kiekvienos gatvelės gale slypėjo prerijos, ir naktyje it rasa sklandė kukurūzų kvapas. Auštant vairuotojas staiga krūptelėjo ir

nubudo. Vėl šovėm į priekį, ir po valandos virš žalių kukurūzų laukų jau pakibo Di Moino dūmai. Dabar jam buvo metas ramiai papusryčiauti, todėl pats pasiekiau Di Moiną, iki kurio buvo likusios maždaug keturios mylios, mane pavėžėjo du Ajovos univ. studentai; buvo keista sėdėti jų patogiame naujitėlaičiame automobilyje ir, švilpiant lygiu keliu į miestą, klausytis kalbų apie egzus. Pamaniau, jog prieš važiuodamas į Denverį visą dieną dėsiu į akį. Nuėjau į KJV, bet laisvų kambarių nebuvo, ir nuojauta atvedė mane iki geležinkelio bėgių -- jų Di Moine begalė -- ir pagaliau prie geležinkelių depo gavau kampą viešbutyje, primenančiame niūrią, seną lygumų taverną, ir visą nuostabiai ilgą dieną išmiegojau didelėj, kietoj, baltoj lovoj, kur ties galvūgaliu ant sienos buvo įrėžti nešvankūs užrašai, o dūmų prirūkusį geležinkelio vaizdą dengė nudrengtos aklinos geltonos užuolaidos. Nubudau, kai saulė jau raudo; ir tai buvo viena ryškiausių, viena keisčiausių mano gyvenimo akimirkų, nes visai nenutuokiau, kas esu... buvau toli nuo namų, kelionės vaizdų išvargintas ir persekiojamas, niekad nematytame, pigiame viešbučio kambaryje, girdėjau, kaip lauke šnypščia garas, kaip girgžda senos medinės grindys, girdėjau žingsnius viršuje ir daugybę liūdnų garsų, žiūrėjau į aukštas sueižėjusias lubas ir iš tiesų kokias penkiolika keistų sekundžių nežinojau, kas aš. Baimės nejutau, tiesiog buvau kažkas kitas, save praradęs nepažįstamasis, ir visas mano gyvenimas buvo tariamas, pasivaidenęs... Tūnojau kažkur Amerikos pusiaukelėje, ant pasienio linijos, skiriančios mano jaunystės Rytus nuo mano ateities Vakarų, ir galbūt todėl tai atsitiko

kaip tik čia ir kaip tik tada – keistas raudonas saulėlydis. Bet reikėjo liautis aimanuot ir keliauti, todėl pasiėmiau krepšį, pasakiau iki prie spjaudyklės sėdinčiam senukui viešbučio prižiūrėtojui ir nuėjau užkąsti. Sušveičiau obuolių pyragėlį ir ledų --- kuo giliau į Ajovą, tuo geresni jie buvo, pyragėlis – didesnis, ledai – riebesni. Tą popietę, kur tik mesdavau akį, mačiau pulkelius žaviausių Di Moino mergyčių --- jos traukė iš mokyklų namo, bet neturėjau laiko nė pagalvot apie jas ir pasižadėjau kaip reikiant paūžti Denveryje. Alenas Ginsbergas jau buvo ten; ir Nilas; ten buvo Helas Čeisas ir Edas Vaitas, tai buvo jų gimtasis miestas; ir Luanė maišėsi ten; žinojau iš nuogirdų, kad Denveryje susimetė įspūdinga kompanija, įskaitant Bobą Befedą ir jo žavią šviesiaplaukę seserį Beverlę; dvi Nilo pažįstamas slaugytojas seseris Galjon; ir net Alanas Temko, mano senas rašinėjantis draugelis iš univeros, buvo ten. Džiugiai ir nekantriai laukiau susitikimo su jais. Todėl ir dūmiau pro gražias kaip paveikslėlis mergytes, o gražiausios mergytės pasaulyje gyvena Di Moine, Ajovoj. Ant ilgos kalvos sunkvežimiu, panašiu į šaltkalvio dirbtuvę ant ratų, mane užvežė vyrukas, jis vairavo stovėdamas, kaip koks labai šiuolaikiškas pieno pardavėjas; iš ten mane kaipmat paėmė ūkininkas su sūnumi, vykstantys į Eidelį kažkur Ajovoje. Šiame mieste, po didžiule guoba netoli degalinės, aš susipažinau su tokiu kaip aš tranzuotoju, su manim įveikusiu nemenką kelio atkarpą. Tai buvo pats tipiškiausias niujorkietis, kilęs iš Airijos, daugiausia važinėjęs pašto furgonu, o dabar traukiąs į Denverį pas savo draugužę pradėti naujo gyvenimo.

Man labiau atrodė, kad jis nuo kažko iš N. J. bėga, tikriausiai nuo įstatymo. Normaliom sąlygom to raudonanosio trisdešimtmečio nusilakėlio įkyrumas mane būtų tiesiog papjovęs, tačiau buvau išsiilgęs paprasčiausios žmogiškos draugystės. Vilkėjo jis nudryžusį megztinį, mūvėjo apsmukusias kelnes ir neturėjo su savim nieko panašaus į kelioninį krepšį --- tik dantų šepetuką ir nosinių. Pareiškė, kad toliau turim važiuoti kartu. Reikėjo sakyt ne, nes kelyje jis atrodė poklaikiai. Bet neišsiskyrėm, ir mus paėmęs nešnekus vyras pavėžėjo iki Stiuarto Ajovoje, o ten jau tikrai užplaukėm ant seklumos. Stiuarte geras penkias valandas stypsojom prieš geležinkelio bilietų kasą, laukdami į Vakarus vykstančio transporto, kol nusileido saulė... norėdami prastumti laiką, iš pradžių pasipasakojom apie save, paskui jis pažėrė nešvankių istorijų, o vėliau paprasčiausiai spardėm akmenukus ir visaip ūkavom ir stūgavom. Viskas mirtinai įgriso; nutariau išmest doleriuką troškuliui numalšinti; nudrožę į seną barą Stiuarte išmaukėm kelis bokalus alaus. Čia jis apkaušo kaip kiekvieną vakarą savo Devintajame prospekte, ir ėmė džiugiai klykauti man į ausį šlykščias savo gyvenimo svajones. Man jis beveik patiko; ne dėl to, kad, kaip vėliau paaiškėjo, buvo šaunus tipas, bet kad į viską atsiliepdavo su užsidegimu. Sutemus grįžom į kelią, ir, žinoma, niekas nesustojo, išvis nedaug kas važiavo pro šalį. Taip sulaukėm trečios ryto; bandėm kiek numigt geležinkelio stotelėj ant suolo, bet per naktį tarškėjo telegrafas, o lauke dundėjo didžiuliai krovininiai traukiniai. Nė vienas nežinojom, kaip įšokt į vagoną, niekad anksčiau

nebuvom bandę, nenutuokėm, ar tie traukiniai vyksta į Rytus, ar į Vakarus, ir kaip tai sužinoti; arba kokius prekinius vagonus pasirinkt ir taip toliau... Todėl, kai visai prieš aušrą atvažiavo Omahos autobusas, stryktelėjom į jį ir atsisėdom, pastūmę knarkiančius keleivius --- aš sumokėjau už abu ir taip paaukojau kone paskutinius dolerius. Jo vardas buvo Edis. Jis man priminė sesers vyrą iš Bruklino. Tik dėl to ir likau su juo. Kažkodėl atrodė, lyg būčiau keliavęs su senu draugu... besišypsančiu, geraširdžiu prietranka, su kuriuo galima kvailioti. Auštant atvykom į Kaunsil Blafsą; iškišau galvą ir apsidairiau; visą žiemą skaičiau, kad, prieš patraukdami į Oregoną ir Santa Fė, čia sustoja ištisi furgonų karavanai; ir, žinoma, dabar pamačiau tik vienokio arba kitokio sumauto stiliaus priemiesčio namiūkščius, išsibarsčiusius nykioje pilkoje aušroje. Paskui Omaha ir, velniai rautų, pirmas kaubojus, palei nublukusią urminių mėsos sandėlių sieną einantis su plačiakrašte kaubojiška skrybėle ir teksasietiškais batais, jei ne apranga, niekuo nesiskiriantis nuo paprasčiausio auštant mūriniuose Rytuose sutikto palūžėlio. Išlipom iš autobuso ir užkopėm ant ilgos per tūkstantmečius galingojo Misurio suneštos kalvos, ant kurios šlaitų buvo pastatyta Omaha, paskui išsigavom už miesto ir atkišom nykščius. Netoli, tik iki kitos sankryžos, mus pavėžėjo turtingas rančos savininkas su kaubojiška skrybėle ir pasakė, kad Nebraskos slėnis (Platas) toks pat didžiulis kaip ir Nilo slėnis Egipte, ir, vos jam taip pasakius, tolumoje pamačiau aukštų medžių eilę, it gyvatė besiranganti kartu su upės vaga, bei aplink žaliuojančius

beribius laukus, ir beveik pritariau jam. Paskui, kai stypsojom prie kitos sankryžos ir dangų ėmė traukt debesys, kitas kaubojus, kokių šešių pėdų ūgio ir ne tokia didele skrybėle, pasišaukęs mus pasiteiravo, ar kuris mokam vairuoti. Žinoma, Edis mokėjo ir net turėjo teises, o aš ne. Kaubojus atgal į Montaną varėsi du automobilius. Jo žmona nakvojo motelyje prie Grand Ailando, ir jis norėjo, kad mes nuvairuotume ten vieną automobilį, o tada jau perimtų jį. Nuo Grand Ailando jis vyktų į Šiaurę, ir mūsų keliai išsiskirtų. Vis dėlto pasistūmėtume net 100 mylių į Nebraską, ir mes džiugiai sutikom. Edis vairavo vienas, o mes su kaubojum burzgėm iš paskos ir, vos tik išvažiavom iš miesto, Edis, savame kailyje nerimdamas, ėmė spaust devyniasdešimt mylių per valandą. „Po galais, ką tas tipas daro!“ – sušuko kaubojus, ir mes šovėm į priekį. Prasidėjo beveik tikros lenktynės. Valandėlę net pamaniau, kad Edis bando su automobiliu sprukti --- ko gera, tai jis ir ketino padaryti. Bet kaubojus jį prisivijo, lipte prilipo prie mašinos ir ėmė signalizuoti. Edis liovėsi spaudęs. Kaubojus ėmė signalizuot, kad sustotų. „Velniai rautų, gal nori ištikšt, sprogus padangai? Ar negali važiuot kiek lėčiau?“ „Nu, velnias, negi buvo devyniasdešimt? – nustebo Edis. – Lygiam kely nepajutau.“ „O tu truputį atvėsk, ir gal nesubyrėsim iki Grand Ailando?“ „Būk ramus.“ Vėl leidomės į kelionę. Edis šiek tiek apsiramino, netgi apsnūdo. Taip nuvažiavom 100 mylių per Nebraską, palei vingrųjį Platą ir žaliuojančius laukus. „Per krizę, – pasakė man kaubojus, – bent kartą per mėnesį įšokdavau į prekinį vagoną. Tada šimtai žmonių važiuodavo

atvirose platformose ir prekiniuose vagonuose, ir tai buvo ne tik valkatos, bet ir visokio plauko bedarbiai, traukiantys iš vienos vietos į kitą, o kai kurie išvis be jokio tikslo. Ir taip visuose Vakaruose. Tada iešmininkai prie tavęs nesikabindavo. Kaip šiuo metu — nežinau. Dabar Nebraska man šnipšto vietoj. O juk apie dvidešimt penktuosius čia buvo tik didžiulis dulkių debesis, dulkės, kiek akys užmato, ir daugiau nieko. Nebuvo, kuo kvėpuoti. Žemė visa juoda. Gyvenau čia tuomet. Dėl manęs jie gali grąžinti Nebraską indėnams. Labiau už viską pasauly nekenčiu šitos prakeiktos vietos. Dabar mano namai Montanoje, Mizuloje. Atvažiuok kada nors, pamatysi dievišką kraštą." Kiek vėliau, po pietų, kai jis pavargo malti liežuviu, aš užsnūdau --- jis mokėjo įdomiai pasakot. Kelyje sustojom pailsėti ir ko nors užkąsti. Kaubojus nuėjo lopyti atsarginės padangos, o mes su Edžiu susėdom tokioje lyg ir naminėje valgykloje. Staiga išgirdau pašėlusį juoką, šauniausią visame pasaulyje, ir į užkandinę įvirto tikrų tikriausias senbuvis Nebraskos ūkininkas su tuntu bernų; džeržgiantys jo šūksniai aidėjo per visą lygumą, per pilką tos dienos pasaulį. Visi juokėsi kartu su juo. Jam į viską pasaulyje buvo nusišvilpt, bet jis pašėlusiai visais rūpinosi. Tariau sau: „Ti-ik paklausyk, kaip jis juokiasi. Štai tau Vakarai, štai ir aš Vakaruose." Jis virste įvirto į valgyklą jau iš tolo šaukdamas valgyklos šeimininkę, o ji kepė saldžiausią visoje Nebraskoje pyragą su vyšniomis, aš irgi gavau gabalą su ledų kauge. „Moč, tempk ko nors drūtesnio, kol nepradėjau savęs paties žalio ryti arba neprasimaniau dar kaži ko, — ir dribt ant kėdės,

tada: – cho cho cho cho cho! ir nepagailėk įmest pupų." Pati Vakarų dvasia sėdėjo šalia manęs. Kad taip sužinojus viską apie jo laukinį netašytą gyvenimą ir ką, po velnių, veikė visus šiuos metus, kai nesijuokė ir nešūkaliojo! „Tai bent", – tariau mintyse, tada grįžo kaubojus, ir mes nurūkom į Grand Ailandą. Atmovėm pasiutusiai greit. Jis nuėjo pasiimt tuo metu miegojusios žmonos, o paskui vėl į priekį, jo laukiančios nežinomos lemties link, o mes su Edžiu grįžom į kelią. Iš pradžių kažkokiu savadarbiu klabuku mus pavėžėjo du jauni tauškaliai kaimiečiai ir, pradedant dulkt lietui, išlaipino plynam lauke. Paskui seniokas, nesiteikęs aušint burnos, velniaižin kodėl mus paėmęs, nuvežė iki (Prestono) Nebraskoje. Čia Edis, suniuręs ir viskam abejingas, atsistojo vidur kelio prieš būrelį vėpsančių kresnų žemaūgių omahų indėnų, neturinčių nei kur eiti, nei ką veikti. Kitoj kelio pusėj buvo bėgiai ir vandens siurblinė su užrašu „Prestonas". „Trauk mane velniai, – ištarė nustebęs Edis, – juk jau esu buvęs šiame mieste. Prieš daug metų, per tą sušiktą karą, naktį, buvo vėlu, ir visi miegojo, išėjau į platformą parūkyt, aplink – nė gyvo velnio, o mes – pačiam vidury, tamsu kaip pragare, aš pakėliau akis, o ten, ant vandens cisternos, užrašyta „Prestonas"... važiavom Ramiojo vandenyno link, visi knarkė, visi tie prakeikti nukvakę subingalviai, ir stovėjom vos kelias minutes, ėmėm kuro arba ko kito, ir vėl tolyn. Suk jį velniai tą Prestoną! -- Nuo tada nekenčiu šitos vietos!" Tačiau Prestone vėl įstrigom. Kaip ir Davenporte, Ajovoj, kažkodėl važiavo vien ūkininkų mašinos; o kartkartėm, dar blogiau,

prazvimbdavo turistų automobiliai – seni pirdžiai prie vairo, o jų žmonos rodo pirštais į kraštovaizdį, studijuoja žemėlapius arba kėkso atsilošusios kaip savo svetainėse visoj Amerikoj ir įtariai į viską spokso. Ėmė dulkti stipriau, ir Edis sustiro; buvo plonai apsirengęs. Kelioniniam krepšy sumeškeriojau vilnonius škotiškus marškinius, ir jis apsivilko juos. Pasijuto geriau. Užtat aš sustipau. Kažkokioj nušiurusioj indėnų krautuvėlėj nusipirkau lašų nuo slogos. Nuėjau į vištidės dydžio paštelį ir išsiunčiau mamai cento vertės atvirlaiškį. Grįžom į pilką kelią. O prieš nosį tas „Prestonas" ant vandens siurblinės. Pradundėjo Rok Ailando traukinys. Pro šalį, liedamiesi į vieną dėmę, praskriejo miegamųjų vagonų keleivių veidai. Traukinys per lygumą nuūkavo mūsų troškimų kryptimi. Lyti ėmė smarkiau. Bet žinojau, kad ten nusigausiu. Kitoj kelio pusėj automobilį sustabdė aukštas, išstypęs žmogėnas plačiakrašte skrybėle ir išlipęs pasuko mūsų link; panėšėjo į šerifą. Dėl viso pikto mintyse sukurpėm istorijas. Tasai artinosi neskubėdamas. „Ar jūs, vaikinai, kur nors važiuojat, ar šiaip sau važinėjatės?" Nesupratom klausimo, nes tai buvo velniškai suktas klausimas. „O kas yra?" – paklausėm. „Matot, aš čia už kelių mylių turiu porą atrakcionų ir ieškau vaikinų, norinčių padirbėt ir užsikalt doleriukų. Turiu koncesiją ruletei ir mediniam ratui, žinot, kur galima mėtyt lėles ir bandyt laimę. Ar nenorėtumėt, vaikinai, pas mane padirbėt, gautumėt 30 proc. pelno." „O kambarys ir maistas?" „Lovos bus, bet valgio ne. Turėsit maitintis mieste. Mes kartais šiek tiek pakeliaujam." Ėmėm svarstyti. „Gera proga", – pasakė jis ir kantriai laukė, kol

apsispręsim. Jautėmės kvailai ir nežinojom, ką sakyti, aš, pavyzdžiui, visai nenorėjau kišt uodegos į tą balaganą, juk taip velniškai skubėjau į Denverį pas bičus. Pasakiau: „Nežinau, man kuo greičiau, tuo geriau, todėl tikriausiai neturėsiu laiko." Edis sumurmėjo kažką panašaus, tada, mostelėjęs ranka, senyvas žmogus abejingai nudyrino prie automobilio ir nuvažiavo. Štai ir viskas. Mes nusijuokėm ir pasvarstėm, kas būtų buvę, jei būtume sutikę. Vaizduotės akimis pamačiau tamsią dulkiną lygumų naktį, pro šalį slenkančias nebraskiečių šeimas, daugiausia okius*, rausvus jų vaikus, į viską žvelgiančius su bailia pagarba, ir žinojau, kad būčiau jautęsis velniškai prastai, mulkindamas juos tais pigiais balagano triukais... ir velnio ratas sukasi prerijų tamsoje, ir, Viešpatie Aukščiausias, ta liūdna karuselės muzika, o man ramybės neduoda kelionės tikslas... ir miegam kokiam nors paauksuotam vagone ant maišinio audeklo lovos. Edis pasirodė esąs gerokai išsiblaškęs keliabendris. Pro šalį, vairuojamas senyvo žmogaus, riedėjo juokingas prieštvaninis automobilis, sulipdytas lyg iš kokio aliuminio, ketvirtainis kaip dėžė, be abejo, vilkikas, bet vaiduokliškas idiotiškas nebraskiškas namų darbo vilkikas, kuris šliaužė vėžlio greičiu ir galop sustojo. Puolėm prie jo; vairuotojas pasakė, kad gali paimti tik vieną; žodžio netaręs, Edis įšoko vidun, ir jie pamažu išnyko iš akių, nusiveždami mano vilnonius marškinius, tuos pačius, kuriuos vilkėjau rašydamas pirmą knygos pusę. Tiek to, nusiunčiau marškiniams oro bučkį, juk jie

—

* Klajojantys sezoniniai darbininkai iš Oklahomos arba Nebraskos.

buvo brangūs tik kaip prisiminimas, be to, – nors nežinojau – man buvo lemta juos kažkur kelyje atgauti. Pralaukiau tame košmariškame Prestone ilgai ilgai, kelias valandas; jau ėmiau manyt, kad atėjo naktis, bet iš tiesų buvo ankstyva popietė, tik labai apniukus. Denveris, Denveris, kaip man galų gale nusigaut į Denverį. Jau ketinau pasuoti ir sėst gerti kavos, tik staiga sustojo apynaujis jauno vyruko vairuojamas automobilis. Nudūmiau kaip beprotis. „Kur reikia?“ „Į Denverį.“ „Galiu pavėžėt šimtą mylių ta kryptimi.“ „Liuks, išgelbėjai man gyvybę.“ „Aš pats tranzuodavau, todėl visad ką nors paimu.“ „Ir aš imčiau, jei turėčiau automobilį.“ Taip mes plepėjom, ir jis išpasakojo man visą savo gyvenimą, – nepasakyčiau, kad įdomų, – todėl pradėjau snaust ir nubudau kaip tik už Šiaurės Plato, čia jis mane ir išleido. Nespėjau rimtesnės minties suregzti, kai prasidėjo nerealiausia mano gyvenimo kelionė – atviras sunkvežimis be užpakalinio borto ir šeši ar septyni išsikėtoję vaikėzai, o vairuotojai – du jauni šviesbruviai ūkininkai iš Minesotos, paimantys kiekvieną styp-santį pakelėje --- šypsulingiausia, smagiausia mielų kaimo stuobrių pora, kokią tik galėjai įsivaizduoti, abu tik su medvilniniais marškiniais ir kombinezonais, nuoširdūs, tikri raumenų kalnai, visus kelyje sutinkantys plačia kaipgyvuoji šypsena. Aš pribėgau ir paklausiau: „Yra vietos?“ Jie atsakė: „Aišku, šok per bortą, vietos užteks visiems.“ Viskas buvo be galo paprasta; nespėjau užsiropšt, o sunkvežimis suburzgė ir nušvilpė, aš pasvirau, kažkuris keliauninkas mane pastvėrė, ir aš klestelėjau ant grindų. Kažkas atkišo viskio butelį, nors gėrimo buvo tik ant dugno.

Nuostabiam, švelniam, lietingam Nebraskos ore maukteléjau nemažą gurkšnį. „Ė-hei, varyk! – sušuko vaikėzas su beisbolo kepure, ir jie spaudė septyniasdešimties mylių greičiu, lenkdami visus kelyje. – Mes tuo katafalku važiuojam nuo Di Moino. Kad reikėtų sustot, tiems tipams ne galvoj. Jei sumanai nusičiurkšt, turi šaukt visa gerkle arba varyt tiesiai ir tvirtai laikytis, biče, kaip reikiant laikytis." Nužvelgiau kompaniją. Buvo du jauni ūkininkai iš Šiaurės Dakotos su raudonomis beisbolo kepurėmis, būtinu ŠDakotos jaunuolių galvos dangalu, jie traukė ten, kur buvo nuimamas derlius: tėvokai išleido juos vasarą pasitrankyti po šalį. Buvo du jauni miesto vaikėzai iš Kolambuso Ohajyje, moksleiviai futbolininkai; jie žiaumojo kramtomąją gumą, mirkčiojo, dainavo vėjyje, pasisakė, jog vasarą apskritai tranzuoja po Jungtines Valstijas. „Mes traukiam į L. A.!" – klykė jie. „Ką ten veiksit?" „Iš kur, po velnių, mums žinoti! Koks skirtumas!" Buvo dar aukštas liesas tipas pasalūnišku žvilgsniu, pasisakė esąs vardu Slimas, o kilęs iš Montanos. „Iš kur tu?" – paklausiau aš; gulėjau šalia jo ant kėbulo grindų, nes sėdėt nebuvo įmanoma, visą laiką kaip sviedinukai šokinėjom į viršų; turėklų įsitvert nebuvo. Jis lėtai pasigręžė, pravėrė burną ir ištarė: „Mon-ta-na." Ir pagaliau – Džinas iš Misisipės su globotiniu. Džinas iš Misisipės buvo neaukštas tamsaus gymio vyrukas, prekiniais traukiniais važinėjantis po visą šalį, 30 metų valkata, bet taip jaunai atrodantis, kad negalėjai tiksliai įspėti jo amžiaus. Sukryžiavęs kojas jis sėdėjo ant lentų, žvelgė į laukus ir ištisą šimtą mylių nepratarė nė žodžio, paskui staiga atsigręžė į mane ir pa-

klausė: „Kur tu trenkiesi?“ Pasakiau, kad į Denverį. „Turiu ten seserį, bet nemačiau jos krūvą metų.“ Kalbėjo dainingai ir lėtai. Jo globotinis, šešiolikmetis aukštas šviesbruvis mažvaikis, taip pat buvo apsiskarmalavęs kaip valkata, žodžiu, jie vilkėjo senus drabužius, pajuodusius nuo geležinkelio suodžių, vagonų purvo ir miegojimo ant žemės. Mažvaikis taip pat buvo nešnekus ir, rodės, nuo kažko bėga, o pagal tai, kad visą laiką, įtemptai kažką galvodamas ir laižydamasis lūpas, žvelgė tiesiai į priekį, nusprendžiau, jog tikriausiai sprunka nuo farų. Jie sėdėjo šalia vienas kito, tylūs draugužiai, nepratardami ir kitiems nė žodžio. Jaunieji ūkininkai ir moksleiviai varstė juos akimis; o Slimas iš Montanos kartais pašnekindavo, užgauliai, puse lūpų šypsodamas. Jie nekreipė į jį jokio dėmesio. Slimas nešykštėjo užgaulių užuominų. Man buvo nejaukus platus kvailas jo vypsnys, atsiveriantis tiesiai į veidą ir kažkaip idiotiškai prilimpantis. „Žvangančių turi?“ – paklausė jis mane. „Neturiu, velniai griebtų, gal tik pintai viskio, kol nuvyksiu į Denverį. O tu?“ „Žinau, kur jų gaut.“ „Kur?“ „Bet kur. Juk visada galima įviliot kokį mulkį į tamsų skersgatvį, ar ne?“ „Nu-u, gal ir galima.“ „Tik tada, jei labai reikia valiutos. Traukiu į Montaną aplankyt tėvo. Iš šito katafalko teks lipt Šajene ir pasukt kitu keliu, o šitie psichai važiuoja į Los Andželą.“ „Tiesiai?“ „Tiesių tiesiausiai --- jei nori pakliūt į L. A., tau nuskilo.“ Ėmiau virškint šią idėją, mintis pernaktšvilpt nuo kalvos ant kalvos per Nebraską, Vajomingą, iš ryto per Jutos, o vidurdienį tikriausiai per Nevados dykumą ir galimybė atsirast Los Andžele

per neįtikėtinai trumpą laiką vos nepriverte manęs pakeisti planų. Bet juk man reikėjo į Denverį. Teks lipti Šajene ir gaudyt mašiną, kad pavėžėtų 90 mylių į pietus, į Denverį. Nudžiugau, kai du Minesotos ūkio darbininkai, sunkvežimio savininkai, nutarė sustot Š. Plate pavalgyt; norėjau į juos pasižiūrėti. Jie išlipo iš kabinos ir visiems nusišypsojo. „Nusičiurkšt!" – tarė vienas. „Užkirst!" – pasakė kitas. Bet tik jie iš visos kompanijos turėjo pinigų pirktis maisto. Nušliaužėm paskui juos į restoraną, tvarkomą tunto moteriškių, ir sėdom prie mėsainių ir kavos, o jie ant padėklų atnešamą maistą šlavė lyg savo motinos virtuvėje. Buvo broliai: iš Los Andželo į Minesotą vežiojo žemės ūkio mašinas ir užkaldavo nemažai pinigo. Todėl, keliaudami tuščiomis Ramiojo vandenyno link, surinkdavo visus pakelėse ir pavėžėdavo. Dabar į Los Andželą vyrukai traukė jau kokį penktą kartą ir velniškai smagiai leido laiką. Viskuo džiaugėsi. Ir nesiliovė šypsoję̨si. Pabandžiau juos pašnekinti --- tai buvo idiotiškas mėginimas susibičiuliaut su mūsų laivo kapitonais, nes jie su visa šutve elgėsi vienodai --- ir vienintelis atsakas, kurį gavau, buvo dvi saulėtos šypsenos ir stiprūs, nuo kukurūzų maisto balti kaip sniegas dantys. Restorane prie jų prisidėjo visi, išskyrus du valkatas – Džiną ir jo mažvaikį. Kai grįžom, jie sėdėjo sunkvežimyje, apleisti ir nelaimingi. Ėmė temti. Vairuotojai užsirūkė; naudodamasis proga, pašokau ir pasakiau nubėgsiąs nupirkti viskio, kad nesušaltume skriejančiame nakties ore. Jie šyptelėjo: „Gerai, tik mikliau." „Galėsit ir jūs siurbtelt!" – patikinau juos. „Ne, mes niekad negeriam, kliukink pats!" Slimas iš Montanos ir

du moksleiviai klaidžiojo su manim Šiaurės Plato gatvėmis, kol radau, kur parduodamas viskis. Susimetėm visi po truputį, šiek tiek jie, šiek tiek Slimas, ir aš nupirkau maždaug kvortos talpos butelį. Iš Didžiojoje gatvėje išsirikiavusių keturkampių lyg dėžutės namų netikrais fasadais mus stebėjo aukšti, niūrūs tipai. Ten, kur baigdavosi kiekviena liūdna gatvelė, atsiverdavo beribis lygumų vaizdas. Šiaurės Plato ore pajutau kažką nauja, bet nežinojau, kas tai. Po penkių minučių paaiškėjo. Grįžom į sunkvežimį ir nuriaumojom į priekį. Greitai sutemo. Visi siurbtelėjom viskio, staiga aš apsižvalgiau, ir žaliai ribuliuojantys P. Plato ūkininkų laukai ėmė nykti, o vietoj jų, kiek akys apmato, lig pat horizonto nusidriekė ilgos plynos dykynės – vien smėlis ir kiečiai. Apstulbau. „Kas gi čia, po velnių?" – sušukau Slimui. „Prasideda ganyklos, brolyti. Duok dar išgerti." „Ehe-hei! – sušuko moksleiviai. – Kolambuse, iki pasimatymo! Ką pasakytų Sparkis ir bičiukai, jei čia atsidurtų. Jė jė jė!" Susikeitę vietomis, vairuotojai dabar spaudė, kiek tik traukė variklis. Kelias taip pat pasikeitė; ketera nuolaidžiais kraštais viduryje, o abiejose pusėse keturių pėdų gylio grioviai, todėl sunkvežimis šokinėjo ir mėtėsi iš vieno kelkraščio į kitą, tik per stebuklą priešpriešiais nepasirodė nė viena mašina, ir aš maniau, kad tikrai versimės. Bet jie buvo nerealūs vairuotojai. Keitėsi prie vairo visą kelią iš Minesotos į nuostabųjį L. A., stabteldami tik 10 minučių pavalgyti. Ir kaip šis sunkvežimis pralėkė Nebraskos išplatėjimą! --- išplatėjimą, užlendantį virš Kolorado. Netrukus suvokiau, kad pagaliau patekau į Koloradą, nors ir nebuvome į

jį įvažiavę, o švilpėm į pietvakarius, už kelių šimtų mylių esančio Denverio link. Klyktelėjau iš džiaugsmo. Butelis ėjo per rankas. Įsižiebė didžiulės liepsningos žvaigždės, padūmavo tolstančios smėlio kalvos. Jaučiausi kaip strėlė, galinti lėkti ir lėkti. Ir staiga Džinas iš Misisipės, sėdėjęs sukryžiuotomis kojomis, kantriai susimąstęs, grįžtelėjo į mane, pravėrė burną, pasilenkė arčiau ir tarė: „Tos lygumos man primena Teksasą.“ „Tu iš Teksaso?“ „Jokiu būdu, aš iš Grin-velo, Maz-sipės.“ Štai taip ir pasakė. „O tas mažvaikis?“ „Prisvilo ten, Misisipėje, ir aš pažadėjau padėti. Vaikis niekad niekur nėr buvęs. Rūpinuosi kaip išgaliu, juk dar mažas.“ Nors Džinas buvo baltasis, bet priminė išmintingą seną pavargusį negrą, o dar labiau N. J. narkomaną Hankį, tačiau iš tiesų buvo geležinkelių Hankis, epiškas keliauninkas Hankis, kasmet skersai išilgai išmaišantis kraštą, žiemą traukiantis į Pietus, vasarą – į Šiaurę, ir tik dėl to, kad nerasdavo vietos, ilgainiui jam neįkyrinčios, kita vertus, kur link žmogui važiuot, jei ne bet kur, keliaut ir keliaut visąlaik po žvaigždėmis, dažniausiai Vakarų žvaigždėmis. „Kelis kartus esu buvęs Og-dene. Jei sumanysi atvažiuot į Og-deną, turiu ten keletą bičų, pas kuriuos visada rasi kampą.“ „Iš Šajeno trauksiu į Denverį.“ „Kokio velnio? Mauk tiesiai, ne kasdien pasitaiko šitaip pasivažinėti.“ Išties gundantis pasiūlymas. Kažin, kas šaunaus tam Og-dene? „Kaip tas Ogdenas?“ – paklausiau. „Pro jį visi traukia, visi jame susitinka, ten greičiausiai pamatysi, ką nori.“ Dar anksčiau man teko plaukt jūron su aukštu, kaulėtu vyruku iš Rastono, Luiz., – vardu Ilg-

šis Slimas Habardas, – Viljamu Holmsu Habardu, valkata tapusiu savo noru; kai buvo dar mažas berniukas, pas juos atėjo valkata ir paprašė motiną gabalėlio pyrago, ji jam davė, ir kai valkata nuėjo keliu, berniukas paklausė: „Mam, kas jis?“ „A, tai val-kata.“ „Mam, kai užaugsiu, aš irgi būsiu val-kata.“ „Užsičiaupk, Habardui netinka taip šnekėti.“ Bet jis niekad nepamiršo tos dienos ir kai užaugo, kiek pažaidęs futbolą LU*, pasirinko valkatos dalią. Mudu su Slimu nemažai naktų praleidom, pasakodami visokias istorijas, kramtydami ir į popierinius maišelius spjaudydami tabaką. Džino iš Misisipės elgesys taip priminė Ilgšį Slimą Habardą, kad paklausiau: „Ar nebuvai sutikęs bičo, vardu Ilgšis Slimas Habardas?“ O jis atsakė: „Turi galvoj tokį aukštą tipą, kur garsiai juokiasi?“ „Greičiausiai tą. Jis iš Rastono Luizianoje.“ „Tas pats. Dar jį vadina Slimu iš Luizianos. Tikrai taip, buvau sutikęs Ilgšį Slimą.“ „Jis kartais dirbdavo Rytų Teksaso naftos verslovėse.“ „Tiksliai, Rytų Teksase. O dabar gainioja karves.“ Tai buvo gryna tiesa; bet negalėjau patikėt, kad Džinas iš tiesų pažinojo Slimą, kurio ieškojau jau šitiek metų. „Dar anksčiau jis dirbdavo N. J. laivuose vilkikuose?“ „To nežinau.“ „Vadinasi, su juo mateisi tik Vakaruose?“ „Turbūt, aš niekad nebuvau N. J.“ „Po galais, kvapą užmuša, kad tu jį pažįsti. Šalis juk didžiulė. Nežinau, bet neabejojau, kad turi jį pažint.“ „Tiksliai taip, neblogai pažįstu Ilgšį Slimą. Jei turi žalių, niekad nešykšti. Bet ir pobjauris tipas, mačiau, kaip Šajene vienu smūgiu patiesė farą.“ Taip,

* Luizianos universitetas.

tai buvo Ilgšis Slimas; nuolat tobulino „vieną smūgį“, panėšėjo į sunkiasvorį Džeką Dempsį*, bet jauną Džeką Dempsį, tą, kur dar išgerdavo. „Po velnių!“ – suklykiau vėjui, mauktelėjau viskio ir jaučiausi puikiai. Kiekvieną gurkšnį atviram sunkvežimyje išdžiovindavo vėjas, nupūsdavo blogąjį poveikį, o gerasis nuslinkdavo į pilvą. „Šajene, aš jau atvažiuoju! – uždainavau. – O tu, Denveri, saugokis, aš tavo!“ Slimas iš Montanos atsisuko, parodė į mano sandalus ir kandžiai pakomentavo: „Kaip manai, jei įkištum juos į žemę, ar kas nors sudygtų?“ – ir nė šypt, o kiti vaikinai išgirdo ir ėmė žvengt. Tai buvo idiotiškiausi sandalai visoje Amerikoje; nusipirkau juos tam, kad karštu oru dėl prakaituojančių kojų neįsitaisyčiau flebito, ir iš tiesų jie man visą kelią būtų puikiai tarnavę, jei ne lietus ant Lokių kalno. Pažvengiau kartu su jais. Dabar sandalai buvo visai sudriskę, spalvotos odos gabaliukai styrojo kaip šviežio ananaso kubeliai, o pro juos kyšojo kojų pirštai. Išplempėm dar butelį ir žvengėm toliau. Kaip sapne skriejo sunkvežimis pro išnyrančius iš tamsos pakelės miestelius, švilpė pro ilgas virtines sezoninių darbininkų, pro kaubojus naktyje. Jie vos krypteldavo galvas mūsų pusėn, ir, vėl nerdami į tamsą už miesto, matydavom, kaip pliaukši sau per šlaunis --- mūsų šutvė atrodė juokinga. Šiuo metų laiku visas kraštas kirbėte kirbėjo žmonių, buvo derliaus nuėmimo metas. Vaikinai iš Dakotos subruzdo: „Turbūt, kai sustosim nuleist krano, lipsim, atrodo, čia

—

* Williamas Harrisonas Dempsey (1895–1983) – JAV sunkiasvoris boksininkas, 1919–1926 metų pasaulio čempionas.

netrūksta darbo." „Kai derlius baigsis, galėsit traukt tolyn, į Šiaurę, – patarė Slimas iš Montanos, – ir sekt derliaus nuėmimą iki pat Kanados." Vaikinai tingiai linktelėjo; jie nelabai tikėjo jo patarimais. Tuo metu jaunasis bėglys sėdėjo kaip sėdėjęs; Džinas kartkartėm išnirdavo iš budistinio transo, dirsteldavo į skriejančias tamsias lygumas ir kažką švelniai pašnabždėdavo mažvaikiui į ausį. Tas linkteldavo. Džinas rūpinosi juo – jo nuotaikomis ir baimėmis. Pamaniau, kur, po velnių, jie nuvažiuos ir ką ten veiks. Neturėjo net cigarečių. Atidaviau savo pakelį – velniškai jie man patiko. Buvo dėkingi ir laimingi. Nieko neprašė, pats jiems pasiūliau. Slimas iš Montanos irgi turėjo pakelį, bet nieko nevaišino. Praskriejom dar pro vieną kryžkelės miestuką, už nugaros palikom virtinę išstypusių ilgakojų su džinsais, susispietusių lyg naktinės peteliškės blausioje dykumos šviesoje, ir vėl įnėrėm į neaprėpiamą tamsą... ir žvaigždės virš galvų buvo tyros ir skaisčios, nes, kylant į aukštą Vakarų plokščiakalnį, maždaug pėdą kas mylią, kaip jie sakė, – arba mylią kas minutę, – oras vis retėjo, o medžiai niekur neužstojo net žemutinių žvaigždžių. O kartą, kai lėkėm pro šalį, kiečiuose palei kelią pamačiau liūdną lauką karvę. Rodės, važiuoji traukiniu – taip vienodai ir tiesiai švilpė sunkvežimis. Greitai vėl prilėkėm miestą, vairuotojai sumažino greitį, ir Slimas iš Montanos pasakė: „Pagaliau galėsim nusičiurkšt", bet minesotiečiai nesustojo ir nudūmė į priekį. „Velniai griebtų, neišlaikysiu", – tarė Slimas. „Varyk per bortą!" – patarė kažkas. „Ir varysiu", – atsakė jis ir lėtai, visiems stebint, ant šlaunies nusistūmė į

kėbulo galą, kabindamasis už ko tik įmanoma, ir nukorė kojas per nuleistą bortą. Kažkas pabeldė į kabinos langą, kad atkreiptų broliukų dėmesį. Jie atsisuko ir plačiai nusišypsojo. Ir, kai Slimas paleido čiurkšlę, ėmė mėtyti mašiną zigzagais, lėkdami 70 mylių per valandą greičiu. Slimas parvirto aukštielninkas; mes pamatėm banginio fontanėlį ore; jis visaip bandė vėl atsisėsti. Vairuotojai blaškė sunkvežimį į šalis. Blinkt, Slimas nuvirto ant šono ir visas apsišlapino. Per savo staugimą girdėjom, kaip jis keikiasi inkšdamas tarytum būtų toli, už kalvos. „Velnias... velnias..." Jis nesuprato, kad taip darėm tyčia, tik grūmėsi niūrus kaip Jobas. Baigęs – nežinau, kaip jam tai pavyko – visas buvo šlapias, nors gręžk, ir turėjo sėdomis muistytis atgal, atrodė labai sumautai, mes visi klykėm, o minesotiečiai kabinoj tiesiog riaumojo, nesijuokė tik liūdnas šviesiaplaukis mažvaikis. Padaviau Slimui butelį – lyg ir kompensaciją. „Prakeikimas, – tarė jis, – ar jie taip tyčia darė?" „Aišku." „Po velnių, nesupratau. Nebraskoj šitaip bandžiau, ir nieko." Staiga įlėkėm į Ogalalos miestą, ir vyrukai kabinoje baisiausiai džiūgaudami šūktelėjo: „Nusičiurkšt!" Slimas prie sunkvežimio stovėjo niūrus, gailėdamas prarastos progos. Du Dakotos berniokai su visais atsisveikino ir nutarė, kad derliaus nuėmimą pradės čia. Žiūrėjom, kaip jie dingsta naktyje, eidami prie lūšnų už miesto, kur degė šviesa ir kur, kaip sakė panaktinis su džinsais, bus galima parsisamdyt. Man reikėjo papildyt cigarečių atsargas. Džinas ir mažvaikis nusekė iš paskos, norėdami pramankštint kojas. Užėjau į pačią netikėčiausią vietą pasaulyje, kažkokią nuošalią

lygumų užeigėlę, kur vietiniams paaugliams parduodamas gazuotas vanduo ir ledai. Keli iš jų šoko grojant automatiniam patefonui. Kai mes įėjom, buvo pertraukėlė. Džinas ir Šviesiaplaukis sustojo, tuščius žvilgsnius įbedę į erdvę; norėjo tik cigarečių. Čia buvo kelios dailios pupytės. Viena ėmė šaudyt akimis į Šviesiaplaukį, bet jis nė nepastebėjo, o jei ir būtų pastebėjęs, nebūtų kreipęs dėmesio, toks buvo nusiminęs, atsijungęs. Nupirkau po pakelį kiekvienam; jie padėkojo. Mūsų vairuotojai buvo pasirengę važiuoti. Artinosi vidurnaktis, darėsi šalčiau. Džinas, visą šalį skersai išilgai išvažinėjęs daugiau kartų, negu būtų suskaičiavęs rankų ir kojų pirštais, pasakė, kad dabar geriausia sugult visiems krūvon po dideliu brezentu, kitaip sustipsim. Šitaip apsiklojęir dar sutvarkę viskio likučius, nesustipom, nors oras pasidarė ledinis ir šaltis ėmė gnaibyti ausis. Kuo aukščiau kilom į Aukštąsias Lygumas, tuo ryškesnės darėsi žvaigždės. Dabar buvom Vajominge. Gulėdamas aukštielninkas, žvelgiau į didingą dangaus skliautą, džiūgaudamas, kad taip puikiai leidžiu laiką, kad taip toli atsidūriau nuo liūdnojo Lokių kln., ir saldus šiurpas ėjo per kūną, pagalvojus, kas manęs laukia Denveryje --- kad ir kas, kad ir kas ten būtų laukę. O Džinas iš Misisipės užtraukė dainą. Dainingu, tyliu balsu, upeivių tartim, o dainelė buvo paprasta: „Daili mano mergaitė, švelni šešio-likinė, dailesnės niekad nemačiau“, – kartojo įterpdamas kitas eilutes, ir vis apie tai, kaip toli jis buvo, kaip norėjo grįžti, bet, deja, prarado ją. Tariau: „Džinai, tai puikiausia daina.“ „Gražesnės nemoku“, – šyptelėjo jis. „Manau, kad nusikasi ten, kur nori,

ir būsi laimingas." „Visad vienaip arba kitaip išsikapstau ir judu toliau." Slimas iš Montanos miegojo. Paskui nubudo ir tarė: „Klausyk, Juočki, gal išzonduojam šiąnakt Šajeną, o paskui trauksi į Denverį?" „Tvarka." Buvau taip apsinešęs, kad galėjau ryžtis bet kam. Kai sunkvežimis įvažiavo į Šajeno priemiesčius, aukštai danguje pamatėm raudonas vietinės radijo stoties šviesas ir staiga ėmėm stabčiodami brautis pro didžiulę abiem šaligatviais plūstančių žmonių minią. „Tfu, kad tave kur, juk dabar Laukinių Vakarų savaitė", — tarė Slimas. Šūkaudamos ir ūkaudamos ant medinių senojo Šajeno šaligatvių stumdėsi minios turistų, riebių verslininkų aukštaauliais batais ir plačiakraštėm skrybėlėm su stambiomis kaubojiškai apsirengusiomis žmonomis; tolėliau švietė ilga naujo Šajeno centro prospekto žibintų virtinė. Šventė telkėsi vien senamiestyje. Driokstelėjo tuščių šautuvų salvė. Barai buvo prisikimšę iki pat šaligatvių. Buvau apstulbęs ir jaučiau, kaip tai juokinga: pirmą kartą ištrūkau į Vakarus ir pamačiau, iki kokių kvailų triukų jie nusirito, stengdamiesi išlaikyti didingą tradiciją. Tikrai, akys atsivėrė. Turėjom iššokt iš sunkvežimio ir atsisveikinti; minesotiečiams neįdomu buvo čia šlaistytis. Liūdna buvo žiūrėti, kaip jie nuvažiuoja, ir aš supratau, kad daugiau jų nepamatysiu, tačiau taip jau yra. „Šiąnakt tau nušals subinė, — įspėjau aš, — o ryt po pietų nusvilsi ją dykumoj." „Nieko, kad tik ištrūktume iš tos nakties ledainės", — pasakė Džinas. Sunkvežimis nuvažiavo, skirdamasis kelią per minią, ir niekas nekreipė dėmesio į keistus vaikėzus, iš po brezento, tartum kūdikiai iš vežimėlių, spoksančius į miestą.

Sekiau, kaip mašina dingsta naktyje. Džinas iš Misisipės nuvažiavo; ar į Og-deną, ar velniai žino kur. Likau su Slimu iš Montanos ir pradėjom maratoną po barus. Turėjau septynis dolerius ir penkis iš jų idiotiškiausiai prašvilpiau tą naktį. Iš pradžių su kaubojiškai apsikarsčiusiais turistais, naftininkais ir rančų savininkais trynėmės prie barų, jų tarpduriuose ir ant šaligatvių, paskui kelioms valandoms atsikračiau Slimo, kuris gatvėmis slankiojo apsinešęs nuo viskio ir alaus; jo gėrimo būdas buvo toks – pirmiausia akys pasidaro kaip stiklinės, o po valandėlės, žiūrėk, jau ima ką nors skiest visai nepažįstamam žmogui. Nuėjau į meksikietišką užeigėlę, jos padavėja buvo klasiška meksikietė. Pavalgiau, paskui, apvertęs sąskaitos lapelį, parašiau jai meilės laiškutį. Užeigėlė buvo tuščia, visi gėrė kažkur kitur. Liepiau padavėjai apverst sąskaitos lapelį. Ji perskaitė ir nusijuokė. Tai buvo trumpas eilėraštukas, kaip noriu eit pasigėrėt naktim su ja. „Būtų puiku, čikito, bet aš paskyrus pasimatymą savo vaikinui." „Negali jo kur nors pasiųst?" „Ne, negaliu", – ištarė ji liūdnai, ir man patiko, kaip ji tai sakė. „Užvažiuosiu čia kitą kartą", – pasakiau. „Bet kada, vaikine." Bet aš vis tiek tryniausi užeigėlėj, kad tik galėčiau ilgiau paspoksot į ją, ir išgėriau dar vieną puodelį kavos. Atėjo suniuręs jos draugas ir paklausė, kada ji baigsianti darbą. Ji ėmė skubiai tvarkytis, kad galėtų greičiau uždaryt užeigėlę. Teko nešdintis. Išeidamas šyptelėjau jai. Lauke siautimas tebesitęsė, o nutukę raugėtojai dar labiau girtėjo ir vis garsiau klykavo. Mirk iš juoko. Minioj klajojo indėnų vadai aukštais galvos dangalais,

iš tikro tarp įraudusių, girtų veidų jie atrodė labai iškilmingi. Pamačiau gatve šlitiniuojantį Slimą ir prisidėjau prie jo. Jis pasakė: „Tik ką parašiau atvirlaiškį tėvukui į Montaną. Gal rastum laiškų dėžutę ir įmestum?“ Keistas prašymas; jis padavė man atvirlaiškį ir išgoglino pro dvivėres spyruoklines baro duris. Paėmiau atviruką, nuėjau prie dėžutės ir permečiau akimis. „Mielas tėvuk, grįšiu namo trečiadienį. Man viskas gerai klojasi, tikiuosi, taip pat ir jums. Ričardas.“ Pakeičiau apie jį nuomonę; kaip švelniai ir mandagiai jis rašė tėvui. Įėjau į barą ir atsisėdau šalia jo. Tolimu apyaušriu ketinau keliaut į Denverį, įveikt paskutines 100 mylių, bet dabar pakabinom dvi minioj klydinėjusias katytes, dailią šviesiaplaukę ir tamsiaplaukę drimbą, gal jos seserį. Abi buvo nešnekios ir surūgusios, bet vis tiek norėjom jas užlaužti. Nusitempėm panelytes į nušiurusį naktibarį, bet jį jau ketino uždaryti, ir čia, nupirkęs joms škotiško viskio, o mums alaus, likau beveik visai be pinigų, tik su dviem doleriais. Visai apkaušau, niekas nerūpėjo; buvo žvėriškai gera. Visa mano esybė nukrypo į mažąją šviesiaplaukę; norėjau smigte susmigt į ją. Glamžiau ir bandžiau paaiškint. Naktibarį uždarė, ir mes išklydom į skurdžias dulkinas gatves. Pažvelgiau į dangų; vis dar liepsnojo tyros, nuostabios žvaigždės. Panos užsinorėjo į autobusų stotį, todėl nusitrenkėm ten, bet joms, matyt, reikėjo susitikt kažkokį jūreivį, jų laukiantį storosios panos pusbrolį, o su jūreiviu buvo jo bičai. Paklausiau šviesiaplaukę: „Kas toliau?“ Ji atsakė norinti važiuot namo, į Koloradą, kaip tik į pietus nuo Šajeno. „Nuvešiu tave autobusu“, – pasiūliau. „Nia, au-

tobusas sustoja pliante, ir man reiks vilktis per tas prakeiktas prerijas vienai. Kekvieną popetę spoksau į tą prakeiktą dykynę ir visai nenoriu dūlint per ją naktį." „Klausyk, ar ne puiku vaikštinėt tarp prerijų gėlių?" „Nėr te jokių gėlių, – atšovė ji. – Aš noriu į Niujorką. Mirtinai viskas įkyrėjo. Niekur kitur nenuvažiuosi, tik į Šajeną, o tam Šajene nėr kas veikt." „Niujorke taip pat nėr kas veikt." „Neskiesk", – pasakė ji, patempdama lūpą. Autobusų stotis buvo prisikimšus iki pat durų. Įvairiausi žmonės laukė autobusų arba šiaip stoviniavo; buvo daugybė indėnų suakmenėjusiomis akimis. Panelė liovėsi šnekėjus su manim ir prisiplakė prie jūreivio ir jo draugų. Slimas snaudė ant suolo. Aš irgi atsisėdau. Skersai išilgai visą kraštą stočių grindys tokios pat, visur primėtyta nuorūkų, prispjaudyta, ir širdį užgula toks liūdnumas, koks gali užgult tik autobusų stotyse. Akimirką atrodė, kad esu Niuarke, bet žinojau, kad už durų plyti neaprėpiama didybė, kurią taip mylėjau. Gailėjausi, kad suteršiau visos kelionės tyrumą, netaupiau kiekvieno cento, per daug liurlinau, dykinėjau, kvailai leidau laiką, tampiausi su ta gižena ir prašvilpiau visus pinigus. Nuo tokių minčių susijaukė viduriai. Seniai nemiegojęs po stogu, buvau pernelyg išvargęs keiktis arba kaltint save, tad nutariau dėt į akį; susirangiau ant sėdynės, po galva vietoj pagalvės pasikišau kelioninį krepšį ir pradrunijau iki aštuonių ryto, o aplink mieguistai dūzgė stotis, pro šalį skubėjo šimtai žmonių. Nubudus skelte skėlė galvą. Slimas buvo išvažiavęs... turbūt į savo Montaną. Išėjau į lauką. Ir mėlynam ore, tolumoj, pirmą kartą, kaip užuominą ir galingą apreiškimą,

pamačiau didžiules, snieguotas Uolinių kalnų viršūnes. Giliai įkvėpiau. Tučtuojau turiu atsirast Denveryje. Pirmiausia saikingai papusryčiavau – skrebutis, kava, vienas kiaušinis; paskui nukulniavau per miestą į plentą. Laukinių Vakarų šventė tebesitęsė, vyko kaubojų laso metimo ir jodinėjimo neprijaukintais arkliais varžybos, klyksmas ir šurmulys buvo beatsinaujinąs, palikau visa tai. Kuo greičiau norėjau pamatyt savo kompaniją Denveryje. Perėjau geležinkelio pervažą ir prisiartinau prie pulkelio lūšnų, kur šakojosi du plentai, abu į Denverį. Pasirinkau einantį arčiau kalnų, kad galėčiau žiūrėti į juos, ir patraukiau į priekį. Mane greit paėmė jaunas vyrukas iš Konektikuto, jis važinėjo savo klebetu po šalį ir tapė; jo tėvas buvo redaktorius kažkur Rytuose. Vyrukas šnekėjo neužsičiaupdamas; mane vimdė nuo išgerto alkoholio ir aukščio. Kartą net teko kišt galvą pro langą. Bet viskas praėjo, kai buvau išlaipintas Longmonte, Kolo. Vėl jaučiausi gerai ir net pradėjau pasakot apie savo kelionę. Jis palinkėjo man sėkmės. Longmonte buvo nuostabu. Po milžiniškiausiu senu medžiu buvo lopinėlis degalinei priklausančios žalios vejos. Paklausiau prižiūrėtoją, ar galiu nusnūsti, jis leido; išsitiesiau kniūbsčias ant vilnonių marškinių, pasidėjau veidą ant sulenktos rankos, valandėlę viena akim žvelgiau į snieguotus Uolinius kalnus ir žioruojančią saulę, po to migtelėjau dvi nuostabias valandas ir palaimą sutrikdė tik pasiklydus Kolorado skruzdėlė. „Štai aš ir Kolorade! – džiugiai mąsčiau. – Liuks, puiku, jėga! Pagaliau!“ Po gaivaus miego, perpinto Rytuose prabėgusio gyvenimo voratinkliniais siūlais, atsikėliau, nusiprausiau stoties

vyrų tualete ir, kaip naujai gimęs, nudrožiau tolyn, pakelės užkandinėje nusipirkau tirštą pieno kokteilį, kad bent kiek atšaldyčiau degantį, prisikentėjusį skrandį. Visai atsitiktinai kokteilį suplakė nereali koloradietė, ji buvo viena nesibaigianti šypsena; pajutau jai dėkingumą, tai visiškai atpirko praėjusią naktį. Tariau sau: „Klausyk! O kaip tada bus Denveryje!" Vėl išėjau į įkaitintą kelią ir į Denverį nuskriejau naujitėlaičiu automobiliu, vairuojamu trisdešimt penkerių metų Denverio verslininko. Jis skuto septyniasdešimt mylių per valandą geičiu. Man tvinkčiojo kraujas; skaičiavau minutes, atiminėjau mylias. Ten, priekyje, virš nuožulnių kviečių laukų, auksinamų tolimų Esteso sniegų, pagaliau pamatysiu šaunųjį Denverį. Įsivaizdavau save Denverio bare šį vakarą su visa kompanija, jiems aš atrodysiu svetimas, keistas, nuplyšęs, lyg Pranašas, perėjęs visą žemę ir atnešęs paslaptingąjį Žodį, o tas vienintelis mano Žodis buvo Oho! Mes su vyriškiu užmezgėm ilgą draugišką pokalbį apie gyvenimo planus ir, man nespėjus susivokti, jau važiavom pro vaisių urmo turgavietes Denverio pakraštyje, ten buvo kaminai, dūmai, geležinkelio manevravimo stotis, raudonų plytų pastatai, o tolumoje pilkavo centrinė miesto dalis. Ir štai aš jau Denveryje. Vairuotojas išlaipino mane Larimerio gatvėje. Kėblinau su kvailiausiu pasaulyje džiaugsmo vypsniu, įsimaišęs į vietinę senų valkatų ir nusivariusių Larimerio gatvės kaubojų minią. Tai buvo didžiausias mano matytas miestas po Čikagos, ir nuo didmiesčio gausmo norėjosi šokinėti. Kaip jau minėjau, tuo metu dar nepažinojau Nilo taip gerai, kaip dabar, todėl

pirmiausia norėjau rast Helą Čeisą, tai ir padariau. Paskambinau jam į namus, pasišnekėjau su jo motina --- ji paklausė: „Džekai, o ką tu veiki Denveryje? Ar žinai, kad čia buvo Džindžer?“ --- aš, aišku, žinojau, kad čia buvo Džindžer, bet atvykau visai ne dėl to. Džindžer draugavo su Helu; Niujorke, jam nematant, šiek tiek sukausi apie ją. Dėl to nuoširdžiai gailėjausi ir maniau, kad Helas tai supranta. Gal taip ir nebuvo, bet Helas niekad neišsidavė, mat jis visad buvo gudrus kaip moteris. Helas – liesas šviesiaplaukis keistu burtininko veidu, labai derančiu besidominčiam antropologija ir indėnų priešistore. Jo nosis švelniai ir kone kremiškai kuprojasi po auksine plaukų aureole; jis dailus ir grakštus kaip koks pinigais aptekęs Vakarų frantelis, vaikštantis šokt į pakelės užkandines ir šiek tiek žaidžiantis futbolą. Jam kalbant girdėti toks lengvas metalinis virpuliavimas --- „Visad mėgau lygumų indėnus už tai, kad jie pasijunta velniškai nesmagiai, kai pasigiria, kiek kuris turi skalpų... Rakstono „Gyvenime tolimuose Vakaruose“ yra toks indėnas, kuris rausta nuo galvos iki kojų, nes turi baisybę skalpų, ir dumia kaip akis išdegęs į prerijas, kad galėtų niekieno nematomas pasidžiaugt savo žygdarbiais. Tai mane velniškai linksmina!“ Helo motina nustatė, kad šią apsnūdusią Denverio popietę jis vietiniam muziejuje pina indėniškus krepšius. Paskambinau jam ten; jis atvažiavo manęs paimt senu dviviečiu fordu, kuriuo paprastai važinėjo į kalnus „atkasinėt“ indėniškų daiktų. Helas įėjo į autobusų stotį su džinsais, plačiai šypsodamas. Sėdėjau ant numesto kelioninio krepšio ir šnekėjausi su tuo pačiu jūreiviu, kuris

buvo su manim Šajeno autobusų stotyje, klausinėjau, kas gi nutiko šviesiaplaukei. Jam viskas buvo taip velniškai įgrisę, kad nesiteikė man net atsakyti. Sulindom su Helu į nediduką dvivietį jo automobilį, bet pirmiausia jis turėjo užsukt į meriją kažkokių žemėlapių. Paskui jam reikėjo susitikt su senu mokytoju, paskui dar kažkas, aš tenorėjau išgerti alaus. O pasąmonėj visąlaik kirbėjo nevaldoma mintis - - „Kur Nilas ir ką dabar veikia?“ Helas dėl kažkokios keistos priežasties buvo nutaręs nebūt Nilo draugas ir net nežinojo, kur šis gyvena. „Ar Alenas Ginsbergas mieste?“ „Taip ---“, bet ir su šiuo jis nebesišnekėjo. Taip Helas Čeisas ėmė tolti nuo mūsų kompanijos --- netrukus ir su manim ketino liautis kalbėjęs. Bet aš to nežinojau ir norėjau šią popietę nusnūsti jo namuose. Sužinojau, kad Edas Vaitas Kolfekso gatvėje paruošė man butą, kad Alanas Temko jau ten įsikraustė ir laukia, kol prisidėsiu. Ore pajutau kažkokį sąmokslą, ir jis dalijo mūsų kompaniją į dvi grupes: Helas Čeisas, Edas Vaitas, Alanas Temko su Befedais susitarė ignoruot Nilą Kesidį ir Aleną Ginsbergą. Aš įklimpau tarp dviejų šio įdomaus karo ugnių. Karui nestigo ir socialinio atspalvio, kurį paaiškinsiu. Pirmiausia turiu nupiešt Nilo aplinką: jis buvo vieno iš labiausiai nusivažiavusių Larimerio gatvės valkatų, niekada neišsiblaivančio girtuoklio sūnus, tiesą sakant, ir augo Larimerio gatvėj bei jos apylinkėse. Kai buvo šešerių, jau maldavo teismo salėj, kad paleistų jo tėvą. Kaulijo pinigų skersgatviuose aplink Larimerio gatvę ir nešė tėvui, su kokiu nors sugėrovu laukiančiam tarp sudaužytų butelių. Paaugęs Nilas ėmė šlaistytis apie „Veltono“

biliardinę, Denveryje pasiekė automobilių nuvarymo rekordą, ir jį išsiuntė į pataisos namus. Nuo vienuolikos iki septyniolikos išbuvo pataisos namuose. Specializavosi varyt automobilius, paskui medžiot vyresnių klasių mergaites, po pietų grįžtančias iš mokyklų, vežt jas į kalnus pasivažinėt, ten užlaužt, grįžt į miestą ir permiegot bet kokiam miesto viešbučio numeryje, kur yra vonia. Jo tėvas, kadaise gerbiamas žmogus, darbštus kirpėjas, per daug užsipylė akis vynu --- paskendo vyne, o tai dar blogiau negu paskęst viskyje --- ir dabar krovininiais traukiniais važinėjo žiemą į pietus, į Teksasą, o vasarą atgal į Denverį. Nilas turėjo brolių iš motinos pusės --- ji mirė, kai jis dar buvo mažas --- bet šie jo nemėgo. Vieninteliai jo draugeliai buvo nuolatiniai biliardinių lankytojai - - su ta kompanija turėjau susitikt po kelių dienų. Ir tada Džastinas V. Braerlis, nuostabi vietinė asmenybė, visą gyvenimą paskyrusi jaunų žmonių gebėjimams ugdyti, ketvirtame dešimtmetyje atvesdinęs Šerlę Templ* į MGM**, o dabar teisininkas, nekilnojamojo turto agentas, Sentral Sičio operos festivalio direktorius, taip pat Denverio vidurinės mokyklos anglų kalbos mokytojas, atrado Nilą. Braerlis pabeldė į kliento duris; tai buvo niekad neišsipagiriojantis ir orgijas keliantis klientas. Braerliui beldžiantis, jo klientas nusilakęs gulėjo viršuje. Svetainėj buvo girtas indėnas, o Nilas --- apdriskęs ir purvinas, tik

---

* Shirley Temple (g. 1928) – Amerikos kino aktorė, dainininkė, šokėja, pradėjusi filmuotis nuo trejų metų; laikoma žymiausiu vaiku žvaigžde kino istorijoje.

** „Metro Goldwyn Mayer" – viena seniausių (įkurta 1924 m.) ir įtakingiausių Holivudo kino studijų.

ką baigęs mėžti Nebraskos laukus --- miegamajame dulkino tarnaitę. Nilas atidaryt durų žemyn nubildėjo su stačiu pimpalu. Braerlis tarė: „Oho, čia dabar kas?“ Nilas jį įleido. „Kuo tu vardu? Nilas Kesidis? Verčiau, Nilai, išmoktum rūpestingiau išsiplauti ausis, tada tau geriau sektųsi.“ „Tiksliai“, — šypsodamasis tarė Nilas. „Kas tas indėnas? Kas čia vyksta? Keisti dalykėliai, sakyčiau.“ Džastinas V. Braerlis buvo nedidukas akiniuotas niekuo neišsiskiriantis vidurio vakarų verslininkas; toks, kaip bet kuris kitas teisininkas, nekilnojamojo turto agentas, direktorius iš mokyklos ties 17-osios ir Arapaho gatvių kampu netoli finansinio rajono; tik jis buvo apdovanotas vaizduote, ir ta žinia būtų pritrenkusi jo kolegas, jei šie būtų tai nujautę. Braerlis nuoširdžiai ir paprastai domėjosi jaunais žmonėmis, ypač berniukais. Atrasdavo juos per anglų kalbos pamokas; įvesdavo į jam puikiai pažįstamą literatūros pasaulį; rūpestingai dirbo su jais; versdavo mokytis tol, kol jie imdavo gauti puikius pažymius; išrūpindavo stipendijas į Kolumbijos universitetą, ir jie, įkūniję jo svajones, po kelerių metų grįždavo į Denverį - - visada su viena ydele, per naujas veiklas pamiršę senąjį mokytoją. Dabar jiems jau verdavosi naujos erdvės, o jis likdavo kažkur toli; versdamas juos mokytis ir pats daug ko pramokdavo; jis išugdė mokslininkų, rašytojų ir jaunų vietinių politikų, teisininkų bei poetų ir kalbėjosi su jais; paskui vėl atsigręždavo į rezervą, vyresniųjų klasių berniukus, ir vėl rengdavo juos abejotinai didybei. Jis įžvelgė didžiulę Nilo energiją, vieną dieną paversiančią jį ne teisininku ir ne politiku, bet Amerikos

šventuoju. Jis įpratino Nilą valytis dantis ir plautis ausis; išmokė rengtis; parūpino atsitiktinių darbų; privertė lankyti mokyklą. Bet Nilas kaipmat nuvarė direktoriaus automobilį ir jį sudaužė. Buvo išsiųstas į pataisos namus. Džastinas V. jo neapleido. Rašė ilgus, drąsinančius laiškus; užmezgė draugiškus ryšius su direktorium; vežė jam knygų; o kai Nilas iš ten išėjo, suteikė dar vieną progą. Bet Nilas ir vėl jam prikiaulino. Vos tik koks nors jo biliardinių draugelis imdavo griežt dantį ant vietinio policijos patrulio, jis kreipdavosi į Nilą, kad tas atkeršytų; Nilas nuvarydavo policijos patrulio automobilį ir jį sudaužydavo arba pridarydavo kitokių eibių. Todėl vėl atsidūrė pataisos namuose, o Braerlis jo atsižadėjo. Tiesą sakant, jie tapo užkietėję vienas iš kito besišaipantys priešininkai. Praeitą žiemą N. J. Nilas iškrėtė Braerliui paskutinį pokštą; Alenas Ginsbergas buvo sukūręs keletą eilėraščių, ir Nilas, pasirašęs savo vardu, išsiuntė juos Braerliui. Kaip paprastai, kartą per metus atvykęs į N. J., Braerlis susitiko su mumis Kolumbijos universiteto miestelio Livingstono vestibiulyje. Ten buvo Nilas, Alenas, aš, Edas Vaitas ir Helas Čeisas. Braerlis tarė: „Nilai, tavo atsiųsti eilėraščiai labai įdomūs. Tiesą sakant, mane nustebinai.“ „Nu ką, – atsakė Nilas, – juk mokausi.“ „O kas tas vyrukas su akiniais?“ – pasiteiravo Braerlis. Alenas Ginsbergas priėjo ir prisistatė. „O, kaip įdomu, – tarė Braerlis. – Vadinasi, jūs iš tiesų puikus poetas.“ „Negi skaitėt mano eilių?“ „Veikiausiai, veikiausiai“, – atsakė Braerlis --- ir Edas Vaitas, kurį aštraus proto pomėgis vėliau

išvarė iš proto dėl Bosvelo* Semo Džonsono, šelmiškai išsišiepė. Stvėrė mane už rankos ir sušnibždėjo „Manai, jis žino?“ Maniau, kad taip. Tai buvo paskutinis Nilo ir Braerlio stabtelėjimas prieš mūšį. Dabar Nilas su savo neprilygstamuoju poetu vėl buvo Denveryje. Braerlis tik pašaipiai kilstelėjo antakį ir vengė jų. Helas Čeisas vengė jų dėl kažkokių savų sumetimų. Edas Vaitas juos laikė nieko vertais. Kartu su biliardinių kompanija jie buvo to sezono Denverio avangardinė bohema, visa, kas įprasta, laužantys siaubūnai, ir tai puikiausiai simbolizavo Aleno butas pusrūsyje Granto gatvėje, kur mes n kartų susitikinėjom su pratęsimais iki paryčių --- Alenas, Nilas, aš, Džimas Holmsas, Elas Hinklis ir Bilas Tomsonas. Bet apie juos vėliau. Pirmą popietę Denveryje miegojau Helo Čeiso kambaryje, jo motina šeimininkavo apačioje, o Helas dirbo muziejuje. Buvo tvanki aukštikalnių liepos popietė. Nebūčiau užmigęs, jei ne Helo Čeiso tėvo išradimas. Helo Čeiso tėvas buvo kvaištelėjęs, savito kirpimo išradėjas. Jau senas, pradėjęs aštuntą dešimtį, iš pažiūros paliegęs, liesas, susitraukęs, jis lėtai su pasimėgavimu pasakojo visokiausias istorijas; beje, puikias istorijas apie savo vaikystę Šiaurės Dakotos lygumose ano amžiaus devintąjį dešimtmetį, kai pramogaudamas be balno jodinėdavo ant ponio arba su vėzdu vaikydavo kojotus, kaip vėliau tapo mokytoju Vakarų

—

* Jamesas Boswellas (1740–1795) – škotų rašytojas, artimas anglų rašytojo ir leksikografo Samuelio Johnsono (1709–1784) draugas, knygos „Samuelio Džonsono gyvenimas“ (*Life of Samuel Johnson*, 1791) autorius.

Kanzase, o galiausiai visų galų meistru Denveryje. Virš garažo gatvės gale jis tebeturėjo senąją kontorą --- ten stovėjo stalas pakeliamu viršumi, taip pat stirtos apdulkėjusių popierių, senų finansinių karštligių pėdsakai. Jis išrado ypatingą oro kondicionierių. Tarp lango rėmų įstatė paprasčiausią ventiliatorių ir kažkokiu būdu per gyvatuką priešais besisukančius ventiliatoriaus sparnelius leido šaltą vandenį. Rezultatas buvo nuostabus --- bet ne toliau kaip per penkias pėdas nuo ventiliatoriaus, o paskui vanduo karštą dieną tikriausiai virsdavo garais, ir apatinis namo aukštas įkaisdavo kaip paprastai. Bet aš miegojau Helo lovoje tiesiai po ventiliatorium, į mane spoksojo didžiulis Gėtės biustas, ir aš maloniai užsnūdau, tačiau po dvidešimties minučių nubudau sustipęs į ledą; užsitraukiau antklodę, bet vis tiek buvo šalta. Galiausiai taip sustirau, kad išlakstė visi miegai, ir nulipau žemyn. Seniokas paklausė, kaip veikia jo įrenginys. Pasakiau, kad velniškai gerai, ir — kiek įmanoma — neveidmainiavau. Man patiko tas žmogėnas. Net linko nuo prisiminimų. „Kartą padariau valiklį, bet jį tuoj nukopijavo didžiosios Rytų firmos. Ne vienus metus bandau kažką už tai gauti. Jei turėčiau pinigų padoriam advokatui....“ Bet jau buvo vėlu samdytis padorų advokatą; ir jis susigraužęs kiūtojo namie. Tokie buvo Helo Čeiso namai. Pavakare valgėm puikius Helo motinos sutaisytus pietus, elnienos muštinius iš Helo brolio kalnuose nušauto elnio. Pas Helą viešėjo Džindžer. Gardus kąsnelis, bet dabar, saulei nusileidus, man rūpėjo kiti dalykai. Kur Nilas? Sutemus Helas išvežė mane į paslaptingą Denverio naktį. O tada viskas ir pra-

sidėjo. Kitos dešimt dienų buvo, anot V. K. Fildso*, „pritvinkusios neapsakomų pavojų..." ir beprotiškos. Su Alanu Temko įsikraustėm į klasišką butą, priklausantį EdVo tėvokams. Abu turėjom po miegamąjį, buvo virtuvėlė, pilna maisto senovinė ledainė ir didžiulė svetainė, kur sėdėjo Temko su šilkiniu chalatu ir kurpė naujausią hemingvėjiško stiliaus apsakymą --- raudonveidis storulis cholerikas, nekenčiantis visko pasaulyje, bet nušvintantis šilčiausia, nuostabiausia šypsena, jei tikrovė naktį jam pateikdavo meilią staigmeną. Toks jis ir sėdėjo prie stalo, o aš šokinėjau aplink ant storo minkšto kilimo vien su chaki spalvos kelnėm. Jis tik ką buvo baigęs apsakymą apie vaikiną, pirmąkart atvykusį į Denverį. Vaikinas buvo vardu Filas. Jo bendrakeleivis – paslaptingas, ramus bičas, vardu Semas. Filas eina zonduot Denverio, ir prie jo prisikabina bohemos zombiai. Paskui jis grįžta į viešbučio numerį ir niūriai sako: „Semai, jų ir čia pilna." Semas tiesiog liūdnai žiūri pro langą. „Taip, – atsako Semas, – aš žinau." Esmė ta, kad Semui net nereikia išeit iš namų, kad ką nors sužinotų. Tų bohemos zombių Amerikoje knibždėte knibžda, jie siurbia jos kraują. Mudu su Temko buvom geri draugai; jis manė, kad aš ir tie zombiai – kaip dangus ir žemė. Temko, kaip ir Hemingvėjus, mėgo gerą vyną. Jis vis prisimindavo neseną kelionę į Prancūziją. „Ech, Džekai, kad būtum sėdėjęs šalia manęs baskų žemėj, pasistatęs butelį šalto „Poignon

---

* Williamas Claude'as Fieldsas, tikroji pavardė Dukenfieldas (1880–1946) – amerikiečių kino ir radijo aktorius, komikas, fokusininkas.

dix-neuf", tada suprastum, kad be prekinių vagonų yra dar kai ko." „Žinau. Aš paprasčiausiai mėgstu prekinius vagonus, mėgstu skaityt užrašus ant jų: Misuris—Ramusis vandenynas, Didysis Šiaurinis, Rok Ailando linija.. Dievaži, Temko, jei galėčiau tau papasakot viską, kas man nutiko tranzuojant į čia." Befedai gyveno už kelių kvartalų. Puiki šeimynėlė --- besijauninanti motina, beverčių aukso kasyklų dalininkė, su dviem sūnumis ir keturiomis dukromis. Bobas Befedas, Edo Vaito vaikystės draugas, buvo velnio neštas ir pamestas tipelis. Bobas triukšmingai įvirto pasiimt manęs, ir mes iškart pamėgom vienas kitą. Išėjom pastumdyt bokalų Kolfekso gatvės baruose. Vyriausia Bobo sesuo buvo nereali šviesiaplaukė, vardu Beverlė --- tikra Vakarų lėlytė, žaidžianti tenisą, mėgstanti banglentes. Buvo Edo Vaito mergina. O Temko, nors tik pro šalį važiuodamas atsidūrė Denveryje, įsikūrė solidžiai — turėjo butą, vaikštinėjo su Edo Vaito seserim Džine. Aš vienintelis neturėjau merginos. Ir visų klausinėjau: „Kur Nilas?" O jie šypsojosi ir sakė, kad nieko nežino. Pagaliau tai įvyko. Suskambo telefonas, ir skambino ne kas kitas, o Alenas Ginsbergas. Jis davė man savo būsto pusrūsyje adresą. Paklausiau: „O ką tu veiki Denveryje? Turiu omeny, ką tu <u>veiki</u>? Kas apskritai čia vyksta?" „Šalčiau, tuoj sužinosi." Išdūmiau susitikt su juo. Jis naktimis dirbo „May's" universalinėj parduotuvėj; tas trenktas Bobas Befedas paskambino jam iš baro ir pasiuntė sargus ieškoti Aleno, pripasakojęs jiems, jog kažkas mirė. Alenas iškart pamanė, kad tai aš. O Befedas telefonu pasakė: „Džekas Denveryje", ir davė mano adresą bei telefoną. „Antra mintis buvo, kad mirė Ba-

rouzas", – pasakė Alenas, kai susitikom ir pasispaudėm rankas. „O kur Nilas?" „Nilas Denveryje. Leisk, papasakosiu." Ir papasakojo, kad Nilas susinešęs iš karto su dviem panom: su Luane, pirma žmona, laukiančia jo viešbučio kambaryje, ir Kerolaina, nauja pažįstama, kuri irgi jo laukia viešbutyje. „Nilas duodasi nuo vienos prie kitos, o per pertraukas dumia pas mane, mes irgi turim begalę nebaigtų reikalų." „Kokių?" – pastačiau ausis. „Mes su Nilu atidarėm šauniausią sezoną. Bandom absoliučiai nuoširdžiai ir absoliučiai iki galo papasakot viską, kas dedasi mūsų galvose. Kartais prireikia net dviejų dienų prisikast iki dugno. Tenka pumpuotis benzedrino. Susėdam ant lovos vienas prieš kitą, sukryžiavę kojas. Pagaliau aš išmokiau Nilą, kad jis gali daryt viską, ką tik nori, tapt Denverio meru, vest milijonierę arba pasidaryt didžiausiu poetu po Rembo*. Bet jis, kaip ir anksčiau, dumia žiūrėt tų savo mažalitražių lenktynių. Aš irgi einu su juo. Ten jis susijaudina, šokinėja ir klykia. Žinai, Džekai, Nilas pamišęs dėl tokių dalykų..." Pats sau pasakęs hm, Ginsbergas susimąstė. Abu kaip paprastai nutilom aptarę, kas svarbiausia. „O kokia dienotvarkė?" – pasiteiravau. Nilas visad gyveno pagal dienotvarkę, ir kasmet ji darėsi sudėtingesnė. „Dienotvarkė tokia: grįžau iš darbo prieš pusvalandį. Tuo metu Nilas dulkina viešbutyje Luanę ir duoda man laiko nusipraust ir persirengti. Lygiai pirmą jis iš Luanės skuodžia pas Kerolainą --- žinoma, nė viena nieko nežino, kas vyksta --- pasitvatina kartelį su ja, kad aš spėčiau prisistatyt pusę

* Jeanas Nicolas Arthuras Rimbaud (1854–1891) – prancūzų poetas.

antros. Tada eina su manim --- pirmiausia dar turi išmelst leidimą iš Kerolainos, kuri jau ėmė manęs nekęsti --- atslenkam čia ir iki šešių ryto varinėjam šnekas. Paprastai užsisėdim ilgiau, bet viskas darosi labai painu, ir jam baisiai stinga laiko. Šeštą jis vėl grįžta pas Luanę --- ryt apskritai visą dieną lakstys rinkdamas skyrybų popierius. Luanė skirtis sutinka, bet reikalauja, kad iki teismo sprendimo Nilas ją dulkintų. Sako, kad myli didelį jo pimpalą --- tą patį kartoja Kerolaina --- tą patį sakau ir aš." Palinkčiojau kaip paprastai. Paskui jis papasakojo, kaip Nilas susitiko su Kerolaina. Bilas Tomsonas, draugelis iš biliardinės, aptiko ją bare ir atitempė į viešbutį; iš pasipūtimo pamiršęs sveiką protą, sukvietė pasigrožėti visą kompaniją. Vaikinai sėdėjo aplink, šnekučiuodami su Kerolaina. Nilas nieko neveikė, dėbsojo pro langą. Kai visi ėmė skirstytis, Nilas tik dirstelėjo į Kerolainą, bakstelėjo sau į riešą, parodė keturis pirštus (tai reiškė, kad grįš ketvirtą) ir išėjo. Trečią valandą Bilas Tomsonas veltui beldėsi į užrakintas duris. Ketvirtą jos buvo atidarytos Niliui. Aš norėjau tučtuojau eit ir pamatyt tą beprotį. Be to, jis pažadėjo ir man rast kadriuką; juk pažinojo visas Denverio katytes. „Jei nori panų, geriau eik pas mane, tas Nilas – nusmurgęs biliardinių sąvadautojas", – pasakė Bobas Befedas. „Taip, bet jis kietas vyrukas." „Kietas? Kalėjimų nuograuža. Aš tau parodyčiau tikrai pašėlusių tipų. Ar girdėjai apie Kavaną? Tas sutvarkytų kiekvieną Denverio tipelį..." Bet ne tai man rūpėjo. Kvapnią Denverio naktį mes ėjom duobėtom gatvelėm pro „Veltono" biliardinę ir 17-ąją g. Oras buvo švelnus, žvaigž-

dės nuostabios, o kiekvienas grįstas skersgatvis taip kvietė, jog atrodė, kad sapnuoju. Priėjom namą su nuomojamais kambariais, kur Nilas ardėsi su Kerolaina. Tai buvo senas raudonų plytų pastatas, supamas medinių garažų ir senų, iš už tvorų kyšančių medžių. Užlipom kilimu klotais laiptais. Alenas pasibeldė ir iškart šastelėjo atgal, nenorėjo, kad Kerolaina jį pamatytų. Likau prieš duris. Atidarė Nilas – visiškai nuogas. Lovoj pamačiau šviesiaplaukę, vieną klasišką rusvą šlaunį dengė juodi nėriniai, su švelnia nuostaba ji pažvelgė į mane. „Dže-e-ekai, – nutęsė Nilas. – Klausyk... hm... taigi, žinoma, tu atvykai... senas biče, galiausiai leidais į kelią... žiūrėk, dabar... mums reikia... taip, taip, tučtuojau... mums reikia, mums iš tiesų reikia! Klausyk, Kerolaina, – jis užpylė ją žodžių liūtim. – Čia Džekas, mano senas draugelis iš Niujor-r-rko, tai pirma jo naktis Denveryje, būtinai turiu jam viską parodyt ir suorganizuot pupytę..“ „Kada grįši?“ „Dabar (jis pažvelgė į laikrodį) lygiai keturiolika po pirmos ---- grįšiu tiksliai keturiolika po TRIJŲ praleist su tavim mūsų svajonių valandos, tikrų, saldžių svajonių, paukštyte, o tada, kaip žinai, aš jau tau sakiau, kaip esam sutarę, turėsiu eiti pas Braerlį dėl tų popierių --- vidury nakties, nors tai ir keistai skamba, bet aš smulkiai viską tau išaiškinau -- (tai buvo priedanga pasimatyt su Alenu, kuris vis dar tūnojo pasislėpęs) --- taigi dabar, šią akimirką, turiu apsirengt, įšokt į kelnes, grįžt į gyvenimą, tai yra į išorinį gyvenimą, į gatves ir taip toliau, kaip susitarėm, dabar yra PENKIOLIKA antros, o laikas bėga, bėga..“ „Gerai, Nilai, tik prašau,

grįžk trečią." „Aš jau sakiau, paukštyte, ir atmink, ne trečią, o keturiolika ketvirtos --- argi mes, pupyt, nepanirę į giliausias ir nuostabiausias mūsų sielų gelmes?" – jis priėjo ir kelis kartus ją pabučiavo. Ant sienos kabėjo Kerolainos pieštas nuogo Nilo eskizas, didžiausias svambalas ir visa kita. Buvau pritrenktas. Tikra beprotybė, o juk dar laukė San Franciskas. Išdūmėm į naktį; Alenas prisivijo skersgatvyje. Ir mes nužingsniavom siauriausia, keisčiausia, kreiviausia pasaulio gatvele, kokią man buvo tekę matyti, pačiam Denverio meksikiečių kvartalo centre. Garsiai šnekėjom miegančioje tyloje. „Džekai, – tarė Nilas, – kaip tik turiu tau pupytę --- jei tik bus baigus darbą (jis dirstelėjo į laikrodį), slaugė Helena Galjon, šedevriukas, tik sekso srity nelabai prasilaužus, aš bandžiau šį tą pataisyt, manau, kad susitvarkysi, pažįstu tave kaip nuluptą.. Tiesiai ten brauksim, mesim akmenuką, ne, geriau paskambinsim prie durų, aš žinau, kaip ten patekt... reikia atsinešt alaus, ne, po velnių, jie patys turi! – tarė jis pliaukštelėjęs delnais. – Juk aš pažadėjau šiąnakt užeit pas jos seserį Rutą." „Ką? – paklausė Alenas. – Maniau, eisim pasišnekėti." „Taip, taip, po to." „Jau ta Denverio depresija!" – sušuko Alenas į dangų. „Argi jis ne puikiausias, šauniausias vai-kinas pasaulyje? – tarė Nilas, niukteldamas man į šoną. – Tik pažiūrėk į jį! Tik PAŽIŪRĖK!" Ir Alenas pradėjo beždžionišką šokį gyvenimo gatvėmis, kaip ne kartą buvau matęs jį darant Niujorke. Man liko ištart: „Ką, po velnių, veiksim Denveryje?" „Rytoj, Džekai, rasiu tau darbą, – prašneko Nilas, persijungdamas į dalykišką toną. – Užeisiu, kai tik

bus pertrauka su Luane, atskuosiu tiesiai į tavo apartamentus, pasisveikinsiu su Temko, nuvešiu tramvajum (velniava, neturiu automobilio!) į Denargou turgavietes, kur tu iš karto galėsi pradėti dirbt ir penktadienį jau gausi užmokestį. Visų pajamos galutinai užsiraukė. Aš ištisom savaitėm neturėjau laiko dirbt. O penktadienio vakarą visi trys... senoji trijulė, Alenas, Nilas ir Džekas, būtinai nuvyksim į mažalitražių lenktynes, mus ten pamėtės pažįstamas iš centro..." Taip jis šnekėjo ir šnekėjo naktyje. Atėjom prie namo, kur gyveno seserys slaugės. Manoji dar dirbo, toji, kurios norėjo Nilas, buvo namie. Susėdom ant jos sofos. Pagal grafiką tuo metu turėjau skambint Bobui Befedui: taip ir padariau: jis kaipmat prisistatė. Įėjęs pro duris, iškart nusivilko marškinius, apatinius baltinius ir ėmė glėbesčiuot visai nepažįstamą Rutą Galjon. Ant grindų raičiojosi buteliai. Atėjo trečia valanda. Nilas išdūmė valandėlę pasvajot su Kerolaina. Spėjo grįžt laiku. Pasirodė kita sesuo. Dabar visiems velniškai reikėjo automobilio, ir mes baisiai triukšmavom. Bobas Befedas paskambino bičui, turinčiam automobilį. Tas atzvimbė. Sugriuvom visi; Alenas bandė regzt planuotą pokalbį su Nilu ant galinės sėdynės, bet negalėjo perrėkt kitų. „Šiaušiam pas mane!" – sušukau. Taip ir padarėm; kai tik automobilis sustojo, iššokau ir žolėje atsistojau ant galvos. Visi mano raktai išbarškėjo; vėliau jų taip ir neradau. Šūkaudami nubėgom į namus. Alanas Temko su šilkiniu chalatu užtvėrė mums kelią. „Neleisiu dergt Edo Vaito buto!" „Ką?" – sušukom vienu balsu. Prasidėjo kažkokia maišalynė. Befedas raičiojosi žolėj su viena iš slaugių. Temko nė nemanė mūsų įsileisti.

Prisiekinėjom, kad paskambinsim Edui Vaitui, jis palaimins mūsų pasilinksminimą, ir pasikviesim jį patį. Bet, užuot taip darę, išgarmėjom pasidaužyti po Denverio centro barus. Staiga pajutau, kad esu vienas gatvėj, be pinigų. Išgaravo paskutinis doleris. Nuslinkau penkias mylias Kolfekso gatve iki savo puikiosios lovos. Temko teko mane įsileisti. Buvo įdomu, ar pasisekė Nilui ir Alenui nuoširdžiai pasišnekėti. Nieko, vėliau sužinosiu. Naktys Denveryje vėsios, ir aš miegojau kaip užmuštas. Paskui draugeliai ėmė planuoti atsakančią išvyką en masse* į kalnus. Viskas prasidėjo rytą su telefono skambučiu, kuris šiek tiek supainiojo reikalus --- kažkaip prisiminęs kelis vardus, kuriuos buvau paminėjęs, paskambino keliabendris Edis. Atsirado proga susigrąžint škotiškus marškinius. Edis gyveno su pana kažkokioj skylėj netoli Kolfekso gatvės. Paklausė, ar nežinau, kaip rast darbo, ir aš liepiau jam ateit, vildamasis, kad Nilas žinos. Atidūmė nuolat skubantis Nilas, mes su Temko stačiais kąsniais rijom pusryčius, kuriuos visad gamindavau aš. Nilas nenorėjo net prisėsti. „Tūkstančiai reikalų, visai nėr kada jūsų temptis į Denargou, bet eime, žmogėnai." „Luktelkim mano keliabendrio Edžio." Temko iš mūsų skubos šaipėsi. Į Denverį buvo atvykęs rašyt savo malonumui. Rodė apsimestinę pagarbą Nilui. Nilas nekreipė į jį jokio dėmesio. Temko net į galvą netoptelėjo, kad po kelerių metų Nilas taps didžiu rašytoju arba kad jį kas nors aprašys, kaip kad dabar aš. Temko su Nilu šnekėjo maždaug taip: „Kesidi, ar mano ausys neapgauna, – jūs dulkinat

* Masiškai, kartu. (Pranc.)

iš karto tris?“ Nilas pamindžikavo ant kilimėlio ir tarė: „Jo, jo, tiksliai taip“, – paskui pažvelgė į laikrodį, o Temko pasipūtėliškai sušnarpštė. Man buvo nesmagu išdumti su Nilu --- Temko tvirtino, kad jis skystakiaušis ir apskritai visiškas kvailys. Žinoma, toks jis nebuvo, ir aš norėjau kaip nors tai įrodyti. Susitikom Edį. Nilas ir į jį nekreipė jokio dėmesio, ir mes karštą Denverio vidudienį tramvajumi nuvažiavom ieškot darbo. Mane purtė vien mintis apie tai. Edis, kaip visad, tauškė nesustodamas. Radom turguje žmogų, kuris sutiko pasamdyt mus abu. Darbas buvo nuo keturių ryto iki šešių vakaro. Žmogus pasakė: „Mėgstu vaikinus, kurie mėgsta dirbti.“ „Gerai pataikėt, mes kaip tik tokie“, – tarė Edis, bet aš apie save nebuvau tokios tvirtos nuomonės. „Geriau jau visai nemiegosiu“, – nusprendžiau. Aplink buvo tiek įdomių dalykų. Edis kitą rytą prisistatė, aš – ne. Turėjau lovą, Temko prikimšo ledainę maisto, o aš gaminau jam valgį ir ploviau indus. Tuo pat metu pasinėriau į viską. Vieną vakarą pas Befedus įvyko didelis nugėrimas. Befedo motina išvyko į kelionę. Bobas Befedas sukvietė visus pažįstamus ir liepė atsinešt viskio; paskui užrašų knygelėje peržiūrėjo pažįstamų panelių adresus. Mane privertė daugumai jų paskambinti ir pakviesti. Atgarmėjo visas pulkas. Patelefonavau Alenui, norėdamas sužinot, ką veikia Nilas. Nilas trečią nakties turėjo apsireikšt pas Aleną. Nuėjau ten po visų linksmybių. Aleno pusrūsio būstas buvo Granto gatvėje, sename raudonų plytų name netoli bažnyčios. Reikėjo įsukt į skersgatvį, nulipt kažkokiais akmeniniais laipteliais, atidaryt senas perdžiūvusias duris ir

pereit kažką panašaus į rūsį, kad atsidurtum prie jo fanerinės pertvaros. Kambarys buvo lyg kokio Rusijos atsiskyrėlio celė. Lova, deganti žvakė, akmeninės, visad įdrėkusios sienos ir dar kažkokia idiotiška savadarbė ikona, pagaminta šiai progai. Alenas paskaitė man savo eilių. Jos vadinosi „Denverio depresija". Alenas nubudo rytą ir išgirdo, kaip gatvėj šalia jo celės burkuoja „vulgarūs karveliai"; jis pamatė, kaip ant šakų sūpuojasi „liūdnos lakštingalos", primenančios jam motiną. Ant miesto nusileido pilka drobulė. Kalnai --- nuostabieji Uoliniai kalnai, matomi vakaruose iš bet kurios miesto vietos --- padaryti iš papjė mašė. Visata galutinai iškvaišo ir pasidarė baisiai keista. Nilas eilėse buvo „vaivorykštės vaikas", kuris savo kančią nešiojo agonijos apimtam pimpale. Vadino jį „Edipu Edžiu", kuriam tenka „krapštyti kramtomąją gumą nuo palangių". Braerlį vadino „mirties šokių mokytoju". Jis sėdėjo rūsyje ir mąstė palinkęs virš didžiulio sąsiuvinio, kuriame užsirašinėjo viską, kas nutikdavo kiekvieną dieną --- viską, ką Nilas pasakydavo arba padarydavo. Alenas papasakojo, kaip keliavo autobusu. „Važiuojant pro Misurį, užklupo fantastiška audra su žaibais, ir visas dangaus skliautas virto didžiuliu įsielektrinusio blogio siautuliu. Autobuso keleivius pagavo baimė. Aš pasakiau: „Nebijokit, tai tik Ženklas." Įsivaizduok Misurį --- iš kur kilę Barouzas ir Liusjenas." „Iš ten kilę ir kai kurie Nilo giminaičiai." „Nežinau, – atsakė Alenas, grimzdamas liūdesin. – Ką man daryti?" „Kodėl nevyksti į Teksasą aplankyt Barouzo ir Džoanos?" „Noriu, kad su manim važiuotų Nilas." „O kur jam dėt visas tas moteris?" „Na, nežinau." Nilas

prisistatė trečią ryto. „Viskas eina kaip patepta, – paskelbė jis. – Skiriuosi su Luane, vedu Kerolainą ir važiuoju su ja gyvent į San Franciską. Bet tik po to, kai mes su tavim, brangus Alenai, nuvažiuosim į Teksasą, išzonduosim Bilą, tą užtikrintą tipą, kurio dar niekada nemačiau ir apie kurį jūs man ausis išūžėt, o jau tada brauksiu į San Franą." Tada jie ėmėsi reikalo. Sukryžiavę kojas įsitaisė ant lovos, įsmeigė vienas į kitą akis. Susirangiau ant artimiausios kėdės ir pamačiau, kaip jie tai daro. Pradėjo nuo kažkokios abstrakčios minties, aptarė ją; priminė vienas kitam kažką visai atsietą, pamirštą įvykių šurmulyje; Nilas atsiprašė, bet pažadėjo prie šio pašnekesio grįžti, viską išgvildenti, pridurti pavyzdžių. „Kaip tik tada, kai mes važiavome pro Veizį, aš norėjau tau pasakyti, ką manau apie tavo pamišimą dėl mažalitražių, ir kaip tik tada, prisimeni, tu parodei seną valkatą apsmukusiom kelnėm ir pasakei, kad jis iš akies trauktas tavo tėvas?" „Taip taip, žinoma, prisimenu, ir ne tik tai, ten prasidėjo mano paties minčių srautas, kažkas iš tiesų pašėlusio, aš būtinai turiu tau papasakot. Buvau pamiršęs, bet dabar, kai tu priminei ---" Ir atsirado dar dvi naujos temos. Jie permalė ir jas. Paskui Alenas paklausė Nilą, ar šis nuoširdus, svarbiausia, ar nuoširdus su juo iki pat sielos gelmių. „Kodėl tu vėl pradedi seną giesmelę?" „Dar noriu sužinot paskutinį dalyką..." „Bet, mielas Džekai, tu čia sėdi, klausaisi, paklauskim Džeką. Ką jis pasakys?" Ir aš pasakiau: „Paskutinis dalykas, Alenai, yra tai, prie ko niekad neprisikasi. Niekas negali prisikast iki to paskutinio dalyko. Mes gyvenam viltimi pagauti jį

visiems laikams...“ „Ne, ne, ne, ką čia pliurpi nesąmones ir skiedi tuo romantišku Tomo Vulfo* stilium!“ – pasipiktino Alenas, o Nilas pasakė: „Aš visai ne tai turėjau galvoje, bet tegu Džekas mano, ką nori, o iš tiesų, Alenai, ar tau neatrodo, kad baisiai jau oriai jis čia sėdi ir zonduoja mus, šitas nenormalus tipas atsibeldė per visą šalį.. senis Džekas nieko nepasakys, senis Džekas nė už ką nepasakys.“ „Kodėl, galiu ir pasakyt, – paprieštaravau. – Tik nesusigaudau, kur lenkiat arba ko siekiat... žinau, kad tai per daug bet kam.“ „Viskas, ką tu sakai, neigiama.“ „Tai ko jūs siekiat?“ „Pasakyk jam.“ „Ne, tu pasakyk.“ „Čia nėr ko sakyti“, – įsikišau ir nusijuokiau. Buvau užsivožęs Aleno skrybėlę, užsitraukiau ją ant akių. „Noriu miego“, – pasakiau. „Vargšas Džekas visad nori miego.“ Sėdėjau tyliai. Jie vėl suko tą pačią plokštelę. „Kai tu pasiskolinai penkis centus, kad sumokėtum už vištienos kepsnį..“ „Ne, už aitriųjų paprikų troškinį! Atsimeni, „Teksaso žvaigždėj“?“ „Supainiojau su antradieniu. Kai tu pasiskolinai penkis centus, pasakei, klausyk, ką TU pasakei: „Alenai, paskutinį kartą tave apsunkinu“, lyg tu ir iš tiesų turėjai omeny, jog aš sutiksiu, kad tu daugiau manęs neapsunkintum.“ „Ne, ne, visai ne taip --- dabar, jei teiksies, persikelk mintimis, mielas drauge, į tą naktį, kai Luanė verkė kambary ir kai, pasigręžęs į tave, kalbėdamas dar nuoširdesniu tonu, kuris, kaip abu žinom, buvo dirbtinis, bet turėjo pateisinimą, tai yra savo aktoryste aš parodžiau... bet palauk, esmė ne čia...“ „Aišku,

* Thomas Wolfe'as (1900–1938) – amerikiečių rašytojas.

ne čia! Nes tu pamiršai, kad... Bet daugiau nekaltinsiu tavęs. Taip – štai ką aš pasakiau..." Ir taip toliau, ir taip toliau iki pat aušros. Švintant, aš prasimerkiau. Jie suvedinėjo paskutinius rytinius reikalus. „Kai aš tau pasakiau, kad turiu miegoti dėl Luanės, tai yra kad turiu pasimatyt su ja šįryt dešimtą, mano tono kategoriškumas atsirado visai ne dėl to, kad tu prieš tai pasakei, jog visai nėra reikalo miegoti, bet tik, įsidėmėk, TIK dėl to, kad aš būtinai, paprastai, nuoširdžiai be jokių kas būtų, jeigu būtų, turiu tučtuojau užmigt, ta prasme, kad man akys limpa, dega, dilgčioja, jas skauda, jos pavargusios..." „O vaike..." – atsiduso Alenas. „Mums dabar paprasčiausiai reikia pamiegoti. Klausyk, spaudžiam stabdžius." „Negalima spaust stabdžių!" – suklykė Alenas visa gerkle. Pragydo pirmieji paukščiai. „Va dabar, kai pakelsiu ranką, – tarė Nilas, – mes baigsim šnekas, mes abu suprasim, paprastai ir be jokių kivirčų, kad reikia tiesiog liautis šnekėti ir tiesiog eit miegoti." „Negalima spaust stabdžių." „Stop!" – tariau aš. Jie pažvelgė į mane. „Jis visą laiką nemiegojo ir klausėsi. Džekai, ką apie tai manai?" Pasakiau, ką apie juos manau: kad abu jie – pritrenkiantys maniakai, ir klausiausi visą naktį kaip žmogus, stebintis laikrodžio mechanizmą, kurio aukštis siekia Bertodo perėją, tačiau susideda iš smulkiausio pasaulyje laikrodžio dalelyčių. Jie nusišypsojo. Dūriau į juos pirštu ir pasakiau: „Jei nesiliausit, abiem atsileis varžtai, bet duokit žinią, kai taip atsitiks." Dar aptarėm galimybę kartu keliaut į Friską. Išėjau į lauką, sėdau į tramvajų ir nuvažiavau namo, o Aleno Ginsbergo papjė

mašė kalnai, kol virš rytinių prerijų kilo didingoji saulė, ėjo raudonyn. Vakare mane išsitempė ton kelionėn į kalnus, ir penkias dienas nemačiau nei Nilo, nei Aleno. Beverlė Befed savaitgaliui gavo viršininko automobilį. Atsinešėm kostiumus, sukabinom juos ant automobilio langų ir išvažiavom į Sentral Sitį. Vairavo Bobas Befedas, Edas Vaitas išsidriekė užpakaly, Beverlė – priekyje. Pirmą kartą pamačiau Uolinius kalnus iš arti. Sentral Sitis – senas angliakasių miestas, kažkada pramintas „Turtingiausia kvadratine mylia pasaulyje"; ten su visais spėję persiriet nedorėliai, klajojantys kalnuose, rado nemenkus sidabro klodus. Jie pernakt praturtėjo ir tarp savo lūšnų ant stataus šlaito pasistatė nedidelį gražų operos teatrėlį. Čia buvo atvykus Liliana Rasel* ir operos žvaigždžių iš Europos. Paskui Sentral Sitis virto miestu vaiduokliu, bet veiklūs naujųjų Vakarų piniguočiai iš Prekybos rūmų nutarė jį atgaivinti. Jie nublizgino teatriuką, ir kasmet „Metropolitan Opera" žvaigždės atvykdavo gastrolių. Čia buvo galima kaip reikiant paatostogauti. Iš visur suplaukdavo turistai, net Holivudo žvaigždės. Užburzgėm į kalną, ir aš pamačiau, kad siauros gatvelės springte springsta stileiviškais turistais. Prisiminiau Temko Semą ir pamaniau, kad jis sakė tiesą. Pats Temko buvo ten, visiems rodė aukštuomenišką šypseną ir labai nuoširdžiai dėl visko aikčiojo bei ūkčiojo. „Džekai, – sušuko jis, stverdamas mane už rankos, – tu tik pažiūrėk

* Lilliana Russell, tikrasis vardas Helena Louise Leonard (1861–1922) JAV dainininkė (sopranas), garsėjusi puikiu dainavimu, grožiu ir ekstravagantišku gyvenimo stiliumi.

į šį seną miesteliuką! Tik pamanyk, koks jis buvo prieš šimtą, velniai rautų, tik prieš aštuoniasdešimt, šešiasdešimt metų – jie turėjo Operą!" „Aha-a, – pasakiau mėgdžiodamas vieną jo veikėjų, – bet jų čia pilna." „Šiukšlės!" – drėbtelėjo jis. Ir nukeliavo linksmintis, už parankės su Džine Vait. Beverlė Befed buvo veikli šviesiaplaukė. Ji žinojo seną angliakasio namelį miesto pakraštyje, kur mes, vaikinai, šį savaitgalį galėjom pernakvot; mums tereikėjo jį iškuopti. Be to, galėjom ten kelt grandiozines išgertuves. Tai buvo sena lūšna su priebučiu; viduj viską dengė piršto storumo dulkių sluoksnis; dar buvo veranda, o už namo – šulinys. Edas Vaitas ir Bobas Befedas pasiraitė rankoves, čiupo šluotas, ir tas didžiulis darbas jiems užėmė visą popietę ir dalį vakaro. Bet jie atsitempė dėžę alaus, ir viskas buvo liuks. Man tą popietę buvo paskirtas svečio vaidmuo, tai sutvarkė Džastinas V. Braerlis – turėjau už parankės į operą lydėt Bevę. Vilkėjau Edo kostiumą. Vos prieš kelias dienas atsibeldžiau į Denverį kaip valkata; o dabar firminiu kostiumu vaikščiojau už parankės su dailia, puošniai apsirengusia šviesiaplauke, linkčiojau visokioms įžymybėms vestibiulyje po sietynais. Įdomu, ką būtų sakęs Džinas iš Misisipės, jei būtų mane pamatęs. Buvo rodomas „Fidelio", galinga Bethoveno opera. „Kokia niūri tamsa!" – raudojo baritonas, stumdamas vaitojantį akmenį ir kildamas iš požeminio kalėjimo... Raudojau kartu su juo. Ir man gyvenimas panašiai atrodė. Opera mane taip įtraukė, kad valandėlę net užmiršau savo pakvaišusio gyvenimo vingius ir pasiklydau didinguose gedulo kupinuose Bethoveno garsuose bei sodriuose rembrantiškuose pasakojimo tonuose.

„Klausyk, Džekai, kaip tau patinka šių metų pastatymas?“ – išdidžiai paklausė Braerlis gatvėje. „Kokia niūri tamsa, kokia niūri tamsa! – atsakiau. – Aukščiausia klasė!“ „Dabar tau būtinai reikia susitikt su atlikėjais“, – tęsė jis valdišku tonu, bet, laimė, šioje maišatyje jam viskas tuoj pat išgaravo iš galvos, ir jis išnyko. Mačiau dieninį vaidinimą; dar vienas turėjo būt vakare. Papasakosiu, kaip turėjau laimės susitikt jei ne su vaidmenų atlikėjais, tai su jų vonia ir geriausiais rankšluosčiais. Beje, turiu paaiškint, kodėl Braerlis buvo gan neblogos nuomonės apie mane ir dažnai darė įvairių paslaugų. Labiausiai vertinami jo globotiniai buvo Helas Čeisas ir Edas Vaitas; mes kartu mokėmės universitete; kartu klajojom po Niujorką ir kalbėjomės. Pirmą kartą Braerliui padariau nekokį įspūdį... Buvau girtas, miegojau ant grindų, kai vieną sekmadienio rytą Niujorke jis atėjo aplankyt Helo. „Kas čia?“ „Džekas.“ „Vadinasi, čia žymusis Džekas. Bet kodėl jis tįso ant grindų?“ „Jis visad taip miega.“ „Girdėjau, kad jis savitas genijus.“ „Taip ir yra, argi nematot?“ „Nepasakyčiau, kad lengva įžiūrėti. Maniau, jis vedęs – kur jo žmona?“ Tuo metu buvau vedęs. „Ėmė trankytis, Džekas ja nusivylė, ji Vest Endo bare su laidojimo biuro savininku, turinčiu vieną kitą šimtinę ir statančiu visiems išgerti.“ Tada aš atsistojau ir paspaudžiau Braerliui ranką. Jis nesuprato, ką Helas manyje įžvelgė; bet tą vasarą Denveryje manim rūpinosi, nors niekad netikėjo, kad ko nors pasieksiu. Aš ir norėjau, kad jis ir kad visas pasaulis taip apie mane manytų; tada galėjau nepastebimai įsmukti, jei jie to norėjo, ir išsmukti, jei man taip buvo

geriau. Su Beve grįžom į angliakasio lūšną. Nusimečiau prašmatnius skarmalus ir įsitraukiau valymo talkon. Tai buvo pasiutiškas darbas. Alanas Temko atsisakė padėti ir sėdėjo vidury jau iškuopto kambario. Ant nedidelio stalelio prieš jį stovėjo butelis alaus ir stiklinė. Kol švaistėmės kibirais, vandeniu ir šluotomis, jis nugrimzdo į prisiminimus: „Jei galėtumėt iškeliaut su manim, gert činzaną ir klausytis Bandolo muzikantų, tada suprastumėt, ką reiškia gyventi.“ Temko buvo tarnavęs kariniam jūrų laivyne; jis pasigėrė ir ėmė įsakinėti. Į erzinantį įprotį iš musės daryt dramblį Befedas paprastai reaguodavo taip; baksteldavo jo pusėn suglebusiu pirštu, atsigręždavo ir su baiminga pagarba klausdavo: „Neragavęs? Manai, kad jis dar mergyčių neragavęs?“ Temko nekreipdavo dėmesio. „O, – kalbėjo jis, – Normandijos vasaros, medkurpės, puikus senas kalvadosas. Klausyk, Semai“, – kreipdavosi jis į nematomą bičą, – ištrauk vyną iš vandens, pažiūrėkim, ar gerai atšalo, kol gaudėm žuvį.“ - - visai kaip iš Hemingvėjaus. Mes šūktelėjom pro šalį einančioms katytėms: „Ateikit ir padėkit apšvarint šitą skylę. Visas kviečiam į šio vakaro nugėrimą.“ Jos prisidėjo prie mūsų. Plušėjo galinga komanda. Galop prisistatė operos choristų, daugiausia jaunų vaikėzų, ir ėmė kaip pašėlę švaistytis šluotomis. Saulė nusileido. Baigę dienos darbą, Edas, Befedas ir aš nusprendėm prieš didžiąją naktį pasigražinti. Patraukėm per miestą namo, kur buvo apgyvendintos operos žvaigždės, link. Naktyje pasigirdo vakarinio spektaklio garsai. „Pats metas, – tarė Befedas. – Prisisuk prie tų skustuvų, rankšluosčių, ir mes pasigražinsim.“

čiupom plaukų šepečių, odekolono, skutimosi losjonų ir, apsikrovę jais, nudrožėm į vonios kambarį. Visi sulindom į vonias ir uždainavom kaip operos žvaigždės. Befedas norėjo pasirišt pirmojo tenoro kaklaraištį, bet Edas Vaitas, nepraradęs sveiko proto, jį atkalbėjo. „Argi ne super? – kartojo Edas Vaitas. – Operos žvaigždžių vonios, rankšluosčiai ir losjonai." Ir skustuvai. Tai buvo neprilygstama naktis. Sentral Sitis išsidėstęs dvi mylios virš jūros lygio; pirmiausia apsvaigsti nuo aukščio, paskui apima nuovargis, ir sieloj užsidega karštinė. Tamsia siaura gatvele prisiartinom prie žibintų aplink operos teatrą; paskui staigiai pasukom į dešinę ir pervarėm kelis barus su dvivėrėmis spyruoklinėmis durimis. Diduma turistų buvo operoje. Iš pradžių išmetėm kelis atsakančiai didelius bokalus alaus. Dar ten buvo pianistas. Pro kiemo duris buvo matyti mėnesienos užlieti kalnų šlaitai. Šūktelėjau valio! Mūsų naktis prasidėjo. Nudulkėjom į savo lūšną. Visi ruošėsi didžiajam nugėrimui. Panos – Bevė ir Džinė – užkandai išvirė pupų ir parūkytų dešrelių, paskui visi šokom ir, kaip dera, pradėjom nuo alaus. Operai pasibaigus, pas mus ėmė griūti būriai jaunų pupyčių. Befedas, Edas ir aš net apsilaižėm. Tada čiupom jas ir pasileidom trypti. Muzikos nebuvo, tik šokiai. Prisikimšo pilni kambariai. Vaikinai iš kažkur ėmė tempti butelius. Mes vis išdumdavom į kokį barą ir vėl – atgal. Naktis darėsi vis pašėlesnė. Pasigailėjau, kad čia nėra Nilo ir Aleno – – paskui supratau, kad jie nebūtų pritapę ir jaustųsi nelaimingi. Kaip tas žmogus su akmeniu užverstu kalėjimu ir niūria tamsa, jie buvo kylantys iš

požemio Amerikos hipsteriai, nauja palūžusiųjų karta, su kuria pamažu jau derinau žingsnį. Atgarmėjo choristai. Užtraukė „Mieląją Adeliną“. Jie dainuote išdainuodavo tokias frazes, kaip „paduok man alaus“ arba „ko tavo veidas ištįso“, arba baritonais stūgavo „Fi-de-lio!“ „Vajė, kokia niūri tamsa!“ – sudainavau aš. Mūsų pupytės buvo nerealios. Ėjo su mumis į vidinį kiemą pasiglamžyt. Kituose kambariuose stovėjo dulkinos, nešvarios lovos, aš pasisodinau ant vienos panelytę ir ėmiau su ja šnekėtis, bet atgriuvo gauja jauniklių, operos bilietų pardavėjų, pusė Braerlio nusamdytų, o jau jie panas stvarstė ir bučiavo be jokios įžangos. Paaugliai, pasigėrę, susivėlę, iškvaišę... visai sukniso mūsų vakarą. Per penkias minutes panos išdulkėjo, liko vyriška brolija, trinksinti alaus buteliais ir stūgaujanti. Bobas, Edas ir aš nutarėm pasiaust po barus. Temko išnyko, Bevė ir Džinė taip pat. Iššlitiniavom į naktį. Minia iš operos teatro buvo užtvindžiusi net barų įėjimus. Temko klykė per visų galvas. Džastinas V. Braerlis kratė visiems rankas ir kartojo: „Laba diena. Kaip gyvuojat?“ O kai atėjo vidurnaktis, jis ėmė sakyt: „Laba diena. Kaip jūs gyvuojat?“ Vienu metu pastebėjau jį išeinant su Denverio meru. Paskui jis grįžo su pagyvenusia moterim, o po valandėlės jau taukškė gatvėj su pora jaunų bilietų pardavėjų. Dar po valandėlės, neatpažindamas, spaudė man ranką ir kartojo „Su Naujaisiais metais, drauguži.“ Buvo girtas ne nuo alkoholio, o nuo to, dėl ko kvaišo --- nuo tūkstantinės šurmuliuojančios minios, ir kad jis viso to režisierius. Tikrai, Mirties Šokių Mokytojas. Bet aš jį mėgau, visada mėgau Dž. V. Braerlį. Jam buvo liūdna. Mačiau,

kaip vienišas atsargiai skverbiasi per minią. Čia jį visi pažinojo. „Su Naujaisiais metais!“ – šūkčiojo jis, o kartais: „Linksmų Kalėdų!“ Toks buvo jo stilius. Per Kalėdas jis linkėdavo linksmo Helovino. Bare buvo kažkoks visų didžiai gerbiamas dailininkas; Džastinas užsikepė mane su juo supažindint, o aš visaip išsisukinėjau; jo vardas buvo Belakonda ar kažkaip panašiai. Buvo ir jo žmona. Abu sugižę sėdėjo prie stalo. Kažkoks turistas argentinietis kvempsojo ant baro. Befedas stumtelėjo jį, kad pasidarytų vietos; tas atsigręžė ir suurzgė. Befedas padavė man savo stiklą ir vienu smūgiu partrenkė tipelį ant varinių turėklų. Šis žaibiškai atsijungė. Pasigirdo klyksmai; mudu su Edu nėrėm lauk ir išsitempėm Befedą. Kilo toks sąmyšis, kad šerifas neįstengė prasibrauti pro minią ir rast nukentėjusiojo. Befedo niekas neatpažino. Patraukėm į kitus barus. Tamsia gatve atsvirduliavo Temko. „Kas čia per velniava? Susimušėt? Tik pašaukit mane.“ Iš visur sklido garsus žvengimas. Įdomu, ką dabar mąsto Kalno Dvasia; pažvelgiau į viršų ir pamačiau mėnesienos nužertas pušis, pamačiau senųjų angliakasių šmėklas ir susimąsčiau. Virš visos tamsios rytinės Didžiosios perėjos sienos šią naktį tvyrojo tyla ir vėjo kuždesys, tik ne tarpeklyje, kur mes laidėm gerkles; kitoje perėjos pusėje buvo didysis Vakarų nuolydis ir iki pat Stimbout Springso plytintis vos aprėpiamas plokščiakalnis, staigiai nusileidžiantis į Rytų Kolorado ir Jutos dykumas; dabar viskas skendėjo tamsoje, tik šioje kalnų kertelėje mes, iškvaišę, girti amerikiečiai, šėlom ir stūgavom vidur galingosios žemės. O toli toli, už Sieros kitoje Karsono įdubos pusėje laukė mano svajonių

Friskas — brangakmeniais pasipuošęs, vandenų supamas, visas kaip naktis. Buvome ant Amerikos stogo ir ką daugiau galėjom veikti, jei ne klykaut --- per naktį, į rytus per lygumas, iš kur galbūt jau pas mus eina žilaplaukis senolis ir neša savąjį Žodį; jis gali tuoj tuoj pasirodyt ir visus mus nutildyt. Befedas spyrėsi grįžti į barą, kur buvo susimušęs. Edui ir man tai džiaugsmo nekėlė, bet nusekėm paskui jį. Jis priėjo prie dailininko Belakondos ir šliūkštelėjo jam į veidą aukštą kokteilio taurę; jo sesuo Bevė suklykė: „Bobai, nereikia!" Išvilkom jį lauk. Jis buvo nevaldomas. Prie mūsų prilipo choro baritonas, ir visi patraukėm į vietinių pamėgtą Sentral Sičio barą. Čia Bobas išvadino padavėją šliundra. Prie baro stalo sėdėjo būrys gižių žmogėnų; jie nekentė turistų. Vienas pasakė: „Nykit iš čia, skaičiuoju iki dešimt." Taip mes ir padarėm. Parsivilkom į lūšną ir dėjom į akį. Nubudęs iš ryto apsiverčiau ant kito šono; iš mano čiužinio pakilo didžiulis debesis dulkių. Truktelėjau lango sąvarą; ji buvo užkalta. Edas Vaitas dar drybsojo. Kosėjom ir čiaudėjom. Pusryčiams buvo tik išsivadėjusio alaus. Beverlė grįžo iš viešbučio, ir ėmėm rinktis daiktus, ruošdamiesi išvažiuoti. Bet, Braerliui liepus, turėjom eit ir žiūrėt, kaip dailininkas Belakonda kažką maišo degimo krosnyje; tai turėjo būti Befedo atsiprašymas. Stovėjom aplink degimo krosnį, kol dailininkas skaitė paskaitą. Befedas šypsojosi, linkčiojo, stengėsi dėtis susidomėjęs ir atrodė kaip paskutinis kvailys. Braerlis išdidžiai stovėjo greta. Pavargusi Beverlė atsirėmė į mane. Aš išsmukau, nuėjau į teatro tarnautojų miegamuosius ir susiradau tualetą; sėdėdamas

ant klozeto puodo, pro rakto skylutę pamačiau akį. „Kas ten?“ – ištarė balsas. „Džekas“, – atsakiau. Tai buvo Braerlis; slampinėjo aplink, nes jam irgi buvo pabodusi degimo krosnis. Atrodė, jog ištiko visiškas krachas. Kai jau kėblinom į automobilį, Beverlė paslydo ir plojosi tiesiai ant veido. Vargšė buvo visai nusikalus. Jos brolis, Edas ir aš padėjom jai atsikelt. Susėdom į automobilį; prisidėjo Temko su Džine. Prasidėjo liūdnas grįžimas į Denverį. Staiga nuvažiavom nuo kalno ir pamatėm didžiulę it jūra Denverio lygumą; karštis kilo kaip iš krosnies. Uždainavom. Man jau niežėjo padai greičiau traukt į San Franciską. Tą naktį susiradau Aleną, ir jis didžiai mane nustebino pareikšdamas, kad su Nilu buvo Sentral Sityje. „Ką ten veikėt?“ „Ai, išmaišėm barus, o paskui Nilas nuvarė automobilį, ir parspaudėm devyniasdešimties mylių greičiu kalnų viražais.“ „Nemačiau jūsų.“ „Mes nežinojom, kad ir tu ten.“ „Klausyk, aš traukiu į San Franciską.“ „Nilas tau užverbavo Rutą šiam vakarui.“ „Tada atidedu.“ Kišenėse švilpavo vėjai. Oro paštu pasiunčiau mamai laišką, prašydamas penkiasdešimties dolerių ir prisiekinėdamas, kad tai viskas; nuo šiol ji gausianti pinigų iš manęs – kai tik įsėsiu į laivą. Nuėjau į pasimatymą su Ruta Galjon ir parsivedžiau ją į savo apartamentus. Po ilgų postringavimų tamsioj svetainėj pagaliau šį tą miegamajame suveikėm. Ji buvo daili nediduke pupytė, pokvailė ir nuoširdi, baisiausiai bijanti sekso; sakė ligoninėj prisižiūrėjusi klaikių dalykų. Pasakiau, kad tai kaifas. Norėjau įrodyt. Įrodinėti ji leido, bet buvau pernelyg nekantrus ir išėjo šnipštas. Ji tamsoj atsiduso. „Ko tu trokšti iš

gyvenimo?" — to visados klausdavau merginų. „Nežinau, — atsakė ji. — Dirbt ir kaip nors stumtis." Ji nusižiovavo. Pridengiau ranka jai burną ir liepiau nežiovauti. Pabandžiau papasakot, kaip mane jaudina gyvenimas ir ką galėtume kartu nuveikti; o šnekėdamas jau planavau po dviejų dienų iš Denverio išsibelsti. Ji pavargusi nusisuko. Gulėjom aukštielninki, žiūrėjom į lubas ir mąstėm, ką pridarė Dievas, sukūręs tokį liūdną ir beskonį gyvenimą. Rezgėm miglotus planus susitikt San Franciske. Mano šaunios valandėlės Denveryje ėjo į pabaigą. Jaučiau tai, lydėdamas ją į namus šventą Denverio naktį, o kai keliaudamas atgal išsitiesiau ant žolės prie senos bažnyčios su būriu valkatų, jų kalbos sukėlė man pasiutusį norą grįžti į kelią. Kartkartėm kuris nors valkata pakildavo ir imdavo kaulyt iš praeivių pinigų. Jie šnekėjo, kad derliaus nuėmimas slenka į Šiaurę. Oras buvo šiltas ir švelnus. Norėjau grįžt, vėl sugult su Ruta, dar daug ką jai papasakot, šį kartą tikrai įkaitint ir išsklaidyt vyrų baimę. Amerikoje vaikinai ir merginos nykiai leidžia laiką; manydami, kad turi būt kieti ir išmanyt tiktai techniką; nepasišnekėję, visi iškart puola kaip akis išdegę prie sekso. Ne, ne saldžių meilikavimų reikia --- o nuoširdaus pašnekesio apie sielą, apie tai, kad gyvenimas šventas ir brangi kiekviena akimirka. Girdėjau, kaip kalnuose suūkavo Denverio—Rio Grandės lokomotyvas. Norėjau eit toliau paskui savo žvaigždę. Sėdėjom su Temko ir liūdnai šnekučiavomės, kad naktis greičiau prabėgtų. „Skaitei „Žaliąsias Afrikos kalvas"? Hemingvėjaus šedevras." Palinkėjom viens kitam sėkmės. Susitiksim Friske. Gatvėj, po tamsiu medžiu, pamačiau

Befedą. „Lik sveikas, Bobai. Kada vėl susitiksim?“ Nuėjau ieškot Aleno ir Nilo --- jų niekur nebuvo įmanoma rast. Edas Vaitas iškėlė ranką ir tarė: „Tai išvažiuoji, Saliut.“ Mes vienas kitą vadinome Saliut. „Aha“, – atsakiau. Dar kelias dienas slankiojau po Denverį. Man vaidenosi, kad kiekvienas Larimerio gatvės valkata gali būt Nilo Kesidžio tėvas; jie vadino jį Senuoju Nilu Kesidžiu, Kirpėju. Nuėjau į „Vindzoro“ viešbutį, kur kadaise gyveno tėvas su sūnum ir kur kartą naktį Nilą siaubingai pažadino bekojis, miegojęs su jais vienam kambary ir it griausmas ant siaubingos ratukinės lentos grindimis atidardėjęs paliesti berniuko. Ties Kerčio ir Penkioliktosios gatvių kampu pamačiau mažuliukę liliputę trumpomis kojomis, pardavinėjančią laikraščius. „Biče, – tarė man Nilas, – įsivaizduok, kad iškeli ją aukštyn ir šitaip išdulkini!“ Ėjau pro liūdnus, pigius Kerčio gatvės barus, pro vaikigalius su džinsais ir raudonais marškiniais, žemės riešutų lukštus, didžiules kino teatrų palapines, tirus. Už reklamų ugnimi žioruojančios gatvės buvo tamsa, už tamsos – Vakarai. Reikėjo važiuoti. Auštant susiradau Aleną. Paskaitinėjau milžinišką jo žurnalą, numigau, o rytą, lietingą ir pilką, atėjo šešių pėdų ūgio Elas Hinklis su Bilu Tomsonu - - dailiu bernioku --- ir Džimu Holmsu, šleivakoju biliardinių specu. Didžiulės mėlynos Džimo Holmso akys buvo kaip šventojo, bet pats – tikras vapenantis nuoboda. Želdinosi barzdą; gyveno su senele. Dičkis Elas buvo iš policininkų šeimos – tėvas ir brolis buvo policininkai. Bilas Tomsonas gyrėsi galįs bėgti greičiau už Nilą. Jie susėdo ratu ir sutrikę, šypsodami klausėsi, kaip Alenas Ginsbergas skaito savo

apokaliptišką, makabrišką poeziją. Visai nusibaigęs, atsidrėbiau kėdėje. „Nu, jūs, Denverio veikėjai!“ – sušuko Alenas. Išėjom vorele ir patraukėm tipišku grįstu Denverio skersgatviu tarp lėtai rūkstančių šiukšlių deginimo krosnių. „Kadaise aš šia gatvele ridenau lanką“, – pasakojo man Helas Čeisas. Norėjau pamatyt, kaip jis tai daro; norėjau pamatyt aną Denverį, prieš dešimtį metų, kai jie visi dar buvo vaikai ir saulėtą Uolinių kalnų pavasario rytmetį po žydinčiomis vyšniomis rideno lankus linksmomis, pažadų kupinomis gatvelėmis... visa gauja. Ir Nilą, nuplyšusį, purviną, slankiojantį vieną, apimtą keisto šėlo. Žingsniavau per dulkiantį lietų su Bilu Tomsonu; nuėjau į Edžio panos namus atsiimt škotiškų marškinių --- Prestono Nebraskos marškinių. Juose, tuose marškiniuose, buvo surištas liūdesys – visas, neįsivaizduojamai didelis. Bilas Tomsonas pasakė, kad susitiksim Friske. Visi traukė į Friską. Nuėjęs į paštą radau atsiųstus pinigus. Patekėjo saulė, ir Edas Vaitas nuvažiavo su manim tramvajum į stotį. Už bilietą į San Franą išleidau pusę pinigų ir antrą valandą po pietų išdardėjau. Atsisveikindamas Edas Vaitas pamojavo. Autobusas išriedėjo iš legendinių, entuziastingų Denverio gatvių. „Kaip kažin ką, turiu čia grįžt ir pažiūrėt, kas dar nutiks!“ – pažadėjau pats sau. Paskutinę akimirką paskambino Nilas ir pasakė, kad jie su Alenu galbūt prisidės prie manęs kur nors Vakarų pakrantėj; pamąsčiau apie tai ir suvokiau, kad per visą laiką su Nilu neteko šnektelt nė penkių minučių. Šiaip ar taip, išvykau, tą patį padarė ir Nilas su Alenu. Linksmai krizendamas, Nilas užraukė reikaliukus su savo mergelėm ir dviem berneliais

ir leidosi Teksaso link. Kažkas Denveryje matė juos einant Pietų Brodvėjum; Nilas įsibėgėdavo ir pašokdavo, stengdamasis kuo aukščiau pasiekti lapus, Alenas, anot žinių pateikėjo, „visa tai užrašinėjo". Tą istoriją papasakojo Denas Barmeisteris, apie kurį kiek vėliau. Dienom ir naktim jie keliavo į Teksasą; visai nemiegojo ir be perstojo šnekėjosi. Neliko nieko nenuspręsta ir neaptarta. Plente, šalia Ratono uolų, prie vėjo pučiamų žolių siauram kyšuly netoli Amarilo, krūmingoje Teksaso širdyje jie kalbėjo ir kalbėjo, kol prie Veiverlio Teksaso pietuose, netoli Hjustono, kur gyveno Bilas Barouzas, tiek daug buvo nuspręsta, kad jie suklaupė kelio tamsoje, veidu vienas į kitą ir prisiekė amžiną meilę ir draugystę. Alenas pašventino jį, pareiškė Nilas. Jie klūpėjo ir žarstė liaupses, kol keliai įskaudo. Ir kai klajojo miškais, ieškodami Bilo namų, staiga pamatė patį Bilą Barouzą liuoksintį palei tvorą su meškere. Jis žvejojo per pelkyną tekančiame upelyje. „Tai ką, – tarė jis, – pagaliau, vyručiai, atkeliavot. Džoana ir Hankis vis klausinėjo, kur jūs." „Tai Hankis čia?" – linksmai sušuko jie. „Jis čia labiausiai krinta į akis..." „Puiku! Velniai rautų! Valio!" – sušuko Nilas. „Dabar išzonduosiu ir Hankį! Pirmyn, pirmyn!" Ir prasidėjo virtinė įvykių, pasibaigusių Niujorke, kaip tik tuo metu, kai grįžau. Tuo tarpu aš riedėjau į San Franciską, o prie anų dar grįšiu vėliau. Buvo prabėgusios jau dvi savaitės, kai buvom susitarę susitikt su Anri Kru. Kelionė autobusu iš Denverio į Friską praėjo be nuotykių, tik, kuo labiau artėjom prie Frisko, tuo smarkiau ten veržėsi mano siela. Vėl Šajenas... šį kartą po

pietų... paskui per kalnų virtinę; vidurnaktį ties Krestonu persiritom per Uolinius kalnus, auštant atvykom į Solt Leik Sitį, laistymo įrenginių miestą, mažiausiai tikėtiną vietą Nilui gimti; tada, svilinant karštai saulei, į Nevadą; vakarop per Riną, jo žiburiuojančias kinų gatveles; paskui aukštyn į Siera Nevadą, pušys, žvaigždės, kalnų trobelės, Frisko romaniukų simboliai --- maža mergaitė ant galinės sėdynės verkšlena ir klausinėja motinos: „Mama, kada atvažiuosim namo, į Trakį?“ Ir pats Trakis, jaukus kaip namai Trakis, paskui žemyn nuo kalvos į Sakramento slėnį. Staiga suvokiau, kad esu Kalifornijoj. Šiltas palmėm kvepiantis oras --- tokį orą gali bučiuoti --- ir palmės. Greitkeliu palei legendomis apipintą Sakramento upę; vėl gilyn į kalvas; aukštyn, žemyn; ir staiga – beribės įlankos platumos --- kaip tik prieš aušrą --- su mieguistų Frisko šviesų pynėmis anoj pusėj. Ant Ouklando tilto kietai užmigau – pirmąkart nuo Denverio; todėl mane kažkas purtydamas prižadino autobusų stotyje ties Turgaus ir Ketvirtosios gatvių kampu, grįžau į tikrovę ir prisiminiau, kad esu už trijų tūkstančių mylių nuo mamos namų Ozono Parke, Long Ailande. Išslinkau kaip nusibaigęs vaiduoklis – ir štai jis prieš mane, Friskas: ilgos, atviros, pilnos tramvajų laidų gatvės, gobiamos rūko ir baltumos. Apšlubčiojau keletą kvartalų. Pokraupiai valkatos (tai buvo Misijų gatvė) auštant paprašė mane smulkių. Iš kažkur sklido muzika. „Pala, visa tai išzonduosiu vėliau! Dabar reikia rast Anri Kru.“ Vadovaudamasis jo nurodymais, sėdau į autobusą ir Auksinių Vartų tiltu nuvažiavau į Marin Sitį. Važiuojant per Auksinių Vartų sąsiaurį saulė taip baisiai

įblizgino Ramųjį vandenyną, kad negalėjau į jį žiūrėti; priminė spindintį skydą iki Kinijos nusidriekusio pasaulio vandenyno ir kėlė siaubą, ypač todėl, kad ketinau juo plaukti. Marin Sitis, kur gyveno Anri Kru, buvo barakų sankaupa slėnyje, per karą pagal namų statybos projektą suręsta karo laivų statyklos darbininkams; barakai stovėjo kanjone, ir gan giliame, o jo krantai buvo tankiai apaugę medžiais. Naujakuriai turėjo specialias parduotuves, kirpyklas ir siuvyklas. Tai buvo vienintelė bendruomenė Amerikoje, kur negrai ir baltieji gyveno kartu niekieno neverčiami; tikra tiesa, ir aš niekad nebuvau matęs padūkesnės ir linksmesnės vietos. Ant Anri lūšnos durų kabojo prieš tris savaites prismeigtas raštelis. „Džekai Šmekai!" (didžiosiomis raidėmis, mašinėle) „Jei nieko nerasi namie, karkis per langą." O toliau – „Pasirašė Anri Kru." Raštelis jau buvo sulytas ir papilkęs --- bet Anri vilties neprarado. Įsikoriau per langą ir pamačiau jį patį su drauguže Diana - - jie miegojo ant lovos, pavogtos iš prekinio laivo, tai jis man papasakojo vėliau; įsivaizduokit prekinio laivo mechaniką, vidurnaktį besikariantį su lova per bortą ir prakaito išpiltą besiiriantį į krantą. To dar vargu ar pakanka parodyt, kas per tipas tas Anri Kru. Aš taip smulkiai pasakoju viską, kas nutiko Sanfrane, nes tai siejasi su visu tuo, kas nutiko vėliau. Mudu su Anri Kru susipažinom prieš daugelį metų parengiamuosiuose kursuose į universitetą, bet iš tikrųjų mus siejo mano buvusi žmona. Anri aptiko ją pirmas. Vieną vakarą jis apsireiškė bendrabučio kambary ir tarė: „Keruakai, kelkis, tavęs aplankyt atėjo senasis ma-

estro." Išsiritau iš lovos ir, maudamasis kelnes, išbėriau ant grindų keletą centų. Buvo ketvirta po pietų; universitete beveik visą laiką praknarkdavau. „Gerai jau, gerai, nebarstyk po kambarį savo aukso. Aš radau klasiškiausią pasaulyje pupytę ir šiąnakt traukiu su ja į „Liūto guolį"." Ir nutempė mane susipažinti. Po savaitės ji jau vaikštinėjo su manim. Sakė nekenčianti Anri. Anri buvo aukštas, tamsiaplaukis, išvaizdus prancūzas - - panėšėjo į dvidešimtmetį Marselio kontrabandininką --- kadangi buvo prancūzas, amerikietiškai šnekėjo nestandartiškai; angliškai – užtikrintai, prancūziškai – taip pat. Mėgo prašmatniai rengtis, šiek tiek universitetiniu stiliumi, vaikščioti su aikštingom šviesiaplaukėm ir švaistyti pinigus. Jis ne tik niekad nepyko, kad atmušiau Edę --- tai mus kaip tik suartino, ir nuo tada buvo ištikimas draugas, iš tikrųjų mėgo mane – dievai žino kodėl. Kai tą rytą radau jį Marin Sityje, jam buvo užėjusios bjaurios sumautos dienos, kokios dažnai pasitaiko dvidešimt penkerių–šešerių metų vaikinams. Valkiojosi krante, laukdamas laivo, o kad užsikaltų pragyvenimui, dirbo apsauginiu barakuose už kanjono. Jo draugužei Dianai ant liežuvio velniai šokinėjo, ir kiekvieną dieną ji jam užkurdavo gerą pirtį. Visą savaitę jie spausdavo centą prie cento, o šeštadieniais per tris valandas prašvilpdavo penkiasdešimt žalių. Lūšnoje Anri šlaistėsi su šortais ir idiotiška karininko kepure; Diana vaikščiojo su suktukais plaukuose. Taip atrodydami, jie vienas ant kito rėkavo ištisą savaitę. Kaip gyvas nebuvau matęs tokių pjautynių. Bet šeštadienio vakarą, meiliai vienas kitam šypsodami, tarytum ideali Holivudo

pora, važiuodavo į miestą. Anri norėjo prastumt Dianą į aktores, o mane padaryt Holivudo rašytoju; žodžiu, planų nestokojo. Jis nubudo ir pamatė mane besikariantį per langą. Man ausyse suskambo jo pašėlęs juokas, nuostabiausias juokas pasaulyje. „A-a-a-a-cha cha, Keruakas kariasi pro langą, vykdo instrukciją nuo A iki Z. Kur buvai dingęs, kodėl vėluoji dvi savaites?“ Jis pliaukšėjo man per nugarą, kumšnojo Dianą į šoną, atsirėmė į sieną, juokėsi ir plyšojo dunksnodamas į stalą taip, kad buvo girdėt visam Marin Sityje, o tas garsus ilgas „A-a-a-cha cha cha“ aidėjo po visą apylinkę. „Keruakas! – klykė jis. – Vienintelis, nepakartojamas Keruakas!“ Atėjau pas juos per nedidelį žvejų kaimelį Soselitą ir pirmiausia paklausiau: „Soselite turbūt daug italų?“ „Soselite turbūt daug italų! – suklykė jis visa gerkle.. – A-a-a-cha cha cha!“ Ėmė daužyt save kumščiais, griuvo ant lovos ir vos nenusirito ant grindų. „Girdėjot, ką pasakė Keruakas? Soselite turbūt daug italų. A-a-a-cha, cha-a! Ho-o-o-o! Hi-i-i-i! Hu-u-u!“ Nuo juoko išraudo kaip burokas. „Tu mane žudai, Keruakai, tu pats juokingiausias žmogus pasaulyje, ir štai tu čia, pagaliau prisikasei, ar matei, Diana, jis įsikorė per langą, viskas pagal instrukcijas, įsikorė per langą... A-a-cha cha! Uhu hu hu!“ Keisčiausia, kad šalimais gyveno negras, pavarde Snou, kurio juokas – galiu prisiekt, padėjęs ranką ant Biblijos, – tikrai ir neginčijamai buvo pats įžymiausias juokas visoje žemėje. Dabar to negaliu aprašyti... Bet tinkamu metu tai padarysiu. Kartą šitas ponulis Snou pradėjo juoktis vakarieniaudamas, kai jo senikė tarp kitko kažką pasakė; jis atsikėlė, turbūt paspringęs, at-

sirėmė į sieną, užvertė galvą į dangų ir prapliupo; išsvyravo pro duris, graibydamasis kaimyno sienos, visai apgirtęs nuo juoko sverdinėjo per vysą marin sitį namų šešėliuose, o jo triumfuojantis džiaugsmingas klyksmas kilo iki pat demoniškos dievybės, kuri, baksnodama jam į užpakalį, tą juoką ir kurstė... Tikrai nežinau, ar jis baigė vakarieniauti. Veikiausiai Anri, pats to nejausdamas, perėmė šio nuostabaus žmogaus, ponulio Snou, juoką. Ir nors jam nesiklijavo nei darbas, nei gyvenimas su ta liežuvinga moterim, jis bent išmoko žvengt geriau negu bet kas pasaulyje, ir aš juste pajutau visas linksmybes, mūsų laukiančias Friske. Išsidėstymas buvo štai koks: Anri su Diana miegojo lovoje vidury kambario, o aš — ant sulankstomosios lovelės prie lango. Paliest Dianą man buvo uždrausta. Anri iš karto išdrožė kalbą šiuo klausimu. „Žiūrėkit, kad nepamatyčiau jūsų išdykaujant, kai manysit, kad nematau. Mokyto maestro nepamokysi. Tai mano paties patarlė." Pažvelgiau į Dianą. Gryna pagunda - - medaus spalvos šedevriukas, bet akys degė neapykanta mums abiem. Didžiausias jos troškimas buvo prie altoriaus nusitempt piniguočių. Ji atvyko iš mažo miestelio Kanzase ir prakeikė tą dieną, kai susidėjo su Anri. Per vieną švaistūnišką šeštadienį jis dėl jos prašvilpė šimtą žalių, ir ji pamanė radusi turtų paveldėtoją. Deja, įstrigo lūšnoj ir, neturėdama kitos išeities, pasiliko čia. Dirbo Friske, prie kryžkelės sėsdavo į greitąjį tarpmiestinį autobusą ir taip važinėjo kasdien. Šito ji niekad Anri neatleido. O jis stengėsi kaip įmanydamas. Buvo nuspręsta, kad liksiu lūšnoj ir rašysiu originalų, pritrenkiantį apsakymą Holivudo kino

studijai. Anri ketino nusileist iš dangaus stratosferiniu laineriu su ta arfa po pažastim ir visus mus apipilt auksu; Diana turėjo skrist su juo; jis ketino pristatyt ją vieno draugelio tėvui, garsiam režisieriui, besimalančiam su V. K. Fildsu. Todėl visą pirmą savaitę sėdėjau Marin Sičio lūšnoje ir įnirtingai kurpiau niūrią istoriją apie Niujorką, kuri, mano manymu, turėjo patenkinti Holivudo režisierių, tik, nelaimė, išėjo per liūdna. Anri vos ne vos įstengė ją perskaityt, ir tik dėl visa ko po kelių savaičių nuvežė į Holivudą. Dianai ir taip viskas buvo atsipykę, be to, pernelyg nekentė mūsų, kad dar vargintų akis. Begalę lietingų valandų praleidau plempdamas kavą ir keverzodamas popieriuje. Galiausiai pasakiau Anri, kad taip negali tęstis; reikėjo rast darbą; buvo baisiai kvaila rūkyti jų cigaretes. Anri kakta nuslydo nepasitenkinimo šešėlis --- jis visad nuliūsdavo dėl juokingiausių dalykų. Buvo auksinės širdies. Parūpino man tokį darbą, kokį pats dirbo, – barakų apsauginінko. Atlikau būtinus formalumus ir, didžiausiai mano nuostabai, tie šunsnukiai mane priėmė. Priesaiką daviau vietiniam policijos šefui, gavau ženklą, lazdą ir tapau specialiuoju policininku. Po velnių, ką sužinoję pasakytų Nilas, Alenas arba Barouzas? Turėjau mūvėti tamsiai mėlynas kelnes, nešioti juodą uniforminį švarką ir faro kepurę; pirmąsias dvi savaites teko mūvėti Anri kelnes; jis buvo labai aukštas ir turėjo solidų pilvuką, nes iš nuobodumo viską kaip pasiutęs rijo, todėl į pirmą naktinį darbą nuėjau timpčiodamas kelnes kaip Čarlis Čaplinas. Anri davė man žibintuvėlį ir automatinį 32 kalibro pistoletą. „Iš kur jį traukei?“ „Praeitą vasarą,

važiuodamas Ramiojo vandenyno link, iššokau iš traukinio Šiaurės Plate, Nebraskoj, pramankštint kojų, o vitrinoj – šis unikalus pistoletukas, tuoj jį nusipirkau ir vos nepražiopsojau traukinio.“ Aš irgi pabandžiau paaiškint, ką man reiškia Šiaurės Platas --- kaip su vaikinais pirkau ten viskį --- bet jis pliaukštelėjo man per nugarą ir pasakė, kad aš didžiausias komikas pasaulyje. Žibintuvėliu pasišviesdamas kelią, užkopdavau stačiu pietiniu kanjono šlaitu, išlįsdavau į greitkelį, kuriuo dūmė srautai mašinų, naktį važiuojančių į Friską, nulipdavau šlaitu kitoj pusėj, beveik griūdamas pasiekdavau griovos dugną, kur prie upelio stovėjo ūkininko namukas ir kur kiekvieną mielą naktį mane aplodavo tas pats šuo. Paskui greičiau ir lengviau žingsniuodavau sidabriniu dulkėtu keliu po juodais it anglis Kalifornijos medžiais --- kaip filme „Zoro ženklas“ arba pigiuose vesternuose --- išsitraukdavau pistoletą ir tamsoj vaidindavau kaubojų. Paskui įkopdavau dar į vieną kalvą, o ten jau stovėjo barakai. Jie buvo skirti į užsienio šalis vykstantiems statybininkams laikinai apgyvendinti. Juose, laukdami laivo, apsistodavo pravažiuojantys žmonės. Daugelis traukė į Okinavą. Daugelis nuo kažko bėgo --- paprastai nuo kalėjimo. Ten buvo kietų tipelių iš Alabamos, sukčių iš Niujorko, visokio plauko žmonių iš visokiausių pašalių. Puikiai įsivaizduodami, kaip siaubingai teks kiaurus metus dirbt Okinavoje, jie kaip reikiant nusišniodavo. Apsauginių darbas buvo žiūrėt, kad, prisitašę iki kriuksėjimo, neišverstų barakų. Mūsų štabo būstinė buvo pagrindiniame pastate – mediniame statinyje su budėtojų patalpa plokštėmis apkaltomis sienomis.

Čia, nustūmę nuo klubo pistoletus, mes sėdėdavom aplink stalą pakeliamu viršum, žiovaudavom, o seni farai riesdavo visokiausias istorijas. Tai buvo košmariška komanda, žmonės su farų sielom, visi, išskyrus Anri ir mane. Anri šitaip bandė užsidirbt pragyvenimui, taip pat ir aš, o tie žmonės velniškai troško suiminėt ir sulaukt liaupsių iš miesto policijos šefo. Jie net tvirtino, kad jei per mėnesį nieko nesuimi, tave išspiria iš darbo. Vos neatsisėdau, įsivaizdavęs puikią perspektyvą ką nors areštuoti. O iš tikrųjų nutiko štai kas: buvau nusitašęs kaip ir visi barakuose tą naktį, kai visi velniai pašėlo. Tąkart tvarkaraštis buvo sudarytas taip, kad turėjau šešias valandas būti vienas... vienintelis faras visoj teritorijoj; ir nors niekas to nežinojo, bet vyrai barakuose tą naktį kaip reikiant prisisriaubė. Todėl, kad rytą jų laivas turėjo išplaukti. Jie lakė kaip jūrininkai naktį prieš pakeliant inkarą. Sėdėjau užsikėlęs kojas ant stalo, skaičiau „Mėlynąją knygą“ apie nuotykius Oregone ir šiaurinėse teritorijose ir staiga pajutau, jog kilo nemenkas subruzdimas, nors iki tol naktis buvo rami. Išėjau į lauką. Visose prakeiktose lūšnose degė šviesos. Vyrai bliovė, dužo buteliai. Trūks plyš reikėjo ką nors daryti. Paėmiau žibintuvėlį, priėjau prie triukšmingiausio barako ir pasibeldžiau. Kažkas per sprindį pravėrė duris: „Ko tu čia nori?“ Ėmiau miksėti: „Šiąnakt saugau šituos barakus, ir jūs, vaikinai, pasistenkit laikytis kiek įmanoma tyliau“, – ar kažką dar kvailesnio. Jie užtrenkė duris man prieš nosį. Spoksojau į durų lentas. Buvo kaip vesterne; atėjo laikas įrodyt, kad nemyžu į kelnes. Vėl pasibeldžiau. Šį kartą durys plačiai

atsilapojo. „Klausykit, – pasakiau, – visai nenoriu jūsų trukdyt, bet išlėksiu iš darbo, jei per daug triukšmausit.“ „Kas tu toks?“ „Aš čia apsaugininkas.“ „Anksčiau tavęs nemačiau.“ „Va mano ženklas.“ „O kam tau tas žaisliukas ant šikinės?“ „Jis ne mano, – ėmiau atsiprašinėti. – Skolintas.“ „Še, išgerk, po perkūnais.“ Gurktelėt buvau nieko prieš. Net dukart pakartojau. „Sutarėm, vaikinai, – pasakiau. – Tupėsit ramiai? Kitaip man užkurs pirtį, patys suprantat.“ „Tvarkelė, mažvaiki, – atsakė jie. – Dink iš čia ir keliauk savo keliu. Užsimanysi gurktelėt – užsuk.“ Taip ėjau nuo durų prie durų ir netrukus nusitvatinau kaip visi. Išaušus ant šešiasdešimties pėdų aukščio stiebo reikėjo iškelt Amerikos vėliavą. Tą rytą aš ją iškėliau aukštyn kojom ir nudrožiau namo miegoti. Kai vakare atėjau, farai niūrūs sėdėjo budėtojų kambaryje. „Klok, vaikine, kas ten per triukšmas buvo pereitą naktį? Gavom skundų iš žmonių, gyvenančių anapus kanjono.“ „Nežinau, – atsakiau. – Rodos, dabar tylu.“ „Žinoma, kai kontingentas išplaukė. Turėjai palaikyt tvarką vakar --- šefas staugia ant tavęs --- ir štai dar kas --- ar žinai, kad gali pakliūt į cypę už tai, kad Amerikos vėliavą ant vyriausybinio stiebo iškėlei aukštyn kojom?“ „Aukštyn kojom?“ – pasibaisėjau; žinoma, kaipgi galėjau pastebėti; juk tai kasryt darydavau automatiškai. Nupurtydavau dulkes į rasą ir iškeldavau. „Taigi, – pasakė storas faras, dvidešimt dvejus metus ištarnavęs siaubingam San Kventino kalėjime. – Už tai gali tūpt į belangę.“ Kiti niūriai linktelėjo. Visad jie sėdėdavo šitaip ant savo pasturgalių; didžiuodamiesi tuo, ką dirba. Glostinėjo pistoletus, šnekėjo apie juos. Jiems nagai

niežėjo ką nors nušauti. Anri ir mane. Dabar papasakosiu apie du bjauriausius farus. Faro iš San Kventino pilvas pūpsojo kaip būgnas, jis buvo maždaug šešiasdešimties metų amžiaus ir, nors jau išėjęs į atsargą, niekaip negalėjo ištrūkti iš aplinkos, visą gyvenimą penėjusios perdžiūvusią jo sieliūkštę. Kiekvieną vakarą tiksliai kaip laikrodis atvažiuodavo 1937-ųjų biuiku ir sėsdavosi prie stalo pakeliamu viršumi. Girdėjau, kad turi žmoną. Devyni prakaitai jį išmušdavo, kol užpildydavo paprasčiausią blanką --- budėjimas, laikas, kas įvyko ir t. t. Paskui atsidrėbdavo kėdėje ir imdavo pliekti istorijas. „Gaila, kad tavęs nebuvo ten prieš du mėnesius, kai aš ir Teksas (tai buvo kitas faras, jaunik-lis, anksčiau norėjęs būti raituoju Teksaso patruliu, bet turėjęs tenkintis dabartine dalia) areštavom vieną nusilakėlį G. barake. Nu, kad būtumėt matę, kaip taškėsi kraujas. Galiu šiąnakt jus ten nusivest ir parodyt dėmes ant sienos. Ėmėm trankyt jį nuo vienos sienos į kitą. Pirma trenkia Teksas, tada aš, po to Teksas išsitraukė revolverį ir užvažiavo jam, ketinau tą patį padaryt ir aš, bet vyrukas susileido ir apsiramino. Prisiekė, kad užmuš mus, kai tik išeis iš kalėjimo --- o gavo trisdešimt parų --- bet praėjo jau ŠEŠIASDEŠIMT, o jis dar nepasirodė.“ Čia ir buvo visos istorijos esencija. Jie taip jį išgąsdino, kad jis niekad neišdrįso grįžt ir juos užmušti. Ėmiau baimintis, kad gali pabandyti ir mane supainioti su Teksu tamsiame perėjime tarp barakų. O senasis faras pliauškė toliau, mielai prisimindamas San Kventino siaubus. „Varydavom juos pusryčių kaip kareivių dalinį. Nė vienas nesumaišydavo kojos. Viskas ėjo kaip

užsukta. Gaila, kad nematėt! Dvidešimt dvejus metus ištarnavau sargybiniu. Niekad bėdos neturėjau. Tie vaikinai žinojo, kad mes nejuokaujam. Kai kas suminkštėja, saugodamas kalinius, tokie visad prisidirba. Štai kad ir tu --- kiek stebiu, esi SKYSTAS su tais tipais. – Jis pakėlė pypkę ir dygiai dėbtelėjo į mane. – O jiems tik to ir reikia, pats žinai." Žinojau. Pasakiau, kad neturiu pašaukimo būti faru. „Taip, bet tai darbas, kurio TROŠKAI. Dabar, jį gavęs, ar šiaip suksies, ar taip, vis tiek niekur nebeištrūksi. Tai tavo pareiga. Tu prisiekei. Juokai menki. Įstatymas ir tvarka – šventi dalykai." Nežinojau, ką jam atsakyti – sakė tiesą; bet norėjau vieno: išsmukt į naktį ir kur nors dingt, paskui eit ir žiūrėt, ką veikia žmonės visoje šalyje. Kitas faras, Teksas, buvo žemas, drūtas, raumeningas, ežiuku kirptais šviesiais plaukais, jo kaklas nervingai trūkčiojo lyg boksininko, nuolat daužančio kumštį į kumštį. Rengėsi kaip senovinis raitasis Teksaso patrulis. Revolverį nešiojo žemai, ant šovinių diržo, tampydavo su savim kažkokį rimbą, ant rūbų kadaravo odos skiautės, tiesiog vaikščiojanti kankinimo kamera: blizgantys pusbačiai, frenčius kabalduoja, trikampė skrybėlė ant ausies, neturėjo tik ilgaaulių batų. Jis vis rodydavo įvairiausius imtynių triukus: čiupdavo mane už tarpukojo ir vikriai iškeldavo. Jei jau šnekėtume apie jėgą, aš lygiai taip pat galėjau išmest jį iki lubų, ir puikiai tai žinojau; bet niekad neišsidaviau, bijodamas, kad jis neužsimanytų varžybų. Imtynės su tokiu tipu tikrai baigtųsi susišaudymu. Neabejojau, kad jis geresnis šaulys; pats niekad nebuvau rankose laikęs pistoleto. Man net

baisu būdavo jį užtaisyti. Teksas desperatiškai troško ką nors areštuoti. Vieną naktį, kai budėjom dviese, jis grįžo velniškai įdūkęs. „Įsakiau tiems tipams laikytis ramiai, o jie vis tiek triukšmauja. Du kartus pakartojau. Visada duodu dvi progas. Bet niekad trijų. Eime, aš juos susemsiu.“ „Leisk man, aš duosiu jiems trečią progą, – tariau. – Pasišnekėsiu.“ „Ne, niekam neduodu daugiau kaip dviejų progų.“ Atsidusau. Na va, atvažiavom! Nuėjom prie įstatymų laužytojų kambario, Teksas atlapojo duris ir liepė visiems po vieną išeit. Buvo baisiai kvaila. Išraudom kaip idiotai. Štai jums visa Amerikos istorija. Kiekvienas daro tai, ką, jo nuomone, privalo. O kas čia tokio, jei pulkelis žmonių naktį garsiai kalba ir stiklelį išlenkia? Bet Teksas norėjo kažką įrodyti. Ir mane atsitempė tam, kad būčiau šalia, jei jie šoktų ant jo. O galėjo taip padaryti. Visi buvo broliai, visi iš Alabamos. Nužingsniavom vorele į mūsų baraką. Teksas pirmas, aš – gale. Vienas vyrukas tarė man: „Pasakyk tam susmirdusiam skystakiaušiui, kad nepersistengtų. Mus už tai gali ištrenkt iš darbo, o tada – sudie Okinava.“ „Gerai, pašnekėsiu su juo.“ Barake pasiūliau Teksui viską užmiršt. Išraudęs iki ausų, jis pasakė, kad visi girdėtų: „Nė vienam žmogui neduodu daugiau kaip dviejų progų.“ „Kad tave velniai paimtų, – tarė alabamietis, – koks čia skirtumas? Mes galim likti be darbo.“ Teksas nepasakė nieko ir ėmė pildyti arešto blankus. Jis suėmė tik vieną; iš miesto buvo iškviestas policijos patrulio automobilis. Atvažiavo ir suimamąjį išsivežė. Broliai išėjo niūrūs. „Ką dabar užgiedos močia?“ – kalbėjo jie. Vienas grįžo prie manęs. „Pasakyk tam Teksaso

šunmyžiui, jei mano brolis nebus paleistas iš cypės ryt vakare, atkentės jo strėngalis." Kiek neutraliau persakiau Teksui, bet jis nieko neatsakė. Brolis lengvai išsisuko, ir nieko neatsitiko. Išplaukus šiam kontingentui, atvyko nauja puslaukinių gauja. Jei ne Anri Kru, nė dviejų valandų nebūčiau tokiam darbe ištvėręs. Bet mudu su Anri ne vieną naktį budėjom kartu, ir tada viskas ėjosi pašvilpautinai. Vieną vakarą lėtai vaikščiojom aplink barakus, ir Anri tikrino duris, tikėdamasis rasti kurias nors neužrakintas. Paprastai jis sakydavo: „Daug metų turiu mintį išdresuot šunį – padaryt supervagį, kad įeitų į tų tipelių kambarius ir ištrauktų žaliukus jiems iš kišenių. Išmokyčiau traukt tik stambius banknotus; priversčiau uostyt ir uostyt juos visą dieną. O jeigu apskritai būtų tokia galimybė, išmokyčiau traukt tik dvidešimkes." Anri sprogdino visokios beprotiškos idėjos; apie tą šunį jis pliurpė ištisas savaites. Bet tik kartą rado neužrakintas duris. Man tas sumanymas nepatiko, ir aš nenorom nuslinkau koridoriumi. Anri atsargiai pravėrė duris. Ir akis į akį susidūrė su tuo, ką labiausiai niekino ir kuo labiausiai šlykštėjosi. Tai buvo barakų prižiūrėtojas. Anri taip nevirškino to žmogaus snukio, kad paklausė manęs: „Kokia pavardė to rusų rašytojo, apie kurį amžinai svaičioji - - to, kur užsikišdavo laikraščius už bato aulo ir vaikščiodavo su cilindru, ištrauktu iš šiukšlių kibiro?" Taip Anri sukarikatūrino mano pasakojimą apie Dostojevskį, šventąjį rusų romanistą. „Aha, prisiminiau... tai TAS... DOSTJOVSKIS... Žmogaus su tokiu veidu, kaip mūsų prižiūrėtojo, pavardė gali būti tik... Dostjovskis." Jis stovėjo akis

į akį su Dostjovskiu, šios vietos prižiūrėtoju, valdytoju, šeimininku. Vienintelės durys, kurias Anri rado nerakintas, buvo Dostjovskio durys. Be to, D. per miegus išgirdo, kaip kažkas klebena durų rankeną. Atidulkėjo su pižama. Atrodė dar bjauresnis negu kitais kartais. Atidaręs duris, Anri pamatė susisukusį veidą, iškreiptą neapykantos ir kvailo įtūžio. „Čia dabar kas?" „Tiesiog tikrinau duris... Maniau, kad tai... ė.. sandėliukas. Ieškojau plaušinės šluotos." „Ką REIŠKIA — ieškojai plaušinės šluotos?" „Na... tai..." Aš žengiau į priekį ir tariau: „Ten, viršuj, vienas tipas privėmė. Reikia išvalyti." „Čia NE sandėlis. Čia MANO kambarys. Dar vienas kartas, paskirsiu jums tarnybinį tyrimą ir būsit iššveisti lauk. Gerai supratot?" „Tas tipas privėmė viršuj", — pakartojau. „Sandėliukas anam koridoriaus gale. Štai ten" - - jis parodė, kurioj pusėj, ir laukė, kol nuėjom, pasiėmėm plaušinę šluotą ir kaip idiotai nusitempėm į viršų. Aš pasakiau: „Po velnių, Anri, visad kitus įveli į bėdą. Ko nerimsti? Kodėl būtina ką nors vogti?" „Pasaulis man skolingas keletą dalykų, štai ir viskas. Mokyto maestro nepamokysi. Jei ir toliau taip su manim šnekėsi, pradėsiu tave vadinti Dostjovskiu." „Gerai, Henkai. Padėk šluotą į vietą." „Pats padėk. Aš dar einu tikrint durų." Jis tvirtino kartą užtikęs miegantį žmogų, o jam iš kišenės kyšojęs doleris. „Ar jį paėmei?" „Buvau ne Kalifornijoj, rojaus obuolių arba velnių priėdusiųjų žemėj, kur renkiesi arba eit su velniu obuoliauti, arba eit velniop, kad būtų, kaip sakydavo mano motina, — į sveikatą. Todėl tvirtai laikykis senojo maestro ir mes smagiai pagrosim niekingom jų kaukolėm. Keruakai, esu

įsitikinęs ir nė per nago juodymą neabejoju, kad šitas Dostjovskis, šitas tipas, šitas kirminas, yra tikras vagis, nes tai rodo niekinga jo kaukolės forma." Anri turėjo neįveikiamą potraukį vogti. Visai kaip mažas vaikas. Kažkada, praeity, vaikystėj, kai dar vienišavo Prancūzijoj, iš jo buvo atimta viskas; tėvai tik įbrukdavo į kokią nors mokyklą ir ten palikdavo; jis buvo bauginamas, kilnojamas iš vienos mokyklos į kitą; jis spūdino naktimis Prancūzijos keliais, kurdamas šlykščiažodžius iš nekaltų savo žodžių atsargų. Dabar jis galėjo susigrąžint viską, ką buvo praradęs; tačiau praradimams galo nesimatė; ir tai, ko gera, tęsis be galo. Barakų kavinė buvo mūsų pasipelnymo šaltinis. Apsidairėm, ar niekas nemato, o labiausiai, ar netykoja koks brolis faras, paskui aš atsitūpiau, Anri užlipo man ant pečių ir taip patekom į vidų. Jis atidarė langą, niekad neužkabinamą, nes pats iš vakaro tuo pasirūpindavo, pralindo ir nušoko ant tešlos minkymo stalo. Aš buvau vikresnis, todėl pasišokėjau ir įsiropščiau pats. Tada nuėjom prie šaldomojo baro stalo. Čia paverčiau tikrove vaikystės svajonę: nuėmiau dangtį nuo šokoladinių ledų, įkišau iki riešo ranką, išsitraukiau visą saują ir ėmiau laižyti. Paskui susiradom ledų puodukus, prisikrovėm juos --- užsipylėm šokoladiniu sirupu ir užsidėjom braškių --- paėmėm medinius šaukštelius --- tada nuėjom į vaistinę, į virtuvę, atidarėm šaldytuvus pažiūrėti, ko kišenėse galėtume parsitempt namo. Aš dažnai atplėšdavau keptos jautienos gabalą ir suvyniodavau į servetėlę. „Žinai, ką sakė prezidentas Trumenas? – mėgo kartoti Anri. – Turim karpyt pragyvenimo išlaidas." Vieną naktį aš ilgai laukiau,

kol jis prikrovė didžiulę dėžę maisto produktų. Tik niekaip neįstengėm ištempti jos per langą. Anri teko viską išimti ir sudėti atgal. Tačiau jis kai ką sumąstė. Vėliau, kai jam buvo poilsio diena ir aš likau budėt vienas, atsitiko keistas dalykas. Išėjau pasivaikščiot senu kanjono taku, tikėdamasis sutikt elnią --- Anri jų matė, nes Marino kraštas buvo laukinis net 1947-aisiais --- ir staiga tamsoje išgirdau bauginantį garsą. Kažkas šnarpštė ir pūkštė. Pamaniau, kad artėja raganosis. Stvėriau pistoletą, stvėriau sau už pautų. Iš kanjono glūdumos išniro aukšta figūra; jos galva buvo milžiniška. Staiga supratau, kad tai Anri su didžiule dėže produktų ant pečių. Jis stenėjo ir pūkštė nuo nepakeliamo svorio. Kažkur aptikęs kavinės raktą, ištempė tuos produktus pro duris. Pasakiau: „Anri, maniau, kad tu namie. Kokį velnią čia lipdai?" O jis atšovė: „Ne kartą minėjau, ką sakė prezidentas Trumenas: „Turim karpyt pragyvenimo išlaidas." Girdėjau, kaip jis nušniokštavo ir nustenėjo į tamsą. Jau esu aprašęs tą baisų taką į mūsų lūšną per kalvas ir slėnį; jis paslėpė produktus aukštoje žolėje ir grįžo. „Džekai, vienas nepartempsiu. Padalysiu į dvi dėžes, ir turėsi man padėti." „Bet aš budžiu." „Nieko, pasaugosiu, kol tavęs nebus. Šis reikalas greit užsirauks. Reikia taikytis prie aplinkybių, ir baigtas kriukis." Jis nusišluostė veidą. „F-f-f! Kiek kartų sakiau tau, Džekai, kad esam draugai ir kartu įklimpę. Nėr kitos išeities. Dostjovskiai, viršininkai deivisai, teksai, dianos, visos pasaulio piktosios jėgos nori mus nuskalpuoti. Patiems reikia žiūrėti, kad prieš mus ko nors neimtų regzti. Jie dar daug ką slepia rankovėj,

išskyrus neplautas rankas. Nepamiršk to. Mokyto maestro nepamokysi." „O kada mes išplauksim?" – pagaliau paklausiau. Jau dešimt savaičių čia trynėmės. Gaudavau penkiasdešimt penkis žalius per savaitę ir maždaug keturiasdešimt siųsdavau mamai. Per visą tą laiką tik vieną vakarą praleidau San Franciske. Visas gyvenimas apsiribojo lūšna, Anri ir Dianos peštynėmis ir barakuose praleistomis naktimis. Anri nunėrė į tamsą atvilkti kitos dėžės. Sunkiai klampojau su juo senuoju Zoro taku. Suvertėm milžinišką maisto produktų krūvą ant Dianos virtuvinio stalo. Ji nubudo ir pasitrynė akis. „Ar žinai, ką pasakė prezidentas Trumenas? Turim karpyt pragyvenimo išlaidas" Ji nudžiugo. Staiga aš suvokiau, kad visi amerikiečiai – apsigimę vagys. Man ir pačiam smegenys nuseko. Net pradėjau tikrint, ar durys užrakintos. Kiti farai ėmė mus įtarinėti; išskaitė iš akių; neklystama nuojauta pašnabždėjo, ką mes sumanėm. Patyrimas išmokė juos perkrimst tokius kaip aš ir Anri. Dieną mudu su Anri imdavom pistoletą ir eidavom į kalvas pašaudyti putpelių. Anri prisėlindavo per tris pėdas prie katnojančių paukščių ir pildavo iš savo 32 kalibro. Bet nepataikydavo. Per Kalifornijos miškus ir visą Ameriką nuskambėdavo pašėlęs jo juokas. „Atėjo metas mudviem aplankyt Bananų Karalių." Buvo šeštadienis; pasigražinom ir nuėjom į autobusų stotelę kryžkelėje. Čia praleidom valandą prie kiniško biliardo. Žinojom, kaip pakreipt šį nuožulnų stalą ir palikom šimtą žaidimų tiems, kas norėjo pasilinksminti. Visur, kur tik ėjom, aidėjo neprilygstamas Anri juokas. Jis nusivedė mane pas Bananų Karalių. „Turi parašyt apsakymą apie Bananų Karalių, – įspėjo jis

mane. – Daugiau nebandyk mulkint senojo maestro ir nerašyk apie nieką kitą. Bananų Karalius – štai tavo pašaukimas. Va jis stovi." Bananų Karalius buvo senis, ties kampu pardavinėjantis bananus. Man jis pasirodė nevertas dėmesio. Bet Anri vis niuksėjo man į pašonę ir kone bandė pritempt už apykaklės arčiau. „Parašęs apie Bananų Karalių, papasakosi apie tai, kas žmogiškai įdomu." Bastėmės San Francisko gatvėmis. Anri niekino Kinų kvartalą. Vėl nutempė mane pas Bananų Karalių. Pasakiau, kad man nė velnio nerūpi tas Bananų Karaliaus. „Kol nesuprasi, koks svarbus Bananų Karalius, nieko nežinosi apie tai, kas žmogiškai įdomu", – įsijausminęs atsakė Anri. Paplentės griovyje už mūsų lūšnos Anri pasėjo paukščių lesalo, tikėdamasis užsiaugint marihuanos. Ir tą vienintelį kartą, kai nuėjome patikrint, kaip viskas juda į priekį, prie mūsų sustojo policijos budėtojų automobilis. „Ką čia, vaikinai, veikiat?" „Tarnaujam Soselito policijoje, tuose barakuose apačioje. Turim laisvą popietę." Farai nuvažiavo. Soselite, įlankos pakrantėje, Anri staiga išsitraukė pistoletą ir ėmė šaudyti į žuvėdras. Niekas nepastebėjo, tik moteris su maisto maišeliu atsigręžė. „AAA*ooo!" – riktelėjo Anri. Įlankoje stovėjo senas surūdijęs krovininis laivas, naudojamas kaip plūduras. Anri svajojo nusiirt į jį, todėl vieną popietę Diana paruošė užkandos, išsinuomojom valtį ir nuplaukėm. Anri pasiėmė šiek tiek įrankių. Diana išsirengė nuoga ir atsigulė prieš saulę ant permetamojo tiltelio. Žiūrėjau į ją nuo juto. Anri nulipo tiesiai žemyn į katilinę, kur šmižinėjo žiurkės, ir ėmė kalinėti, stuksenti, ieškodamas vario apkalų,

bet jų čia nebuvo nė kvapo. Aš sėdėjau apgriuvusioje kajutkompanijoje. Tai buvo senas, kažkada puikiai įrengtas laivas. Su vingriais medžio ornamentais, sieninėmis jūreivių spintelėmis. Tikras Džeko Londono laikų San Francisko vaiduoklis. Įsisvajojau saulės nutviekstoje kajutkompanijoje. Podėlyje bėginėjo žiurkės. Seniai seniai čia gyveno ir pietavo mėlynakis jūrų kapitonas. Nulipau pas Anri į apačią. Jis timpčiojo viską, kas tik nebuvo prisukta. „Nieko neliko. Maniau, bus bent truputis vario, vienas kitas veržlių raktas. Vagys jau apšvarino laivą." Metų metus laivas išstovėjo šioje įlankoje. Visą varį pavogė jūrininkas, jau seniai nebe jūrininkas. Pasakiau Anri: „Norėčiau pernakvot šitam senam laive tokią naktį, kai nusileidžia rūkas, o jis visas girgžda ir girdėti, kaip signalizuoja plūdurai." Anri buvo pritrenktas; jo žavėjimasis manim padvigubėjo. „Džekai, duosiu penkis dolerius, jei nesuskysi ir tai padarysi. Bet juk gali vaidentis senų kapitonų vėlės? Ne tik duosiu penkinę, aš tave nuplukdysiu, įdėsiu maisto, paskolinsiu apklotą ir žvakę." „Sutarta!" – atsakiau. Anri nubėgo pasakot Dianai. Mano drąsa ją stebino. Kaip aš troškau nušokt nuo stiebo ir nusileist tiesiai į jos urvelį, bet tesėjau pažadą. Nukreipiau akis į šalį. Tuo metu pradėjau dažniau važinėt į Friską; išbandžiau viską, kas patariama knygose, norint susirast paną. Kartą su viena gražuole iki pat aušros pramaksojau ant suolelio parke, bet nieko nepešiau. Ji buvo šviesiaplaukė iš Minesotos. Ten maišėsi nemažai tipų iš pederastų darželio. Kelis kartus į San Franciską buvau pasiėmęs pistoletą ir, kai baro tulike prie manęs artindavosi pedas,

išsitraukdavau ginklą ir klausdavau: „Na? Na? Pakartok, ką sakei?“ Jis kaip nusvilęs raudavo lauk. Niekaip nesupratau, kodėl šitaip elgiausi, juk visoj šaly pažinojau ne vieną žydrą. Dėl visko kalta buvo San Francisko vienatvė ir tai, kad turėjau ginklą. Reikėjo jį kam nors parodyt. Slampinau pro juvelyrinę parduotuvę, ir staiga pagavo baisus noras išpyškint vitriną, stvert brangiausius žiedus bei apyrankes ir dumt su jais pas Dianą. Tada abu galėtume pabėgt į Nevadą. Tikrai, atėjo metas dingt iš San Francisko, kitaip, jaučiau, kuoktelsiu. Parašiau ilgus laiškus Nilui ir Alenui, dabar gyvenantiems Bilo lūšnoje Teksaso pelkyne. Jie atsakė, kad pasiruošę atvažiuot pas mane į Sanfraną, kai tik baigs šį tą tvarkyti. Fantastinė istorija, ką jie veikė Tekse, iki manęs atkeliavo vėliau. Tuo metu mano draugystė su Anri ir Diana pradėjo irti. Atėjo rugsėjo lietūs, o su jais ir visokie pikti pamokslavimai. Anri su Diana, pasiėmę mano liūdną ir nevykusį scenarijų, nuskrido į Holivudą, bet iš viso to išėjo šnipštas; žymusis režisierius Gregoris Lakava buvo girtas ir net neatkreipė į juos dėmesio; jie pasivalkiojo po jo vilą Malibu pakrantėje; susiriejo prie kitų svečių; apipylė vienas kitą kaltinimais už vielų aptvaro, skiriančio juos nuo baseino, ir pardūmė atgal. Paskutinis lašas kantrybės taurėje buvo hipodromas. Anri susitaupė apie šimtą žalių, sušelpė mane savo drabužiais, paėmė už parankės Dianą ir mes patraukėm į Aukso Vartų hipodromą prie Ričmondo, kitoje įlankos pusėje. Kad suprastumėt, kokia buvo to vaikino širdis, pasakysiu: pusę mūsų vogtų produktų jis sukrovė į didžiulį standaus popieriaus maišą ir nutempė

vargšei našlei Ričmonde. Mudu su Diana nuvažiavom kartu. Aplinkui – liūdni skarmaluoti vaikai, panašūs kaip mūsų barakai, Kalifornijos saulėje besiplaikstantys skalbiniai. Moteriškė padėkojo Anri. Ji buvo kažkokio jūreivio, Anri pažįstamo, sesuo. „Čia smulkmena, ponia Karter, – kuo galantiškiau ir mandagiau pasakė Anri. – Nesijaudinkit, dar daug liko." Nuvažiavom toliau, į hipodromą. Anri statė neįtikėtinas dvidešimties dolerių sumas ir prieš septintą rungtį bankrutavo. Pastatęs paskutinius du maistui atidėtus dolerius, vėl pralošė. Turėjom tranzuot, norėdami grįžt į San Francisko. Buvau vėl kelyje. Mus pavėžėjo kažkoks prašmatnus ponas savo superiniu automobiliu. Atsisėdau priekyje. Anri ėmė riesti istoriją, kaip hipodromo tribūnoje pametė piniginę. „Tiesą sakant, – tariau aš, – prakišom pinigus lenktynėse ir, kad daugiau netektų tranzuot grįžtant iš hipodromo, nuo šiol pereinam į lažybų tarpininkus, ar ne, Anri?" Anri išraudo kaip vėžys. Galop vyriškis pasisakė esąs Aukso Vartų treko pareigūnas. Išsodino mus prie elegantiškojo „Palace" viešbučio; mes žiūrėjom, kaip jis pilnomis kišenėmis pinigų, aukštai iškelta galva dingsta tarp vestibiulio sietynų. „Ė-hė hė! O-ho ho! – užriaumojo Anri, ir jo balsas nuskardėjo vakarėjančiomis Frisko gatvėmis. – Keruakas važiuoja su žmogum, kuris tvarko žirgų lenktynes ir PRISIEKINĖJA pereinąs į lažybų tarpininkus. Diana! Diana! – Jis niuksėjo ir tampė ją - - Kaip kažin ką, didžiausias komikas pasaulyje! Soselite turbūt daug italų! O-cha cha! U-chu chu!" Ir laikėsi apsikabinęs stulpą, kol išsijuokė. Bet naktį pradėjo lyti, ir Diana svaidė į mus nieko gera nežadančius žvilgsnius. Namie nebuvo

nė cento. Lietus barbeno į stogą. „Lis visą savaitę“, – pareiškė Anri. Nusivilkęs gražųjį kostiumą, jis vėl vaikščiojo murkšlinais šortais, kareiviška pilote ir sportiniais marškinėliais. Didelės, rudos jo akys liūdnai stebeilijo į grindų lentas. Pistoletas gulėjo ant stalo. Girdėjom, kaip kažkur lietingoje naktyje plyšoja linksmasis ponulis Snou. „Mirtinai įkyrėjo tas šunsnukis“, – drėbtelėjo Diana. Jai liežuvis niežėjo sukelt barnį. Ėmė kibt prie Anri. Šis sklaidė nedidelę juodą užrašinę, kur buvo surašyti jo skolininkai, daugiausia jūreiviai. Šalia jų vardų raudonu rašalu jis rašinėjo keiksmažodžius. Būgštaudamas laukiau dienos, kai pats pateksiu į šią knygelę. Pastaruoju metu tiek daug siųsdavau mamai, kad per savaitę nupirkdavau produktų vos už penkis dolerius. Prisiminęs, ką sakė prezidentas Trumenas, primečiau dar kelis. Bet Anri jautė, kad mano dalis per maža; todėl ant vonios durų, kad pamatyčiau ir susiprasčiau, ėmė kabinti kasos čekius, ilgus kaspinus papunkčiui išvardytų produktų kainų. Diana buvo įsitikinus, kad Anri, taip pat ir aš, slepiam nuo jos pinigus. Pagrasino paliksianti jį. Anri pašaipiai patempė lūpą. „Ir kur tu eisi?“ „Pas Čarlį.“ „Pas ČARLĮ? Hipodromo žirgų prižiūrėtoją? Ar girdi, Džekai, Diana ketina mus palikt ir užpainioti hipodromo žirgų prižiūrėtoją. Nepamiršk šluotos, brangioji, už mano šimtą žalių žirgai šią savaitę suės nemažai avižų.“ Viskas išaugo iki grėsmingų matmenų; lietus klokte kliokė. Kadangi Diana pirma apsigyveno lūšnoje, ji liepė Anri susikraut daiktus ir nešdintis. Tas ėmė rinkt savo trantus. Įsivaizdavau save lietaus gaubiamoje lūšnoje su ta nevaldoma pikčiur-

na. Pamėginau kyštelt savo dvylekį. Anri stumtelėjo Dianą. Toji šoko prie pistoleto. Anri padavė man ginklą ir liepė paslėpti; jis buvo užtaisytas aštuoniomis kulkomis. Diana ėmė spiegti, pagaliau užsimetė lietpaltį ir per purvą išklampojo atsivest policininko, ir dar kokio! --- ne ko kito, o mūsų seno draugo iš San Kventino. Laimė, jo nebuvo namie. Ji grįžo permirkus iki paskutinio siūlelio. Įbrukęs galvą tarp kelių, slėpiausi kampe. Velniai griebtų, ką aš veikiu už trijų tūkstančių mylių nuo namų? Ir ko apskritai čia atsitrenkiau? Kur mano lėtaeigis laivas į Kiniją? „Ir štai dar kas, sumautas pisliau! – klykė Diana. – Paskutinį kartą kepu tau pašvinkusias smegenis ir kiaušinius, ir tavo susmirdusią avieną su česnaku, kad tu prisikimštum susmirdusį pilvą, išpamptum ir nusprogtum mano akyse.“ „Puiku, – ramiai atsakė Anri. – Viskas puiku. Kai su tavim prasidėjau, nė nesitikėjau rožių arba mėnesienos, todėl ir šiandien manęs nenustebinai. Stengiaus tau kai ką padaryt --- stengiaus dėl abiejų --- jūs apvylėt mane. Aš siaubingai, siaubingai nusivylęs, – tęsė jis visai nuoširdžiai. – Maniau, kad mums išeis kas nors nuostabaus ir patvaraus, stengiaus, skridau į Holivudą, gavau Džekui darbą, pirkau tau gražias sukneles, bandžiau supažindint su puikiausiais San Francisko žmonėmis. Tu atsisakydavai, jūs abu atsisakydavote pildyt net menkiausią mano pageidavimą. Mainais nieko iš jūsų neprašiau. Dabar prašau paskutinės paslaugos, daugiau niekad nieko neprašysiu. Kitą šeštadienį, vakare, į San Franciską atvyksta mano tėvas. Prašau vieno – nueit kartu su manim ir pabandyt parodyt, kad viskas yra taip, kaip jam rašiau....

žodžiu, tu, Diana, mano mergaitė; o tu, Džekai, mano draugas. Kitam šeštadieniui aš suorganizuosiu šimtą žalių. Noriu, kad mano tėvas smagiai praleistų laiką ir išvyktų dėl manęs ramus." Išvirtau iš koto. Anri tėvas buvo Kolumbijos universiteto prancūzų kalbos profesorius, Prancūzijos Garbės legiono ordino kavalierius. Tariau: „Nori pasakyt, kad išmesi šimtą dolerių dėl savo tėvo --- juk jis pinigų turi daugiau negu tu regėjai sapne! --- įklimpsi iki ausų į skolas!" „Viskas gerai, – ramiai tarė Anri, ir jo balse buvo girdėt pralaimėjimas. – Prašau vieno --- PABANDYKIT pavaizduot, kad viskas gerai. Aš myliu ir gerbiu tėvą. Jis atvažiuoja su jauna žmona, tiesiai iš Banfo, Kanadoje, vasaros kursų. Turim elgtis su jais kuo mandagiau." Tikrai, Anri kartais būdavo tiesiog kilnumo įsikūnijimas. Dianai ta šneka padarė įspūdį, ir ji ėmė laukt susitikimo su tėvu; tikėjosi jį suvystyt, jei jau su sūnum išėjo šnipštas. Atėjo šeštadienio vakaras. Jau buvau metęs tą darbą pas farus, kol dar manęs nespėjo atleisti už per mažą areštų skaičių, ir tai turėjo būti paskutinis šeštadienis San Franciske. Anri ir Diana susitikt su tėvu iš pradžių nuėjo į viešbutį; aš turėjau pasiėmęs kelionės pinigus ir nusitašiau bare, apačioje. Paskui, velniškai vėluodamas, užlipau pas juos. Duris atidarė tėvas, orus neaukštas žmogus su pensnė. „O! – tariau, pamatęs jį. – Mesjė Kru, kaip gyvuojat? Je suis haut!" – sušukau, norėdamas prancūziškai pasakyti „mano siela sklando aukštai" ta prasme, kad esu įkalęs, bet prancūziškai tai nereiškė nieko. Vyriškis suglumo. Sumoviau Anri visą reikalą. Man pasirodžius jis išraudo. Visi patraukėm į pra-

bangų „Alfredo“ restoraną Nort Biče, ir ten vargšas Anri išleido penkiasdešimt žalių mūsų penkių gėrimams ir visam kitam. O tada atsitiko baisiausia. Bare sėdėjo ne kas kitas, o mano senas draugelis Alanas Temko! --- buvo tik ką atsibeldęs iš Denverio dirbti Sanfrano „Chronicle“. Prisiliuobęs iki žemės graibymo. Gal savaitę nesiskutęs. Prilėkė ir tvojo man per nugarą, kai prie lūpų kėliau aukštą taurę. Iš įsibėgėjimo pakibo ant mūsų kabinos šalia pono Kru ir užsikvempė ant jo sriubos, kad galėtų šnekėtis su manim. Anri išraudo kaip burokas. „Džekai, gal pristatytum savo draugą?“ — tarė jis sunkiai išspausdamas šypseną. „Alanas Temko iš San Francisko „Chronicle“, — pabandžiau sakyt rimtu veidu. Jei būtų galėjus, Diana būtų mane sudraskius. Temko ėmė taukšti mesjė į ausį. „Kaip jums patinka dėstyt mokykloj prancūzų?“ — suklykė jis. „Atsiprašau, aš nedėstau mokykloj prancūzų.“ „O aš maniau, kad dėstot mokykloj prancūzų.“ Jis tyčia elgėsi storžieviškai. Prisiminiau, kaip vieną vakarą neleido mums surengt išgertuvių Denveryje; bet nelaikiau akmens užantyje. Atleidau visiems, sužlugau, buvau girtas kaip dūmas. Jaunai mesjė žmonai ėmiau skiest apie mėnesieną ir lakštingalas. Ji buvo tikra paryžietė, maždaug trisdešimt penkerių, gundanti, santūri, bet šilta ir moteriška. Nesivaldydamas žarsčiau įžeidimus. Gėriau tiek, kad turėjau kas dvi minutes bėgiot nuleisti krano, ir kiekvieną kartą reikėjo peržergt mesjė kelius. Viskas ėjo šuniui ant uodegos. Mano dienos San Franciske baigėsi. Anri niekad su manim nebesišnekės. Iš tiesų siaubinga, nes aš, kaip kažin ką, mylėjau Anri ir buvau vienas iš nedaugelio žmonių pasaulyje, žinantis, koks jis

nuoširdus ir klasiškas vaikinas. Praeis daug metų, kol viskas pasimirš. Kokia katastrofa, palygint su tuo, ką rašiau iš Ozono Parko, dar tik ketindamas raudona linija pažymėtu 6-uoju keliu vykti per visą Ameriką. Ir šit esu Amerikos gale --- priekyje jokios žemės --- daugiau nėra kur vykti, tik atgal. Tvirtai nusprendžiau uždaryti kelionės ratą: kaip tik ten ir tada sumaniau nuvažiuot į Holivudą, paskui atgal pro Teksą, pasimatyti su pelkyne įstrigusia gauja; o paskui – velniai terauna viską. Temko buvo ištrenktas iš „Alfredo". Kadangi pietūs baigėsi, išėjau su juo, tikriau sakant, Anri pasiūlė, ir mudu su Temko nudrožėm dar paliurlint. Sėdėjom „Geležiniame puode", ir Temko tarė: „Semai, man nepatinka tas pėdas prie baro." Ir ištarė labai garsiai. „Ką, Džeikai?" – perklausiau. „Semai, – tęsė jis savo mintį, – aš atsikelsiu ir vošiu jam į fizionomiją." „Ne, Džeikai, – atsakiau, mėgdžiodamas Hemingvėjų. – Geriau nusitaikyk iš čia ir pažiūrėsim, kaip pavyks." Baigėsi tuo, kad išslinkom iš baro ir svyruodami stovėjom ties kažkokiu kampu. Niekad nemaniau, kad ties tuo pačiu kampu stovėsiu po dvejų metų --- o paskui ir po trejų. Atsisveikinau su Temko. Iš ryto, kai Anri ir Diana miegojo, liūdnai nužvelgiau didžiulę skalbinių krūvą, kurią su Anri pagal tvarkaraštį turėjom grūsti į „Bendikso" skalbiamąją mašiną vidinio kiemo pašiūrėje (tai visad būdavo tokia smagi ir saulėta veikla, aplink šmižinėdavo spalvotosios moterys, o linksmuolis ponulis Snou juokdavosi iki proto aptemimo), ir nutariau vis dėlto išvažiuoti. Išėjau į priebutį. „Velniai rautų! – tariau pats sau. – Juk žadėjau neišvažiuot, kol neįkopsiu į tą kalną." Tai buvo

didysis kanjono šlaitas, paslaptingai nusigręžiantis į Ramųjį vandenyną. Taigi pasilikau dar dienai. Buvo sekmadienis. Miestą užliejo didžiulė karščio banga; diena buvo tiesiog auksinė, trečią valandą saulė pasidarė raudona. Ėmiau kopti į kalną ir ketvirtą valandą pasiekiau viršūnę. Visi šlaitai šlamėjo puikiom kalifornінėm tuopom ir eukaliptais. Norėjosi žaisti kaubojais. Pačiam viršuje jau nebuvo medžių, tik akmenys ir žolė. Aukštėliau, virš pakrantės, ganėsi galvijai. O už kelių kalvų plytėjo Ramusis vandenynas, mėlynas ir beribis, tik iš legendinio „Bulvių rėžio", kur gimdavo Frisko rūkai, artėjo balta siena. Dar valanda kita, ir ji įsiverš pro Aukso Vartus, apgaubs baltuma romantišką miestą, ir jaunuolis, laikydamas už rankos mergaitę, lėtai žingsniuos į viršų ilgu baltu šaligatviu su tokajaus buteliu kišenėje. Taip, tai Friskas; ir gražios moterys, stovinčios baltuose tarpduriuose, laukiančios savo vyrų; ir Koit bokštas, ir Embarcadero*, ir Turgaus gatvė, ir vienuolika tirštai gyvenamų kalvų. Tuo metu Friskas man reiškė vienatvę --- po kelerių metų, kai mano siela sutvirtės, jis gauste gaus. O dabar buvau vaikinas ant kalno. Pasilenkiau, pažvelgiau pro tarpkojį ir pamačiau aukštyn kojom apvirtusį pasaulį. Rusvos kalvos bėgo Nevados link; pietuose buvo mano legendinis Holivudas; šiaurėje – slaptingas Šastos kraštas. Apačioje telkėsi viskas: barakai, kur pavogėm dėželę prieskonių, kur į mus rūsčiai dėbčiojo smulkiaveidis Dostjovskis, kur Anri liepė man paslėpt pistoletą ir kur išgaravo spigūs mūsų klyksmai. Sukausi

* Krantinė. (It.)

aplink, kol apsvaigo galva; rodės, krisiu, kaip sapne, tiesiai į bedugnę. „Kur ta mergina, kurią aš myliu?“ – klausiau savęs ir dairiausi, kaip dairiausi ir tame pasaulėlyje apačioje. O prieš mane šiurkščiai gūbrinosi laukinis ir galingas kūnas – manosios Amerikos žemynas; kažkur toli toli dulkių ir rudų dūmų debesis į viršų vertė beprotiškas, niūrus Niujorkas. Visiems Rytams būdinga kažkas ruda ir šventa; o Kalifornija – balta kaip skalbinių virvė ir tuščiasielė --- taip bent tuo metu man atrodė. Vėliau sužinosiu kai ką daugiau. Dabar atėjo metas vytis nepavejamą. Iš ryto, kai Anri ir Diana miegojo, tyliai susimečiau daiktus, šmurkštelėjau per langą – tuo pat keliu, kuriuo atėjau, – ir išvykau iš Marin Sičio su kelioniniu krepšiu. Taip ir nepernakvojęs senajame vaiduoklių laive – jis vadinosi „Admirolas Fribis“ – praradau Anri, o jis prarado mane. Ouklande kartu su valkatomis išgėriau bokalą aludėje, prieš kurią stovėjo didžiulis furgono ratas, ir vėl buvau kelyje. Perėjau visą Ouklandą iki plento į Fresną. Vos neįnėriau į tą didžiulį dūzgiantį San Choakino slėnį, pasaulio slėnį, kur man buvo lemta sutikti ir pamilti nuostabią moterį ir išgyventi pašėliausių nuotykių prieš parsirandant namo. Du kartus pavėžėtas, pasiekiau Beikersfildą, esantį už keturių šimtų mylių į pietus. Pirmas mane paėmė kažkoks psichas su siaubingai greitu automobiliu, šalia pasisodinęs tuklų šviesbruvį vaikėzą. „Matai šitą pirštą?“ – paklausė jis, rodydamas į savo koją, didindamas greitį iki aštuoniasdešimties mylių per valandą ir visus lenkdamas. „Pažiūrėk.“ Kojos pirštas buvo apmuturiuotas tvarsčiu. „Man jį tik šį rytą amputavo.

Tie niekšai norėjo sulaikyti mane ligoninėj. Bet aš – už daiktų, ir dui. Pamanykit – pirštas." Tikrai nieko ypatinga, pasakiau pats sau, o dabar pasisaugok ir laikykis. Dar niekad nebuvau matęs kito tokio nevispročio prie vairo. Tik švilpt, ir atlėkėm į Treisį. Treisis – geležinkelių miestelis; niūrūs iešmininkai valgo užkandinėse visai prie bėgių. Per slėnį ūkaudami lekia traukiniai. Neskubėdama leidžiasi raudona saulė. Man prieš akis skleidėsi pasakiški slėnio vardai --- Mantika, Madera ir kiti. Netrukus ant mandarinų giraičių ir neužmatomų melionų laukų nusileido prietema, purpurinė vynuogynų prietema; saulė – lyg išspaustos vynuogės, aptaškytos burgundišku raudoniu, laukai – meilės ir ispaniškų paslapčių spalvos. Iškišau galvą pro langą ir giliai traukiau kvapnų orą. Tai buvo nuostabiausios akimirkos. Mane vežęs psichas dirbo iešmininku Pietų–Ramiojo vandenyno geležinkelio linijoj ir gyveno Fresne; jo tėvas taip pat buvo iešmininkas. Kojos piršto jis neteko Frisko vagonų depe, pervarydamas traukinį į kitus bėgius. Tik ne visai supratau, kokiu būdu. Įvažiavom į triukšmingą Fresną, ir jis mane išlaipino kažkur pietinėje miesto dalyje. Užsukau į nedidelę bakalėjos krautuvėlę prie geležinkelio išgert kokakolos, ir raudonam prekiniam vagone pro šalį pravažiavo melancholiškas jaunas armėnas, tuo metu sušvilpė lokomotyvas, ir aš tariau sau: „Taip, taip. Sarojano miestelis." Kur link nuriedėjo tas Muradas? --- į kokias tamsumas? Į kokius Fresno sapnus? Man reikėjo važiuoti į Pietus; vėl išėjau į kelią. Pavėžėjo žmogus visai naujitėlaičiu pikapu. Jis buvo iš Laboko Teksase ir prekiavo vilkikais. „Gal nori pirkt

vilkiką? – paklausė. – Jei sumanysi, kreipkis į mane." Papasakojo man istoriją apie savo tėvą Laboke. „Vieną vakarą mano senis paliko visas dienos pajamas ant seifo viršaus, visai pamiršo uždaryt jį ir užantspauduot. Na va... o naktį atėjo vagis su acetileno litavimo lempa ir taip toliau, išpjovė seifą, pasirausė popieriuose, apvertė kelias kėdes ir išmovė. O tas tūkstantis žalių gulėjo kaip gulėjęs ant viršaus. Ką pasakysi?" Pribloškianti istorija. Ir aš laiko negaišau – keturi šimtai mylių per septynias valandas. Priekyje liepsnojo Auksinio Holivudo vaizdas. Už manęs – nieko, priešaky – viskas, kaip visada kelyje. Jis išleido mane į pietus nuo Beikersfildo, ir čia prasidėjo nuotykiai. Atvėso. Apsivilkau ploną karišką lietpaltį, už 3 dolerius pirktą Ouklande, ir drebėjau ant kelio. Stypsojau prieš išdailintą ispaniško stiliaus motelį, švytintį it juvelyro vitrina. Pro šalį dūmė automobiliai į L. A. Mojavau kaip pamišęs. Buvo pasiutusiai šalta. Išstypsojau ten iki vidurnakčio, ištisas dvi valandas, ir keikiausi kaip užvestas. Viskas priminė Stiuartą Ajovoje. Teko išmest daugiau kaip du dolerius ir į Los Andželą važiuot autobusu. Plentu grįžau į Beikersfildą, nuėjau į stotį ir atsisėdau ant suolo. Nakties įsiūtyje niekaip negali įsivaizduoti, kas nutiks --- nė nenumaniau, kad ant to paties suolo sėdėsiu po savaitės, traukdamas į šiaurę, pačiomis beprotiškiausiomis ir šauniausiomis aplinkybėmis. Buvau nusipirkęs bilietą ir laukiau autobuso į L. A., kai staiga pro mano akis praslinko nerealiausia mažytė – meksikietė ilgom laisvom kelnėm. Atvažiavo vienu iš tų autobusų, kuris, sužviegęs stabdžiais, tik ką su-

stojo. Jos krūtys drąsiai ir be jokio varžymosi buvo atstatytos į priekį; siaurutės šlaunys atrodė gundomai; plaukai buvo ilgi ir juodi; o didžiulėse mėlynose akyse atsispindėjo siela. Kaip aš norėjau atsidurti jos autobuse! Skausmas dilgtelėjo širdį – taip būdavo visada, kai mergina, kurią pamildavau, nuvažiuodavo į kitą pusę šiame mums per dideliame pasaulyje. Paskelbė autobusą į L. A. Čiupau kelioninį krepšį, užlėkiau laipteliais; ir, kaip manot, kas ten sėdėjo visai viena – ogi toji meksikietė. Klestelėjau priešais ją ant sėdynės ir ėmiau karštligiškai regzti veiksmų planą. Jaučiausi toks vienišas, liūdnas, pavargęs, toks sustiręs, sužlugdytas, palaužtas --- visko jau buvo per akis --- tad sukaupiau drąsą, visą drąsą, kurios reikia užmegzti pokalbiui su nepažįstama mergina, ir ėmiau veikti. Bet net pasiryžęs dar kokias penkias minutes, kaip sakoma, kračiausi tamsoje, o autobusas tuo metu išriedėjo į plentą. „Susiimk, susiimk arba taip ir nudvėsi! Prašnekink ją, prakeiktas kvaily! Ko suskydai? Nejaugi pats sau dar neįgrisai?“ Ir, gerai nesuprasdamas, ką darau, pasilenkiau per perėjimą prie jos --- ji bandė užmigti sėdėdama --- ir paklausiau: „Ar nenorėtumėt vietoj pagalvės po galva pasidėt mano lietpalčio?“ Ji pakėlė akis, nusišypsojo ir atsakė: „Ne, labai dėkui.“ Atsilošiau visas virpėdamas; užsidegiau cigaretę. Laukiau, kol ji vėl pažvelgs į mane, mes tą įkypą liūdną meilės žvilgsniuką, – tada atsistojau ir pasilenkiau prie jos. „Ar galima atsisėst greta jūsų?“ „Jeigu norit.“ Norėjau. „Kur jūs važiuojat?“ „Į L. A.“ Ji taip nuostabiai ištarė „L. A.“; man apskritai patinka, kaip pakrantės gyventojai

taria „L. A."; jis lieka vienintelis auksinis jų miestas, kai visa kita jau padaryta ir pasakyta. „Ir aš ten važiuoju! – sušukau. – Labai džiaugiuosi, kad leidot atsisėsti greta, jaučiausi toks vienišas, velniškai daug prisitrankiau po visą šalį." Ir mes pradėjom vienas kitam pasakoti apie save. Jos istorija buvo tokia: turi vyrą ir vaiką. Vyras ją primušė, todėl paliko jį, o gyvena jie Selmoj, į pietus nuo Fresno, ir dabar ji važiuoja į L. A. laikinai pagyventi pas seserį. Savo mažą sūnelį paliko tėvams, kurie dirba vynuogių rinkėjais ir gyvena lūšnoje vynuogyne. Kas gi jai likę – tik mintyse graužtis. Pašėlusiai norėjau apkabint ją, tuojau pat. Kalbėjomės nesustodami. Ji pasakė, kad jai gera su manim šnekučiuotis. Netrukus prisipažino, kad irgi norėtų važiuot į Niujorką. „Gal ir galėtume?" – nusijuokiau. Autobusas krioguodamas kilo į Greipvaino perėją, paskui riedėjom žemyn, šviesų jūros link. Be kokio nors ypatingo tarimosi mes jau laikėmės už rankų ir taip pat, be žodžių, kažkaip nuostabiai, be jokių negerų minčių nutarėm, jog, kai tik L. A. viešbutyje gausiu kambarį, ji bus šalia manęs. Visa savo esybe linkau prie jos, priglaudžiau galvą prie nuostabių jos plaukų. Siauri petukai varė mane iš proto, prispaudžiau ją prie savęs ir neįstengiau atsiplėšti. Jai tai irgi patiko. „Myliu myliu", – šnabždėjo užsimerkdama. Žadėjau, kad mūsų meilė bus nuostabi. Jaučiau neapsakomą pasitenkinimą. Mūsų istorijos buvo papasakotos, dabar nutilom, nugrimzdę į saldų lūkestį. Štai kaip paprastai viskas nutiko. Pasiimkit visas tas džindžer ir beverles, rutas galjon ir luanes, kerolaines ir dianas, visas iki paskutinės, štai manoji mer-

gina, štai mergiška siela kaip tik man, taip jai ir pasakiau. Ji prisipažino mačiusi, kaip aš į ją žiūrėjau autobusų stotyje. „Dar pamaniau, koks šaunus studentas." „Aš ir esu studentas", – patikinau ją. Autobusas įvažiavo į Holivudą. Mus pasitiko pilka, nešvari aušra; panaši į aušrą filme „Salivano kelionės", kai Džoelis Makrėjus traukinio restorane sutinka Veroniką Leik, o mažoji meksikietė miegojo man ant kelių. Godžiai žiūrėjau pro langą: tinkuoti namai, palmės, įvažiuojamosios kavinės, tas iš koto verčiantis dalykas, ta apdriskus pažadėtoji žemė, fantastinė Amerikos pabaiga. Išlipom iš autobuso Didžiojoje gatvėje, ir viskas buvo taip pat, jei būtum išlipęs Kanzas Sityje, Čikagoje arba Bostone – tie patys raudoni mūrai, purvas, pro šalį slenkantys įtartini tipai, beviltiškoje aušroje čerškantys tramvajai, kekšiškas didmiesčio kvapas. Ir čia, nežinau kodėl, pasidariau kaip trenktas. Aiškiai, lyg kokiam paranojiškam regėjime, man pasirodė, kad Beatrisė --- toks buvo jos vardas --- paprasčiausia kekšiukė, kuri kabina vyrukus autobusuose ir taip melžia šlamančiuosius: skiria jiems pasimatymus L. A., kaip atsitiko man, o tada pirmiausia nusitempia tą skystakiaušį užkandinėn, ten jau laukia kekšių prekeivis, paskui į kokį iš anksto numatytą viešbutį, o ten prisistato tas pats tipas su pistoletu arba dar kuo nors. Žinoma, neišsidaviau, kad galvoje siaučia tokios mintys. Papusryčiavom, o kažkoks kekšių prekeivis visą laiką mus stebėjo; man vaidenosi, kad Bėja slapčia rodo jam meilias akutes. Jaučiaus visai nusivaręs. Baimės kvaišulys atėmė protą, ir ėmiau elgtis kažkaip idiotiškai ir sumautai. „Pažįsti tą

vyruką?“ – paklausiau. „Kokį vyruką?“ Tiek to, temos toliau neplėtojau. Ji buvo baisi lėtukė ir laiko tempikė; valandų valandas laikė burnoj kąsnį arba rūkė cigaretę, kalbėdama tempė gumą; o aš buvau įsitikinęs, kad tyčia marinuoja laiką. Bet tai buvo gryni kliedesiai. Priėję pirmą viešbutį, gavom kambarį, ir, nespėjęs atsikvošėti, jau rakinau duris, o ji sėdėjo ant lovos ir avėsi batelius. Visai suskydęs pabučiavau ją. Geriau tegu nieko neįtaria. Žinojau, kad nervams atpalaiduoti mums, ypač man, velniškai reikia viskio. Išlėkiau į gatvę ir padrikai apibėgau gal net dvylika kvartalų, kol laikraščių kioske gavau pintą viskio. Kaip su sparnais parkūriau atgal. Bėja gražinosi vonioje. Šliūkštelėjau viskio į stiklinę, ir abu siurbtelėjom po gerą gurkšnį. Tas saldus, nuostabus jausmas atpirko sumautą kelionę. Stovėjau jai už nugaros ir taip pat žiūrėjau į veidrodį, paskui pašokom vonios kambary. Ėmiau pasakot apie savo draugus Rytuose. „Būtinai supažindinsiu tave su viena užtikrinta mergina, vardu Vikė, – pasakiau. – Ji šešių pėdų ir rudė. Jei atvažiuosi į Niujorką, padės tau rast darbą.“ „Kas ta dilba rudė? – įtariai paklausė Bėja. – Kam čia man apie ją pasakoji?“ Toji naivuolė nesuprato, kad aš susijaudinęs ir pliauškiu, kas ant seilės užeina. Nieko neatsakiau. Tebesėdėdama vonioj, ji ėmė kaušti. „Eime, gulam!“ – kartojau kaip užvestas. „Rudė, šešių pėdų! O aš maniau, kad tu padorus studentas, pamačiau, kaip stovi su tokiu gražiu megztiniu, ir sakau „Hm, visai užtikrintas“. Bet ne! Nė iš tolo! Kur tau! Tu toks pat prakeiktas sąvadautojas, kaip jie visi!“ „Ką čia pliauški?“ „Ir nestovėk, ir nekalbėk, vis tiek nepatikėsiu, kad

ta dilba rudė ne viešnamio savininkė, iškart supratau, o tu, tu – taip pat sąvadautojas! Visi jūs vieno galo!“ „Klausyk, Bėja, aš ne sąvadautojas. Galiu prisiekt padėjęs ranką ant Biblijos, kad toks nesu. Ir kam man to reikia? Man reikia tik tavęs.“ „Visą laiką maniau, kad sutikau šaunų berną. Buvau tokia laiminga, tiesiog glėbesčiavau save iš džiaugsmo ir kartojau – pagaliau šaunus bernas, o ne koks sąvadautojas.“ „Bėja, – meldžiau iš visos širdies, – būk gera, patikėk, aš joks sąvadautojas.“ O pats tik prieš valandą maniau, kad ji – šliundra. Kaip viskas sumauta. Du mūsų protai, kiekvienas su savo beprotystės krūviu, išsiskyrė. O klaikus gyvenime, kaip aš dejavau ir meldžiau, paskui įtūžau ir supratau, kad visą laiką žeminausi prieš buką pasileidusią meksikietę; taip jai ir išrėžiau; ir, gerai nesuprasdamas, ką darau, čiupau raudonus jos batelius, šveičiau pro vonios duris ir liepiau nešdintis. „Lauk, kad nė tavo kvapo čia neliktų!“ O pats užmigsiu, viską pamiršiu; ir man liks mano paties gyvenimas, nykus, amžiams sudarkytas. Vonioje pasidarė tylu kaip kape. Nusirengiau ir atsiguliau. Iš vonios išėjo atgailos ašaromis apsipylusi Bėja. Naiviu, juokingu proteliu ji nusprendė, kad sąvadautojai nesvaido batelių į duris ir neveja moterų lauk. Pagarbiai ir švelniai tylėdama nusirengė, ir nedidelis jos kūnelis šmurkštelėjo pas mane po antklodėm. Buvo rusva kaip vynuogė. Pamačiau vargšą pilvuką su Cezario pjūviu iki pat bambos. Klubai buvo tokie siauručiai, kad neprapjauta tikrai negalėjo pagimdyt vaiko. Kojos – kaip du pagaliukai. Pati vos keturių pėdų ir dešimties colių ūgio. Tą švelnų nuilsusį rytą ji praskėtė

savo kojytes, ir mudu mylėjomės. Tada, lyg du pavargę angelai, pamiršti kažkur ant L. A. lentynos, kartu atradę intymiausią ir nuostabiausią dalyką gyvenime, užmigom ir miegojom kone iki vakaro. Penkiolika dienų, varge ir džiaugsme, mes praleidom kartu. Nubudę nusprendėm tranzuot į Niujorką; ten ji turėjo būt mano mergina. Įsivaizdavau, kaip velniškai susipainios reikalai su Nilu, Luane ir visais kitais – ką gi, atverčiau naują puslapį. Pirmiausia mums reikėjo užsidirbt pinigų kelionei. Bėja buvo užsidegus vykti tuojau pat, turėdama kišenėj tik dvidešimt dolerių, kurie man buvo likę. Manęs tas sumanymas nežavėjo. Ir kaip paskutinis mulkis dvi dienas svarsčiau, ką daryti; kol kavinėse ir baruose skaitėm skelbimus L. A. laikraščiuose – tokių pamišėliškų laikraščių gyvenime nebuvau matęs, – mano dvidešimt dolerių aptirpo iki dešimties. Padėtis darėsi įtempta. Mažam viešbučio kambarėlyje buvom labai laimingi. Vidurnaktį nubudau, nes kažkodėl neėmė miegas, užtraukiau antklodę ant nuogų rudų savo mažytės petukų ir, priėjęs prie lango, ėmiau tyrinėti L. A. naktį. Kokia ji žiauri, karšta, sklidina sirenų kauksmo! Tiesiai prieš mus, kitoje gatvės pusėje, kažkas nutiko. Kažkokia tragedija įvyko nuomojamuose – ne namo, o tikros griuvenos – kambariuose. Apačioj privažiavo policijos automobilis, farai tardė žilagalvį senuką. Iš vidaus sklido raudojimas. Girdėjau visus tuos garsus, net kaip dūzgia neoninė viešbučio reklama. Niekad gyvenime man nebuvo taip liūdna. L. A. – vienišiausias ir žiauriausias Amerikos miestas; žiemą ir Niujorkas pasidaro mirtinai šaltas, bet kažkur, kai kuriose gatvėse, dar rusena kuoktelėjusios bičiulystės

nuotaika. L. A. – tikros džiunglės. Pietinė Didžioji gatvė, kuria su Bėja vaikštinėjom, valgydami bandeles su karštomis dešrelėmis – fantastiškas šviesų ir laukiniškumo karnavalas. Beveik ties kiekvienu kampu farai ilgaauliais batais kratė praeivius, ieškodami paslėptų ginklų. Ant šaligatvių grumdėsi gyvenimo aplamdytos žmogystos --- ir visa tai po švelniomis Pietų Kalifornijos žvaigždėmis, pasimetusiomis rudam spindesyje didžiulės, prerijose išaugusios stovyklos, kuri ir yra L. A. Ore tvyrojo žolės, turiu galvoj, marihuanos kvapas, sumišęs su aitriųjų pipirų troškinio ir alaus kvapsniais. Iš barų sklido didingi, laukiniai bibopo garsai; Amerikos naktyje jie pynėsi su kaubojų dainelėmis ir bugivugiu. Kiekvienas žmogus buvo panašus į Hankį. Pro šalį juokdamiesi ėjo laukinės išvaizdos negrai su bibopo kepurėmis ir smailiomis ožiškomis barzdelėmis; už jų – nė cento kišenėje neturintys, bet hipsteriais save laikantys ilgaplaukiai, atvykę 66-uoju keliu tiesiai iš Niujorko, už jų – senos dykumų žiurkės, tempiančios savo maišus parko suoliukų miesto aikštėje link, už jų – metodistų pamokslininkai atspurusiomis rankovėmis, o retkarčiais ir atsitiktinis šventasis Gamtos Kūdikis su barzda ir sandalais. Norėjau susipažint su kiekvienu, pasišnekėt su visais, bet mudu su Bėja neturėjom laiko – ieškojom, kaip sudurt galą su galu. Nuvažiavom į Holivudą, ketindami padirbėt vaistinėj ties Saulėlydžio ir Vynmedžių gatvių kampu. Tai bent užtikrintas kampelis! Gausios šeimynos, suvažiavusios senais klebetais iš visų pasaulio užkampių, stypsojo ant šaligatvių ir sukiojo galvas, norėdamos pamatyti kokią nors kino žvaigždę, tik tos žvaigždės kažkodėl

nepasirodydavo. Pro šalį važiuojant limuzinui, visi puldavo kaip išprotėję prie šaligatvio krašto, stengdamiesi pažvelgti į vidų: o tenai kėksodavo koks nors tipelis tamsiais akiniais ir brangenybėmis apsikarsčiusi blondinė. „Don Amešas! Don Amešas!" „Ne, Džordžas Merfis! Džordžas Merfis!" Jie visur malėsi, spoksojo vienas į kitą. Dailūs pedai, atvykę į Holivudą, tikėdamiesi tapt kaubojais, vaikštinėjo vis priglostydami sau antakius paseilintais, savim patenkintais pirštų galeliais. Šaligatvį matavo klasiškiausios pasaulyje kelnėtos laisvo elgesio mergytės; jos atplasnojo norėdamos tapt kino žvaigždėmis, bet karjerą paprastai baigdavo pigiose įvažiuojamosiose užeigėlėse. Mudu su Bėja irgi pabandėm gauti darbo panašioj skylėj. Bet neišdegė. Holivudo prospektas – tai didžiulė, spiegianti, paklaikusi mašinų lavina; nedidelių avarijų čia įvyksta maždaug kas minutę; visi veržiasi į priekį, prie tolimiausios palmės... o už jos – dykuma ir nieko daugiau. Holivudo semai* stovėjo priešais prabangius restoranus, karštai ginčydamiesi, visai kaip Brodvėjaus semai Džeikobo paplūdimy Niujorke, tik vietiniai vilkėjo lengvus kostiumus, ir jų posakiai buvo riebesni. Pro šalį kretėdami ėjo aukšti, į mumijas panašūs pamokslininkai. Išplerusios, rėksmingos moterys skuodė per gatvę ir rikiavosi į eilę ten, kur vyko viktorinų atrankos. Mačiau, kaip Džeris Kolona pirko sau automobilį „Buick Motors" parduotuvėje: jis stovėjo už didžiulės veidrodinio stiklo vitrinos ir pešiojosi ūselius. Miesto centre mudu su Bėja pavalgėm kavi-

—

* *Sam* (amer. slengas) – kovos su narkotikais agentas.

nėj, įrengtoje kaip grota. Visi L. A. farai buvo panašūs į dailius samdomus šokių partnerius; tikriausiai ir atvažiavo norėdami filmuotis kine. Visi čia suplūdo filmuotis – net aš. Galiausiai mudviem su Bėja teko ieškoti darbo Pietinėje Didžiojoje gatvėje kartu su minia nevykėlių, jau susitaikiusių su mintim, kad jų gyvenimas sumautas, bet ir čia nieko nepešėm. Dar turėjom aštuonis dolerius. „Klausyk, aš pasiimsiu iš sesės drabužius, ir mes nutranzuosim į Niujorką, – pasiūlė Bėja. – Nagi. Važiuojam. Jei nemoki bugio, pasikliauk manim." Šie žodžiai buvo iš dainelės, kurią ji be perstojo niūniavo. Greit nuvažiavom pas seserį, gyvenančią apgriuvusioj meksikiečių lūšnoj kažkur už Alamidos prospekto. Laukiau tamsiame aklagatvyje, į kurį išėjo meksikiečių virtuvių langai, kad sesuo manęs nepamatytų. Lakstė šunys. Tuos žiurkių aklagatvėlius vos apšvietė mažytės lemputės. Švelnioj, šiltoj nakty girdėjau, kaip Bėja ginčijasi su seserim. Buvau pasiruošęs viskam. Galų gale atėjo Bėja, paėmė mane už rankos, ir mudu patraukėm į Centrinį prospektą, svarbiausią L. A. spalvotųjų susitelkimo vietą. Kažkokia pamišusi gatvė su vištininko dydžio užeigėlėm, kuriose tilpo tik automatinis patefonas, o iš jo sklido vien bliuzas, bibopas ir džampas. Užkopėm purvinais daugiabučio namo laiptais ir įėjom į Bėjos draugės Margarinos kambarį; toji kažkada buvo pasiskolinusi iš Bėjos sijoną ir batelius. Margarina buvo išvaizdi mulatė; jos vyras – juodas kaip naktis ir geraširdis. Jis tučtuojau išėjo ir nupirko pintą viskio, kad galėtų kaip reikiant mane priimti. Pabandžiau bent dalį sumokėti, bet jis atsisakė. Jie turėjo du

mažus vaikus. Vaikiūkščiai šokinėjo ant lovos, tai buvo jų žaidimų vieta. Jie apkabino mane ir nustebę apžiūrinėjo. O lauke stūgavo ir ūžė laukinė, dūzgianti Centrinio prospekto naktis --- Hempo* „Central Avenue Breakdown" naktis. Buvo nuostabu, kiekviena akimirka nuostabi. Žmonės dainavo ant laiptų, jų balsai sklido pro langus, ech, garmėk į pragarus ir nežiopsok. Bėja atsiėmė drabužius, ir mes atsisveikinom. Paskui nulipom žemyn į tokį vištininką bariuką ir klausėmės automatinio patefono įrašų. Du juodžiai šnipštelėjo man į ausį, siūlydami marihuanos. Vienas doleris. Pasakiau, tvarka, tempkit. Atėjo dar vienas ir mostelėjo, kad eičiau į tuliką rūsyje, ten aš kaip puskvaišis sustojau, o jis pasakė: „Greičiau kelk, kelk!" „Ką kelt?" – paklausiau. Mano doleris buvo jo kišenėj. Jam trūko smarvės net parodyti į grindis. Apsidairiau aplink; jis linktelėjo į grindis. Kokios ten grindys – grynas cementas. Ant jo gulėjo kažkas panašaus į šūdo dešrelę. Juodis buvo idiotiškai atsargus. „Reikia pačiam saugotis, dabar smarkiai griebia." Pakėliau rudą dešrelę ir pamačiau, kad tai cigaretė iš vyniojamojo popieriaus, grįžau pas Bėją, o paskui, norėdami kaip reikiant pakaifuoti, nudrožėm į viešbutį. Bet išėjo didelis šnipštas. Tai buvo paprasčiausias „Bull Durham" tabakas. Pamaniau, kad be galo kvailai išmečiau pinigus. Pagaliau mudviem su Bėja reikėjo galutinai nuspręsti, ką veiksim toliau: su keliais dar likusiais doleriais sumanėm tranzuot Niujorko link. Tą patį vakarą ji paėmė

—

* Lionelis Hamptonas (1908–2002) – amerikiečių džiazo muzikantas, kompozitorius, įsteigęs savo orkestrą.

iš sesers penkinę. Turėjome dabar trylika dolerių, o gal šiek tiek mažiau. Todėl, kol neatėjo tos dienos sąskaita už kambarį, susimetėm daiktus ir išvažiavom raudonu automobiliu į Arkeidiją Kalifornijoj, kur po snieguotomis viršūnėmis yra Santa Anitos hipodromas. Jau buvo sutemę. Mūsų kelias vedė gilyn į didžią baisumą, vadinamą Amerikos žemynu. Susikibę už rankų, nužingsniavom porą mylių, kad išsigautume iš tirštai gyvenamo rajono. Buvo šeštadienio vakaras. Vienas dalykas mane įsiutino labiau negu bet kas nuo tada, kai išvykau iš Ozono Parko: stovėjom po pakelės žibintu atkišę nykščius ir staiga pro mus prašvilpė keli vaikėzų pilni automobiliai su plevėsuojančiom juostom ir vėliavom. „Mes laimėjom! Mes laimėjom!" – klykė jie. Paskui užbaubė visokiais balsais, baisiai nudžiugę, kad pamatė porelę kelyje. Prašvilpė dešimtys tokių automobilių, visi buvo pilni jaunų veidų ir, kaip sakoma, „jaunų gerklinių balsų". Nekenčiau jų visų kartu ir kiekvieno atskirai. Ir kas jie tokie, kad gali tyčiotis iš kažko kelyje tik todėl, kad lanko mokyklą, o jų tėvai sekmadienį per pietus pjausto keptą jautieną. Ir kas jie tokie, kad gali išjuokinėti merginą, nenorom atsidūrusią abejotinoj padėty su žmogum, trokštančiu ją pamilti? Mes jiems netrukdėm. Tačiau niekas mūsų taip ir nepavėžėjo. Teko kulniuot atgal į miestą, tačiau sumaučiausia, kad užsimanėm kavos, ir velniažin kas mus užnešė į vienintelę atdarą vietą – mokyklos bufetą, o ten sėdėjo visi tie vaikėzai ir, aišku, mus pažino. Dabar jie pamatė ir tai, kad Bėja – meksikietė. Neketinau čia būt nė minutės. Vėl žingsniavom su Bėja tamsoje. Galiausiai nusprendžiau dar

vienai nakčiai pasislėpt nuo pasaulio, ir ma jį velniai, tą rytą. Nuėjom į motelį ir už keturis žalius gavom nedidelį patogų kambarį su dušu, vonios rankšluosčiais, sienoje įtaisytu radijo imtuvu ir t. t. Apsikabinom, susiglaudėm ir šnekėjomės. Mylėjau šią merginą, kol buvom kartu, ir tai toli gražu dar ne pabaiga. Iš ryto narsiai pradėjom vykdyti naują planą. Nusprendėm važiuoti autobusu į Beikersfildą ir parsisamdyt skinti vynuogių. Šitaip praleidę kelias savaites, mes į Niujorką jau brauksim pagal visas taisykles – autobusu. Ta popietė, kai riedėjom su Bėja į Beikersfildą, buvo nuostabi: sėdėjom atsilošę, atsipalaidavę, šnekučiavomės, žiūrėjom, kaip pro šalį skrieja įvairios vietovės, ir dėl nieko nesijaudinom. Beikersfildą pasiekėm vakarop. Mūsų planas buvo toks: apeit visus miesto vaisių urmininkus. Bėja sakė, kad galėsim gyventi palapinėje, tiesiog vynuogyne. Man patiko sumanymas gyvent palapinėje ir vėsiais Kalifornijos rytais skint vynuoges. Tik, deja, darbo mums nebuvo, o makalynės – iki soties; mus tiesiog apipylė patarimais, bet darbo taip ir neatsirado. Et, papietavome kinų valgyklėlėj ir atsigavę patraukėm toliau. Perėjom siauruko bėgius ir pasukom į meksikiečių rajoną. Bėja pakalakutavo su tėvynainiais – teiravosi darbo. Jau visai sutemo, ir mažoji meksikiečių miestelio gatvė virto milžinišku švytinčiu žibintu: didžiulės kino teatrų palapinės, daržovių kioskai, dengti perėjimai, pigios penkių arba dešimties centų krautuvėlės. Palei šaligatvius buvo išrikiuoti šimtai išklerusių sunkvežimių ir purvu aptaškytų senų automobilių. Aplinkui vaikštinėjo gausios meksikiečių vynuogių skynėjų šeimos,

žiautarodamos kukurūzų spragėsius. Bėja šnekino kiekvieną ir surinko begalę prieštaringų patarimų. Jau ėmiau prarast viltį. Reikėjo greičiau nuraminti tą kirminą tiek man, tiek Bėjai, todėl už 35 ct nusipirkom kvortą kalifornietiško portveino ir nuėjom į prekių stotį prie geležinkelio išgerti. Radom nuošalią vietelę, bastūnų atitvertą dėžėmis, kad būtų galima pasėdėt prie laužo. Susėdom ir ėmėm gerti. Kairėje stovėjo prekiniai vagonai, niūrūs purvinai raudoni mėnulio šviesoje; tiesiai prieš mus — žiburiai ir Beikersfildo gatvių punktyrinės linijos; dešinėj niūksojo didžiulės aliumininės sandėlių dėžės. Miniu visa tai todėl, kad tiksliai po pusantrų metų atsidūriau čia su Nilu ir parodžiau jam. Kokia puiki buvo naktis — šilta, kupina mėnesienos, tokią naktį tik gerti vyną, glėbesčiuotis su mergina, šnekėtis, spjaudyti ir jaustis septintam danguje. Taip mes ir darėm. Kvailutė Bėja mėgo pasiurbčiot ir stengėsi neatsilikt nuo manęs, net aplenkė ir tauškėjo iki vidurnakčio. Mes taip ir neišlindom iš už tų dėžių. Kartkartėm pro šalį prakėblindavo valkata, kažkur nuskubėjo meksikietės su vaikais, privažiavo policijos automobilis, ir faras išlipo nuleist krano, bet daugiausia buvom vieni ir mūsų sielų bendrystė taip augo, jog atrodė, niekad neįstengsim pasakyti vienas kitam sudie. Vidurnaktį pakilom ir nudūlinom plento link. Bėjai šovė nauja mintis. Nutranzuosim į Selmą, jos gimtąjį miestą, ir apsigyvensim brolio garaže. Dėl manęs rūpesčių nekils. Kai išėjom į kelią, netoli nuo to prakeikto ir nelemto ispaniško stiliaus motelio - - didžiulio gero motelio, per kurį užgaišau ir dėl kurio sutikau Bėją --- pasodinau Bėją ant savo kelioninio krepšio, kad

atrodytų, jog moteriai kažkas nutiko. Iškart sustojo sunkvežimis, ir mes prunkšdami nudūmėm prie jo. Vairuotojas pasirodė visai neblogas vaikinas; tik jo sunkvežimis buvo niekam tikęs. Siaubingai kriokavo, kildamas menkiausion įkalnėlėn. Selmą pasiekėme prieš pat aušrą. Kol Bėja miegojo, baigiau portveiną ir kaip reikiant įkaušau. Išlipom ir apėjom tylią medžiais apaugusią Kalifornijos miestelio aikštę. Tai buvo mažas miestelis --- vietinio siauruko pusstotė. Nuėjom ieškoti jos brolio draugelio, kad šis pasakytų, kur brolis, bet namie nieko neradom. Visa tai vyko nušiurusiose mažo meksikietiško miestuko gatvelėse. Kai ėmė brėkšti, išsitiesiau ant nugaros miesto aikštės vejoje ir ėmiau kaip užsuktas kartot atmintin įstrigusią frazę: „Tu juk nepasakysi, ką jis veikė piktžolyne? Ką jis veikė piktžolyne? Nepasakysi, ar ne? Ką jis veikė piktžolyne?" Ji buvo iš filmo „Pelės ir žmonės", kai Berdžesas Mereditas šnekasi su (Dž. Benkroftu.) rančos prižiūrėtoju. Bėja krizeno. Kad ir ką aš darydavau, jai viskas tiko. Galėjau drybsot ten ir kartot tą patį, kol moterys pradės eiti į bažnyčią, jai būtų nusispjaut. Bet galiausiai nusprendžiau, kad, jos broliui padedant, viskas susitvarkys, nusivedžiau ją į seną viešbutį prie geležinkelio ir patogiai sugulėm į lovą. Liko penki doleriai. Rytą Bėja atsikėlė anksti ir išėjo ieškot brolio. Aš praknarkiau iki vidurdienio, o kai pažiūrėjau pro langą, pamačiau prekinį traukinį su šimtais valkatų, išdribusių atvirose platformose ir linksmai sau riedančių su kelionmaišiais vietoj pagalvių, nosis subedusių į komiksus, vieną kitą besimėgaujantį puikiomis kalifornietiškomis vynuogė-

mis, kurių buvo prisiraškę prie vandens rezervuaro. „Velniai rautų! – sušukau aš. – Ė-hė hė hė! Juk tai ir yra pažadėtoji žemė!“ Visi jie važiavo iš Frisko; po savaitės taip pat prašmatniai riedės atgal. Bėja grįžo su broliu, jo draugeliu ir savo berniūkščiu. Jos brolis buvo nirtulingas, padūkęs meksikietis, ant kamščio užlipęs užtikrintas vyrukas. Jo draugelis – augalotas, bet skystas, angliškai kalbėjo beveik be akcento, labai garsiai ir nerte nėrėsi iš kailio, kad tik mums įtiktų. Pastebėjau, kad jis varvina seilę, žiūrėdamas į Bėją. Jos sūnelis buvo vardu Raimondas, septynmetis, tamsiaakis, meilus. Štai ir susirinkom visi, prasidėjo dar viena beprotiška diena. Brolis buvo vardu Fredis. Turėjo 1938-ųjų ševiotą. Visi susikraustėm į jį ir patraukėm nežinoma kryptimi. „Kur važiuojam?“ – paklausiau. Aiškino draugas --- jo vardas buvo Ponzas, bent taip visi jį vadino. Jis smarkiai dvokė. Vėliau sužinojau, kodėl. Paaiškėjo, kad prekiauja mėšlu ir turi didelį sunkvežimį. Fredžio kišenėj visada šlamėdavo trys keturi doleriai, jis buvo palaidą gyvenimą mėgstantis trūktgalvis. Kartojo kaip užvestas: „Teisingai, biče, jei važiuoti, tai važiuoti! Liuks! Puiku! Jei važiuoti, tai važiuoti!“ Ir važiavo! Iš savo seno laužo išspausdavo septyniasdešimt mylių per valandą, ir mes nulėkėm į Maderą už Fresno su kažkokiu ūkininku tartis dėl mėšlo. Fredis buvo pasiėmęs buteliuką. „Šiandien geriam, rytoj dirbam! Jei važiuoti, tai važiuoti --- na, truktelk!“ Bėja su sūneliu sėdėjo užpakaly; atsigręžiau ir pažiūrėjau į juos; ją visą buvo užliejęs džiaugsmo raudonis. Nuostabi spalio mėnesio Kalifornijos žaluma pašėlusiu

greičiu lėkė pro šalį. Vėl buvau veržlus, pasiryžęs sienom eiti. „O kur trauksim?“ „Ieškoti ūkininko, dar neišvežusio mėšlo - - rytoj atidumsim sunkvežimiu ir paimsim. Klausyk, užsidirbsim krūvą pinigų. Tik būk šaltas.“ „Mes čia visi kartu!“ — šaukė Ponzas. Ir tikrai - - kur tik važiavom, buvom visi kartu. Viesulu pralėkėm beprotiškom Fresno gatvelėm ir toliau slėniu ieškot ūkininkų, gyvenančių kažkokiose tolybėse. Ponzas išlipdavo iš automobilio ir pradėdavo painias derybas su senyvais meksikiečiais; tik, žinoma, iš viso to išeidavo šnipštas. „Metas išgert!“ — šūktelėjo Fredis ir nurūkom prie užeigos kryžkelėje. Amerikiečiai visad sekmadieniais po pietų geria kryžkelių užeigose; atsiveda ir vaikus; už durų su tinkleliais nuo vabzdžių riogso mėšlo krūvos; jie kažką be ryšio vienas kitam pliauškia ir giriasi, bet stiklinių iš rankų nepaleidžia; viskas puiku. Ateina naktis, vaikai ima bliauti, gimdytojai tuo metu jau nusišnioję. Šlitiniuodami velkasi namo. Kur tik važiavau, visoj Amerikoj teko sėdėti kryžkelių užeigose ir gerti su šeimomis. Vaikai kramto kukurūzų spragėsius, bulvių traškučius ir žaidžia nuošalėje. Mes irgi taip darėm. Fredis, aš, Ponzas ir Bėja sėdėjom, liurlinom vyną ir plėšėm dainas, o mažasis Raimondas šėlo su kitais vaikais prie automatinio patefono. Saulė raudo. Nieko per dieną nenuveikėm. O ką turėjom nuveikti? „Manana*, — tarė Fredis, — manana, biče, viskas priešaky, klausyk, dar po vieną alaus, jei važiuoti, tai važiuoti, JEI VAŽIUOTI, TAI VAŽIUOTI!“ Išėjom svyrinėdami, įsiropštėm į automobilį ir numovėm

* Rytoj. (Isp.)

tiesiai į paplentės barą. Didžiulis, triukšmingas gerkliūgas Ponzas San Choakino slėnyje pažinojo visus ir visas. Iš baro mudu automobiliu pasileidom ieškoti kažkokio ūkininko, tačiau atsidūrėm meksikietiškoje Maderos dalyje, ten pradėjom kabint merginas, norėjom sumedžiot ką nors jam ir Fredžiui; o vėliau, kai ant vynuogių šalies nusileido purpurinės sutemos, pamačiau, kad automobilyje kažkodėl sėdžiu vienas, buka mina klausydamas, kaip Ponzas prie virtuvės durų derasi su senu meksikiečiu, pirkdamas senio darže išaugintą arbūzą. Gavom arbūzą; čia pat jį sušveitėm, žieves svaidydami ant purvino šaligatvio palei namą. Tamsėjančioj gatvėj šmižinėjo pulkai dailių pupyčių. „Kur, po velnių, esam?" – paklausiau. – „Nesijausmink, biče, – atsakė dilba Ponzas, – ryt uždirbsim žalių, o šiandien nereikia jausmintis." Grįžom atgal, paėmėm Beą, jos brolį, sūnų ir naktinės šviesos užlietu plentu nudardėjom į Fresną. Visi stipom badu. Automobilis šokčiodamas persirito per geležinkelio bėgius, ir kaip velniai nušvilpėm beprotiškomis Fresno meksikiečių kvartalo gatvėmis. Ant palangių, nužiūrinėdami sekmadienio nakties gatves, rymojo keistos išvaizdos kinai; būreliais šlaistėsi neblogos paukštytės – kelnėtos meksikietės; visi automatiniai patefonai skaldė mambą; aplink lyg per Heloviną buvo iškabinėtos lempučių girliandos. Nuėjom į meksikiečių restoranėlį, užsisakėm kukurūzų paplotėlių su virtų pupų ir kitokiais įdarais – galėjai liežuvį nuryti! Paklojau paskutinę gurgždančią penkinę, siejančią mane su Long Ailando krantais, sumokėjau už visus. Liko du doleriai. Mudu su Bėja susižvalgėm. „Kur, mažyte, šiąnakt nakvosim?"

„Nežinau." Fredis buvo girtas; tik pajėgė švelniu pavargusiu balsu vapėti: „Jei važiuoti, tai važiuoti --- Puikumėlis!" Diena buvo ilga. Niekas iš mūsų nesuvokė, kas dedasi, ir nežinojo, kas Viešpaties Dievo mums lemta. Vargšiukas Raimondas miegojo man ant peties. Parvažiavom atgal į Selmą. Staigiai sustojom prie pakelės restoranėlio --- 99-ajame kelyje. Fredis užsimanė išgert dar vieną – paskutinį – bokalą alaus. Už restorano buvo įsikūręs motelis: keli nušiurę kambarėliai, keli priekabiniai nameliai ir palapinės. Pasiteiravau kainos. Du doleriai. Paklausiau Bėjos, ką ji mananti. Atsakė, kad motelyje bus puiku, nes su mumis Raimondas, o jį reikia įtaisyti patogiai. Išgėrę dar kelis bokalus alaus restoranėlyje, kur niūrūs okiai lingavo pagal kaubojų orkestro muziką, Bėja, Raimondas ir aš nuėjome į savo kambarėlį ir ketinom griūti į lovą. Ponzas trynėsi netoliese, neturėjo kur nakvoti. Fredis nuvažiavo miegot į savo tėvo lūšną vynuogyne. „Ponzai, kur tu gyveni?" „Niekur. Iki šiol gyvenau su Didžiąja Roza, bet vakar naktį ji mane išgrūdo. Pasiimsiu sunkvežimį ir pamiegosiu ten." Dzingsėjo gitaros. Mudu su Bėja žiūrėjom į žvaigždes ir bučiavomės. „Manana, – tarė ji, – rytoj viskas bus puiku. Ar ne, Džeki aukseli?" „Žinoma, mažyte. Manana." Visad buvo manana. Kiauras dienas tik ir tegirdėjau manana. Nuostabus žodis, ko gera, jis reiškia rojų. Mažasis Raimondas virto į lovą kaip stovi ir užmigo; iš jo sandalų byrėjo smėlis, Maderos smėlis. Mudviem su Bėja teko naktį keltis ir purtyt paklodes. Rytą atsikėliau, nusiprausiau ir išėjau pasidairyt po apylinkes. Buvom už penkių mylių nuo Selmos, vidur medvilnės

plantacijų ir vynuogynų. Paklausiau didelę storą stovyklos šeimininkę, ar nėra laisvų palapinių. Pati pigiausia, doleris už parą, buvo neužimta. Sugraibėm su Bėja dolerį ir įsikraustėm. Palapinėj stovėjo lova, krosnelė, ant karties kabėjo suskilęs veidrodis – viskas puiku. Įeidamas turėjau pasilenkt, užtat viduje rasdavau savo mažylę mergytę ir mažylį berniuką. Laukėm Fredžio ir Ponzo su sunkvežimiu. Jie atsivežė alaus ir pradėjo gert tiesiog palapinėj. „O kaip su mėšlu?“ „Kad šiandien vėloka ---- rytoj susižersim krūvą žvangančių, o dabar geriau pastumdom bokalus. Nori alaus?“ Manęs įkalbinėt nereikėjo. „Jei važiuoti, tai važiuoti --- JEI VAŽIUOTI, TAI VAŽIUOTI!“ – bliovė Fredis. Pradėjau suprasti, kad iš mėšlo vežiojimo praturtėti nelemta. Sunkvežimis stovėjo čia pat, prie palapinės. Dvokė kaip Ponzas. Tą naktį su Bėja atsigulėm miegoti rasos permerktoje palapinėje, sklidinoje kvepiančio nakties oro, ir pažaidėm saldų meilės žaidimėlį. Jau visai nirau į miegus, kai ji tarė: „Ar nenori dabar manęs pamylėti?“ „O Raimondas?“ „Nieko. Jis miega.“ Raimondas nemiegojo, bet nieko nesakė. Vyrukai mėšlinu sunkvežimiu atvažiavo kitą dieną ir tuoj pat leidosi ieškoti viskio; netrukus grįžo ir kaip reikiant pasilinksmino mūsų palapinėje. Vakare Ponzas pasakė, kad lauke per šalta, ir atsigulė miegot ant grindų, susivyniojęs į karviašūdžiais pradvisusį brezentą. Bėja jo nevirškino. Jos žodžiais tariant, su broliu jis draugavo tik todėl, kad galėtų arčiau prie jos prilįsti. Ateityje mudviem su Bėja nešvietė nieko bloga, išskyrus mirtį badu, tad rytą apėjau ūkininkus, norėdamas parsisamdyt rinkti medvilnę.

Visi patarė eit į ūkį prieš motelį, anapus kelio. Nudrožiau ten, ūkininkas su savo moteriškėmis sėdėjo virtuvėje. Jis išėjo, išklausė mano istoriją ir perspėjo, kad moka tik tris žalius už šimtą svarų medvilnės. Mintyse įsivaizdavau, kaip per dieną surenku mažiausiai tris šimtus svarų, ir sutikau. Jis atvilko iš daržinės ilgų brezentinių maišų ir pasakė, kad darbą reikia pradėti auštant. Nesitverdamas džiaugsmu puoliau pas Bėją. Vynuogių prikrautas sunkvežimis šoktelėjo ant kelio kauburio, ir tiesiai ant karšto asfalto tekštelėjo didžiulės kekės vynuogių. Surinkau jas ir parnešiau namo. Bėja džiūgavo: „Mudu su Raimondu eisim tau padėti." „To betrūko!" – atkirtau aš. „Pamatysi, pamatysi, medvilnę rinkt labai sunku. Aš tau parodysiu, kaip reikia." Visą dieną valgėm vynuoges, o vakare apsireiškė Fredis su kepaliuku duonos, jautienos maltiniais ir iškėlėm tikrą puotą. Greta mūsų, didelėj palapinėj, gyveno visa okių medvilnės rinkėjų šeima; senolis kiaurą dieną sėdėdavo ant kėdės – buvo toks senas, kad nepajėgė dirbti; sūnus, dukra ir jų vaikai kiekvieną rytą traukdavo vorele į mano ūkininko laukus kitapus kelio. Rytojaus dieną, brėkštant, išėjau su jais. Jie kalbėjo, kad ankstų rytą medvilnė dėl rasos sunkesnė ir galima uždirbt daugiau negu dieną. Tačiau patys dirbo nuo saulėtekio iki saulėlydžio. Senolis čia atsikraustė iš Nebraskos, Dievui pasiuntus baisųjį trisdešimtųjų marą --- apie tą dulkių debesį man jau buvo pasakojęs kaubojus iš Montanos, --- ir suklypusiu furgonu atsivežė visą šeimą. Nuo to laiko jie ir liko Kalifornijoj. Visi mėgo dirbti. Per dešimt metų senis susilaukė keturių anūkų, kai kurie jau buvo

ūgtelėję ir galėjo rinkt medvilnę. Per visą tą laiką jie nuo juodžiausio skurdo, primenančio dėdės Tomo laikus*, pasistūmėjo iki savotiško šypsningo gyvenimo geresnėje palapinėje garbingumo – ir viskas. Savo palapine jie be galo didžiavosi. „Ketinat kada nors grįžti į Nebraską?“ „Dar ko! Ten mūsų niekas nelaukia! Mums reikia nusipirkt sunkvežimį su priekaba, tai va.“ Pasilenkėm ir pradėjom rinkti medvilnę. Buvo nuostabu. Anapus lauko stovėjo palapinės, o už jų kiek akys užmatė vėl driekėsi rusvi medvilnės laukai, už kurių žydrame ryto ore brėžėsi snieguotos Sieros keteros. Tai kur kas geriau negu plaut nešvarius indus Pietinėje Didžiojoje gatvėje. Tik aš nieko neišmaniau apie medvilnės rinkimą. Išimdamas baltą kamuolėlį iš traškios dėžutės, sugaišdavau pernelyg daug laiko; kiti tai atlikdavo žaibišku judesiu. Be to, greitai iki kraujo nusitryniau pirštų galus; man reikėjo pirštinių arba didesnio įgudimo. Su mumis dirbo senukai negrai – vyras ir žmona. Jie medvilnę rinko su ta pačia Viešpaties palaiminta kantrybe, prie kokios buvo įpratę jų protėviai Alabamoje dar prieš Pilietinį karą: liūdni ir sulinkę slinko savo eile, o jų maišai vis pūtėsi. Man įskaudo nugarą. Tačiau vis vien buvo gera atsiklaupt ant kelių ir priglust prie žemės: jei užsimanydavau pailsėti, atsiguldavau ir lyg ant pagalvės padėdavau veidą ant rusvos drėgnos dirvos. Pritardami ulbėjo paukščiai. Man atrodė, jog radau darbą, apie kurį svajojau visą gyvenimą. Mojuodami man rankomis, per visą

—

* Aliuzija į Harrietos Beecher Stowe (1811–1896) romaną „Dėdės Tomo trobelė“ (*Uncle Tom's Cabin*, 1852).

lauką karštą mieguistą vidudienį atėjo Bėja su Raimondu ir įsitaisė greta. Teprasmengu skradžiai, jei mažasis Raimondas nebuvo už mane vikresnis! --- o Bėja, savaime suprantama, dirbo dvigubai sparčiau. Jie ėjo priekyje, palikdami man išaižytos medvilnės kupetaites: Bėja — tvarkingas, dideles, Raimondas — mažas, vaikiškas. Nusiminęs kimšau jas į maišą. Koks aš senas pirdžius, jei nesugebu pasirūpint net savo subine, ką jau kalbėti apie juos? Su manim jie išbuvo visą popietę. Kai saulė ėmė rausti, visi kartu nudūlinom atgal. Priėjęs lauko galą, užverčiau nešulį ant svarstyklių, jis svėrė tik penkiasdešimt svarų, ir aš gavau pusantro dolerio. Tada pasiskolinau iš vieno berniuko dviratį ir nuvažiavau 99-uoju keliu į parduotuvę prie kryžkelės, o ten nusipirkau kelias dėžutes konservuotų makaronų su mėsa, duonos, kavos, pyrago ir, pasikabinęs krepšį ant vairo, grįžau atgal. Iš priekio švilpė mašinos į L. A., o tos, kurios lėkė į Frisko, ūžė iš užpakalio. Keikiausi neužčiaupdamas burnos. Kėliau akis į tamsų dangų ir meldžiau Dievą, kad atsiųstų man kokią nors prošvaistę gyvenime, suteiktų bent menkiausią galimybę padėti mažiesiems žmogučiams, kuriuos taip mylėjau. Tačiau ten, aukštai, niekas nekreipė į mane nė mažiausio dėmesio. Buvo laikas prie to priprasti. Bėja grąžino mane į gyvenimą: palapinėj ant krosnelės pašildė maistą, ir, rodės, dar niekad nebuvau skaniau valgęs. Išsitiesiau ant lovos, dūsaudamas lyg senas medvilnės plantacijų negras, ir rūkiau. Vėsiam nakties ore lojo šunys. Fredis ir Ponzas liovėsi mus lankę vakarais. Buvau tuo patenkintas. Greta manęs, susirietusi į kamuolėlį, gulėjo Bėja, Raimondas

sėdėjo man ant krūtinės, jiedu piešė žvėrelius mano užrašinėje. Mūsų palapinės šviesėlė spindėjo baugioj lygumų platybėj. Pakelės restoranėlyje stygos dūzgeno kaubojiškas melodijas, jos sklido virš laukų kupinos liūdesio. Man buvo gera. Pabučiavau savo mažytę ir užgesinom šviesą. Rytais palapinės sienos įdubdavo nuo rasos; aš keldavausi, imdavau rankšluostį, dantų šepetėlį ir eidavau į bendrą motelio prausyklą; paskui grįždavau, užsitempdavau iš vakaro Bėjos sulopytas kelnes, visai suplyšusias nuo klūpojimo, užsivoždavau sudriskusią šiaudinę skrybėlę, kuria anksčiau žaisdavo Raimondas, ir, pasiėmęs brezentinį maišą, eidavau skersai kelią. Kasdien uždirbdavau maždaug pusantro dolerio. To pakakdavo vakare nupirkt maisto, jį parsiveždavau dviračiu. Diena vijo dieną. Visai iš galvos išėjo ir Rytai, ir Nilas, ir Alenas, ir prakeiktas kelias. Mudu su Raimondu visą laiką žaisdavom: jam labai patikdavo, kai išmesdavau jį į orą, paskui nuleisdavau ant lovos. Bėja sėdėdavo ir taisydavo drabužius. Priartėjau prie žemės – viskas buvo taip, kaip kažin kada svajojau Ozono Parke. Ėjo šnekos, kad Bėjos vyras grįžo į Selmą ir grasina su manim susidoroti; buvau tam pasirengęs. Kartą naktį restoranėlyje įsisiautėjo okiai – pririšo prie medžio žmogų ir vos lazdomis nepadarė iš jo košės. Aš tuo metu miegojau ir apie tai išgirdau tik rytą. Nuo tada palapinėj įsitaisiau gerą baslį, jeigu jiems šautų į galvą, kad mes, meksikiečiai, teršiame jų stovyklą. Jie, žinoma, manė, kad ir aš meksikietis; ką gi, tam tikra prasme neapsiriko. Bet, šiaip ar taip, artinosi spalis, ir naktys ėjo šaltyn. Okių palapinėje buvo krosnis, jie

rengėsi čia žiemoti. O mes neturėjom nieko, be to, atėjo metas mokėti už palapinę. Po skaudžių apmąstymų mudu su Bėja nusprendėm, jog teks išvažiuoti. „Grįžk pas savuosius, – sugriežiau dantimis. – Juk negali su tokiu mažyliu, kaip Raimondas, bastytis po palapines – vargšelis sušals." Bėja pravirko, kad prastai vertinu motiniškus jos jausmus; nieko panašaus neturėjau galvoje. Kai vieną niūrią popietę sunkvežimiu atidardėjo Ponzas, nutarėm važiuoti pas jos gimines ir ištirt padėtį. Žinoma, aš jiems nesirodysiu, pasislėpsiu kur nors vynuogyne. Išvažiavom į Selmą; netrukus mašina sugedo, ir tą akimirką ėmė pilt kaip iš kibiro. Keikdami viską pasaulyje, sėdėjom sename sunkvežimyje. Ponzas išlipo ir, lietaus skalbiamas, krapštinėjo variklį. Apskritai jis buvo geras vaikinas. Nutarėm, jog nusipelnėm vieno paskutinio gero išgėrimo. Nuvažiavom į nušiurusį barą meksikietiškam Selmos rajone ir, gurkšnodami alų, praleidom ten gerą valandą. Jau buvau baigęs darbą medvilnės plantacijoj. Jaučiau, kad mane kviečia andainykštis gyvenimas. Per visą žemyną nuskrido cento vertės atvirlaiškis mamai – prašiau dar penkiasdešimties dolerių. Nuvažiavom prie Bėjos šeimos lūšnos. Ji stovėjo šalia seno kelio, vingiuojančio per vynuogynus. Kai nusigavom, buvo jau tamsu. Jie išlaipino mane už ketvirčio mylios ir privažiavo prie pat durų. Pro jas liejosi šviesa; šeši Bėjos broliai brązgino gitaras ir dainavo. Seniokas sriaubė vyną. Gitarų skambėjimas neužgožė šūksnių ir barnių. Jie vadino Bėją šliundra, nes ji pametė savo pašlemėką vyrą ir išvažiavo į L. A., palikusi Raimondą su jais. Senis stūgavo. Bet viršų pa-

ėmė liūdna stora ruda motina, kaip visados būna vargingiausiose žemdirbių bendruomenėse visame pasaulyje, ir Bėjai buvo leista grįžt į namus. Broliai skubiai užtraukė smagią dainą. Kiūtojau susigūžęs šaltame, lietingame vėjyje ir stebėjau viską iš nusvirusių spalio vynuogynų slėnio. Galvoje skambėjo puiki Bilės Holidei* daina – „Mylimasis“. „Kurią nors dieną susitiksim, man ašaras nušluostysi, kažką švelniai kuždėsi. Bučiuosi, glamonėsi. Ko mes taip ilgimės, o mylimasis, kurgi tu...“ Čia svarbūs ne tiek žodžiai, kiek labai harmoninga melodija ir Bilės dainavimas, atrodo, lyg moteris glostytų mylimojo plaukus švelnioje lempos šviesoje. Stūgavo vėjas. Aš sustirau. Grįžo Bėja su Ponzu, ir mes senu sunkvežimiu nudardėjom susitikt Fredžio. Fredis dabar gyveno su Ponzo moterim, Didžiąja Roza; patūtavom jam nušiurusiame skersgatvyje. Didžioji Roza ištrenkė jį lauk. Viskas ėjo velniop. Tą naktį Bėja laikė mane tvirtai apkabinus ir prašė, kad nevažiuočiau. Sakė rinksianti vynuoges ir uždirbsianti pinigų abiem; o aš tuo metu galėsiąs gyventi ūkininko Hefelfingerio svirne, kiek paėjus keliu nuo jos namų. Man nieko nereikės veikti, tik sėdėt kiaurą dieną ant žolės ir kramtyt vynuoges. Iš ryto kitu sunkvežimiu mūsų paimt atvažiavo jos pusbroliai. Ir staiga man pasirodė, kad tūkstančiai meksikiečių visam krašte žino apie Bėją ir mane, ir tai jiems tikriausiai viliojanti, romantikos kupina pašnekesių tema. Pusbroliai buvo neapsakomai mandagūs, tiesiog žavūs.. Stovėjau sunkvežimyje,

—

* Billie Holiday (1915–1959) – amerikiečių dainininkė, viena ryškiausių bliuzo atlikėjų, praminta „Lady Day“.

įsikibęs į bortą, kol kratėmės į miestą, ir, išsišiepęs iki ausų, pasakojau, kur mes kariavom ir ką iš viso to laimėjom. Į krūvą susirinko visi penki pusbroliai, ir visi – malonūs. Jie, atrodė, priklausė tai Bėjos šeimos daliai, kuri dėl nieko per daug nesuko galvos, ne taip, kaip jos brolis. Bet aš mylėjau tą padūkėlį Fredį. Jis prisiekinėjo, jog atvyks pas mane į Niujorką. Pabandžiau įsivaizduot jį Niujorke, viską atidėliojantį iki manana. Šiandien jis voliojosi girtas kažkur laukuose. Išlipau iš sunkvežimio prie kryžkelės, o Bėją pusbroliai nuvežė namo. Iš ten jie man garsiai pyptelėjo, duodami ženklą, kad tėvo ir motinos nėra namie; jie rinko vynuoges. Taigi visą popietę namai priklausė mums. Tai buvo keturių kambarių lūšna; negalėjau įsivaizduoti, kaip čia telpa visa šeima. Virš prausyklės zvimbė musės. Ant langų nebuvo nei žaliuzių, nei ko nors kito, visai kaip dainoj. „Langelis išdužo, lietutis įlijo." Bėja sukiojosi namie ir barškino puodus. Dvi jos sesutės kikeno, nužiūrinėdamos mane. Ant kelio cypavo vaikiūkščiai. Kai tą paskutinę slėnio popietę raudona saulė prasismelkė pro debesis, Bėja nusivedė mane į Hefelfingerio svirną. Hefelfingeris turėjo klestintį ūkį kiek pavažiavus keliu. Sustūmėm dėžes, iš namų ji atsinešė antklodžių, ir aš puikiai įsikūriau, tik nelabai malonu buvo žiūrėti į didžiulį, apžėlusį tarantulą, kybantį pačioje svirno palubėje. Bėja pasakė, kad jis man nieko nedarys, jeigu jo neliesiu. Gulėjau aukštielninkas ir spoksojau į tarantulą. Paskui nuėjau į kapines ir įsikoriau į medį. Medyje sudainavau „Mėlyni dangūs". Bėja ir Raimondas sėdėjo ant žolės; mes valgėm vynuoges. Kaliforni-

joje tik išspaudi dantimis vynuogių sultis, o luobelę išspjauni – tikra prabanga. Sutemo. Bėja nuėjo namo vakarieniauti ir į svirną devintą grįžo su nuostabiais kukurūzų paplotėliais ir trintom pupom. Ant cementinių svirno grindų užsikūriau laužiuką, kad būtų šviesiau. Pasimylėjom ant dėžių. Paskui Bėja pašoko ir iškart nuskuodė į lūšną. Tėvas plūdo ją visa gerkle, buvo girdėt net svirne. Ji man paliko apsiaustą, kad nesušalčiau; užsimečiau jį ant pečių ir per mėnesienoje skendintį vynuogyną nutykinau pasižiūrėt, kas ten dedasi. Prislinkau prie vagos galo ir atsiklaupiau šiltam purve. Penki jos broliai melodingai dainavo ispaniškai. Virš mažo stogelio palinko žvaigždės; iš geležinės krosnelės kamino stulpu kilo dūmai. Užuodžiau trintas pupas ir mėsos troškinį. Senis niurzgė. Broliai tebedainavo falcetais. Motina tylėjo. Raimondas su kitais vaikiūkščiais krizeno miegamajame. Kalifornietiškas namas! Slapsčiausi tarp vynuogienojų ir visa tai zondavau. Jaučiausi lyg septintam danguje; nuotykiavau pašėlusioje Amerikos naktyje. Išėjo Bėja ir užtrenkė duris. Užkalbinau ją tamsiame kelyje. „Kas atsitiko?“ „Mes visą laiką riejamės. Jis nori, kad rytoj eičiau dirbti. Sako, gana bindzinėti. Džekai, aš noriu su tavim į Niujorką.“ „Bet kaip?“ „Nežinau, mielasis. Aš tavęs ilgėsiuos. Myliu tave.“ „Bet man reikia važiuoti.“ „Taip, taip. Sugulkim dar kartą, paskui galėsi važiuot.“ Grįžom į svirną; pasimylėjom tiesiai po tarantulu. Įdomu, ką jis veikė? Šiek tiek numigom ant dėžių. Vidurnaktį ji išėjo; jos tėvas nusigėrė; girdėjau, kaip stūgavo; paskui jis užmigo, ir viskas nurimo. Žvaigždės susiglaudė virš miegančio krašto. Iš ryto

ūkininkas Hefelfingeris įkišo galvą pro arklių aptvarą ir paklausė: „Kaip sekasi, vaikine?" „Puikiai. Ar nieko, kad čia įsitaisiau?" „Aišku, ne. Tai susimetei su ta meksikiete šliundrike?" „Ji labai puiki mergina." „Gan daili. Manau, bulius bus įšokęs per tvorą. Jos mėlynos akys." Šnektelėjom apie jo ūkį. Bėja atnešė man pusryčių. Buvau susikrovęs kelioninį krepšį ir pasirengęs važiuot į Niujorką, kai tik pasiimsiu Selmoj pinigus. Žinojau, kad jie jau ten. Pasakiau Bėjai, kad išvažiuoju. Ji buvo mąsčiusi apie tai visą naktį ir jau susitaikiusi su ta mintimi. Šaltai pabučiavo mane vynuogyne ir nuėjo. Už dešimties žingsnių abu atsigręžėm, nes meilė – tai dvikova, ir pažvelgėm vienas į kitą paskutinį kartą. „Bėja, pasimatysim Niujorke", – tariau. Ji ketino po mėnesio su broliu atvažiuot į Niujorką. Bet abu žinojom, kad nieko neišeis. Nužingsniavęs šimtą pėdų, dar kartą pažvelgiau jai įkandin. Ji ėjo į lūšną, rankoje nešdamasi pusryčių lėkštę. Palenkęs galvą, žiūrėjau į ją. It tarakonų graužiamas, vėl išėjau į kelią. Kulniavau plentu į Selmą, triauškindamas tiesiog nuo medžių skintus graikinius riešutus, paskui ėjau siauruko bėgiais bandydamas išlaikyti pusiausvyrą, už nugaros liko vandens bokštas, fabrikas. Čia kažkas baigėsi. Nuėjau į geležinkelio stoties telegrafą pasiimti pinigų perlaidos iš Niujorko. Telegrafas buvo uždarytas. Nusikeikiau ir atsisėdau ant laiptų. Grįžo kasininkas ir pakvietė į vidų. Pinigai atkeliavo, mama vėl išgelbėjo tingią mano sėdynę. „Kas kitais metais laimės pasaulio pirmenybes?" – paklausė prakaulus senas kasininkas. Staiga supratau, kad jau ruduo ir kad grįžtu į Niujorką. Užplūdo beribis

džiaugsmas. Pasakiau, kad laimės „Braves" ir „Red Sox"; vėliau paaiškėjo, kad „Braves" ir „Indians", 1948-ųjų pasaulio pirmenybėse. Bet dabar buvo 1947-ieji, malonės metai. Vystantį spalį aš palikau San Choakino slėnį; o tuo metu Teksase dėjosi dalykai, apie kuriuos turiu papasakot, kad suteikčiau spalvingumo aplinkybėms, privertusioms tą Rudenį mūsų su Nilu keliams persikirst ir nesusieit žemėje. Nilas ir Alenas girgždančiame Bilo Barouzo pelkynų name gyveno visą mėnesį. Jie miegojo ant sulankstomosios lovos, taip pat ir Hankis; o Bilas ir Džoana naudojosi miegamuoju kartu su maža dukryte Džule. Dienas leisdavo vienodai: Bilas keldavosi pirmas ir eidavo palengva krapštytis kieme, kur augino marihuanos darželį ir statėsi orgoninį akumuliatorių. Tai buvo gana didelė dėžė, kad joje tilptų žmogus, sėdintis ant kėdės: sluoksnis medžio, sluoksnis metalo ir dar vienas sluoksnis medžio iš atmosferos renka orgonus ir sulaiko juos pakankamai ilgai, kad žmogaus kūnas sugertų didesnę negu įprasta dozę. Pagal Raichą, orgonai – vibruojantys atmosferiniai gyvybės principo atomai. Žmonės suserga vėžiu todėl, kad išsibaigia jų orgonai. Bilas manė, kad orgoninis akumuliatorius bus geresnis, jeigu jam naudojamas medis bus kuo organiškesnis: todėl tą mistišką tupyklą apraišiojo lapotomis pelkyno krūmų šakomis. Stovėjo ji įkaitusiame, lygiame kieme – apsilaupiusi mašina, išpuošta maniakiškų įmantrybių kekėmis. Nusimetęs visus drabužius, Bilas eidavo į ją pasėdėti ir pamedituoti, žiūrėdamas į bambą. Išlindo triukšmingai reikalaudamas sekso ir pusryčių. Ilgas perkaręs jo kūnas sunkiai kėblino į namus, o susiraukšlėjęs maitvanagiškas

kaklas vos nulaikė kaulėtą kaukolę, saugančią per trisdešimt penkerius beprotiško gyvenimo metus sukauptas žinias. Daugiau apie tai vėliau. „Džoana, – paklausė jis, – pusryčiai paruošti? Jei ne, eisiu ir pasigausiu šamą. Nilai! Alenai! Pramiegosit gyvenimą --- ir dar tokie jauni. Kelkitės, važiuosim į „Makaleno“ parduotuvę ir nusipirksim maisto.“ Kokias penkiolika minučių jis spindėte spindėjo ir šmaižė po namus, nekantriai trindamas rankas. Kai visi sukilo ir apsirengė, Bilo diena jau buvo pasibaigusi, energija išgaravusi, orgonai išsmukę pro milijonus nualintų šonų ir suvytusių rankų angų, kur jis smaigstė morfijaus adatas. Džoana bandė jį surasti. Jis slėpėsi savo kambaryje, leisdamasis pirmą rytinę dozę. Išėjo stiklinėmis akimis ir aprimęs. Vairuodavo visad Nilas; nuo tada, kai susitiko Bilą, buvo jo vairuotojas. Jie turėjo džipą. Nuvažiavo į kryžkelės parduotuvę, nupirko maisto produktų ir benzedrino inhaliatorių. Prisidėjo ir Hankis, tikėdamasis, kad jie važiuos iki Hjustono, o jis galės ten nert į gatvę ir išnykt minioje. Jam įkyrėjo dėvėti šiaudinę skrybėlę ir tampyti Džoanai kibirus vandens. Yra nuotrauka, kaip jis su milžiniška skrybėle grėbsto marihuanos daržą; atrodo kaip kulis – užnugary lūšna su kibirais verandoj ir mažąja Džule, prisidengusia akis, kad geriau matytų. Yra dar kita nuotrauka – su kvailai vypsančia Džoana prie puodo; jos plaukai ilgi ir susivėlę; ji prisipumpavusi benzedrino ir dievaižin ką sako spragtelint fotoaparatui... „Nenukreipinėkit to seno bjauraus daikto į mane.“ Pasidėjęs ant dėžės popierių, Nilas rašė man ilgus laiškus ir pasakojo viską. Kaip jis sėdi į gatvę išeinančiame

kambaryje prie Bilo kojų. Bilas šnarpščioja ir varo nepabaigiamas istorijas. Kai saulė parausta, Bilas visad išrauna namie augintos žolės stiebą bendram apetitui pakelti. Visi keikiasi, puldinėdami šen ir ten su visokiais namų ruošos pavedimais. Paskui Džoana pagamina puikią vakarienę. Jie sėdi prie nesuvalgytų likučių --- Alenas mažomis ir blizgančiomis kaip karoliukai akimis, užsisvajojęs didžiojoje Teksaso naktyje, sako „Hm-m“; nekantrusis Nilas klykauja „Jo, jo!“, kai kas nors ką nors pasako, surukęs Hankis violetinėmis kelnėmis rausiasi senuose stalčiuose, ieškodamas nuorūkos su hašišu, pavargusi Džoana nugręžia veidą, o Bilas --- dėdė Bilas, kaip visi jį vadino --- sėdi sukryžiavęs ilgas kojas ir čiupinėja šratinį šautuvą. Staiga pašoka, ir per pravirą langą paleidžia iš dvivamzdžio šūvį. Špatu sergantis senas ištrūkęs arklys pasibaidęs nubėga skersai šūvio linijos. Stambūs šratai eina kiaurai supuvusį pelkynų medžio kamieną. „Po perkūnais! – šaukia Bilas. – Nupyliau arklį!“ Visi išbėga; arklys šuoliuoja į pelkes. „Turėjai galvoj tą seną bjaurų padarą, – tyčiojasi Džoana. – Tai ne arklys.“ „O kas, jei ne arklys.“ „Elisteris sako, kad velnias.“ Elisteris buvo suniuręs kaimynas ūkininkas, kiauras dienas sėdėdavęs ant savo tvoros. „Didžiausia pasaulio bėda, – sakydavo jis, ilga kumpa nosimi traukdamas orą, – kad pasaulyje per daug ž-y-y-y-ydų.“ Jis turėjo virgulę ir visur ją nešiojosi. Kai ji nusvirdavo, tvirtindavo, kad apačioj esama vandens. „Kaip ta virgulė veikia?“ – klausdavo Bilas. „Tai labiau priklauso ne nuo JOS, o nuo manęs“, – atsakydavo Elisteris. Vieną dieną, vos jam pasirodžius, ėmė griaudėti. „Manau, kad pri-

šaukiau lietų", – paniuręs ištarė jis. Kompanija sėdėjo ratu Teksaso pelkynų naktyje, klausydamasi Bilės Holidei įrašų. Hankis pranašavo, kad pasaulio pabaiga prasidėsianti Teksase. „Aplink per daug chemijos gamyklų ir kalinių, sukaustytų bendra grandine, grėsmė tvyro ore, – pritarė Džoana. – Grandininė reakcija prasidės čia." Jie aptarė sprogimą Teksas Sityje, kurį išgirdo vieną pavakarį. Visi ėmė linksėt galvomis, pritardami apokaliptinei pranašystei. „Ilgai laukti neteks", – pareiškė Džoana. Bilas tik sušnarpštė ir savo paslapčių neišdavė. Hankis --- nedidukas tamsbruvis rytietiško veido Hankis --- išėjo į naktį ir pelkyne pririnko supuvusių medgalių. Buvo galima stebėti stulbinamą dūlėsių įvairovę. Jis nustatė naujų kirmėlių rūšių. Galiausiai pareiškė aptikęs jų savo odoj. Valandų valandas praleisdavo prieš veidrodį, lupinėdamas jas. Pagaliau atėjo metas visiems keliaut į Niujorką. Bilui staiga pelkynas įkyrėjo. Kiekvieną savaitę iš savo šeimos jis gaudavo penkiasdešimt žalių, todėl visad kišenėje turėjo nemenką gniužulą šlamančiųjų. Džoaną su mažyle jis išsiuntė traukiniu, o pats su Hankiu ir Nilu ketino važiuot džipu. Alenui prasidėjo nykus periodas, kurį jis vadino „Pelkynų depresija". Nilą nugalavo nesibaigiančios šnekos su Alenu; jie ėmė pjautis. Alenas nuvažiavo į Hjustono uostą ir netikėtai užsiregistravo plaukt laivu į Dakarą Vakarų Afrikoje. Po dviejų dienų išplaukė. Į Niujorką grįžo po dviejų mėnesių, atsiželdinęs tankią barzdą, su „Dakaro depresija" po pažastim. Nilas nuvežė Bilą, Hankį ir kelis namų apyvokos daiktus džipu į Niujorką. Be jokių sustojimų --- Teksasas, Lui-

ziana, Alabama, P. Karolina, Š. Karolina, Virdžinija ir toliau. Manhataną jie pasiekė švintant ir nuvažiavo tiesiai pas Vikę su uncija žolės ir ji iš karto ją nupirko. Visų kišenės buvo tuščios. Nilas vežiojo Bilą po Niujorką, ieškodami buto. Hankis dingo Taimso aikštėje, paskui buvo suimtas už žolės pardavinėjimą ir nukeliavo tiesiai į Raikerio salos kalėjimą. Tą pat vakarą, kai Bilas Barouzas pagaliau rado butą, aš išvykau iš Selmos Kalifornijoj. Nekantravau juos susirasti ir prisidėti prie jų. Ėjau per slėnį palei geležinkelio bėgius ilgoje, liūdnoje spalio šviesoje, tikėdamasis, kad mane prisivys koks nors krovininis traukinys, aš įšoksiu pas vynuoges kramtančius valkatas ir žiūrinėsiu su jais komiksus laikraščiuose. Bet traukinys manęs taip ir neprivijo. Tada išėjau į plentą ir iš karto įsėdau į automobilį. Greičiau ir triukšmingiau gyvenime nebuvau važiavęs. Vairuotojas buvo Kalifornijos kaubojų ansamblio smuikininkas. Turėjo visai naują automobilį ir skuto aštuoniasdešimt mylių per valandą greičiu. „Kai vairuoju, negeriu", – tarė jis, duodamas man pintos talpos butelį. Gurkštelėjau ir pasiūliau jam. „Velnias neims", – tarė jis ir pakliukino. Iš Selmos į L. A. nušvilpėm per keturias valandas --- maždaug 250 mylių. Slėnis vėl ėmė vyniotis man prieš akis. Kadaise visas virpėjau Hadsono, o dabar virpėjau San Choakino slėnyje, kitoje pasaulio pusėje. Keista. „Ei-i-i! – džiugiai klyktelėjo smuikininkas. – Žinai, mano orkestro vadovas turėjo šįryt skrist į Oklahomą, į savo tėvo laidotuves, ir man teks šįvakar vadovauti orkestrui, po pusvalandžio turim koncertuoti. Kaip manai, ar galėčiau kur

nors gaut benzedrino. Man dar niekad neteko kalbėt tiesiai į eterį." Pasiūliau jam bet kokioje vaistinėje nusipirkt inhaliatorių. Jis apsinešė. „Ar negalėtum vietoj manęs pabūt pranešėju? Kostiumą paskolinčiau. Atrodo, neprastai šneki angliškai. Na, kaip?" Buvau už --- kokia permaina per 24 valandas nuo išklerusių meksikietiškų sunkvežimių iki radijo šou pranešėjo. Dėl ko dar verta gyventi? Bet jis viską pamiršo, ir tai buvo tik į gera. Paklausiau, ar jis girdėjo, kaip Dizis Gilespis* pučia trimitą. Vyrukas pliauktelėjo sau per šlaunį. „Tas tipas ABSOLIUČIAI pašėlęs!" Nulėkėm Greipvaino perėja. „Saulėlydžio prospektas, Cha cha-a-a-a-a!" – sustūgo jis. Išleido mane tiesiai prieš Holivudo „Columbia Pictures" studiją, atvykau kaip tik laiku pasiimt atmesto savo šedevro. Paskui nusipirkau autobuso bilietą iki Niujorko. Autobusas turėjo išvažiuot dešimtą, todėl keturias valandas Holivudą galėjau zonduot vienas. Pirmiausia nusipirkau duonos, saliamio ir pasidariau dešimt sumuštinių, kad galėčiau pratraukt kelionėj per visą šalį. Man liko vienas doleris. Sėdėjau ant žemos cementinės sienelės už Holivudo automobilių stovėjimo aikštelės ir ant žemės rastu plokščiu medžio gabalėliu ant sumuštinių tepiau garstyčias. Kol šitaip kvailai darbavausi, į dangų, į dūzgiantį Vakarų pakrantės dangų, šovė ir įsmigo švytinti Holivudo premjeros reklama. Aplinkui sklido beprotiškas auksakrančio miesto triukšmas. Štai ir visa mano karjera Holivude --- tai

* Dizzie Gilespie, tikroji pavardė Johnas Birksas Gillespie (1917–1993), – JAV džiazo kompozitorius, žymiausias bibopo stiliaus trimitininkas.

paskutinis vakaras, o aš sėdžiu už automobilių stovėjimo aikštelės tualeto ir tepu garstyčias, pasidėjęs ant kelių sumuštinius. Pamiršau paminėti, kad man pristigo pinigų nusipirkt bilietą iki Niujorko, pakako tik iki Pitsbergo. Nutariau, kad pradėsiu sukt galvą ten atvažiavęs. Su sumuštiniais po viena pažastim, o kelioniniu krepšiu po kita, kelias valandas vaikštinėjau po Holivudą. Ištisos šeimos, iš provincijos atsibeldusios nudrengtais kledarais, tip tip tipeno Saulėlydžio ir Vynmedžių gatvėmis ir nekantriai žvalgėsi kino žvaigždžių. O matė tik tokias pat šeimas, atsibeldusias tokiais pat nudrengtais kledarais ir besidairančias to paties. Jie sugužėjo iš okių butų už Beikersfildo, San Diego, Fresno ir San Berdu; jie vartė kino žurnalus; berniūkščiai svajojo pamatyt Hopalongą Keseidį, gatve pralaviruojantį baltu žirgu; mergiūkštės troško išvysti Laną Terner, apsikabinusią su Rob. Teiloru priešais „Velaną“; motinos geidė pamatyt Volterį Pidžiną su fraku ir cilindru, nusilenkiantį joms ant šaligatvio; tėvai --- pakvaišę, nusikamavę senų kledarų amerikiečiai --- ore juto pinigų kvapą. Buvo pasirengę parduot savo dukteris tam, kas pasiūlys aukščiausią kainą. Ant šaligatvių knibždėjo visokio plauko veikėjų. Visi nužiūrinėjo vieni kitus. Tai buvo žemyno pabaiga, toliau – jokios žemės. Kažkas pakreipė Amerikos žemyną kaip kinišką biliardą, ir visi dundukai suriedėjo į pietvakariniame kampe esantį L. A. Raudojau dėl visų. Amerikos liūdesys beribis, taip pat ir Amerikos beprotybė. Vieną gražią dieną mes imsim iš juoko raičiotis, sužinoję, kaip tai kvaila. Bet kol kas čia tvyro taip man

patinkantis niūrus rimtumas. Auštant autobusas zvimbė per Arizonos dykumą ---- pro Indiją, Blaitą, Salomę (kur ji šoko); didžiulę išdžiūvusią žemę, plytinčią iki Meksikos kalnų Pietuose. Paskui pasukom į Šiaurę, Arizonos kalnų link, Flagstafas, Kliftaunas. Turėjau knygą, nušvilptą nuo prekystalio Holivude, Aleno Furnjė* „Didįjį Molną", bet mieliau skaičiau pro šalį lekiantį Amerikos kraštovaizdį. Kiekviena iškilumėlė, gūbrys arba lyguma suteikdavo mano ilgėjimuisi kažkokio paslaptingumo. Tamsią kaip rašalas naktį perlėkėm per Naująją Meksiką; pilką rytmetį jau buvom Dalarte, Teksase; išblukusią sekmadienio popietę švilpėm pro Oklahomos lygumų miestus, nakčiai nusileidus – per Kanzasą. Autobusas riaumodamas lėkė į priekį. Buvo spalis, ir aš važiavau namo. Spalį visi grįžta namo. Išlipdamas Vičitoje susitrenkiau galvą. Buvo ten toks vyrukas ryškiu kostiumu, sakantis sudie savo tėvui pastoriui. Po valandėlės pamačiau akį, stebinčią mane pro tupyklos skylę. Į vidų pralindo raštelis. „Siūlau bet ką, jei įstengsi." Šmėstelėjo ryškus kostiumas. „Ne, dėkui", – ištariau pro skylę. Koks liūdnas sekmadienio vakaras Kanzaso pastoriaus sūnui; kokia Vičitos depresija. Mažame Kanzaso miestelyje tarnautojas pasakė man: „Čia nėra kas veikti." Pažvelgiau į beribes erdves gatvės gale už paskutinės apgriuvusios lūšnos. Į Sent Luisą atvažiavom vidurdienį. Pasivaikščiojau Misisipės pakrante, pažiūrėjau į rąstus, plaukiančius iš Montanos šiaurėje --- didingi mūsų žemyno sva-

* Alainas Fournier, tikroji pavardė d'Henri Albanas Fournier (1886–1914) – prancūzų rašytojas.

jonių odisėjos rąstai. Seni ornamentuoti garlaiviai, kuriuose daugiau žymių buvo įrėžusios sausros ir darganos negu žmogaus ranka, giliai grimzdojo purve, o viduj šmižinėjo žiurkės. Aukštai virš Misisipės slėnio plaukė milžiniški popietės debesys. Tą naktį autobusas burgzdamas lėkė pro Indianos kukurūzų laukus; mėnulis švietė vaiduokliškai susibūrusias išskobas; artinosi Helovinas. Susipažinau su mergina, ir mes glėbesčiavomės visą kelią iki Indianapolio. Ji buvo trumparegė. Kai išlipom užkąsti, turėjau vesti ją už rankos prie prekystalio. Nupirko man maisto; sumuštinių jau nebeturėjau; atsilygindamas pasakojau jai nepabaigiamas istorijas. Ji keliavo iš Vašingtono valstijos, kur vasarą skynė obuolius. Gyveno kažkokiam ūkyje šiaurinėje Niujorko valstijos dalyje. Pakvietė mane atvažiuot pas ją. Šiaip ar taip, paskyrėm pasimatymą Niujorko viešbutyje. Ji išlipo Kolambuse, Ohajyje, o aš visą kelią iki Pitsbergo pramiegojau. Jau daug daug metų nebuvau toks išvargęs. Iki Niujorko dar buvo likę tranzuot trys šimtai šešiasdešimt penkios mylios, o kišenėj – vienas doleris. Ėjau penkias mylias, kol išsigavau iš Pitsbergo ir, dukart pavėžėtas – obuolių prikrautu sunkvežimiu ir dideliu krovininiu sunkvežimiu, švelnią lietingą bobų vasaros naktį atsidūriau Harisberge. Ėjau kirsdamas kampus. Norėjau kuo greičiau parsigauti namo. Tą naktį aš sutikau Saskvehanos vaiduoklį. Niekad nemaniau, kad sugaišiu tiek laiko. Pirmiausia nežinojau, kad žingsniuoju atgal į Pitsbergą senesniuoju plentu. Vaiduoklis buvo sudžiūvęs seneliukas su popieriniu ryšulėliu; tvirtino traukiąs į „Kanadiją“. Sukomandavęs sekt jį,

nužingsniavo labai sparčiai ir pasakė, kad priekyje yra tiltas, kuriuo galėsim pereit į kitą pusę. Jam buvo per šešiasdešimt; tarškėjo be perstojo – apie maistą, kurį valgė, apie tai, kiek sviesto buvo ant blynų, kiek riekių duonos gavo viršaus, kaip senukai Merilando prieglaudoje pasišaukė jį iš verandos ir pakvietė pasilikt savaitgaliui, kaip, prieš išvykdamas, išsimaudė šiltoj vonioj, kaip Virdžinijos valstijoj rado šalikelėj naujitėlaitę skrybėlę, kuri dabar kėkso jam ant galvos; kaip kiekvienam mieste užeidavo į Raudonojo Kryžiaus skyrių ir parodydavo Pirmojo pasaulinio karo dalyvio dokumentus, kaip Harisbergo Raudonasis Kryžius pasirodė nesąs vertas savo vardo ir kaip apskritai įsigudrina išsilaikyti šiame žiauriame pasaulyje, kaip kartais net pardavinėja kaklaraiščius. Kiek supratau, tai dar buvo toks pusiau garbingas valkata, kokie vaikštinėja pėsti po Rytų tyrus, užsuka į Raudonojo Kryžiaus skyrius ir kartais prašinėja išmaldos ties kokio nors miestelio Didžiosios gatvės kampu. Abu buvom valkatos. Nužingsniavom septynias mylias palei liūdnąją Saskvehaną. Tai siaubą kelianti upė. Abiejose pusėse virš neįžvelgiamų vandenų lyg apžėlę vaiduokliai niūkso krūmais apaugusios uolos. Viską gaubia juoda kaip rašalas naktis. Kartais nuo geležinkelio už upės plyksteli raudona garvežio pakuros liepsna ir apšviečia klaikias uolas. Be to, dar dulkė lietus. Mažasis žmogėnas pasakė savo ryšulėlyje turįs puikų diržą, ir mes sustojom jo sužvejoti. „Gavau tą puikų diržą, kurgi jis --- Frederike, Merilande. Po velnių, negi palikau jį ant prekystalio Frederiksberge?“ „Nori pasakyt – Frederike?“ „Ne,

Frederiksberge, Virdžinijoj!“ Jis nuolat šnekėdavo apie Frederiką Merilande ir Frederiksbergą Virdžinijoj. Žingsniavo keliu tiesiai prieš atvažiuojančias mašinas, ir kelis kartus jo vos nepartrenkė. Aš mėklinau palei griovį. Ir kiekvieną akimirką laukiau, kad vargšas iškvaišėlis atskris pas mane negyvas. To tilto taip ir neradom. Palikau jį prie geležinkelio pervažos ir persivilkau marškinius, nes nuo ėjimo buvau suplukęs, be to, užsitempiau du megztinius; pakelės užkandinė apšvietė liūdnas mano pastangas. Tamsiu keliu pro šalį ėjo šeimyna ir pasiteiravo, ką čia veikiu. Bet keisčiausia buvo tai, kad šiame Pensilvanijos užkampio namelyje tenorininkas pūtė nuostabų bliuzą; aš klausiausi ir dūsavau. Ėmė lyti smarkiau. Kažkoks žmogus pavėžėjo mane atgal iki Harisbergo ir pasakė, kad išėjau ne į tą kelią. Staiga pamačiau, kaip atkišęs nykštį po liūdnu pakelės žibintu stovi mano mažasis valkata --- vienišas, nelaimingas, sutrikęs, kažkada – berniukas, o dabar – palūžusi tyrlaukių šmėkla. Papasakojau apie jį vairuotojui, jis sustojo ir tarė senukui: „Klausyk, drauguži, tu dabar eini į vakarus, o ne į rytus.“ „Ką? – perklausė mažoji šmėkla. – Nori pasakyt, kad aš nežinau kelio? Šimtą metų vaikštau po šiuos kraštus. Ir einu į Kanadiją.“ „Bet šis kelias ne į Kanadą, o į Pitsbergą ir Čikagą.“ Mažasis žmogėnas supyko ant mūsų ir nukulniavo. Dar spėjau pamatyt, kaip Alegenio kalnų tamsybėse nyksta balta jo ryšulėlio dėmė. „Ei!“ – sušukau. Jis kažką murmėjo pats sau. Su taip lengvai pasiduodančiais, kaip aš, nenorėjo turėt nieko bendra. „Žingsniuoju kaip tik ten... tiesiai... į... ją!“ – kalbėjo jis apie Kanadą; tvirtino žinąs

tokią vietą, kur per sieną galima prasmukt nepastebėtam, sakė paskui ketinąs važiuot prekiniu traukiniu. „Lihajaus slėnis, Lakavana, Eris, ten važiuosiu." Iki šiol maniau, kad pačios atkampiausios Amerikos vietos yra Vakaruose, bet Saskvehanos vaiduoklis įrodė, kad viskas ne taip. Ne, gūdžiausi tyrai yra Rytuose, tie patys tyrai, per kuriuos, tarnaudamas paštininku, jaučiais pakinkytu furgonu traukė Benas Franklinas*, tie patys, kokie buvo, kai Džordžas Vašingtonas** kaip pašėlęs kovėsi su indėnais, kai Danielis Bunas*** pasakojo istorijas prie Pensilvanijos lempų ir žadėjo rast Praėjimą; kai Bredfordas**** pramynė kelią ir žmonės džiaugsmingai sveikino jį iš rąstų namelių. Ne Arizonos platybės skirtos mažam žmogeliui, o krūmynais apėjusi Rytų Pensilvanijos, Merilando ir Virdžinijos laukinė žemė, jos šunkeliai, kreivojantys tarp nykių Saskvehanos, Monongahilos, senojo Potomako ir Monokesio upių. Šie potyriai sukrėtė mane iki sielos gelmių; nuo tos nakties Harisberge užsikroviau pasmerktųjų bausmę, užsikroviau visiems laikams. Tą naktį Harisberge teko praleist geležinkelio stotyje ant suolo; auštant stoties sargai išgrūdo mane lauk. Ar ne tiesa, kad pradedi gyvenimą kaip mielas vaikutis ir tiki viskuo, kas vyksta po tėvų stogu? Paskui ateina

* Benjaminas Franklinas (1706–1790) – Amerikos valstybės veikėjas, diplomatas, mokslininkas.
** George'as Washingtonas (1732–1799) – pirmasis Amerikos prezidentas (1787–1797).
*** Danielis Boone'as (1734–1820) – Amerikos pionierius.
**** Williamas Bradfordas (1590–1657) – Amerikos pionierius, Plimuto kolonijos antrasis gubernatorius.

Išsivadavimo iš Įsipareigojimų diena, kai sužinai, kad esi vargingas, pasigailėtinas, beturtis, nuogas ir aklas, ir atgrasaus nepatenkinto vaiduoklio veidu šiurpčiodamas išeini klajoti po gyvenimo košmarą. Visai susmukęs išslinkau iš stoties, nervai išsitampė. Prieš akis buvo ne rytas, o kažkas be galo balta – kapų baltuma. Pjaute pjovė badas. Paskutinės kalorijos – pastilės nuo kosulio, pirktos dar Šeltone, Nebraskoje, prieš daugelį mėnesių; čiulpiau, nes jose buvo cukraus. Prašyti išmaldos nemokėjau. Sukaupęs paskutines jėgas šiaip taip išslinkau iš miesto. Žinojau, kad būsiu suimtas, jei praleisiu dar vieną naktį Harisberge. Prakeiktas miestas! Bjaurus rytas! Kur dingo mano paauglystės svajonių rytmečiai? Ir ką žmogui daryti? Gyvenimas – tai nesibaigiančios patyčios, nes mane pavėžėjo perkaręs susisukėlis, tikįs saikingu badavimu sveikatos labui. Kai riedėjom į Rytus ir aš pasakiau, kad mirštu iš bado, jis atšovė: „Tik į naudą. Aš pats jau tris paras nieko nevalgiau. Ketinu sulaukt šimto penkiasdešimties metų.“ Tai buvo tiesiog kažkokia šmėkla --- kaulų maišas --- subliuškus lėlė --- perlūžusi kartis --- maniakas. Ir kodėl manęs nepavėžėjo storulis piniguočius? Būtų pasakęs: „Sustokim prie restorano ir sukirskim du pjausnius su pupom.“ Ne, tą rytą mane lyg tyčia turėjo pavėžėt maniakas, tikintis, kad saikingas badavimas – sveikatos šaltinis. Atvaręs iki Naujojo Džersio, jis vis dėlto suminkštėjo ir iš automobilio bagažinės išsitraukė duonos su sviestu. Sumuštiniai buvo įbrukti tarp prekių pavyzdžių. Jis visoje Pensilvanijoje pardavinėjo vandentiekio įrenginius. Godžiai sušlamščiau jo duoną su sviestu.

Ir staiga prapliupau juoktis. O sėdėjau automobily vienas, laukiau, kol jis skambino į Alentauną, N. J., tarnybos reikalais, ir juokiausi, juokiausi. Kaip mirtinai mane užkniso gyvenimas! Tačiau tas beprotis parvežė mane namo į Niujorką. Staiga atsidūriau Taimso aikštėje. Sukoriau aštuonis tūkstančius mylių per visą Amerikos žemyną ir štai vėl stoviu Taimso aikštėje; be to, per patį piką, ir žvelgiu nekaltomis, prie kelio įpratusiomis akimis į beribę Niujorko beprotystę ir stulbinamą džiugesio kliedesį, į tuos milijonus, nuolat besistumdančius, skubančius išplėšt vienas kitam iš nagų dolerį, į tą beprotišką pamišėlišką svajonę... stverti, čiupti, duoti, dūsauti, dvėsti vien tam, kad būtum palaidotas tuose siaubinguose kapinių miestuose už Miesto — Long Ailande. Aukščiausieji žemės kuorai... kito žemės pakraščio... kur gimsta Popierinė Amerika. Stovėjau prie įėjimo į metro, stengdamasis sukaupt pakankamai ryžto ir pakelt nuostabią ilgą nuorūką, bet kiekvienąkart, kai pasilenkdavau, pro mane pralėkdavo didžiulė minia, ir nuorūka dingdavo iš akių, o galiausiai buvo sutrypta. Neturėjau pinigų parvažiuoti namo autobusu. Nuo Taimso aikštės iki Ozono Parko dar nemažai mylių. Ar galit įsivaizduoti, kaip aš kulniavau tas paskutines mylias per Manhataną ir Brukliną? Temo. Kur Hankis? Išnaršiau aikštę, dairydamasis Hankio; jo čia nebuvo, jis buvo Raikerio saloj, už grotų. Kur Nilas? - - kur Bilas? Kur visi kiti? Kur gyvenimas? Aš turėjau namus, į kuriuos galėjau grįžti, kur galėjau priglausti galvą, suskaičiuoti patirtas netektis ir apmąstyti laimėjimus, — žinojau, kad ir jų kažkiek buvo. Teko susielgetaut dešimt centų me-

tro. Netikėtai susidūriau su už kampo stovinčiu graikų kunigu. Nervingai nukreipęs žvilgsnį, jis man davė dešimt centų; ir aš puoliau į metro. Kai parvažiavau namo, sutašiau viską, kas buvo ledainėj. Mama atsikėlė ir pažiūrėjo į mane. „Vargšiukas Džonas, – ištarė ji prancūziškai, – koks sulysęs, koks sulysęs. Kur šitiek laiko buvai?" Aš vilkėjau dvejus marškinius ir du megztinius; kelionmaišyje buvo medvilnės laukų suplėšytos kelnės ir sudriskusių meksikietiškų sandalų likučiai. Už pinigus, kuriuos buvau atsiuntęs iš Kalifornijos, mudu nusprendėm nusipirkt elektrinį šaldytuvą; mūsų šeimoje tai buvo pirmas šaldytuvas. Mama atsigulė, o aš ilgai negalėjau užmigti, tįsojau lovoj ir rūkiau. Ant stalo gulėjo įpusėtas rankraštis. Vėl spalis, vėl namai, vėl darbas. Į langų stiklus daužėsi pirmieji šalti vėjai – spėjau kaip tik laiku. Nilas buvo užėjęs, laukdamas manęs, nakvojo kelias naktis; ištisas popietes šnekučiavosi su mama, pinančia didžiulį skiaučių kilimą iš visokių šeimos per metų metus sudėvėtų drabužių, – dabar kilimas buvo baigtas ir patiestas ant grindų mano miegamajame, toks pat margas ir turtingas kaip ir pati laiko tėkmė; paskui Nilas išvyko – vos dvi dienos prieš man grįžtant – ir galbūt mūsų keliai persikirto kur nors Pensilvanijoje arba Ohajyje, o jis traukė į San Franciską --- tą, o ne kitą vietą pasaulyje --- ieškoti dingusių mano pėdsakų. Ten jo laukė savas gyvenimas; Kerolaina buvo tik ką radusi butą. O man nė į galvą nešovė mintis aplankyti ją, kai gyvenau Marin Sityje. Dabar buvo vėlu, be to, apsilenkiau ir su Nilu. Pirmą naktį, grįžęs namo, tikrai nemaniau, kad dar pamatysiu Nilą, ir vėl

viskas prasidės iš pradžių, kad leisimės į kelią, viesulu besivyniojantį kelią — to neįžvelgiau nė beprotiškiausiose svajonėse. ANTRA KNYGA: Praėjo pusantrų metų, kol vėl sutikau Nilą. Visą tą laiką prasėdėjau namie, baigiau rašyt knygą ir ėmiau lankyt universitetą, naudodamasis lengvatomis demobilizuotiesiems. Per 1948-ųjų Kalėdas, apsikrovę dovanomis, mudu su mama nuvažiavom į pietus aplankyti mano sesers. Parašiau Nilui, o jis atsakė, kad vėl rengiasi į rytus; pranešiau, kad maždaug nuo Kalėdų iki Naujųjų metų galės rasti mane Roki Maunte, Šiaurės Karolinoje. Ir štai vieną gražią dieną, kai visa mūsų giminė, prakaulūs vyrai ir moterys, kurių akyse vis dar matyti senas pietų juodžemis, sėdėjo ratu Roki Maunto svetainėje, žemais, gailiais balsais varinėdami šnekas apie orą, derlių ir dešimtą kartą kartodami, kaip tas ir tas susilaukė vaiko, anas įsigijo naują namą ir taip toliau, priešais namą, ant purvino kelio, sustojo aptaškytas 1949-ųjų hadsonas. Nė nenumaniau, kas ten galėjo būti. Jaunas vaikinas, raumeningas ir apiplyšęs, tik su sportiniais marškinėliais, nesiskutęs, paraudusiomis akimis, sunkiai užlipo į priebutį ir paskambino. Atidariau duris ir staiga supratau, kad tai Nilas. Jis atrūko iš paties San Francisko tiesiai iki mano sesers durų — be to, velniškai greitai, — nes aš tik ką buvau išsiuntęs laišką, pranešdamas, kur esu. Automobilyje įmačiau dar du miegančius žmones. „Velniai rautų! Nilai! Kas ten automobilyje?“ „Svei-ki, svei-ki, tai Luanė. Ir Elas Hinklis. Reiktų tuoj nusipraust, mes velniškai nusikalę.“ „Bet kaip jūs taip greit atidūmėt?“ „Kad žinotum, kaip šitas hadsonas trau-

kia!“ „Kur jį ištraukei?“ „Susitaupiau ir nusipirkau. Dirbau geležinkelyje ir užkaldavau keturis šimtelius per mėnesį.“ Dar po valandėlės namie kilo baisus sąmyšis. Mano pietiečiai giminaičiai nesuprato, nei kas čia dedasi, nei kas tie Nilas, Luanė ir Elas Hinklis; tik bukai spoksojo į mus. Mama ir sesuo nuėjo į virtuvę tartis. Mažame pietietiškame namelyje dabar buvo net vienuolika žmonių. Ir štai dar kas: mano sesuo kaip tik buvo nutarusi kraustytis iš to namo, ir pusė baldų jau buvo išvežta; ji su vyru ir vaiku kėlėsi į mūsų butelį Ozono Parke. Kai Nilas apie tai išgirdo, tuoj pasiūlė savo paslaugas ir hadsoną. Planas buvo toks: mes su juo greit suvežiosim baldus į Niujorką, antruoju reisu pasiimsim ir mamą. Bus mažiau išlaidų. Taip ir sutarėm. Mano sesuo padengė stalą, ir trys nusivarę keliauninkai sėdo užkąsti. Luanė nebuvo sudėjus akių nuo pat Denverio; man ji pasirodė subrendusi ir išgražėjusi. Dabar leiskit papasakot, kas nutiko ir kodėl Luanė vėl buvo su Nilu. Jis laimingai gyveno su Kerolaina San Franciske nuo pat 1947-ųjų rudens; gavo darbą geležinkelyje ir užkaldavo nemažai pinigo. Jie susilaukė dailios mažos mergytės – Ketės Džo Enės Kesidi. Paskui staiga jam pasimaišė protas, pamatė žingsniuodamas gatve 1949-ųjų laidos hadsoną ir nudūmė į banką pasiimt visų savo santaupų. Paskui, nė akies neužmetęs, automobilį nusipirko. Su Nilu buvo ir Elas Hinklis. Abiem neliko nė cento. Nilas ramino Kerolainą ir žadėjo grįžti po mėnesio. „Važiuoju į Niujorką parsivežt Džeko.“ Tokia ateitis jos nė kiek nedžiugino. „Bet kam visa tai? Kodėl taip su manim elgiesi?“ „Šalčiau, šalčiau, brangioji ---

hm --- a-hm --- Džekas ant kelių atsiklaupęs prašė atvažiuot jo parsivežti, ir aš kitaip negaliu --- bet nepradėkim aiškintis --- ir štai kodėl... Ne, paklausyk, aš tau pasakysiu kodėl.“ Ir jis pasakė, bet, žinoma, jokios prasmės čia nebuvo. Stambus ilgšis Elas Hinklis irgi dirbo geležinkelyje. Jie su Nilu buvo tik ką atleisti iš darbo dėl streiko. Elas susipažino su mergima, vardu Helena, gyvenančia iš santaupų San Franciske. Ir besmegeniai niekšai nusprendė gabentis merginą į Rytus, kad ji visur už juos mokėtų. Elas burkavo ir suokė kaip pasamdytas; toji pasakė nevažiuosianti, kol Elas jos nevesiąs. Po kelių uraganiškų dienų Elas Hinklis vedė Heleną, o Nilas surankiojo jiems reikalingus popierius, prieš pat Kalėdas jie išvažiavo iš San Francisko ir neapsnigtu Pietų keliu nudūmė septyniasdešimties mylių per valandą greičiu į L. A., kelionių biure paėmė pavėžėti jūreivį, sutikusį duoti penkiolika dolerių benzinui. Jis traukė į Indianą. Jie dar paėmė moterį su silpnaprote dukra ir prisidūrė keturis dolerius benzinui iki Arizonos. Nilas pasisodino silpnaprotę prieky, šalia savęs, ir zondavo ją, o paskui sakė: „Kaip kažin ką! Tokia nereali mažytė. Plepėjom, šnekėjom apie gaisrus, apie tai, kaip dykumą paversti rojumi ir apie jos papūgą, kuri keikiasi ispaniškai.“ Išsodinę šituos keleivius, jie patraukė į Tusoną. Visą kelią Helena Hinkl, naujoji Elo žmona, zyzė, kad pavargo ir nori išsimiegoti motelyje. Tačiau taip jie būtų išleidę visus jos pinigus, net nepravažiavę Šiaurės Karolinos. Ji šiaip taip užspaudė juos, ir dvi naktis švaistė dešimtines nakvynėms moteliuose! Privažiavus Tusoną, pini-

gų nebeliko. Nilas ir Elas parodė jai uodegą viešbučio vestibiulyje ir šalčiausiai iškeliavo vieni su jūrininku. Elas Hinklis buvo aukštas, tykus vaikinas, nemėgstantis judint smegeninės, pasirengęs daryt viską, ko tik Nilas paprašytų; o tuo metu Nilas nesismulkindavo. Jis riaumodamas skriejo per Krusesą Naujojoj Meksikoj ir staiga užsikepė vėl pamatyt savo mielą pirmąją žmoną Luanę. Ji buvo Denveryje. Nepaisydamas jūrininko mekenimo, Nilas staiga pasuko automobilį į šiaurę ir vakare įšvilpė į Denverį. Gerokai palakstęs, rado Luanę viešbutyje. Dešimt valandų jie dulkinosi kaip paklaikę. Vėl viskas buvo nuspręsta; jie sumeta savo skudurus. Luanė – vienintelė mergina, kurią Nilas iš tiesų yra mylėjęs. Jis net silpo iš gailesčio, vėl pamatęs jos veidą, ir, kaip senų senovėj, raičiojosi prie jos kojų, maldaudamas savo buvimu suteikti jam džiaugsmo. Luanė suprato Nilą; glostė jam plaukus; žinojo, kad jis trenktas. Kad jūreivis nesišakotų, viešbučio ties Glenarmo ir 14-osios kampu bare, kur bokalus visad stumdydavo senoji biliardinių gauja, Nilas sužvejojo jam kažkokią pupą. Bet jūreivis pasiuntė ją po galais ir išdrožė į naktį; daugiau jie niekad jo nematė; tikriausiai jis išdardėjo autobusu į savo Indianą. Nilas, Luanė ir Elas Hinklis riaumodami dūmė per Kolfaksą ir per Kanzaso lygumas. Juos užgriuvo baisios sniego pūgos. Misuryje naktį Nilas važiavo iškišęs pro langą šaliku apmuturiuotą galvą, užsidėjęs slidininko akinius ir atrodė kaip vienuolis, įsmeigęs akis į sniegynų metraščius, nes priekinis stiklas buvo storai apledėjęs. Nė nesusimąstydamas, jis lėkė per sentėvių žemes. Iš ryto automobilis slystelėjo

nuo apledėjusios kalvos ir atsidūrė griovyje. Išsikapanoti padėjo kažkoks ūkininkas. Paskui juos gerokai sugaišino tranzuotojas, pažadėjęs vieną dolerį, jei jie nuvešią jį į Memfį. Memfyje jis nuėjo į savo namus, pasišlaistė, ieškodamas to vieno dolerio, paskui prisigėrė ir pareiškė nerandąs jo. Ir vėl jie skriejo per Tenesį: avarijos metu apgedo guoliai. Pirmiau Nilas lėkė devyniasdešimties mylių greičiu, dabar negalėjo spaust daugiau kaip septyniasdešimt, nes lekiant kalno šlaitu žemyn variklis būtų išlakstęs po sraigtelį. Jie įsigudrino viduržiemį įveikti Didžiuosius Dulsvuosius kalnus. Kai privažiavo prie mano sesers durų, trisdešimt valandų buvo nevalgę nieko rimtesnio --- tik saldainių ir sūrio traškučių. Visi rijo abiem žandais, o Nilas su sumuštiniu rankoje stovėjo palinkęs prie didžiulio gramofono ir šokčiodamas klausė neseniai mano nusipirktos beprotiško bibopo plokštelės „Medžioklė“; Deksteris Gordonas ir Vordelis Grėjus* tiesiog kvaišo prieš staugiančią auditoriją, ir įrašas skambėjo fantastiškai. Nustebę giminaičiai žvilgčiojo į kits kitą ir lingavo galvas. „Kas per žmonės tie Džeko draugai?“ – klausinėjo jie mano seserį. Ši nežinojo, ką sakyti. Pietiečiai apskritai nevirškina jokių beprotystės apraiškų, o ypač tokių – kaip Nilo. Tačiau šis nekreipė į juos jokio dėmesio. Nilo beprotystė pražydo gan grėsmingu žiedu. Net aš to nesuvokiau, kol su juo, Luane ir Hinkliu išvažiavom iš namų truputį pravažinėti hadsono, ir tada, pirmą kartą likę

* Dexteris Gordonas (1923–1990) ir Wardellis Gray'us (1921–1955) – JAV saksofonininkai tenorininkai.

vieni, galėjom kalbėti, apie ką tik norėjome. Nilas stvėrė vairą, perjungė antrą pavarą, akimirką automobiliui riedant padvejojo, valandėlę pamąstė, staiga kažką pasakė, kažkas jam šovė į galvą, ir nuskriejo visu greičiu pirmyn. „Tvarkelė, vaikučiai, – tarė jis, trindamasis nosį, lenkdamasis į priekį, ieškodamas rankinio stabdžio, traukdamas cigaretes iš vieno skyrelio, siūbuodamas tai pirmyn, tai atgal ir vis lėkdamas tolyn, – metas nuspręsti, ką veiksime kitą savaitę. Tai svarbiausia! A-hm!" Jis išsilenkė mulų lėtai traukiamo vežimo; jame sėdėjo senas negras. „Klausykit! – sušuko Nilas. – Zonduojam jį! Pabandom įsivaizduoti jo sielą --- stabtelim ir pabandom, – ir jis sumažino greitį, kad mes visi galėtume atsigręžti ir pasižiūrėti į seną negrą, gailingai dūsaujantį keliu. – Taip taip, pabandom, juk jo makaulėj yra minčių, už kurias duočiau nukirst ranką; kad taip įlindus ir pamačius, ką tas senas mulkis mąsto – kaip šiemet ropės užderėjo ir apie kumpį. Džekai, tu nežinai, bet kai buvau vienuolikos, visus metus gyvenau su tokiu ūkininku Arkanzase, velniškai spaudė mane dirbti, kartą teko nudvėsusiam arkliui dirti odą, nebuvau Arkanzase nuo 1943-iųjų Kalėdų – jau 6 metai, kai Beną Goveną ir mane vijosi su šautuvu tipas, kurio automobilį bandėm pavogti, visa tai sakau todėl, kad žinotumėt, jog apie Pietus turiu ką papasakoti... pažinojau... turiu galvoj, kad esu išnaršęs Pietus skersai išilgai, žinau gyvą velnią apie juos ---- išzondavau tavo laiškus, kur man rašei apie Pietus. Taip, taip", – jis nutilo ir beveik sustabdė automobilį, bet staiga paleido jį septyniasdešimties mylių greičiu ir palinko prie vairo. Įtemptai žvelgė tik į priekį.

Luanė ramiai šypsojosi. Tai buvo naujas, išbaigtas Nilas, suvyriškėjęs. Mačiau, kad Luanė ir Hinklis tas kelias paskutines dienas zonduoja su nuostaba ir meile. „Po šimts, — pamaniau, — kaip jis pasikeitė.“ Įniršis trykšte tryško iš jo akių, kai jis kalbėjo apie tai, ko nekentė; džiaugsmu nušvisdavo akys, kai staiga pasijusdavo laimingas; kiekvienas raumuo virpėjo geismu gyventi ir keliauti. „Kiek aš galėčiau tau papasakoti, — kalbėjo jis, niuksėdamas mane. — Mums, kaip kažin ką, reikėtų rasti laiko.. Kas atsitiko Alenui? Visi mes, mano brangieji, rytoj pat ir vyksime pas jį. Dabar, Luane, susiveiksim duonos ir mėsos priešpiečiams Niujorke. Kiek, Džekai, turi pinigų? Visus ponios K. baldus sukrausime užpakaly, o patys meiliai ir glaudžiai susėsim priekyje ir, švilpdami į Niujorką, pasakosim vienas kitam visokius dalykėlius. Saldžiapute Luane, sėsk prie manęs, toliau tegu sėda Džekas, o prie lango Elas, Dičkis Elas, kad užstotų skersvėjį, šį kartą savo chalatu... Tada visi mes lėksim, ir prasidės saldus gyvenimėlis, nes jau atėjo laikas, o MES JUK ŽINOM, KAS YRA LAIKAS!“ Jis įnirtingai pasitrynė žandikaulį, kryptelėjo vairą, aplenkė tris sunkvežimius ir riaumodamas įlėkė į Roki Maunto centrą, žiūrėdamas vienu metu visomis kryptimis ir, net nepasukęs galvos, matydamas viską 180 laipsnių kampu. Žybt, akimirksniu rado tuščią aikštelę, ir, nespėję nė mirktelt, jau stovėjom prie šaligatvio. Nilas stryktelėjo iš automobilio. Kaip pašėlęs nurūko į geležinkelio stotį; mes nubidzenom iš paskos. Ten jis nusipirko cigarečių. Jo judesiai buvo tiesiog beprotiški: atrodė, jis viską daro tuo pat metu. Galva kresčioja aukštyn žemyn, į

vieną, į kitą šoną, jis nekantriai, ryžtingai skėtrioja stipriomis rankomis, greitai žingsniuoja, sėdėdamas tai sukryžiuoja, tai atkryžiuoja kojas, pašoka, ima trintis rankas, čiupteli už kankolų, trukteli kelnes, pakelia akis, sako „Ehem" ir staiga prisimerkia, kad apžvelgtų viską; nepaliaujamai niuksi man į šoną ir šneka, šneka. Roki M. buvo labai šalta; netikėtai pasnigo. Nilas stovėjo ilgoje nykioje Didžiojoje gatvėje, einančioje lygiagrečiai su Pajūrio geležinkeliu, vilkėdamas tik sportinius marškinėlius, mūvėdamas apsmukusias kelnes nesusegtu diržu, lyg būtų ketinęs jas visai nusimauti. Jis grįžo prie automobilio ir kyštelėjo galvą pro langelį šnektelti su Luane; pasitraukė atbulas, mojuodamas rankomis jai prieš veidą: „O, taip, aš žinau! Suprantu TAVE, aš suprantu TAVE, Brangioji!" Jo juokas buvo maniakiškas; prasidėdavo žemais tonais, o baigdavosi spiegimu, visai kaip maniako juokas radijo vaidinime, tik greitesnis ir panašesnis į krizenimą. Krizenantis pamišėlis. Paskui staiga imdavo šnekėti dalykiškai. Mums nebuvo jokio reikalo važiuoti į centrą, bet jis kaipmat prasimanė priežasčių. Visus privertė suktis: Luanę nusiuntė daržovių priešpiečiams, mane – laikraščio, kad sužinotume, koks bus oras, Elą – cigarų. Nilas mėgo rūkyti cigarus. Jis rūkė skaitydamas laikraštį ir šnekėjo: „Tie mūsų šventieji amerikietiški primityvai Vašingtone planuoja to-les-nius nepatogumus --- a-hm! --- oho --- hip hep! – ir, stryktelėjęs iš automobilio, nudūmė paskui tik ką praėjusią pro stotį mulatę. – Išzondavot ją, – tarė jis, stovėdamas, suglebusiu pirštu rodydamas merginą, grabinėdamas savo pimpalą ir idiotiškai šypsodamasis, – tą

užtikrintą mažytę, tą juodukę! O! Hm-m!" Vėl sušokom į automobilį ir parspaudėm į mano sesers namus. Aš ramiai leidau Kalėdas provincijos miestelyje ir tą supratau, kai, grįžęs namo, pamačiau papuoštą eglutę, dovanas, užuodžiau keptą kalakutą ir pasiklausiau giminaičių šnekų, bet dabar jau mane apsėdo kipšas, o to kipšo vardas buvo Nilas Kesidis, ir kažkoks beprotiškas gūsis išginė į naują kelio ratą. Sesers drabužių ir indų dėžes, taip pat kelias kėdes sukrovėme automobilio užpakalyje ir vėlai vakare išvažiavome, žadėdami grįžti po trisdešimties valandų. Per trisdešimt valandų sukarti tūkstantį mylių į šiaurę ir atgal į pietus. Bet taip norėjo Nilas. Kelionė buvo velniška, tačiau niekas to nepastebėjo; šildytuvas neveikė, todėl priekinis stiklas nuolatos rasojo ir ledėjo. Nilas, važiuodamas septyniasdešimties mylių greičiu, vis kaišiojo ranką, bandydamas skuduru prakrapštyti bent plyšelį lange, kad įžiūrėtų kelią. Erdviame hadsone ant priekinės sėdynės pakako vietos visiems keturiems. Kelius prisidengėm antklode. Radijas neveikė. Tai buvo naujitėlaitis automobilis, pirktas prieš penkias dienas, bet jau laužas. Už jį įmokėta buvo dar tik vieną kartą. Dūmėm į šiaurę, į Virdžiniją, 101-uoju keliu, tiesiu dviejų juostų greitkeliu, kuriame judėjimas buvo ne per smarkiausias. Kalbėjo Nilas, visą laiką tik jis. Pašėlusiai mostagavo, pasilenkdavo net iki manęs, jei norėdavo kuo nors įtikinti, kartais visai atitraukdavo rankas nuo vairo, bet automobilis lėkė tiesiai kaip strėlė, nė karto nenukrypo į šoną nuo kelio vidurio baltos linijos, kuri vyniojosi į priekį, bučiuodama kairiąją priekinę mūsų padangą. Dar nesuvo-

kiau, kad taip bus iki pat Kalifornijos, kol baigsis šis naujasis sezonas. Visai bereikšmės aplinkybės atginė Nilą čionai, o aš važiavau su juo išvis be jokios priežasties. Niujorke lankiau universitetą ir sukausi apie merginą, vardu Polina, žavią italę medaus spalvos plaukais, kurią, kaip kažin ką, norėjau vesti. Visus tuos metus ieškojau tos, kurią galėčiau vesti. Negalėjau susitikinėt su mergina, neužduodamas sau klausimo: „O kokia ji bus žmona?" Papasakojau Nilui ir Luanei apie Poliną. Luanė baisiai susidomėjo. Apie Poliną norėjo žinoti viską, norėjo susipažinti. Švilpėm vingiuotu keliu per Ričmondą, Vašingtoną, Baltimorę iki pat Filadelfijos ir šnekėjomės. „Noriu vesti vieną merginą, – sakiau jiems, – kad su ja siela galėtų ilsėtis, kol abu ramiai sensim. Taip juk negali tęstis visą laiką... visi šitie siautimai, trankymasis iš vietos į vietą. Turim kažkur eiti, kažką rasti." „Baik, – tarė Nilas, – aš visus tuos metus stengiausi perkąst, ką tu manai apie NAMUS, vedybas ir visus kitus nuostabius tavo sielos dalykus." Man iš dešinės sėdėjo Elas Hinklis, vedęs merginą, kad ši apmokėtų už degalus. Aš gyniau savo požiūrį. Tai buvo liūdna naktis; bet tai buvo ir linksma naktis. Filadelfijoj nuėjome į furgoną ir už paskutinį maistui skirtą dolerį nusipirkom dešrelių. Pardavėjas - - buvo trečia nakties - - išgirdo mus kalbant apie pinigus ir pasiūlė mėsainių su kava už dyką, jei mes čiuptume ir suplautume indus, nes jo tarnautojas kažkur dingęs. Net pašokom iš džiaugsmo. Elas Hinklis, pareiškęs, kad jis šilto ir šalto matęs perlų žvejys, ryžtingai sukišo ilgas rankas į indų

katilą. Nilas stovėjo su rankšluosčiu, dėbsojo įsimylėjusio veršio akimis; taip pat ir Luanė; galiausiai jie ėmė glėbesčiuotis tarp keptuvių ir kaistuvų; paskui nusigrūdo į tamsiausią plovyklos kampą. Pardavėjas buvo patenkintas, nes mudu su Elu plovėm indus. Sudorojom juos per penkiolika minučių. Kai išaušo, jau švilpėm per Naująjį Džersį, o prieš mus snieguotame tolyje kilo milžiniškas N. J. didmiesčio debesis. Nilas apsimuturiavo galvą megztiniu, kad nenušaltų ausys. Sakė, jog mes gauja arabų, atvykstančių išsprogdinti Niujorko. Pranėrėm Linkolno tuneliu ir privažiavom Taimso aikštę. „Velnias, kaip būtų gerai, jei rastume Hankį. Žiūrėkit ištempę akis, gal pamatysit. – Mes įsistebeilijom į šaligatvius. – Užtikrintas draugužis Hankis... Kad būtumėt MATĘ jį Teksase." Taigi Nilas per keturias nuotykių prifarširuotas dienas buvo sukoręs keturis tūkstančius mylių iš Frisko per Arizoną, dar užsukęs į Denverį, ir tai buvo tik pradžia. Atvažiavom į mano namus Ozono Parke ir griuvom miegoti. Pabudau pirmas, vakarėjant. Nilas ir Luanė miegojo mano, Elas ir aš – mamos lovoje. Nudrengtas, atsegtas Nilo lagaminas kėksojo ant grindų, per kraštą karojo puskojinės. Iš vaistinės apačioje atėjo manęs kviest prie telefono. Nubildėjau žemyn; skambino iš Naujojo Orleano. Bilas Barouzas skundėsi aukštu, inkščiančiu balsu. Pasirodo, į jo namus ką tik atsibeldė mergina, vardu Helena Hinkl, ieškanti tipo, vardu Elas Hinklis; Bilas visai nenutuokė, kas tai per žmonės. Nors ir apmauta, Helena Hinkl buvo kibi kaip varnalėša. Kad nuraminčiau, pasakiau Bilui, jog Hinklis yra su Nilu ir su manim ir kad tikriausiai mes pasiimsim Heleną iš Naujojo

Orleano, kai vyksim į Vakarus. Tada ragelį čiupo ji pati. Norėjo sužinoti, kaip jaučiasi Elas. Jai nežmoniškai rūpėjo jo laimė. „Kaip nusigavai iš Tusono į Naująjį Orleaną?“ – paklausiau. Atsakė nusiuntusi namo telegramą, gavusi pinigų ir atvažiavusi autobusu. Ji pasiryžusi pagauti Elą, nes mylinti jį. Užlipau į viršų ir papasakojau viską Dičkiui Elui. Šis sėdėjo ant kėdės be galo susirūpinęs. „Nu, gerai, – tarė Nilas, staiga nubudęs ir liuoktelėjęs iš lovos, – dabar reikia užkąsti, tučtuojau, Luane, tu dumi į virtuvę, iššniukštinėji, ko ten yra, Džekai, mudu lipam žemyn ir skambinam Alenui. Elai, rodai, ką gali, ir sutvarkai butą.“ Nulėkiau paskui Nilą, jau skubantį žemyn. Vyrukas, vaistinės savininkas, pasakė: „Ką tik tau vėl skambino... dabar iš San Francisko... kvietė kažkokį vaikiną, vardu Nilas Kesidis. Pasakiau, kad tokio nėra.“ Tai Kerolaina vaikėsi Nilą. Vaistininkas Semas, geras mano draugelis, aukštas, ramus, pažvelgė į mane ir pasikrapštė pakaušį. „Ką, atsiprašant, čia įsteigei, ar ne tarptautinį viešnamį?“ Nilas sukrizeno kaip maniakas. „Išzondavau tave, bičiuk!“ Jis įšoko į telefono kabiną ir paskambino į Friską, abonentui apmokant pašnekesį. Tada dzinktelėjom Alenui į jo namus Naujajame Džersyje ir liepėm prisistatyti. Alenas atbildėjo po dviejų valandų. Per tą laiką mudu su Nilu susiruošėm kelionei į Šiaurės Karoliną, turėjom grįžti likusių baldų ir mamos. Alenas Ginsbergas, žiūrėdamas į mus mažomis skvarbiomis akutėmis, su kažkokia poezija po pažastim klestelėjo ant sulankstomosios kėdės. Mažiausiai pusvalandį neištarė nė žodžio, šiaip ar taip, nenorėjo žengt pirmo žingsnio. Buvo mažumėlę aprimęs po „Denverio depresijos“

laikų; tam padėjo „Dakaro depresija“. Dakare, atsiželdinęs barzdą, jis šlaistėsi po visokius užkampius su vaikiūkščiais, šie nuvedė jį pas kerėtoją, ir tas išbūrė jam likimą. Jis fotografavo beprotiškas gatvikes su žolinėmis lūšnomis, hipišką Dakaro pakraštį. Pareiškė, kad grįždamas kone iššoko iš laivo kaip Hartas Kreinas*. Jiedu su Nilu matėsi pirmą kartą po išsiskyrimo Hjustone. Nilas sėdėjo ant grindų su muzikine dėžute ir stačiai pritrenktas klausėsi dainelės... „Žavus romansas“ - - „Besisukančių skambaliukų žvangsėjimas. O! Tik paklausykit! — Mes pasilenkim ir pažvelkim į muzikinės dėžutės vidų, kad sužinotume jos paslaptis... — žvangaliukai skambaliukai, hi-i!“ Elas Hinklis taip pat sėdėjo ant grindų; buvo pasiėmęs mano būgno lazdeles; staiga ėmė greitai barbenti į taktą muzikos ritmu, vos girdimai. Visi klausėme sulaikę kvapą. „Tik... tak... tik tik... tak tak.“ Nilas priglaudė prie ausies sulenktą delną, burna buvo pravira, jis tarė: „O-ho! Hi-i!“ Alenas stebėjo tą kvailiojimą pro akių plyšelius. Galiausiai plekštelėjo sau per kelį ir tarė: „Noriu kai ką pareikšti.“ „Įdomu? Ką?“ „Kokia šios kelionės į Niujorką prasmė? Kokį sumautą dalyką dabar rezgat? Kitaip sakant, kur link jūs lekiat?“ „Kur link jūs lekiat?“ — lyg aidas pakartojo Nilas ir liko prasižiojęs. Sėdėjome ir nežinojome, ką sakyti; neliko apie ką šnekėtis. Galima buvo tik važiuoti. Nilas stryktelėjo ir pasakė, kad mes pasirengę vykti atgal į Šiaurės Karoliną. Jis nusiprausė po dušu, aš paruošiau didelę lėkštę ryžių, primaišęs visko,

* Haroldas Crane'as (1899—1933) — amerikiečių poetas.

ko dar buvo likę namie. Luanė suadė jo puskojines, ir buvom pasirengę. Nilas, Alenas ir aš iššvilpėm į Niujorką. Pažadėjom Alenui grįžti po trisdešimties valandų, kad spėtume kartu sutikti Naujuosius metus. Buvo naktis. Palikome jį Taimso aikštėje ir nuvažiavome per tunelį į Naująjį Džersį. Pasikeisdami su Nilu prie vairo, į Šiaurės Karoliną atmovėm per dešimt valandų. „Pirmas kartas per tuos visus metus, kai galim pasišnekėti vieni", – tarė Nilas. Ir kalbėjo kiaurą naktį. Kaip sapne zvimbėm per miegantį Vašingtoną ir atgal per Virdžinijos tyrlaukius, dienai auštant perkirtom Šiaurės Karolinos ribą ir devintą ryto sustojome prie mano sesers durų. Važiuojant Nilą baisiausiai jaudino viskas, ką matė, viskas, apie ką kalbėjo, kiekvienos pralekiančios akimirkos kiekviena smulkmena. Nuoširdus tikėjimas visai išvarė jį iš proto. „Ir, žinoma, dabar niekas negali pasakyti, kad nėra Dievo. Mes pravažiavom pro visas jo formas. Atsimeni, Džekai, kai pirmą kartą atsitrenkęs į Niujorką norėjau, kad Helas Čeisas apšviestų mane apie Nyčę. Matai, kaip seniai tai buvo? Viskas nuostabu, Dievas yra, ir mes pažįstam laiką. Dar nuo graikų buvo neteisingai tvirtinama. Tai nesutelpa į geometriją arba geometrinę mąstymo sistemą. Visa yra ČIA! – jis apgniaužė pirštą kumščiu; automobilis ištikimai nenukrypo nuo linijos nė per colį. – Ir ne tik tai, mes abu suprantam, kad niekaip negalėjau rasti laiko paaiškinti, iš kur aš žinau ir tu žinai, kad Dievas yra." Kažkada buvau pasiskundęs savo vargais – kokia neturtinga mano šeima, kaip norėjau padėti Polinai, kuri irgi neturtinga ir augina dukterį. „Vargai, supranti, yra apibendrinantis

žodis, paaiškinantis, kodėl egzistuoja Dievas. Svarbiausia – nepasidaryt primityvu. Man spengia ausyse!“ – šūktelėjo Nilas, susiimdamas galvą. Iššokęs iš automobilio, jis kaip Graučas Marksas* nudūmė cigarečių --- tokia pat pašėlusia, tvirta eisena ir plevėsuojančiais švarko skvernais, tik neturėjo švarko skvernų. „Nuo Denverio laikų, Džekai, daug kas nutiko... O, kiek nutiko... aš mąsčiau ir mąsčiau. Beveik visą laiką praleidau pataisos namuose, buvau žalias mulkis, nežinojau, kas esu --- varyti automobilius buvo mano saviraiška, kažką vaizdavau. Su kalėjimu jau daugmaž išspręsta. Man atrodo, daugiau į jį nepakliūsiu. Visa kita – ne mano kaltė.“ Mes pravažiavom pro vaikiūkštį, mėtantį akmenis į lekiančius automobilius. „Įsivaizduok, – pasakė Nilas. – Vieną dieną jis pramuš akmeniu langą, pataikys į ką nors, sukels avariją... ir viskas per tokį mažvaikį. Rauki, ką turiu galvoj? Dievas, be jokios abejonės, yra. Ir kai mes riedam šituo keliu, aš švenčiausiai tikiu, kad mumis bus pasirūpinta... net kai tu važiuoji, bijodamas vairo (aš nemėgau vairuoti ir dariau tai atsargiai) – šita dėžė riedės pati, ir tu neiškrypsi iš kelio, o aš galėsiu miegoti. Be to, mes pažįstam Ameriką, juk esam namie, Amerikoj aš galiu važiuot į bet kurią pusę ir visur gausiu tai, ko noriu, nes visur tas pats, aš pažįstu žmones, žinau, ką jie veikia. Kad ir kur pasuktume arba užsuktume, mes vis duodam, imam, einam, kupini nenusakomos sudėtingos palaimos.“

* Groucho Marxas, tikroji pavardė Julius Henry Marxas (1890–1977) – amerikiečių kino aktorius, vienas iš penkių brolių, kino komikų.

Viskas, apie ką jis šnekėjo, buvo labai miglota, bet tai, ką norėjo pasakyti, kažkaip tapdavo tyra ir aišku. Jis dažnai vartodavo žodį „tyras“. Aš sapnuot nesapnavau, kad Nilas galėtų pasidaryti mistikas. Tai buvo pirmosios jo misticizmo dienos, o vėliau jos atvedė į keistą, nenugludintą V. K. Fildso šventumą. Net mano mama šiek tiek susidomėjusi klausėsi jo puse ausies, kai tą pačią naktį riaumodami dūmėm atgal į Šiaurę, į Niujorką, užpakalyje susikrovę baldus. Dabar, kai automobilyje buvo mano mama, Nilas įsileido pasakoti apie savo darbą San Franciske. Jis smulkmeniškai aiškino, ką turi daryti iešmininkas, ir rodė tai, kai tik važiuodavom pro geležinkelį, o vienu metu net stryktelėjo iš automobilio pavaizduoti, kaip iešmininkas signalizuoja, kad kelias laisvas. Mama persikraustė ant užpakalinės sėdynės ir užmigo. Vašingtone ketvirtą valandą ryto Nilas vėl patelefonavo Kerolainai į Friską. Netrukus po to, kai ištrūkom iš Vašingtono, įjungęs sireną mus pralenkė policijos automobilis, ir teko mokėti baudą už greičio viršijimą, nors šliaužėm tik trisdešimt mylių per valandą. Kaltas buvo kalifornietiškas vairuotojo pažymėjimas. „Manot, vaikinai, galite dumti, kiek variklis traukia, tik todėl, kad jūs iš Kalifornijos?“ – pasakė faras. Nuėjau su Nilu prie seržanto stalo ir pabandžiau policininkams paaiškint, kad neturim pinigų. Jie atrėžė, kad Nilui teks praleisti naktį kalėjime, jei nesukrapštysim baudos. Žinoma, mama rado penkiolika dolerių; iš viso turėjo dvidešimt, ir viskas susitvarkė. Kol ginčijomės su farais, vienas nuėjo pažiūrėti į mano mamą, kuri susisupus į antklodę sėdėjo automobilio užpakalyje. Ji taip pat pamatė farą.

„Nebijokit, aš ne banditų meilužė... jei norit apieškoti automobilį, maloniai prašom... grįžtu namo su sūnumi, ir šie baldai nėra vogti, jie mano dukters, kuri susilaukė kūdikio ir keliasi gyvent pas mane.“ Tai apstulbino šerloką, ir jis grįžo į skyrių. Mamai teko sumokėt Nilo baudą, kitaip būtumėm įstrigę Vašingtone; aš neturėjau vairuotojo pažymėjimo. Nilas pažadėjo grąžint pinigus ir iš tikrųjų tai padarė tiksliai po pusantrų metų, mama dėl to maloniai nustebo. Mano mama --- garbinga moteris, užsilikusi šiame liūdname pasaulyje ir tą pasaulį neblogai pažįstanti. Štai ką ji mums pasakė apie farą: „Jis slapstėsi už medžio, norėdamas pamatyti, kaip aš atrodau. Pasakiau jam... tikrink į sveikatą tą automobilį, jei nori. Man nėra ko gėdytis.“ Ji žinojo, kad Nilui yra ko gėdytis, o ir man taip pat, jau vien dėl to, kad buvau su Nilu, ir mudu liūdnai tą pripažinome. Kartą mama pasakė, kad pasaulyje tol neįsigalės santarvė, kol vyrai nepuls prie moterų kojų ir nepaprašys atleidimo. Grynų gryniausia tiesa. Visame pasaulyje, Meksikos džiunglėse, Šanchajaus užkaboriuose, Niujorko kokteilių baruose vyrai geria, o moterys būna namie su vaikais, ir ateitis vis tamsėja. Jeigu tie vyrai imtų ir pasakytų gana, grįžtų namo --- atsiklauptų ant kelių --- ir paprašytų atleidimo --- o moterys juos palaimintų --- ant žemės staiga, lydima beribės tylos, tokios kaip Apokalipsės tyla, nusileistų rimtis. Bet Nilas tai žinojo: ne kartą apie tai buvo kalbėjęs. „Kiek kartų meldžiau Luanės taikaus, švelnaus supratimo, tyros amžinos meilės, meldžiau mesti barnius --- ji supranta --- bet ratukai jos galvoje sukasi kita kryptimi --- ji mane puola ---

nenori suprasti, kaip aš ją myliu --- savo pirštais kasa man duobę." „Man atrodo, kad mes visi nesuprantame moterų; kaltinam jas, patys būdami kalti", – tariau. „Viskas ne taip paprasta, – įspėjo Nilas. – Ramybė ateis staiga, mes nė nepajusim, kad ji ateis – supranti?" Užsispyręs, niūrus pervarė jis automobilį per Naująjį Džersį; auštant aš važiavau Pulaskio estakada, o jis miegojo ant užpakalinės sėdynės. Į Ozono Parką parvažiavome aštuntą ryto ir radome Luanę ir Elą Hinklį sėdinčius ir rūkančius nuorūkas iš peleninių; jie nebuvo valgę nuo tada, kai mudu su Nilu juos palikom. Mama pripirko maisto ir sutaisė aukščiausios klasės pusryčius. Dabar atėjo metas Vakarų trijulei gyvenamąsias skyles susirasti pačiame Manhatane. Alenas turėjo būstą Jorko gatvėje; jie ten ketino įsikraustyti šį vakarą. Mudu su Nilu išmiegojom visą dieną ir nubudom, kai didžiulė pūga atlydėjo Naujuosius, 1948-uosius. Elas Hinklis sėdėjo mano krėsle ir pasakojo apie pereitus Naujuosius: „Tupiu Čikagoj. Kišenėse švilpauja vėjai. Sėdžiu prie lango viešbučio kambaryje Šiaurinėje Klarko gatvėje, ir mano šnerves kutena nuostabiausias kvapas iš kepyklos apačioje. Neturiu nė cento, bet einu į apačią, šnekteliu ten su pana. Ir ji duoda man už dyką duonos, pyragaičių su cinamonu ir kavos. Grįžtu į kambarį ir sušluoju juos. Visą naktį tūnau kambary. Farmingtone, Jutos valstijoje, kur dirbau su Elu Ulu, – žinote Elą Ulą, rančos savininko sūnų Denveryje, – guliu kartą lovoje ir staiga matau: visa apgaubta šviesos kampe stovi mano mirusi motina. Sakau: „Mama!" Ir ji išnyksta. Man visą laiką vaidenasi", – sako Elas Hinklis, kinkuodamas galva. „Ką tu ketini

daryti su Helena?“ „Pamatysim. Kai atvyksim į Naująjį Orleaną. Ar ne?“ Jis jau pradėjo prašyt mano patarimų; vieno Nilo jam nepakako. „Elai, ką tu pats ketini daryti?“ – paklausiau. „Nežinau, – atsakė jis. – Stumsiuos kaip nors. Zonduoju gyvenimą“, – pakartojo jis, mėgdžiodamas Nilą. Savo galvos neturėjo. Sėdėjo svajodamas apie tą naktį Čikagoje ir karštus pyragaičus su kava vienišam kambaryje. Lauke sūkuriavo sniegas. Niujorke jau buvo ruošiamas didelis nugėrimas; visi ketinom ten eiti. Nilas susikrovė apdaužytą lagaminą, įtrenkė jį į automobilį, ir nušvilpėm į didžiąją naktį. Mama džiūgavo, kad mano sesuo atsikrausto kitą savaitę; ji sėdėjo su laikraščiu ir laukė vidurnakčio laidos per radiją iš Taimso aikštės. Riaumodami ir slydinėdami įlėkėm į Niujorką. Man niekad nebūdavo baisu, kai vairuodavo Nilas; jis automobilį galėjo suvaldyt bet kokiomis aplinkybėmis. Radijas buvo įjungtas, ir dabar mus per naktį ginė siautulingas bibopas. Nežinojau, kur visa tai vedė, ir nė velnio nesirūpinau. Maždaug tuo metu mane ėmė persekioti keistas jausmas. Rodės, kažką užmiršau. Dar prieš pasirodant Nilui turėjau kažką nuspręsti, bet viskas išvėso iš galvos, nors sukosi ant mano proto liežuvio galo. Spragsėjau pirštais, stengdamasis prisiminti. Net užsiminiau apie tai šnekėdamas. Tik negalėjau pasakyti, ar tai jau buvo sprendimas, ar tik pamiršta mintis. Kažką nutariau padaryti ir pamiršau.... tai persekiojo, stulbino, liūdino. Buvo kažkaip susiję su Drobule Apsigaubusiu Keleiviu. Kartą mudu su Alenu Ginsbergu susėdom ant kėdžių, surėmę kelius, vienas prieš kitą, ir aš papasakojau, kaip sapne mačiau keistą, į arabą panašią

figūrą, persekiojančią mane dykumoje; stengiausi pasprukti; bet galiausiai ji pasivijo, man dar nespėjus atbėgti iki Saugaus Miesto. „Kas tai galėjo būti?" – ištarė Alenas. Abudu susimąstėm. Pasakiau, gal tai aš pats, susisupęs į drobulę. Bet ne. Kažkas, gal daiktas, gal žmogus, gal dvasia, persekiojo mus visus gyvenimo dykumoje, ir jai buvo lemta pavyt mus, dar nepasiekus dangaus. Žinoma, dabar, atsigręždamas atgal, suprantu, kad tai tik mirtis: mirtis pavys mus, nespėjus pasiekti dangaus. Ir kiekvieną gyvenimo skirtą dieną mes trokštam vienintelio dalyko, verčiančio mus dūsauti, aimanuoti, jausti beribį saldų alpulį, prisimenant prarastą palaimą, kurią veikiausiai patyrėme motinos įsčiose ir kuri gali būti atkurta - - nors nekenčiame tos minties - - tik mirštant. Bet kas nori mirti? Bet prie to dar grįšime. Įvykių sūkuryje nesiliovjau apie tai svarstęs giliausioje proto kertelėje. Pasakiau apie tai Nilui, ir jis iškart atpažino, kad tai paprasčiausiai tyros mirties ilgesys; ir kadangi nė vienas iš mūsų negrįš į gyvenimą, visai pagrįstai nenorėjo turėt su tuo nieko bendra, ir aš tą kartą su juo sutikau. Išvykom ieškoti mano niujorkiškės gaujos. Niujorke turėjau pulką nuostabių ir įdomių draugų. Juk Niujorkas toks beprotiškas miestas, jame nestinga net beprotybės gėlių. Pirmiausia nuvažiavom pas Edą Stringemą... Edas – liūdnas, dailus vaikinas, šaunus, dosnus ir sukalbamas; tik retkarčiais jam užeina nevilties priepuoliai ir jis, netaręs niekam nė žodžio, išlekia lauk. Tą vakarą jis pakvaišo iš džiaugsmo: „Džekai, kur ištraukei tokių nerealių žmonių? Niekad tokių nebuvau sutikęs." „Radau Vakaruose." Nilas kaip

reikiant įsismagino; uždėjo džiazo plokštelę, griebė Luanę, prispaudė prie savęs ir pagal muzikos ritmą atšokdavo nuo jos it sviedinukas. Ji irgi atšokdavo nuo jo. Tai buvo tikras meilės šokis. Su didžiule kompanija atgriuvo Džonas Holmsas. Prasidėjo Naujųjų metų šventimas ir tęsėsi tris dienas ir tris naktis. Krūvos žmonių suvirsdavo į hadsoną ir snieguotomis Niujorko gatvėmis skriedavo iš nugėrimo į nugėrimą. Į didžiausią subuvimą atsivedžiau Poliną ir jos seserį. Kai Polina pamatė mane su Nilu ir Luane, jos veidas apniuko... iškart pajuto, kad iš jų į mane srūva ta beprotystė. „Man nepatinka, kai tu su jais." „Nieko, viskas gerai, juk paprasčiausiai išsikraunam. Gyvenam tik kartą. Juk užtikrintai leidžiam laiką." „Atvirkščiai, liūdnai leidžiam laiką, ir man visai nepatinka." Paskui Luanė pradėjo kartis man ant kaklo; pasakė, kad Nilas ketina likti su Kerolaina, o ji nori, kad vykčiau su ja. „Važiuojam su mumis į San Franciską. Gyvensim kartu. Būsiu tau gerutė." Bet aš žinojau, kad Nilas myli Luanę, ir dar, kad Luanė taip elgiasi, norėdama sukelti Polinai pavydą, o man to nereikėjo. Tačiau mane ta sultinga šviesiaplaukė gundė. Ir Luanė, ir Polina buvo atsakančios gražuolės. Kai Polina pamatė, kaip Luanė stumia mane į kampą, kažką šnabžda ir vis laižo, ji priėmė Nilo kvietimą pasivažinėti; bet jie tik šnektelėjo ir išgėrė pietietiškos naminės, kurios buvau palikęs viename skyrelyje. Viskas beprotiškai susipynė ir ėjo velniop. Žinojau, kad mano santykiams su Polina – krachas. Ji norėjo, kad aš šokčiau pagal jos dūdą. Buvo ištekėjusi už mechaniko, jis šuniškai su ja elgėsi. Norėjau ją vesti, įdu-

krinti jos mažylę, ir visa kita, jeigu ji išsiskirtų su tuo mechaniku; bet mes neturėjom užtektinai pinigų net skyryboms, ir viskas buvo sumauta, be to, Polina niekad manęs nesuprastų, nes man patinka pernelyg daug dalykų vienu metu, aš visad painiojuos ir pakimbu, bėgdamas nuo vieno prie kito, kol galop krentu žemyn. Tokia jau yra naktis, ir štai ką ji daro su tavim. O kitam negaliu pasiūlyti nieko, išskyrus savo sumaištį. Nugėrimai buvo milžiniški; Herbo Bendžamino rūsio kambariuose Vakarų 90-ojoj siautė mažiausiai šimtas žmonių. Jų buvo griūte prigriuvę net rūsiai su centrinio šildymo krosnimis. Kažkas vyko kiekviename kampe, ant kiekvienos lovos ir kušetės – ne orgija, o paprasčiausias Naujųjų metų nugėrimas su pašėlusiu spiegimu ir laukine radijo muzika. Buvo net kažkokia kinė. Nilas bėgiojo nuo vienos grupelės prie kitos kaip Graučas Marksas, stengdamasis išzonduoti visus. Mes nuolat dumdavom prie automobilio – dar kažko atsivežti. Atėjo Liusjenas. Jis – mano Niujorko gaujos herojus, kaip Nilas – Vakarų herojus. Jie iškart pasišiaušė vienas prieš kitą. Staiga, gerai atsivėdėjus, Liusjeno panelė dešine vožė jam į žandikaulį. Jis stovėjo svyruodamas. Ji išsitempė jį namo. Keli mūsų pakvaišę draugeliai laikraštininkai su buteliais atgarmėjo tiesiai iš redakcijų. Lauke siautė didžiulė, nuostabi pūga. Elas Hinklis susipažino su Polinos seserim ir išnyko su ja; pamiršau pasakyti, kad Elas Hinklis baisiai moka kabinti panas. Jis šešių pėdų ir keturių colių ūgio, švelnus, mandagus, sukalbamas, malonus, žavus. Paduoda moterims paltus. Galit pasimokyti. Penktą ryto visi dūmėm pro daugiabučio namo vidinį kiemą ir korėmės

pro langą į butą, kur irgi buvo didžiausias subuvimas. Auštant vėl atsidūrėm pas Edą Stringemą. Tipai lošė kortom ir gėrė išsivadėjusį alų. Aš miegojau su mergina, vardu Roda --- vargšė Roda --- net nenusirengęs, tiesiog ant tos pačios kušetės. Didžiulės gaujos vis įgarmėdavo iš senojo Kolumbijos universiteto miestelio baro. Viskas, kas būna gyvenime, visi gyvenimo veidai grūdosi šiame drėgname ir šaltame kambaryje. Linksmybės tęsėsi pas Džoną Holmsą. Džonas Holmsas – nuostabus tipelis, nešioja akinius ir apsalęs pro juos spokso. Tuo metu kaip tik mokėsi viskam sakyti „aha", kaip sakydavo Nilas, ir nepaliovė kartoti lig šiol. Deksteriui Gordonui ir Vordeliui Grėjui beprotiškai skaldant „Medžioklę", mudu su Nilu ant sofos pasvaidėm Luanę viens kitam, žaisdami „Nagi, pagauk"; ji irgi buvo nepėsčia. Nilas vaikščiojo be marškinėlių, tik su kelnėm, basas tol, kol ateidavo metas šokti į automobilį ir dar kažką atvežti. Viskas, kas tik įmanoma, vyko tuo pat metu. Radom pasiutusį, ekstazės apimtą Aleną Ensoną ir likusią nakties dalį praleidome jo namuose Long Ailande. Alenas Ensonas gyvena puikiame name su teta, jai mirus, namas liks jam. O dabar ji atsisako tenkinti bet kokį jo norą ir nevirškina jo draugų. Jis atsitempė visą apdriskusią gaują: Nilą, Luanę, Elą ir mane, ir prasidėjo baisus siautimas. Moterėlė atsėlino į viršų; pagrasino iškviesianti policiją. „Užsičiaupk, sena šliure!" – klyktelėjo Ensonas. Stebėjausi, kaip jie gali šitaip gyventi. Knygų jis turėjo daugiau, negu buvau matęs per visą gyvenimą... dvi bibliotekos, du kambariai palei visas sienas nuo grindų ligi lubų prikimšti knygų ir dar tokių, kaip dešimtomis „Apoka-

lipsės išaiškinimas". Jis grojo Verdžio operų plokšteles ir staipėsi su užpakalyje perplėšta pižama. Viskas jam buvo dzin. Jis – tikras mokslinčius, valkiojosi svirduliuodamas N. J. krantine su tikromis XIV amžiaus muzikinėmis partitūromis po pažastim ir rėkavo. Ropojo gatvėmis kaip didžiulis voras. Susijaudinimas jam iš akių tryško šėtoniškos liepsnos pliūpsniais. Jis rietė sprandą, pagautas mėšlungiškos ekstazės. Vapėjo, raitėsi, klupinėjo, dūsavo, stūgavo, griuvinėjo aukštielninkas iš nevilties. Vos galėjo išspaust žodį, taip jį jaudino gyvenimas. Nilas stovėjo priešais jį, palenkęs galvą, kartodamas dar ir dar kartą: „Aha... Aha... Aha." Paskui nusitempė mane į kampą. „Tas Alenas Ensonas – klasiškiausias, nuostabiausias iš visų. Tą visą laiką bandžiau pasakyti... toks aš norėčiau būti... Norėčiau būti kaip jis. Jis niekur nepakimba, eina, kur nori, viską iš savęs išleidžia, jis žino, kas yra laikas, jam nieko nereikia veikti, tik siūbuot pirmyn ir atgal. Juk tai viršūnė! Matai, jei visą laiką būsi kaip jis, pagaliau suprasi tai." „Ką suprasiu?" „TAI! TAI! Papasakosiu tau --- dabar nėr kada, dabar nėra laiko." Nilas nudūmė atgal dar pažiūrėti į Aleną Ensoną. Nilas sakė, kad Džordžas Širingas*, didysis džiazo pianistas, visai kaip Alenas Ensonas. Vidury šių ilgų beprotiškų švenčių mudu su Nilu nuėjom paklausyti Širingo į „Berdlendą"**. Salė buvo tuščia,

* George'as Albertas Shearingas (g. 1919) – anglų kilmės aklas džiazo pianistas.

** „Birdland" – 1949 m. įsteigtas naktinis džiazo klubas, taip pavadintas Charlie Parkerio, praminto *Bird*, garbei.

buvom pirmi lankytojai, dešimtą valandą. Išėjo Širingas, aklas, jį už rankos nuvedė prie fortepijono. Tai buvo orus ir pasitikintis anglas su kieta balta apykakle, tuklokas, šviesbruvis; virš jo pleveno švelni angliškos vasaros nakties atmosfera, pasklidusi, vos pasigirdus pirmiems ribuliuojantiems garsams, o kontrabosininkas pagarbiai pasilenkė prie jo ir ėmė timpčioti stygas, brązgindamas ritmą. Būgnininkas Denzilis Bestas sėdėjo sustingęs, tik jo riešai judėjo, taksėdami šepetėliais. Ekstazės pagautas Širingo veidas nušvito, jis ėmė siūbuoti ant fortepijono kėdutės pirmyn ir atgal, iš pradžių lėtai, paskui ritmas pagreitėjo, jis siūbavo vis smarkiau, kairioji koja sulig kiekvienu taktu pašokdavo, kaklas mėšlungiškai sukiojosi, jis pasilenkė prie pat klavišų, atmetė plaukus, tvarkingai sušukuoti plaukai išsidraikė, jis apsipylė prakaitu. Muzika darėsi siautulingesnė. Kontrabosininkas susikūprino ir įsiliejo į ją; vis greičiau ir greičiau, tik greičiau ir greičiau, ir viskas. Širingas pradėjo skambinti savo akordus; jie iš fortepijono liejosi kriokliais, atrodė, žmogui neužteks laiko juos apgalėti. Jie ritosi ir ritosi kaip jūros bangos. Žmonės jam klykė: „Varyk!" Nilas prakaitavo, prakaitas sruvo jam už apykaklės. „Štai koks jis! Štai jis! Senasis Dievas! Senasis Dievas Širingas! Aha! Aha! Aha!" O Širingas jautė beprotį už nugaros, girdėjo, kaip Nilas dusdamas gaudo orą ir keiksnoja, juste juto, nors nematė. „Kaifas", – ištarė Nilas. „Taip!" – nusišypsojo Širingas; jis tebesiūbavo. Paskui pakilo nuo fortepijono; prakaitas nuo jo žliaugte žliaugė; tai buvo didžiosios dienos, vėliau jis pasidarė šaltas, iš vis-

ko ėmė sunkti naudą. Kai išėjo, Nilas parodė į tuščią fortepijono kėdę. „Tuščia Dievo kėdė", – pasakė. Ant fortepijono gulėjo triūba; auksinis jos šešėlis keistai krito per visą dykumų karavaną, nupieštą ant sienos už mušamųjų. Dievas išėjo; ir įsivyravo išėjimo tyla. Buvo lietinga naktis. Tai buvo lietingos nakties mitas. Iš baugios nuostabos Nilui net akys ant kaktos iššoko. Tokia beprotystė niekur neveda. Nežinojau, kas man darosi, ir staiga supratau, jog tai nuo žolės, kurią rūkėme; Nilas jos nupirko kažkur Niujorke. Ji ir privertė mane pamanyti, kad viskas tuoj prasidės --- stos akimirka, kai žinai viską ir viskas nuspręsta amžiams. Palikau kitus ir nuėjau namo atsipūsti. Mama sakė, kad tik gaištu laiką, trankydamasis su tokiais kaip Nilas ir jo gauja. Žinojau, kad ir tai netiesa. Bet gyvenimas yra gyvenimas, o prigimtis lieka prigimtim. Troškau dar vienos nuostabios kelionės link Vakarų pakrantės ir kad spėčiau grįžti iki pavasario semestro universitete. Ir kokia tai buvo kelionė! Norėjau tik pasivažinėti ir pažiūrėti, ką dar sugeba Nilas, be to, žinodamas, kad Friske jis grįš pas Kerolainą, norėjau užmegzti romaniuką su Luane. Vėl susirengėm kirsti dejuojantį žemyną. Išsiėmiau pinigų pagal karo dalyvio pašalpos čekį ir daviau Nilui aštuoniolika dolerių, kad išsiųstų žmonai; ji laukė jo grįžtant ir sėdėjo be cento. Kas sukosi Luanės galvoje, nežinau. Elas Hinklis, kaip paprastai, tik vilkosi iš paskos. Prieš išvykdami, Aleno būste dar praleidom ne vieną ilgą linksmą dienelę. Jis vaikščiojo tik su chalatu ir rėžė pusiau pašaipias kalbas: „Visai nebandau atimti iš jūsų apmūsijusių džiaugsmelių, bet, manau,

laikas nuspręsti, kas esate ir ką ketinate veikti. – Aleno darbas buvo barškint mašinėle AP*. – Norėčiau žinoti, ką reiškia šis trainiojimasis po namus kiaurą dieną? Ką reiškia visas šis turgus ir ką siūlot daryti? Nilai, kodėl palikai Kerolainą ir vėl susinešei su Luane? – Jokio atsako --- kikenimas. – Luane, kodėl trankaisi po kraštą ir kokie tavo moteriški ketinimai dėl drobulės? – Atsakymas toks pat. – Elai Hinkli, kodėl apleidai jauną žmoną Tusone ir ką čia veiki, sėdėdamas ant didžiulės storos savo subinės? Kur tavo namai? Ką tu dirbi? – Visai nuoširdžiai išmuštas iš vėžių, Elas Hinklis nuleido galvą. – Džekai --- kaip atsitiko, kad pasirinkai tokį slidų kelią ir kaip pasielgei su Polina? – Jis pasitaisė maudymosi chalatą ir atsisėdo veidu į mus. – Rūstybės dienos artėja. Balionas neilgai jus laikys. Svarbiausia, kad pats balionas – abstrakcija. Visi nulėksit kūliais į Vakarų pakrantę ir grįšit klupinėdami atgal, ieškodami savo akmens." Tomis dienomis Alenas nutaisė tokį balso toną, kuris, jo manymu, skambėjo kaip Uolos Balsas; jo sumanymas buvo stulbinti žmones, įsivaizduojančius, kad su jais kalba uola. „Drakoną prismeigėt prie skrybėlės, – baugino jis mus. – Tūnot palėpėj su šikšnosparniais." Beprotystės kupinos jo akys blykčiojo. Nuo „Dakaro depresijos" jis išgyveno siaubingą tarpsnį, kurį vadino „Šventąja depresija", arba „Harlemo depresija", kai vidurvasarį gyveno Harleme ir naktimis nubusdavo vienišas kambaryje, ir girdėdavo „didžiąją mašiną" leidžiantis iš dangaus,

* „Associated Press" (AP) – didžiausia naujienų agentūra pasaulyje.

ir kai su kitais keistuoliais eidavo 125-ąja gatve „po vandeniu“. Tai buvo nuostabių idėjų, nušvietusių jo protą, siautulys. Jis pasisodino Luanę ant kelių ir liepė jai nurimti. O Nilui sakė: „Kodėl negali atsisėst ir atsipalaiduoti. Ko visą laiką šokinėji kaip užsuktas?“ Nilas lakstė aplink, dėjosi cukrų į kavą ir kartojo: „Aha! aha! aha!“ Naktį Elas Hinklis miegojo ant grindų, pasidėjęs pagalvį. Nilas su Luane išstūmė Aleną iš lovos, ir tas sėdėjo virtuvėje, valgė troškintus inkstus ir murmėjo uolos pranašystes. Ateidavau dieną ir viską stebėdavau. Elas Hinklis man pasakė: „Praeitą naktį nukulniavau iki pat Taimso aikštės ir, kai ten atsidūriau, staiga supratau, kad aš šmėkla --- mano paties šmėkla ėjo šaligatviu.“ Pasakojo tai be jokių paaiškinimų, kinkuodamas galva, kad būtų įtaigiau. Po dešimties valandų, kažkokio pašnekesio vidury, Elas staiga pareiškė: „Taip, tai mano šmėkla ėjo šaligatviu.“ Staiga Nilas rimtu veidu palinko prie manęs ir tarė: „Džekai, noriu tavęs kai ko paprašyti --- man tai baisiai svarbu --- tik kaip tu į tai pažiūrėsi --- juk mes bičai, ar ne?“ „Aišku, Nilai.“ Jis vos neišraudo. Galiausiai išklojo: jam norėtųsi, kad pergulėčiau su Luane. Neklausiau kodėl, nes žinojau. Norėjo kažką patikrinti savyje ir pamatyti, kokia Luanė su kitu vyru. Sėdėjome „Roso“ bare Aštuntajame prospekte, kai jis tai pasiūlė; paskui dar valandą vaikščiojom Taimso aikštėje, dairydamiesi Hankio. „Roso“ baras – visų Taimso aikštės ir gretimų gatvių stileiviškų gangsterių užeiga; publika jame kasmet keičiasi. Įžengęs vidun, nepamatysi nė vienos katytės, netgi kabinose, čia tik didžiulė minia

jaunų vyrukų, vilkinčių visais įmanomais šios padermės drabužiais --- nuo raudonų marškinių iki švarkų su petukais, siaurėjančių kelnių ir laikrodžio grandinėlių: tai dar ir kekšaujančiųjų baras, čia renkasi jaunikliai, besisukiojantys naktiniame Aštuntajame prospekte ir uždarbiaujantys iš liūdnų senų pedų. Nilas įžengė į barą, o primerktos jo akys skvarbyte skvarbė kiekvieną veidą. Čia buvo pašėlusių negrų pederastų, niūrių ginkluotų tipų, jūreivių su suomiškais peiliais, liesų, išsisukinėjančių nuo bausmės narkomanų ir atsitiktinis padoriai apsirengęs vidutinio amžiaus detektyvas, vaizduojantis lažybų tarpininką ir besitrinantis iš dalies dėl įdomumo, iš dalies dėl reikalo. Tinkamesnės vietos Nilui išdėstyti prašymą nebūtum radęs. Pačios bjauriausios užmačios išsiperi „Roso“ bare --- jos tiesiog tvyro ore --- kartu prasideda ir beprotiškiausi sekso dalykėliai. Seifų įsilaužėlis ne tik pasiūlys kitam maitos išperai palėpę Keturioliktoje gatvėje, bet ir kartu tratintis. Seksualinį elgesį tyręs Alfredas Kinsis* nemažai laiko praleido „Roso“ bare, klausinėdamas jaunus vaikėzus; buvau ten tą naktį 1945-aisiais, kai atėjo jo asistentas. Hankiui ir Alenui buvo užduodami klausimai. Mudu su Nilu parvažiavom į Jorko gatvę ir radom Luanę lovoj. Šmėkla virtęs Hinklis klaidžiojo po Niujorką. Nilas papasakojo Luanei, ką nusprendėm. Ji atsakė neprieštaraujanti. Aš taip savim nepasitikėjau. Turėjau įrodyti, kad nervai išlai-

* Alfredas Charlesas Kinsey (1894–1956) – amerikiečių zoologas ir biologas, pirmųjų empirinių žmogaus seksualinio elgesio tyrimų autorius.

kys. Toje lovoje buvo miręs mano tėvas --- prieš savaitę atidaviau ją Alenui, ir su Nilu pervežėm ją iš Ailando. Mano tėvas buvo stambus žmogus, todėl lova buvo smarkiai išduobta. Luanė gulėjo griovy, mudu su Nilu – jai iš šalių, įsirėmę į iškilius čiužinio kraštus, nežinodami, ką kalbėti. Tariau: „Velnias, negaliu!“ „Pirmyn, juk pažadėjai!“ – suragino Nilas. „O Luanė? – paklausiau. – Luane, kaip tu?“ „Važiuojam“, – atsakė ji. Apkabino mane, ir aš pabandžiau užmiršt Nilą. Bet suvokdamas, kad jis čia, tamsoje, ir klausosi kiekvieno garso, buvau bejėgis. Bandžiau užsivesti. Tikras siaubas. „Atsipalaiduokim“, – tarė Nilas. „Turbūt man nieko neišeis. Negi negali išsinešdint valandėlei į virtuvę?“ Nilas taip ir padarė. Bet savęs palaužti man nepavyko. Luanė buvo meilutė, šiltutė, pasirengusi; tik baisiai išglebusi. Sušnabždėjau, kad atnaujinsim tai San Franciske, kai viskas susitvarkys. Atrodė, 3 žemės vaikai bando kažką vidury nakties nuspręsti, o prieš juos iškyla sunki praėjusių amžių našta. Bute buvo keistai tylu. Nuėjau, patapšnojau Niliui per petį, liepiau grįžt pas Luanę; o pats atsiguliau ant kušetės. Girdėjau juos pašėlusiai spyruokliuojant ant lovos: nustebęs suvokiau, kad Nilas, sakytum, ryte ją ryja, ir tai jiems buvo įprasta. Tik penkerius metus kalėjime praleidęs vaikinas gali pulti į tokius maniakiškus, beviltiškus kraštutinumus; taip maldauti prie įsčių vartų, tiesiog fiziškai jausdamas gyvenimo palaimos šaltinį; dar gyvas aklai ieškoti kelio grįžti ten, iš kur atėjo, pripildydamas tai gyvo seksualinio įnirčio ir ritmo. Štai kuo baigiasi metų metus trukęs dirginantis porno paveikslėlių

žiūrinėjimas už grotų; spoksojimas į moterų kojas ir krūtis žurnaluose; geležinio kamerų kietumo ir nesamos moters švelnumo lyginimas. Kalėjimas – tai vieta, kur pažadi sau teisę gyventi. Nilas niekada nebuvo matęs motinos veido. Kiekviena nauja mergina, kiekviena nauja žmona, kiekvienas naujas vaikas papildydavo nykų jo skurdą. Kur buvo jo tėvas --- senasis valkata Nilas Kesidis, Kirpėjas, keliaujantis krovininiais traukiniais, dirbantis indų plovėju geležinkelių virtuvių barakuose, klumpantis, griūvantis girtuoklių aklagatviuose naktimis, nusibaigiantis ant anglių sąvartynų, vieną po kito geltonus dantis barstantis Vakarų nutekamuosiuose grioviuose? Nilas turėjo teisę mirti saldžiomis mirtimis iš tobulos meilės savajai Luanei. Luanės tėvas buvo faras L. A., ne kartą bandęs ją tvirkinti. Ji parodė man jo nuotrauką; trumpi ūsiukai, glotnūs plaukai, žiaurus žvilgsnis, blizgantis diržas ir ginklas. Visai nenorėjau kištis į jų reikalus, norėjau tik sekti iš paskos. Auštant grįžo Alenas ir įsinėrė į chalatą. Tomis dienomis visai nemiegojo. „Ech!" – suklykė. Jį iš proto varė visa ta jovalynė: džemas ant grindų, visur suknelės, kelnės, nuorūkos, priskretę indai, atverstos knygos --- čia vyko didysis mūsų forumas. Kiekvieną dieną pasaulis sukosi girgždėdamas, o mes tęsėme šlykščius nakties tyrinėjimus. Luanė vaikščiojo su mėlynėmis po kažkokio barnio su Nilu; jo fizionomija irgi buvo apdraskyta. Atėjo laikas važiuoti. Atidūmėm į mano namus, visa dešimties žmonių gauja, pasiimt mano kelionmaišio ir paskambint į Naująjį Orleaną Bilui Barouzui iš to baro, kur mudu su Nilu pirmąkart šnekėjomės prieš keletą metų, kai

jis atvyko pas mane, norėdamas išmokti rašyti. Už aštuoniolikos šimtų mylių išgirdome tolimą Bilo inkštimą. „Klausykit, bičai, ką man daryt su ta jūsų Helena Hinkl? Jau dvi savaites slapstosi savo kambaryje ir nesišneka nei su Džoana, nei su manim. Ar yra kur nors netoliese tas tipas Elas Hinklis? Po galais, tempkit jį šen ir išvaduokit mane. Ji miega geriausiame mūsų miegamajame ir nebeturi nė cento. Juk čia ne viešbutis." Nuraminom Bilą aliodami ir klykaudami --- čia buvo Nilas, Luanė, Alenas, Hinklis, aš, Džonas Holmsas, jo žmona Mariana, Elas Stringemas ir dar velniaižin kas, visi gėrė alų ir kvykė į ragelį apkvaišintam Barouzui, labiau už viską pasaulyje nekenčiančiam sumaišties. „Ką gi, – tarė jis, – gal bus aiškiau, kai prisikasit iki čia, jei išvis prisikasit." Atsisveikinau su mama, pažadėjau grįžt po dviejų savaičių ir vėl leidausi Kalifornijos link. Visi tikimės kažkokio stebuklo kelio pabaigoje. Kad ir kaip keista, mudu su Nilu jį radom, vieni, kol pasiekėm kelio galą. Jorko prospekte aplink automobilį spietėsi Niujorko vaikigaliai ir mojavo atsisveikindami. Čia buvo Roda; taip pat Geo. Vikstriomas, Les Konorsas ir dar kai kas, didžios ir neprilygstamos Naujųjų metų šventės likučiai. „Tvarka, tvarka", – kartojo Nilas ir tuo pat metu rūpinosi užrakint lagaminą, sudėt viską į vietas, pašluot grindis, vėl viską suruošt kelio tyrumui... lėkimo ir atsiradimo nesvarbu kur tyrumui, taip greitai kaip galima, patiriant tiek jaudulio, kiek įmanoma, ir išzonduojant viską, kas pasitaikys. Išriaumojom --- paskutinę akimirką Roda nusprendė važiuoti su mumis iki Vašingtono ir grįžti autobusu. Įsižiūrėjo Dičkį

Elą ir dabar abu sėdėjo glėbesčiuodamiesi ant užpakalinės sėdynės, o Nilas vėl pralėkė hadsonu per Linkolno tunelį ir mes atsidūrėm Naujajame Džersyje. Kelionės pradžia buvo mistiška ir lietinga. Jau regėjau, kad visa kelionė bus didžiulė miglos sāga. „U-hu-u-u! – klykė Nilas. – Mes važiuojam!“ Jis užsigulė ant vairo ir spaudė; kiekvienam buvo aišku, kad tai jo stichija. Džiūgavom ir įsivaizdavom, kad palikom sumaištį ir beprasmybę, o dabar atliekam vienintelę garbingą laiko paskirtį – lekiam. Na ir lėkėm! Kažkur Naujajame Džersyje praskriejom pro paslaptingus, naktyje blyksinčius užrašus, skelbiančius PIETŪS (strėlė) ir VAKARAI (strėlė), ir pasukom į Pietus. Naujasis Orleanas! Jis liepsnote liepsnojo mūsų smegenyse. Nuo „sušalusio pedų miesto – Niujorko“, kaip jį vadino Nilas, nuo purvinų jo sniegynų tiesiai link Naujojo Orleano žalumų ir upės kvapų ant paplaunamos Amerikos žemumos; tada – į Vakarus, tada kažkur. Luanė, Nilas, aš sėdėjom priekyje ir nuoširdžiai šnekėjomės apie gyvenimo grožį ir džiaugsmą. Staiga Nilas pasidarė švelnus. „Po velnių, klausykit, visi turim pripažinti, kad gyvenime viskas puiku, nėra ko sukti galvos ir iš tikrųjų turim juste pajusti, ką reiškia SUPRASTI, kad mums IŠ TIESŲ nerūpi NIEKAS. Teisingai? – Visi tam pritarėm. – Štai mes lekiam, visi kartu... ką veikėm Niujorke... imkim ir atleiskim. Visų praeityje yra kreivų šleivų dalykėlių. Bet štai viskas liko ten, už mūsų, myliose ir ketinimuose. Dabar traukiam į Naująjį Orleaną zonduot Bilo Barouzo, ar ne liuks, klausykit klausykit, kaip šis tenorininkas užtikrintai skaldo, smegenis sau baigia išpūsti ---- Nilas atsuko radiją taip, kad net

automobilis ėmė drebėti, --- klausykit, ką jis pasakoja, ką jis daro, kad ant jūsų nusileistų tikras atsipalaidavimas ir žinojimas." Visi šokčiojom pagal muzikos ritmą ir pritarėm jam. Kelio tyrumas! Balta linija greitkelio viduryje vyniojosi, priglusdama prie kairės priekinės padangos, tarsi būtų augte suaugusi su mūsų lemtimi. Nilas, šią žiemos naktį vilkįs tik sportiniais marškinėliais, įtraukė raumeningą kaklą ir automobilį it vėją ginė pirmyn. Nespėję apsidairyti jau buvom Filadelfijos prieigose. Juokinga, bet tuo pačiu keliu į Šiaurės Karoliną važiavom trečią kartą – tai buvo virtę mūsų maršrutu. Nesilioviau klausinėjęs savęs, ką pamiršau padaryti, grįžęs į Niujorką; tai vis tolo ir tolo ir vis labiau dilo atmintyje. Paklausiau kitų. Visi bandė spėti, ką buvau pamiršęs. Bergždžiai. Visai kelionei turėjom keturiasdešimt dolerių. Teks gaudyt pakeleivius ir rinkti 25 centų monetas benzinui, kai atsikratysime Rodos. Roda ėmė suokti, kad su mumis nori keliaut į Naująjį Orleaną; puikus sumanymas, prisimenant, kad ten Elo Hinklio laukė žmona. Nilas nieko nesakė; bet buvo tvirtai nutaręs išlaipinti ją Vašingtone. Filadelfijoj išklydom iš 1-ojo kelio ir staiga pasijutom aklai važiuojantys dervuotu keliuku per mišką. „Atsidūrėm motušės Haberd girioj ir dabar važiuojam pasakišku 1-uoju keliu. Žiūrėk... prieky meduolių trobelės..." Visai nesigaudėm, kur esam. Kol kas Nilui ši pasaka patiko; bet pagaliau kelias įsirėmė į pelkę. „Kelio galas?" – ištariau pašaipiai. Nilas apsisuko, ir nuriaumojom atgal į Fil-ą, radom 1-ąjį kelią ir po pusantros valandos privažiavom Baltimorę. Nilas spyrėsi, kad per Baltimorę vairuočiau aš,

nes man reikia pasitreniruoti, kur didelis judėjimas; tai dar buvo nieko, bet jie su Luane vairuojant bučiavosi ir visaip kvailiojo. Tai jau buvo kažkokia beprotybė; radijas staugė visu garsu. Nilas mušė būgno taktą į prietaisų skydelį, kol jį gerokai įlenkė. Vargšas hadsonas --- lėtaeigis laivas į Kiniją --- nukentėjo kaip reikiant. „Čia tai lygis! – klykė Nilas. – Dabar, Luane, klausyk, pupyte, tu žinai, aš kietas ir galiu daryt viską iš karto, mano jėgos beribės... San Franciske turim gyventi kartu... nužiūrėjau tau gerą vietelę... zekų pabėgimo maršruto paskutiniam taške, San Luis Obispe, būsiu pas tave kas vakarą... kas rytą grįšiu pas Kerolainą. Mums pavyks, juk šitaip jau bandėm.“ Luanė viskam pritarė, ketino nurėžt Kerolainai skalpą. Buvo planuota, kad Friske Luanė persimes pas mane, dabar ėmė aiškėti, kad jie nė nemano skirtis, ir aš vienišas su savo subine sėdėsiu kitam žemyno pakrašty. Bet kam sukti galvą, kai prieš tave plyti auksinė žemė, o nuotykiai tyko, laukdami, kol galės nustebinti ir nudžiuginti, kad apskritai esi gyvas ir gali viską pamatyti. Į Vašingtoną įvažiavome auštant. Tą dieną vyko Hario Trumeno inauguracija antrai kadencijai. Įspūdingos karinės pajėgos buvo išrikiuotos palei visą Pensilvanijos prospektą, kuriuo riedėjome savo apdaužyta valtele. Ant apsnigtos žolės matėm B-29 bombonešių, torpedinių katerių, artilerijos, visokių karo reikmenų; paskutinė stovėjo paprasta gelbėjimo valtelė, atrodanti kvailai ir apgailėtinai. Nilas sulėtino greitį, kad į ją pažiūrėtų. Ir susikrimtęs lingavo galvą. „Ką tie žmonės sumanė? Šventieji Amerikos prietrankos... Kažkur čia, mieste, miega Haris... Šaunusis Ha-

ris... Žmogus nuo Misurio, kaip ir aš... Čia turbūt jo valtelė." Staiga pasijutom įkliuvę į eismo ratą, iš kurio nebuvo kaip ištrūkti. Teko važiuot iki galo. Sušukom valio; ten buvo restoranas, o mes mirėm iš alkio. Bet restoranas buvo uždarytas. Vėl turėjom sukt tuo ratu be išvažiavimo, kol pagaliau radom žmonišką greitkelį. Niekad nebuvau matęs tokios nesąmonės; tik Virdžinijoj, už Vašingtono tilto; turi važiuot iki proteguojamo restorano, o jei restoranas uždarytas, tai tavo paties sušiktas reikalas. Bet nieko, radom rankinį vežimėlį. Hinklis žaibiškai prisigrūdo striukės kišenes bandelių; buvo nepataisomas vagišius. Taip, kelionė turėjo būti nereali. Prisikimšom sumokėję pusę už tai, ką ketinom suvalgyti. Sujauktoj Virdžinijos aušroj vargšė Roda, nunarinus galvą, susisupus į paltą, nepageidaujama Kalif., į kryžkelės autobusų stotelę nužingsniavo pėsčia. Daugiau Rodos nebesutikom. Nilas nusikraustė miegot ant užpakalinės sėdynės, prie vairo sėdo Hinklis. Prieš tai perspėjom, kad neužsivestų. Bet nespėjom kaip reikiant užknarkti, o jis, su išdilusiais guoliais, ėmė spausti aštuoniasdešimt mylių per valandą, ir tai dar ne viskas: padarė trigubą lenkimą toje vietoje, kur faras ginčijosi su vairuotoju --- įvažiavo į ketvirtą juostą keturių juostų greitkely ir lėkė ne savo puse. Aišku, staugdamas sirena, faras ėmė mus vytis. Sustabdė automobilį. Liepė važiuoti paskui jį į policijos būstinę. Ten sėdėjo nykus tipas, kuriam Nilas iš karto nepatiko; cypės kvapas nuo jo sklido per mylią. Faras išsiuntė savo bendrus už durų atskirai apklaust Luanės ir manęs. Norėjo sužinot, kiek Luanei metų, bandė pripaišyt prostitučių pervežimą. Bet

Luanė turėjo sutuoktuvių liudijimą. Tada pasivėdėjo į šalį mane ir bandė iškvosti, kas miegojo su Luane. „Jos vyras", – atsakiau lyg niekur nieko. Per daug buvo smalsūs. Kažką rezgė. Tie primityvūs šerlokai tą patį klausimą užduodavo du kartus, tikėjosi, kad susimausim. Aš pasakiau: „Tie vyrukai grįžta į darbą Kalifornijos geležinkelyje, ji – mažesniojo žmona, o aš – jų draugas, man dvi savaitės atostogų universitete." Faras vyptelėjo: „Nejaugi? O čia tikrai tavo piniginė?" Galiausiai nykus tipas skyrė Nilui dvidešimt penkių dolerių baudą. Paaiškinom, kad iš viso turim keturiasdešimt ir su jais reikės nusigaut iki Vakarų pakrantės; farai atrėžė, kad jiems tai nerūpi. Kai Nilas pabandė šiauštis, nykus tipas pagrasino išsiųsiąs į Pensilvaniją ir prikirpsiąs pagal vieną ypatingą kaltinimą. „Kokį kaltinimą?" „Ne tavo reikalas. Tik nesuk dėl to, išminčiau, sau galvos." Teko pakloti keturiasdešimt dolerių. Bet prieš tai Elas Hinklis, prasikaltėlis, pasisiūlė sėsti į kalėjimą. Nilas ėmė pasiūlymą svarstyti. Faras persiuto ir išrėžė: „Jeigu leisi savo bendrininkui sėst į kalėjimą, tučtuojau nugabensiu tave į Pensilvaniją. Girdėjai, ką sakiau?" Viskas susijaukė. Turėjom duoti jiems pinigų; daugiausia iš mano kišenės. Pamatę, iš kur juos traukiu, pagiežingai nužvelgė mane. Norėjom kuo greičiau iš čia dingti. „Dar vienas greičio pažeidimas Virdžinijoje, ir atsisveikinsit su automobiliu", – išlydėdamas pagrasino niekšelis. Nilas išraudo kaip ugnis. Išvažiavom tylėdami. Tai labai panėšėjo į kvietimą vogti – šitaip atimti kelionės pinigus. Žinojo, kad likom be cento, kad ten, kur važiuojam, neturim nei giminių, nei ko pa-

prašyti, kad atsiųstų. Amerikos policija paskelbė psichologinį karą tiems amerikiečiams, kurie nekiša jiems panosėn visokių įspūdį darančių popiergalių ir nebaugina jų. Išsigelbėjimo nėra. Vargšai turi susitaikyt, kad tie užknisantys neurastenikai visą gyvenimą neduos ramybės. Tai karalienės Viktorijos laikų policijos galia; ji spokso pro voratinklėtus langelius ir nori kaišiot nosį į viską pasaulyje, pati gali priveist nusikaltimų, jeigu esami netenkina. Nilas buvo taip persiutęs, kad norėjo grįžt į Virdžiniją ir nušaut farą, kai tik įsigis pistoletą. „Pensilvanija, – nusiviepė jis. – Norėčiau žinoti, ką man prikabintų. Tikriausiai – valkatavimą, atima visus tavo pinigus ir pripaišo valkatavimą. Šitiems tipams viskas lengva ir paprasta. Mėginsi skųstis, nupyškins." Kas mums liko, džiaugtis savimi ir viską pamiršti. Pravažiavus Ričmondą, tas nuotykis pasimiršo, ir viskas buvo gerai. Virdžinijos dykynėse staiga pamatėm keliu pėdinantį žmogų. Nilas sumažino greitį ir sustojo. Atsigręžiau ir pasakiau, kad tai viso labo valkata, tikriausiai be skatiko kišenėje. „Tada paimsim, kad būtų linksmiau!" – nusijuokė Nilas. Pasirodė, jog tai iškvaišęs apskurėlis su akiniais, jis ėjo keliu ir skaitė pornoknygiūkštę popieriniais viršeliais, rastą pakelės griovyje. Įsiropštęs į automobilį, vėl įniko skaityti; buvo neapsakomai apskretęs ir nušašęs. Pasakė, kad jį vadina Herbertu Dajamondu ir kad yra išvaikščiojęs skersai ir išilgai visas JAV, kartais belsdamasis į žydų duris, kartais jas spardydamas ir reikalaudamas pinigų. „Duokit man pinigų maistui. Aš žydas." Pasakė, kad tai puikiai pavyksta ir kad tai priklauso jam. Paklausėm, ką skaito.

Jis nežinojo. Nesivargino dirstelėt į viršelį. Žiūrėjo tik į žodžius, lyg būtų radęs Mozės knygas ten, kur joms ir derėjo būti, Dykynėje. „Matai? Matai? Matai? – užkudakavo Nilas, baksnodamas man į pašonę. – Sakiau, pakaifuosim. Viskas pasauly kaifas!" Nuvežėm Dajamondą iki Roki M-o Šiaurės Karolinoje. Mano sesuo tuo metu jau buvo persikėlusi į Ozono Parką pas mamą. Ir vėl stovėjome čia, ilgoje, nykioje gatvėje, kurios viduriu ėjo geležinkelio bėgiai, o liūdni, niūrūs pietiečiai slampinėjo priešais geležies ir pigių prekių krautuvėles. Dajamondas tarė: „Matau, kad jums, brolyčiai, reikia valiutos kelionei. Palūkėkit, nueisiu ir iškaulysiu keletą dolerių žydų namuose, tada važiuosiu su jumis iki pat Alabamos." Nilas buvo už. Staiga prisiminiau, kad Alanas Temko turi giminių Roki M-e, žydų, juvelyrų. Patariau Dajamondui rasti ir užpulti Temko juvelyrinių dirbinių parduotuvę. Jo akys sužibo. Išrūko kaip patrakęs. Nilas iš laimės netvėrė savame kailyje; nudūmėm pirkti duonos ir sūrio, kad galėtume užkąst automobilyje. Luanė ir Elas laukė mūsų. Roki M-e prakiurksojom dvi valandas, lūkuriuodami Herberto Dajamondo; kažkur mieste jis bandė išviliot pinigų, bet niekur jo nematėm. Saulė ėmė rausti, buvo gan vėlu. Mums toptelėjo, kad Dajamondas nepasirodys. „Kas jam nutiko? Gal pakvietė į svečius Temko giminaičiai, gal dabar sėdi priešais židinį ir pasakoja savo nuotykius su hadsonu važiuojančiais kvanktelėjusiais tipais." Prisiminėm, kaip Temko išspyrė mus tą naktį, kai linksminomės su slaugėmis Denveryje ir kai pamečiau raktus. Raičiojomės automobilyje iš juoko. Dajamondas taip ir neapsireiškė, tad riau-

modami išdūmėm iš Roki M-o --- „Dabar matai, Džekai, Dievas tikrai yra, nes niekaip negalim ištrūkti iš miesto, kad ir ką darytume, ir ar tu atkreipei dėmesį į keistą biblinį jo vardą* ir keistą biblinį personažą, privertusį mus dar kartą čia sustoti, visa tai labai susiję, kaip lietus, kuris grandinėle sujungia visus visame pasaulyje..." Nilas varė ir varė šitokiu stilium; buvo džiugiai susijaudinęs ir įsismarkavęs. Staiga mudu pamatėm, kad visa šalis – tai mums atsiverianti kriauklė; o viduje – perlas, tikras perlas. Riaumodami dūmėm į Pietus. Paėmėm dar vieną tranzuotoją. Liūdnas jaunas vaikėzas pasisakė važiuojąs pas tetą, turinčią bakalėjos krautuvėlę Dane Š. Karolinoje, tuoj už Fajetvilio. „Kai pristatysim tave, ar išpeši iš jos doleriuką?" „Taip! Puiku! Važiuojam!" Per valandą, temstant, buvom Dane. Privažiavom tą vietą, kur, pasak vaikėzo, buvo ta jo tetos krautuvėlė. Mažas liūdnas aklagatvis, pasibaigiantis ties fabriko siena. Krautuvėlę radom, tik nebuvo matyti jokios tetos. Įdomu, ką tas vaikėzas pripliauškė. Pasiteiravom, kur jis galų gale važiuoja; bet pats nežinojo. Visa tai buvo iš koto verčiantis pokštas; kartą, ieškodamas nuotykių ir pasiklydęs šiame užkampyje, jis pamatė krautuvėlę ir ji pirmiausia dingtelėjo jam į pakrikusią karščiuojančią makaulę. Nupirkom jam bandelę su dešrele, bet Nilas pasakė, kad toliau vežti negalės, nes patiems stigs vietos miegoti ir netilps tranzuotojai, nuperkantys šiek tiek

---

* Uolos kalnas (*Rocky Mount*) – aliuzija į Senojo Testamento Išėjimo knygos pasakojimą, kaip Dievas kalbėjo Mozei nuo Sinajaus kalno.

benzino. Buvo liūdna, bet ką darysi. Palikome jį Dane nakčiai leidžiantis. Per šią kelionę tai buvo ne vienintelis vaikėzas, kurio teta turėjo bakalėjos krautuvėlę; dviejų tūkstančių mylių atkarpoje aptikom dar vieną tokį. Nilas, Luanė ir Elas miegojo, o aš vairavau per Pietų Karoliną ir Makoną Džordžijoje. Visai vienas naktyje pasinėriau į savo mintis ir variau automobilį balta šventojo kelio linija. Ką aš darau? Kur vykstu? Greit sužinosiu. Už Makono pasijutau velniškai nusikalęs ir pažadinau Nilą, kad pakeistų mane. Išlipom iš automobilio prasivėdinti ir staiga abu apstulbom iš džiaugsmo, pajutę, kad tamsoje aplink mus kvepia žalia žolė, kad užuodžiam šviežią mėšlą ir šiltus vandenis. „Mes Pietuose! Pabėgom nuo žiemos!“ Blausi brėkštančios dienos šviesa apšvietė žalius ūglius palei kelią. Įkvėpiau pilna krūtine; tamsoje suūkė garvežys, nušvilpė į Mobilį. Ir mes ten važiavom. Nusivilkau marškinius ir jaučiausi be galo laimingas. Už dešimties mylių Nilas privairavo prie degalinės visai užgesusiu varikliu, pastebėjo, kad tarnautojas kietai miega, iššoko, tyliai prisipylė benzino baką, kažką padarė, kad nedzingtelėtų varpelis, ir nuriedėjo slapčia kaip arabas, pripildęs baką už visus penkis dolerius mūsų piligrimystei tęsti. Kitaip niekad nebūtume nusikasę iki Naujojo Orleano ir Bilo Barouzo aptrūnijusio namo Aldžirso pelkyne. Aš užsnūdau, o kai nubudau, griaudė tranki, pašėlusi muzika, skambėjo Nilo ir Luanės balsai, o pro šalį skriejo didžiulė žalia žemė. „Kur mes?“ „Tik ką pravažiavom Floridos kyšulį, vadinasi Flomatonas.“ Florida! Skriejom per pakrantės lygumą ir Mobilį; aukštai priekyje plaukė didžiu-

liai Meksikos įlankos debesys. Ir buvo praėjusios tik penkiolika valandų, kai su visais atsisveikinom purvinuose Šiaurės snieguose. Sustojom prie degalinės, ir Nilas su Luane ėmė dūkti, jodinėti viens kitam ant nugaros aplink cisternas, o Hinklis įėjo į vidų ir per daug nesisaugodamas nukniaukė tris pakelius cigarečių. Kišenėse švilpavo vėjai. Riedėdami į Mobilį ilgu potvynių skalaujamu greitkeliu, nusimetėm žieminius drabužius ir kaifavom nuo pietų šilumos. Štai tada Nilas ir pradėjo pasakoti savo gyvenimo istoriją, ir kai už Mobilio privažiavom kliūtį – susidūrusių mašinų užtvertą sankryžą, – jis ne atsargiai prasmuko pro ją, bet šovė tiesiai per įvažiavimą į degalinę ir nuzvimbė net nejausdamas, kad automobilis visą laiką lekia žemyne įprastu septyniasdešimties mylių greičiu. Už mūsų liko tik išsižiojusios iš nuostabos burnos. Nilas tęsė pasakojimą. „Kaip kažin ką, pradėjau būdamas devynerių, su mergaite, vardu Milė Meifeir, Granto gatvėje už Rodo garažo - - toj pačioj Denverio gatvėj, kur gyveno Alenas. Tuo metu mano tėvas dar šiek tiek kirpėjavo. Prisimenu, kaip teta klykė pro langą: „Ką jūs ten darot už garažo?“ Pupyte Luane, kad būčiau tave tada pažinojęs! Ech! Kokia saldi tu turėjai būti devynerių metukų.“ Jis sukrizeno it pamišėlis, kyštelėjo pirštą jai į burną, aplaižė jį; paskui paėmė jos ranką ir perbraukė sau per kūną. O Luanė sėdėjo ir lyg niekur nieko giedrai šypsojosi. Didysis ilgšis Edis Hinklis visą laiką žiūrėjo pro langą ir kalbėjosi su savim. „Taip, tą naktį aš maniau, kad esu šmėkla Taimso aikštėje.“ Jis taip pat vis spėliojo, ką jam sakys Helena Hinkl Naujajame Orleane. O Nilas tęsė

pasakojimą: „Kartą važiavau krovininiu traukiniu iš Naujosios Meksikos tiesiai į L. A. --- buvau vienuolikos metų, pamečiau tėvą, kai traukinį nuvarė į atsarginį kelią, mes visi tuo metu valkatavom, nuėjau su žmogum, pravarde Dičkis Rudis, o mano tėvas tuo metu gulėjo girtas prekiniam vagone --- traukinys pradėjo riedėti --- mes su Dičkiu Rudžiu nespėjom --- ir savo tėvo po to daug mėnesių nemačiau. Kitu tolimuoju krovininiu nuvažiavau net iki Kalifornijos. Visą kelią, trisdešimt penkias valandas, kybojau viena ranka pasispaudęs kriaukšlę duonos po pažastim, o kita – įsitvėręs stabdžių rankenos. Aš nieko neprasimanau --- čia gryna teisybė. Kai patekau į L. A., taip miriau dėl pieno ir grietinėlės, kad susiradau darbą pas pienininką, išgėriau dvi kvortas riebios grietinėlės ir susivėmiau. „Vargšelis Nilas“, – pasakė Luanė ir pabučiavo jį. Jis išdidžiai žvelgė į priekį. Jis mylėjo Luanę. Staiga pajutom, kad važiuojam palei mėlynus įlankos vandenis, ir tuo pat metu radijas užgrojo pašėlusį dalyką; tai buvo „Chicken Jazz'n Gumbo“ šou laida iš Naujojo Orleano, visi šauniausi džiazo įrašai, negrų muzika, o didžėjus kaip užsuktas kartoja: „Tik nekvaršinkit dėl NIEKO galvos!“ Prieky, ateinančioje naktyje, mes jau džiaugsmingai regėjome Naująjį Orleaną. Nilas virš vairo trynėsi rankas. „Dabar pakaifuosim!“ Temstant įvažiavom į dūzgiančias Naujojo Orleano gatves. „Užuodžiu žmones! – suklykė Nilas, išlindęs pro langą, traukdamas į save gatvės kvapus. – Viešpatie! Koks gyvenimėlis! – Jis aplenkė tramvajų. – Aha! – Jis nėrė į Kanalo gatvės mašinų tirštynę. – Fiuu! – Jis šovė į priekį ir ėmė dairytis į šalis, ieškoda-

mas merginų. – Tik pažiūrėkit į šitą!“ Naujojo Orleano oras buvo toks saldus, kad, rodės, iš viršaus leidžiasi įvairiaspalvėmis švelniomis skarelėmis; ir galima buvo užuosti upę, iš tiesų užuosti žmones ir purvą, ir melasą, ir kiekvieną tropinę išgarą, pajusti visa tai savo uosle, staigiai atitrūkusia nuo sausų Šiaurės žiemos ledų. Mes tiesiog šokinėjom ant sėdynių. „Ir ją išzonduokim! – klykė Nilas, rodydamas pirštu kitą moterį. – Oi, kaip aš myliu, myliu, myliu moteris! Moterys nuostabios! Gyvenu moterimis!“ Jis spjaudė tiesiai pro langą; dejavo, stvarstė sau už galvos. Nuo susijaudinimo ir išsekimo jam per kaktą ritosi didžiuliai prakaito lašai. Šokteléję užvažiavom su automobiliu ant Aldžirso kelto ir pasijutom laivu besikelią per Misisipę. „Dabar reikia visiems išlipt, išzonduot upę ir žmones ir pauostyt pasaulį“, – tarė Nilas, skubiai traukdamasis tamsius akinius, cigaretes ir strykteldamas iš automobilio kaip spyruoklinis kareivėlis. Išsiropštėm paskui jį. Užsikvempę ant turėklų, nužiūrinėjom didžiulius rudus upių motinos vandenis, lyg sugniuždytų sielų srautas srūvančius iš paties Amerikos vidurio --- nešančius Montanos rąstus, Dakotos purvą, Ajovos slėnius ir viską, kas nuskendo prie Tri Forkso, kur paslaptį iš pradžių dengė ledas. Padūmavęs Naujasis Orleanas vis labiau tolo nuo mūsų vienoje pusėje; senas, mieguistas Aldžirsas persimetusiais pakraščiais stuksėjo iš kitos pusės. Karštą popietę dirbo negrai, mėtė anglis į kelto pakuras, šios žioravo taip raudonai, kad net mūsų padangos ėmė skleisti kvapą. Šokinėdamas karštyje laipteliais tai aukštyn, tai žemyn, Nilas zondavo kūrikus. Jis lakstė ir po

denį, ir viršuje, o ant pilvo jam tabalavo murkšlinos, apsmukusios kelnės. Paskui staiga pamačiau jį besiskeryčiojantį ant permetamojo tiltelio. Atrodė, jam tuoj išaugs sparnai, ir jis nuskris. Girdėjau, kaip po visą laivą aidi jo beprotiškas juokas --- „Chi chi chi chi chi!" Luanė buvo su juo. Jis viską perprato akies mirksniu ir grįžo susidaręs išsamų vaizdą, stryktelėjo į automobilį, kai visi dar tūtavo, ketindami pajudėti, prasmuko pro siauriausią tarpą, aplenkė dvi ar tris mašinas, ir po valandėlės mes jau lėkėme per Aldžirsą. „Kur dabar? Kur dabar?" – klykė Nilas. Nusprendėm pirmiausia kiek apsitvarkyti prie degalinės ir sužinoti, kur gyvena Bilas. Mieguistame upės saulėlydyje žaidė vaikiūkščiai; pro šalį žingsniavo katytės spalvotomis skarelėmis, medvilninėmis palaidinukėmis ir plikomis kojomis. Nilas bėginėjo gatve, kad spėtų viską pamatyti. Jis dairėsi aplink, jis linkčiojo, jis kasėsi pilvą. Dičkis Elas sėdėjo automobilyje, užsismaukęs ant akių skrybėlę, ir šypsojo Nilui. Paskui nuvažiavom pas Bilą Barouzą – jis gyveno užmiestyje, prie pat dambos. Namas stovėjo šalia kelio, bėgančio per pelkėtą lauką. Tai buvo sena griuvėsių krūva, supama susmegusių priebučių, su gluosniais kieme; žolė – kone iki juosmens, senos tvoros – sukrypusios, seni klojimai – sudubę. Nesimatė nė gyvos dvasios. Įvažiavom tiesiai į kiemą ir priebutyje išvydom skalbimo vonias. Išlipau iš automobilio ir nuėjau prie durų su tinkleliu. Tarpduryje stovėjo Džoana Adams ir, pridengus akis sulenktu delnu, žiūrėjo į saulę. „Džoana, – tariau. – Čia aš. Čia mes." Ji suprato. „Taip, žinau. Bilo

dabar nėra. Kas ten, ar tik ne gaisras?" Abu pažiūrėjome saulės link. „Turi omeny saulėlydį?" „Aišku, kad ne ---- aš toj pusėj girdėjau sirenas. Ar neįžiūri, kokia nepaprasta pašvaistė?" Tai buvo kažkur Naujojo Orleano pusėje; debesys tikrai atrodė keisti. „Nieko nematau", – pasakiau aš. Džoana niekinamai prunkštelėjo: „Keruakas – toks kaip buvęs." Štai kaip mudu pasisveikinom, nesimatę ketverius metus; anksčiau Džoana gyveno Niujorke su manim ir mano žmona. „O Helena Hinkl čia?" – paklausiau. Džoana vis dar bandė įžiūrėti gaisrą; dabar ji kasdien prarydavo tris tūteles benzedrino. Jos veidas, kažkada pilnas, germaniškas, dailus, dabar pasidarė akmeninis, raudonas, išsekęs. Naujajame Orleane ji įsitaisė poliomielitą ir šiek tiek šlubčiojo. Nilas su gauja nedrąsiai išsiropštė iš automobilio ir po truputį ėmė jaustis kaip namie. Sutikti kankintojo iš savo didingos vienatvės namo gilumoje išėjo Helena Hinkl. Helena buvo graikė iš Fresno. Atrodė išblyškusi ir nusiverkusi. Dičkis Elas pasišiaušė delnu ševeliūrą ir tarė sveika. Ji žiūrėjo tiesiai į jį. „Kur buvai? Kodėl taip su manim pasielgei?" Paskui piktai dėbtelėjo į Nilą; žinojo jėgų pasiskirstymą. Bet Nilas nekreipė į ją dėmesio; dabar tik norėjo valgyti, todėl pasiteiravo Džoanos, ar namie ko nors neatsirastų. Nesusipratimai prasidėjo iškart. Vargšas Bilas grįžo teksasietišku ševiotu ir rado namus užgrobtus maniakų; bet labai šiltai pasisveikino su manim, tokį malonų jau seniai buvau matęs. Jis šį namą Naujajame Orleane nusipirko už pinigus, užsidirbtus auginant medvilnę Rio Grandės slėnyje su senu Harvardo moksladraugiu, kurio tėvas,

iškvaišęs paralitikas, pasimirė ir paliko turto. Pats Bilas kas savaitę iš savo šeimos gaudavo tik 50 dolerių, ne taip jau mažai, bet viską išleisdavo narkotikams... morfijui; žmona jam irgi nemažai atsieidavo, nes per savaitę surydavo benzedrino už dešimt žalių. Visoje šalyje niekas neišleisdavo maistui mažiau už juos; jie beveik nevalgė; taip pat ir vaikai. Jie turėjo du nuostabius vaikus: Džulę – aštuonerių metų ir Vilį – vienerių. Vilis lakstė po kiemą plikut plikutėlis, mažas šviesbruvis vaivorykštės vaikas, kuris vieną gražią dieną tauškės vaikščiodamas Meksiko Sičio gatvėmis su indų nudriskėliais, ir turės savo nuomonę. Bilas, mėgdžiodamas V. K. Fildsą, vadino jį „žvėriūkščiu". Bilas įvažiavo į kiemą, vargais negalais išbogino savo kaulus iš automobilio, vangiai prisiartino – su akiniais, fetrine skrybėle, nudrengtu kostiumu, ilgas, sulinkęs, keistas ir lakoniškas – ir tarė: „Džekai, pagaliau prisikasei, eime į vidų, išmesim taurelę." Kiaurą naktį galima būtų pasakoti apie Bilą Barouzą, bet paminėsiu tik, kad jis buvo mokytojas, ir, kaip kažin ką, turėjo teisę, nes visą gyvenimą pats mokėsi, o mokėsi to, ką vadino gyvenimo faktais, ir mokėsi ne todėl, kad reikia, o todėl, kad jam to norėjosi. Kažkada šis ištįsęs padžiūvėlis išmaišė visą Ameriką, visą Europą ir Š. Afriką vien tam, kad pamatytų, kas ten dedasi; ketvirtajame dešimtmetyje Jugoslavijoje vedė po revoliucijos emigravusią rusų grafienę, gelbėdamas ją nuo nacių; yra išlikusių jo nuotraukų su didžiule Berlyno kokainistų grupe – gauruoti tipai, suvirtę vienas ant kito; yra ir kitokių nuotraukų, kur jis stovi su panama ir žvelgia į Alžyro gatves Maroke.

Tos rusų grafienės jis niekad daugiau nematė. Dar pabuvo žiurkių nuodytoju Čikagoje, baro padavėju Niujorke, teismo tarnautoju Niuarke. Paryžiuje jis sėdėdavo prie stalelių kavinėse ir stebėdavo pro šalį slenkančias gižias prancūzų fizionomijas. Atėnuose pro savo viešbučio langą žiūrėdavo į tuos, kuriuos vadino bjauriausiais pasaulyje žmonėmis. Stambule brovėsi pro minias opijaus rūkytojų ir kilimų prekijų, ieškodamas faktų. Anglijos viešbučiuose skaitė Špenglerį* ir markizą de Sadą**. Čikagoje planavo apiplėšt turkišką pirtį, bet staiga dar užsimanė išgerti, sugaišo kelias minutes ir turėjo baigt šį reikalą su dviem doleriais ir kuo greičiau nešt kudašių. Visa tai darė vien tam, kad įgytų gyvenimo patirties. Jis buvo senamadės europinės mokyklos dykinėtojas, kažkuo primenantis Stefaną Cveigą***, jaunąjį Tomą Maną**** ir Ivaną Karamazovą*****. Dabar naujausias jo lavinimosi kursas buvo narkotikai. Gyveno Naujajame Orleane, slampinėjo gatvėmis su įtartinais tipais ir dažnai trynėsi baruose, skirtuose slaptiems ryšininkams. O štai viena keista Harvardo universiteto laikų istorija, nušviečianti kitą jo gyvenimo pusę: kartą po pietų jis pasikvietė draugus į savo gerai apstatytą butą išgerti kokteilių, staiga iššoko jo numylėtas šeškas ir įkando kažkam į kulkšnį; kadangi visi puolė pro duris, ir

---

* Osvaldas Spengleris (1880–1936) – vokiečių filosofas.

** Donatienas Alphonse'as François de Sade'as (1740–1814) – prancūzų rašytojas.

*** Stefanas Zweigas (1881–1942) – austrų rašytojas.

**** Thomas Mannas (1856–1941) – vokiečių rašytojas.

***** Rusų rašytojo Fiodoro Dostojevskio (1821–1881) romano „Broliai Karamazovai“ (1879-1880) veikėjas.

tikriausiai spiegdami, ir kadangi tuo metu, kaip ir dabar, Bilas pažinojo gyvą velnią pedų, jis pašoko, čiupo šautuvą, pasakė: „Vėl jis užuodė tą pašvinkusią žiurkę“, ir išpleškino sienoje tokią skylę, kad ir penkiasdešimt žiurkių būtų galėjusios išsinešdinti. O ant sienos kabojo paveikslas, vaizduojantis bjaurią griuveną Menkių kyšulyje. Draugai klausdavo: „Kam laikai tą šlykštynę ant sienos?“ Bilas atsakydavo: „Todėl, kad labai šlykšti.“ Panašiai slinko ir visas jo gyvenimas. Kartą, kai Niujorke pasibeldžiau pas jį 60-osios gatvės lūšnyne, jis atidarė duris su katiliuku ant galvos, liemene ant pliko kūno ir dryžuotomis stileiviškomis kelnėmis; rankose laikė puodą, puode buvo kanapių sėklos, jis bandė sutrinti jas, kad paskui galėtų prisikimšti suktinę. Taip pat bandė virinti kodeino sirupą nuo kosulio, kol pasidarys juoda masė --- bet ir čia išėjo šnipštas. Ne vieną valandą praleido su Šekspyru, „Nemirtinguoju Bardu“, ant kelių. Naujajame Orleane daug laiko prasėdėdavo su Majų kodeksais ir net jei šnekėdavosi su kuo nors, knyga visąlaik gulėdavo atversta. Kartą paklausiau: „Kas bus, kai mirsim?“ Ir jis atsakė: „Kai mirsi, tiesiog būsi miręs, ir viskas.“ Jo kambaryje kabojo rinkinys visokiausių grandinių, kurias, sakė, naudojantis su psichoanalitiku; jie darė narkoanalizės eksperimentus ir nustatė, jog Bilas sudarytas iš septynių asmenybių, ir kiekviena jų vis suknistesnė už kitą, o pačiam gale – šėlstantis idiotas, kurį reikia tramdyt grandinėmis. Viršutinė asmenybė buvo anglų lordas, apatinė – tasai idiotas. Kažkur vidury buvo senas negras, stovintis eilėje drauge su visais kitais ir sakantis: „Vieni – niekšai, kiti – ne,

štai ir visa dėlionė.“ Turėjo Bilas dar vieną sentimentalią silpnybę – senąsias dieneles, ypač 1910-uosius, kai vaistinėj be recepto galėjai gaut morfijaus, kai vakarais, tiesiog parimę ant palangių, kinai rūkė opiumą, o šalis buvo laukinė, rėksminga ir laisva, ir laisvės buvo velniškai daug, visokios ir visiems. Labiausiai jis nekentė Vašingtono biurokratijos; antroj vietoj – liberalų; galiausiai – farų. Šnekėjo nesustodamas ir mokė kitus. Džoana sėdėdavo prie jo kojų; taip pat ir aš, ir Nilas, ir Alenas Ginsbergas. Visi mokėmės iš jo. Jis buvo pilkas, neišvaizdus žmogelis, kurio gatvėj niekad nepastebėtum, jei neįsižiūrėtum iš arčiau, o tada pamatytum jo neįtikėtinai jaunatvišką, beprotišką, kaulėtą kaukolę --- tikras Kanzaso pamokslininkas, pilnas egzotiškos, keistos ugnies ir paslapčių. Vienoje jis studijavo mediciną, pažinojo Froidą; studijavo antropologiją, skaitė viską iš eilės; o dabar kibo į svarbiausią savo gyvenimo darbą – daiktų studijas gyvenimo gatvėse ir naktyje. Jis sėdėjo ant kėdės; Džoana įnešė gėrimus – martinio. Langų užuolaidos už jo kėdės visada būdavo užtrauktos, ir dieną, ir naktį; čia buvo jo kampelis. Jam ant kelių gulėjo Majų kodeksai ir pneumatinis šautuvas, iš kurio jis kartais numušdavo benzedrino tūteles palei priešingą sieną. Aš laksčiau ten ir atgal, statinėdamas naujas. Šaudėm visi iš eilės. Ir šnekučiavomės. Bilą domino šios kelionės priežastis. Jis tyrinėjo mūsų veidus, šnarpščiojo nosimi. „Dabar, Nilai, atsisėsk ramiai valandėlę ir paaiškink man, ko sieki, trankydamasis po visą šalį?“ Nilas tik nuraudo ir pasakė: „Nu, juk pats žinai, kaip yra.“ „Džekai, o

tu ko važiuoji į Vakarų pakrantę?" „Aš tik keliOms dienoms, paskui grįšiu į universitetą." „O ko čia tas Elas Hinklis? Kas jis per tipas?" Tuo metu Elas taikėsi su Helena miegamajame; ilgai neužgaišo. Nė vienas nežinojom, ką papasakot Biliui apie Elą Hinklį. Matydamas, kad mes net patys apie save nieko nežinom, jis švystelėjo tris narkotikų tūteles ir pasakė pirmyn, nes jau greit būsianti vakarienė. „Niekas pasaulyje geriau nesužadina apetito. Kartą priešpiečiams siaubingą mėsainį suvalgiau užsikąsdamas marihuana, ir atrodė, kad tai skaniausias dalykas pasaulyje. Aš tik praeitą savaitę grįžau iš Hjustono, buvau pas Kelą sužinot, kaip ten mūsų medvilnė. Miegu vieną rytą motelyje ir staiga mane tiesiog mestte išmeta iš lovos. Kažkoks pusgalvis už sienos tik ką nušovė žmoną. Visi stovi aplink kaip maišu tvoti, o tas sėda į automobilį ir nulekia, palikęs šerifui ant grindų šautuvą. Galiausiai jį sugavo Houmoje mirtinai nusitašiusį. Be ginklo šiame krašte geriau nekišt nosies iš namų." Jis atmetė striukės skverną ir parodė revolverį. Paskui ištraukė stalčių ir parodė visą kitą arsenalą. Niujorke jis kartą laikė pasikišęs po lova lengvąjį automatą. „Dabar turiu šį tą geresnio: vokišką dujinį pistoletą; klasiškas, bet yra tik vienas šovinys. Galėčiau juo nupyškint šimtą žmonių ir dar spėčiau paspruktі. Tik blogai, kad turiu vieną šovinį." „Tikiuosi, manęs nebus arti, kai jį išbandysi", – pasakė Džoana iš virtuvės. „Iš kur TU žinai, kad tai dujinis šovinys?" – sušnarpštė Bilas; jis niekad nekreipdavo dėmesio į netikėtas jos replikas, bet visad girdėdavo jas. Jo santykiai su žmona buvo labai keisti: jie buvo įpratę šnekėtis iki vė-

lumos: daugiausia kalbėdavo Bilas, kaip užsuktas varydavo vienodu nuobodžiu balsu, Džoana bandydavo įsiterpti, bet jai niekad nepasisekdavo; auštant jis nusikaldavo, ir tada jau šnekėdavo Džoana, o Bilas klausydavosi, šnarpšdamas nosimi. Ji iki proto aptemimo mylėjo šį žmogų, bet kažkaip kliedesingai; tai buvo santykiai be jokių apylankų, tik tiesus pašnekesys ir kažkoks labai draugiškas ryšys, kuris mums nė sapnuot nesisapnavo. O įdomus atkarumas ir šaltukas buvo tik savotiška humoro forma, kuria sklido subtiliausios jųdviejų jausmų vibracijos. Meilė jiems buvo viskas; Džoana niekada nesitraukdavo nuo Bilo toliau kaip per dešimt pėdų, ir pro jos ausis neprasprūsdavo nė vienas jo žodis, o jis šnekėdavo labai tyliai. Mes su Nilu vienas kitą perrėkdami reikalavom siautulingos nakties Naujajame Orleane ir norėjom, kad Bilas parodytų, kur kas. Bet jis mus nusodino. „Naujasis Orleanas – baisiai nuobodus miestpalaikis. Įstatymai draudžia eiti į spalvotųjų kvartalus. Baruose – klaiki nuobodybė." Pasakiau: „Bet juk turi būti mieste keletas gerų barų." „Gero baro Amerikoje nėra. Geras baras – tai kažkas, ko mūsų protelis nesiekia. 1910-aisiais į barą vyrai eidavo darbo metu arba po darbo, kad pamatytų vienas kitą, ir viskas, kas ten buvo – tai ilgas baro stalas, variniai turėklai, spjaudyklės, pianistas, keli veidrodžiai, statinės viskio po dešimt centų už stiklelį ir statinės alaus po penkis centus už bokalą. O dabar ten vien chromas, girtos bobos, pedai, pikti barmenai, iškvaršę savininkai, besimalantys prie durų ir drebantys dėl savo odinių krėslų ir policijos; tik begalė spiegimo, kai nereikia,

ir mirtina tyla, kai įeina nepažįstamas." Susiginčijome dėl barų. „Gerai, – tarė jis. – Pasiimsiu jus šį vakarą į Naująjį Orleaną ir pamatysit, ką turėjau galvoje." Ir tyčia nusitempė mus į pačius nykiausius barus. Palikom Džoaną su vaikais; jau buvom pavakarieniavę; ji skaitė Naujojo Orleano „Times-Picayune" įdarbinimo skelbimų skyrių. Paklausiau, ar ieškosi darbo; ji atsakė, kad tai įdomiausios laikraščio skiltys. Ir galėjai ją suprasti --- keista moteris. Bilas važiavo su mumis į miestą ir šnekėjo, šnekėjo. „Šalčiau, Nilai, vis tiek kaip nors ten nuvažiuosim, op-lia, žiūrėk, va ir keltas, nebūtinai turi vežti mus tiesiai į upę." Jis buvo lygiai toks, kaip anksčiau. O Nilas gerokai pagedęs po Teksaso, kaip pats Bilas pripažino. „Man atrodo, kad jis dumia link savo likimo idealo, o tai – priverstinė psichozė, atskiesta psichopatine neatsakomybe ir žiaurumu." Jis pažvelgė į Nilą akies krašteliu. „Jeigu važiuosi į Kaliforniją su tuo psichu, nieko tau neišeis. Kodėl nepasilikus su manim Naujajame Orleane? Pabandysim laimę žirgų lenktynėse Gretnoje, atsipalaiduosim mano kieme. Turiu gerą peilių komplektą ir darausi taikinį. Mieste kartais pasitaiko išsirpusių uogyčių, jeigu tai tave šiuo metu domina." Jis sušnarpštė. Kaip tik buvom ant kelto, ir Nilas iššoko iš automobilio pakybot ant turėklų. Nuėjau paskui jį, o Bilas sėdėjo automobilyje ir be perstojo šnarpštė. Tą naktį virš rudų vandenų tvyrojo slėpininga rūko šmėkla ir plaukė tamsūs sieliai; o kitoje pusėje oranžinėmis liepsnomis gaisravo Naujasis Orleanas, su keliais tamsiais laivais pakraštyje, vaiduokliškomis, rūko apgaubtomis karavelėmis su ispaniš-

kais balkonėliais ir ornamentuotais jutais, o kai priplaukėme arčiau, pamatėm, kad tai senos krovininės geldos iš Švedijos ir Panamos. Naktyje liepsnojo kelto ugnys; tie patys negrai švytravo kastuvais ir dainavo. Didysis Slimas Habardas kartą dirbo Aldžirso kelte denio jūreiviu; prisiminęs jį, pagalvojau apie Džiną iš Misisipės; ir kol nušviesta žvaigždžių upė sruvo iš Amerikos vidurio, aš žinojau, beprotiškai tvirtai žinojau, kad visa, ką iki šiol žinojau, ir visa, ką dar sužinosiu, – tai Vienis. Baisiai keista, bet tą naktį, kai mes su Bilu Barouzu kėlėmės keltu, nusižudė mergina, nušoko nuo denio; nežinau, ar tai nutiko prieš mums atvažiuojant ar po mūsų; perskaitėm kitą rytą laikraščiuose. Mergina buvo iš Ohajo; bet lygiai taip galėjo atplaukti ant rąsto iki Naujojo Orleano ir išgelbėti savo sielą. Išmaišėm su Bilu visus nuobodžiausius barus prancūziškame miesto kvartale ir vidurnaktį grįžom namo. Tą naktį Luanė prisipumpavo visko, ko tik įmanoma: marihuanos, heroino, benzedrino, alkoholio ir net paprašė Bilo suleisti jai morfijaus, bet jis, žinoma, to nepadarė. Ji taip persisunkė chemija, kad atsijungė ir stovėjo su manim verandoje kaip zombis. Nuostabioji Bilo veranda! Ji juosė visą namą. Mėnesienoj, apsuptas gluosnių, namas atrodė lyg kokia senovinė Pietų buveinė, mačiusi ir geresnių dienų. Svetainėj sėdėjo Džoana ir skaitė darbo skelbimus; Bilas vonios kambaryje leidosi narkotikus, susiveržęs ranką senu juodu kaklaraiščiu ir įsikandęs galelį, jis badė savo nelaimingą ranką, kurioj ir taip buvo tūkstančiai skylių; Elas Hinklis su Helena išsikėtojo ant didžiulės šeimininkų lovos. Bilas ir Džoana ja

taip ir nepasinaudojo; Nilas darė narkotikų suktines; o mudu su Luane mėgdžiojom Pietų aristokratus. „Panele Lu, šį vakarą jūs atrodot tokia miela ir žavinga." „Dėkoju jums, Krofordai, malonu girdėti tai, ką jūs sakote." Pakrypusioje verandoje be paliovos buvo varstomos durys, ir mūsų liūdnos Amerikos nakties dramos dalyviai vis kaišiojo galvas, dairydamiesi kitų. Galiausiai vienas nuėjau pasivaikščioti prie upės dambos. Troškau atsisėsti ant purvino kranto ir išzonduot Misisipę; tačiau į ją teko žiūrėti prispaudus nosį prie vielų tvoros. Ko pasieksite, atskirdami žmones nuo jų upių? „Biurokratija!" – sako Bilas; jis sėdi su Kafka ant kelių; virš jo šviečia lempa, jis šnarpščia. Senas jo namas girgžda. O pro šalį juodąja nakties upe plaukia rąstas iš Montanos. „Vien tik biurokratija. Ir profsąjungos. Labiausiai profsąjungos!" Bet vėl pasigirsta nelinksmas juokas. Jis nuaidėjo ir tą rytą, kai anksti nubudau pailsėjęs ir radau Bilą ir Nilą kieme. Nilas vilkėjo seną degalų pilstytojo kombinezoną ir talkino Bilui. Bilas buvo radęs didelį sutrūnijusio medžio gabalą ir įnirtingai lupo replėmis mažas vinutes, kurių buvo prikalinėtas rąstas. Pažvelgiau į vinutes; jų buvo milijonai; visai kaip kirmėlaičių. „Kai ištrauksiu visas vinis, pasidarysiu lentyną ir ji tarnaus man TŪKSTANTĮ METŲ! – pareiškė Bilas, ir kiekvienas jo kaulelis virpėjo iš senatvinio susijaudinimo. – Žinai, Džekai, juk tos lentynos, kurias dabar gamina, jau po šešių mėnesių sulinksta ir ima girgždėti nuo menkiausio nieko arba tiesiog sulūžta, taip pat su namais, taip pat su drabužiais. Tie šunsnukiai išrado plastmasę, iš kurios pastatyti namai

stovėtų AMŽINAI. Ir padangas. Kasmet dėl tų suknistų padangų žūsta milijonai amerikiečių, jos įkaista ant plento ir sprogsta. Jie galėtų gaminti padangas, kurios niekad nesprogtų. Taip pat ir su dantų milteliais. Yra išrasta kažkokia guma, kurią nuo visų slepia, nes jeigu jos pakramtytum būdamas vaikas, iki gyvos galvos tau neprakiurtų nė vienas dantis. Taip pat ir su drabužiais. Galėtų gaminti nesudėvimus drabužius. Bet jiems geriau gaminti prastas prekes, kad visi turėtų lieti prakaitą, žymėti atėjimo ir išėjimo į darbą laiką, burtis į nykias sąjungas ir kapanotis kaip kas išmano, kai Maskvoje ir Vašingtone grobiama abiem rankom. – Jis pakėlė tą didžiulį sutrešusio medžio gabalą. – Iš jo išeis puiki lentyna, ar ne?“ Buvo ankstus rytas, Bilas kunkuliuote kunkuliavo. Žmogėnas tiek prisipumpuodavo visokiausio mėšlo į save, kad didžiąją dienos dalį tik leipėdavo kėdėje, per patį vidurdienį degindamas virš galvos lempą. Bet iš ryto būdavo nuostabus. Ėmėm svaidyti peilius į taikinį. Jis pasakė, kad Tunise matė arabą, žmogui į akį galintį pataikyti iš keturiasdešimties pėdų. Tai jam priminė istoriją su teta, kuri trisdešimtaisiais metais išsirengė į Kasbą. „Ji buvo su grupe turistų, kurią vedė gidas. Ant mažojo piršto mūvėjo žiedą su deimantu. Ji atsirėmė į sieną šiek tiek pailsėti, prišoko arabas ir nurėžė žiedą kartu su pirštu greičiau, negu vargšelė spėjo prasižioti. Staiga ji pajuto neturinti mažojo piršto. Chi chi chi chi chi!“ Juokdamasis jis suspausdavo lūpas taip, kad juokas eitų iš pačios pilvo gilumos, susiriesdavo dvilinkas ir parpuldavo ant kelių. Juokėsi ilgai. „Ei, Džoana! – sušuko džiūgaudamas. – Aš

tik ką pasakojau Nilui ir Džekui apie savo tetą Kasboje." „Girdėjau", – atsakė ji, o malonus šiltas Meksikos įlankos rytas sruvo pro virtuvės duris. Virš galvos plaukė didžiuliai, nuostabūs debesys, slėnių debesys, verčiantys pajusti beribį šventos sukriošusios Amerikos didumą – iš lūpų į lūpas, ir nuo galelio iki galelio. Pirmyn. Bilas buvo kupinas jėgų ir syvų. „Klausyk, ar aš tau pasakojau apie Kelo tėvą? Juokingiausias seniokas pasaulyje. Buvo pusiau paralyžiuotas, o paralyžius suėda visą priekinę smegenų dalį, ir tada nesi atsakingas už nieką, kas tau užplaukia. Teksase jis turėjo namus, ir dailidės dvidešimt keturias valandas per parą ręsdavo jam naujus fligelius. O jis, būdavo, pašoka vidury nakties ir sako: „Nenoriu to prakeikto fligelio, perkelkit jį ten." Dailidėms tenka viską išardyti ir pradėti iš naujo. Rytą jau matai juos stuksint prie naujo fligelio. Paskui seniui tai įgrysta ir jis sako: „Po velnių, noriu važiuoti į Meną!" Sėda į automobilį ir varo šimto mylių per valandą greičiu --- jam iš paskos šimtus mylių skrieja vištų plunksnų sūkuriai. Jis sustabdo savo automobilį kokio nors Teksaso miesto vidury vien tam, kad išliptų ir nusipirktų viskio. Įstrigusios mašinos tūtuoja aplinkui, o jis išpuola iš parduotuvės ir klykia: „Baikit sitą plakeiktą tliuksmą, nieksų gauja!" Jis šveplavo; jei esi paralyžiuotas, būtinai meluoji, tai yra švepluoji. Vieną naktį atlėkė į mano namus Sent Luise, patūtavo po langais ir pasakė: „Lipk lauk, vaziuosim į Teksasą aplankyt Kelo." Jis važiavo iš Meino. Gyrėsi, kad Long Ailande pirko namą, iš kurio buvo matyti žydų kapinės, nes jam patiko žiūrėti į tokią gausybę negyvų žydų. O, jis

buvo siaubingas! Istorijas apie jį galėčiau pasakoti visą dieną. Klausykit, ar ne puiki dienelė?" Tikrai. Nuo dambos pukšnojo švelnus vėjelis; vien dėl jo vertėjo keliauti. Nuskubėjom su Bilu vidun išmatuoti sienos būsimai lentynai. Jis parodė paties sukaltą valgomąjį stalą. Iš šešių colių storio medžio. „Šitas stalas stovės tūkstantį metų!" – pasakė Bilas, it pamišėlis atsukdamas į mus pailgą kaulėtą veidą. Padaužė stalą kumščiais. Vakarais sėdėdavo prie to stalo, knaisiodamas maistą ir mėtydamas kauliukus katėms. Pas jį gyveno septynios katės. „Myliu kates. Ypač tas, kurios smarkiai kniaukia, kai laikau iškėlęs virš vonios." Būtinai norėjo tai mums parodyti, bet kažkas buvo užsidaręs vonios kambaryje. „Tiek to, – pasakė Bilas, – dabar neišeina. Klausykit, ot buvau pradėjęs karą su kaimynais." Jis papasakojo apie kaimynus; tai buvo didelė gauja su įžūliais vaikiūkščiais, per apgriuvusią tvorą mėtančiais akmenis į Džulę ir Vilį, o kartais ir į Bilą. Šis liepė jiems liautis; tada išbėgo toks senis ir ėmė klykaut kažką portugališkai. Bilas užėjo į namus ir grįžo su šautuvu. Mes šlaistėmės po kiemą, nežinodami, ką veikti. Ten buvo didžiulė tvora, kurią Bilas tvėrė, kad atsiskirtų nuo nekenčiamų kaimynų: tik ji niekad nebuvo baigta, nes užduotis pasirodė per sunki. Bilas pasiūbavo ją, norėdamas parodyti jos tvirtumą. Staiga pasijuto pavargęs, aptyko, įėjo į vidų ir dingo vonios kambaryje susileisti rytinės, o gal priešpietinės dozės. Išėjo blizgančiomis akimis, aprimęs ir klestelėjo po uždegta lempa. Pro užtrauktas užuolaidas smelkėsi menkutis saulės spindulėlis. „Klausykit, vaikinai, kodėl jums

neišbandžius mano orgoninio akumuliatoriaus kambaryje į gatvės pusę? Jis įlies į senus jūsų kaulus šiek tiek syvų. Pavyzdžiui, aš, išėjęs iš jo, visada pašoku ir devyniasdešimties mylių greičiu dumiu į artimiausią viešnamį – ha ha ha ha!" Tai buvo jo „juoko" juokas --- kai iš tikrųjų nesijuokdavo. „Klausyk, Džekai, gal važiuojam po pietų ir pabandom laimę statydami už žirgus lažybų tarpininkų užeigoje Gretnoje?" Jis buvo neprilygstamas. Po priešpiečių su šautuvu ant kelių užsnūdo kėdėje, o mažasis Vilis miegojo apkabinęs jam kaklą. Nuostabus vaizdas, tėvas su sūnum, tėvas, kuris niekad nebūtų pradėjęs sūnaus, jeigu būtų buvę ką veikti arba apie ką kalbėtis. Krūptelėjęs jis nubudo ir įsmeigė į mane akis. Praėjo gal minutė, kol atpažino. „Džekai, ko trenkiesi į Vakarus?" – paklausė ir akimirksniu užmigo. Po pietų patraukėm į Gretną, tik Bilas ir aš. Važiavom jo senuoju ševiotu. Nilo hadsonas buvo žemas ir žvilgantis; Bilo ševiotas – aukštas ir tarškantis. Visai kaip 1910-ieji. Lažybų tarpininkų užeiga buvo netoli uosto, dideliam odos ir chromo bare, kitam gale atsiveriančiam į milžinišką salę, kur ant sienų būdavo iškabinami numeriai ir už žirgus statomos sumos. Aplink slankiojo luizianietiškos išvaizdos tipai su lenktynių blankais. Mudu su Bilu išgėrėm alaus, ir Bilas lyg niekur nieko priėjo prie vieno automato ir įmetė pusdolerį. Skaitikliai sudžerkšėjo „Bankas" --- „Bankas" --- „Bankas", bet paskutinis „Bankas", kiek pakybojęs, atšoko atgal į „Vyšnią". Vos neišlošė šimto žalių, o gal daugiau. „Velniava! – suklykė Bilas. – Jie tyčia juos taip sureguliuoja! Aiškiai buvo matyti. Jau turėjau banką,

o tas velnias atšoko. Bet ką tu padarysi!" Išstudijavom lenktynių blanką. Jau daug metų nebuvau statęs už žirgus ir buvo įdomu matyti visokius naujus vardus. Vienas žirgas buvo vardu Tėtušis, ir ištiktas akimirkos transo prisiminiau tėvą, su kuriuo statydavau už žirgus. Jau norėjau sakyt apie tai Biliui, bet jis tarė: „Aš manau pabandyt štai šitą – Juodąjį Korsarą." Pagaliau ištariau: „Tėtušis priminė man tėvą." Jis mąstė tik kokią sekundę, įsmeigęs į mane hipnotizuojantį giedrų mėlynų akių žvilgsnį, ir aš nežinojau, nei kas jo galvoje, nei apskritai kur jis yra. Paskui nuėjo ir pastatė už Juodąjį Korsarą. Tėtušis laimėjo – 50 prieš 1. „Po velnių! – nusikeikė Bilas. – Reikėjo būt protingesniam, juk kartą esu pasimokęs. Nejaugi mes niekad nieko neišmoksim?" „Apie ką tu kalbi?" „Apie Tėtušį. Tau pasirodė regėjimas, supranti, REGĖJIMAS. Tik paskutiniai kvailiai nekreipia dėmesio į regėjimus. Iš kur žinai, kad tavo tėvas, užkietėjęs lošikas, nepabandė žaibiškai pranešt tau, kad Tėtušis laimės šitą rungtį. Vardas sukėlė tau kažkokį jausmą. Štai apie ką mąsčiau, kai apie tai paminėjai. Mano pusbrolis Misuryje kartą pastatė už žirgą, kurio vardas jam priminė motiną, žinoma, laimėjo ir susišlavė krūvą šlamančiųjų. Tas pats įvyko ir šiandien. – Jis palingavo galvą. – A-a, važiuojam. Šiandien paskutinį kartą stačiau su tavim už žirgus, visi tie regėjimai mane blaško." Automobilyje, kai važiavom atgal į seną jo namą, Bilas pasakė: „Žmonija kada nors suvoks, kad mes palaikom nuolatinį ryšį su mirusiaisiais ir anuo pasauliu, kad ir koks jis būtų. Jau dabar galėtume išpranašaut, jeigu tik sutelktume pakankamai proto valios,

kas atsitiks per ateinančius šimtą metų, ir galėtume imtis žygių, kad išvengtume visokių katastrofų. Kai žmogus miršta, įvyksta smegenų pakitimai, apie kuriuos šiandien dar nieko nežinome, bet kurie mokslininkams paaiškės, jeigu jie supras užuominą. Dabar tiems šunsnukiams rūpi viena – ar pavyks išsprogdinti pasaulį." Papasakojom apie tai Džoanai. Ji tik prunkštelėjo: „Mano manymu, skamba kvailai." Ir toliau švaistėsi su šluota po virtuvę. Bilas nuėjo į vonią susileist popietinės dozės. Išėję iš kiemo, Nilas ir Elas Hinklis tiesiai ant kelio žaidė krepšinį su Džulės sviedinuku, mėtė jį į kibirėlį, prikaltą prie lempos stulpo. Prisidėjau prie jų. Paskui perėjom prie lengvosios atletikos žygdarbių. Nilas mane tiesiog iš koto išvertė. Man ir Elui maždaug juosmens aukštyje liepė laikyti geležinį virbalą ir, suglaudęs kulnus, peršoko per jį kaip kamštis. „Kelkit aukščiau." Palengva kėlėm iki krūtinės. Laisvai įveikdavo aukštį. Paskui pabandė šokti įsibėgėjęs ir nušoko 20, o gal ir daugiau pėdų. Tada bėgau su juo lenkčių kelyje. Šimtą metrų įveikiau per 10:3. Jis pro mane prašvilpė kaip uraganas. Bėgančiam man prieš akis iškilo beprotiškas regėjimas: štai šitaip Nilas lekia per gyvenimą --- kaulėtas veidas atkištas į priekį, rankos švytruoja, kakta rasoja, kojos šmėžuoja kaip Graučo Markso, jis šaukia: „Taip! Taip, biče, tu tikrai gali!" Juk niekam iš mūsų jo nepavyt, ir tai tiesa. Paskui iš namų atėjo Bilas, nešinas pora peilių, ir pradėjo rodyti, kaip tamsioje gatvelėje nuginkluoti užpuoliką. Aš savo ruožtu parodžiau puikų triuką, kaip imtynėse griūti prieš savo priešininką, suspausti jį kulkšnimis, ir, stvėrus už riešų Nelsono

būdu, parversti ant žemės. Bilas pritarė, jog tai užtikrintas būdas. Dar parodė kai ką iš džiu džitsu. Mažoji Džulė pašaukė mamą į verandą ir pasakė: „Žiūrėk, kokie kvaili dėdės!" Jai buvo aštuoneri. Ji buvo toks dailus, įžūlus, mažas padarėlis, kad Nilas negalėjo atplėšt nuo jos akių. „U-uch, palaukit, kol ji užaugs! Įsivaizduojat, kaip ji tom savo akutėm šienauja visą Kanalo gatvę! Och! Ach!" Ir pro dantis įtraukdavo oro. Praleidom beprotišką dieną Naujojo Orleano centre, vaikštinėjom su Hinkliais. Nilas tą dieną visai iškvaišo. Depe pamatęs krovininius traukinius, užsimanė man parodyti viską iš karto. „Tu jau būsi iešmininkas, man nespėjus visko išaiškinti." Jis, aš ir Elas Hinklis perbėgom bėgius ir įšokom į krovininį traukinį kiekvienas kitoje vietoje; Luanė ir Helena liko laukt automobilyje. Nuvažiavom traukiniu pusę mylios iki prieplaukos, mojuodami iešmininkams ir kūrikams. Jie parodė man, kaip reikia iššokti iš važiuojančio traukinio; pirma nuleist vieną koją ir, stipriai kita atsispyrus, šokti į priekį. Parodė šaldomuosius vagonus – „ledaines", jose gera važiuoti žiemos naktį. „Prisimeni, ką pasakojau tau apie kelionę iš Naujosios Meksikos į L. A.? – sušuko Nilas. – Va kaip kybojau." Pas merginas grįžom po valandos, ir jos, aišku, buvo kaip furijos. Elas ir Helena nusprendė išsinuomoti butą Naujajame Orleane ir čia įsidarbinti. Bilas neprieštaravo, nes jį mirtinai užkniso mūsų šutvė. Juk iš tiesų kvietė atvažiuot tik mane vieną. Kambaryje į gatvės pusę, kur miegojo Nilas ir Luanė, ant grindų buvo pilna džemo ir kavos dėmių, mėtėsi begalė tuščių benzedrino tūtelių; o tai buvo Bilo darbo kambarys, ir jis negalėjo

baigt kalti lentynų. Vargšė Džoana kone iš proto išsikraustė nuo amžinų Nilo strikinėjimų ir bėginėjimų. Laukėm, kol man ateis kitas kareivio pašalpos čekis; jį man turėjo persiųsti mama. O tada visi trys, Nilas, Luanė ir aš, ištrūktume iš čia. Kai atkeliavo pinigai, pajutau, kad visai nenoriu taip staigiai palikt nuostabių Bilo namų, bet Nilas jau virte virė ir buvo pasirengęs lėkti toliau. Liūdną raudono prietėmio metą mes pagaliau sėdėjom automobilyje, o Džoana, Džulė, mažasis Vilis, Bilas, Elas ir Helena stovėjo aukštoje žolėje ir šypsojosi. Tai buvo atsisveikinimas. Paskutinę akimirką tarp Nilo ir Bilo įvyko nesusipratimas dėl pinigų; Nilas norėjo jų pasiskolinti; Bilas pasakė, jog apie tai negali būti nė kalbos. To jausmo šaknys siekė Teksaso laikus. Akių muilintojas Nilas pamažėle žmonėms įsipykdavo. Bet jis tik krizeno kaip maniakas, jam norėjosi spjaut į viską; krapštė sau prarėžą, kaišiojo pirštą Luanei už suknelės, skaniai pliaukšėjo jai per kelį, leido iš burnos burbulus ir kalbėjo: „Pupyte, tu žinai ir aš žinau, kad tarp mūsų pagaliau viskas tiesiai šviesiai iki pat galutinio abstraktaus apibrėžimo, šnekant metafizikos arba kitokiais, kokius tu tik norėsi patikslinti, maloniai įpiršti arba išklausyti, terminais“ --- ir taip toliau, ir mes nušvilpėm, vėl lėkėm Kalifornijos link. Koks apima jausmas, kai tolsti nuo žmonių, ir jie vis mažėja, mažėja, kol jų taškeliai išsklinda tavo akyse? --- tai per didelis pasaulis iškyla savo dangaus skliautu virš mūsų, tai atsisveikinimas. Ir mes palinkstam į priekį, pasitikdami naują beprotybę po dangumis. Patyrėm visokių vargų, kol pasiekėm Friską, o atsidūręs ten, pakliuvau

į bėdą ir turėjau „klibinkščiuot į Rytus“, kaip pranašavo Alenas, bet negi tai kam nors rūpi, nerūpėjo ir man. Riedėjom per seną sušutusį Aldžirso orą, paskui atgal į keltą, vėl prie purvinų, sukrypusių senų laivų kitoj upės pusėj, vėl į Kanalo gatvę; o tada per purpurinę prieblandą dvijuosčiu greitkeliu į Baton Ružą; ten pasukom į Vakarus, perkirtom Misisipę ties Port Alenu, o perzvimbti Luizianos valstiją teprireikė trijų valandų. Port Alenas --- Vargšas Alenas --- kur visa upė vos įžvelgiamoje miglotoje tamsumoje kvepia lietumi ir rožėmis, kur mes išsukom iš viaduko rato ir geltonoje priešrūkinių žibintų šviesoje staiga po tiltu vėl pamatėm didžiulį juodą kūną ir vėl perkirtom amžinybę. Kas yra Misisipė? --- lietingą naktį plaunamas žemės luitas, švelnus pliukšėjimas nuo pažulnių Misurio krantų, ištirpimas, potvynis, plūstantis amžinąja vaga, duoklė rudoms putoms, kelionė pro begalinius slėnius, medžius ir dambas, vis žemyn ir žemyn pro Memfį, Grinvilį, Judorą, Viksbergą, Načezą, Port Aleną ir Orleaną, ir Deltos uostus, pro Potešą, Venisą ir Didžiąją Nakties Įlanką, už ribos. O Meksikos įlankoje naktį šiltai šviečia žvaigždės. Iš švelnių ir griaustinio pilnų Karibų ateina elektra, o iš Uolinių kalnų, kur išpranašaujama lietaus ir upių lemtis, atūžia sūkuriai, ir lietaus lašelis, nukritęs Dakotoje, surinkęs purvą ir rožes, prisikėlęs iš jūros, skrenda atgal, vėl pražysta banguojančiose Misisipės vagos vingiuose ir vėl gyvena. Taip ir mes, amerikiečiai, visi kartu kaip lietus krypstam į Visuotinę Bendrumo Upę, įtekančią į jūrą ir ištekančią iš jos, tik nežinom kur. Nustatęs radiją detektyvų banga,

pažvelgiau pro langą ir pamačiau skelbimą: NAUDOKIT KUPERIO DAŽUS ir tariau: „Gerai, taip ir padarysiu“, o mes riedėjom per Luizianos lygumų naktį, einančią su mumis gūžynių --- pro Lotelą, Junisą, Kinderį ir De Kvinsį, rachitiškus Vakarų miestukus, kurie, artėjant prie Sabino upės, vis labiau panėšėjo į pelkynų atšakas. Senajame Opelusase, kol Nilas rūpinosi benzinu ir tepalais, užėjau į bakalėjos krautuvėlę nusipirkti duonos ir sūrio. Paprasčiausia lūšnelė ir tiek, girdėjau, kaip kitam kambary vakarieniauja šeima. Palaukiau valandėlę, jie šnekėjosi kaip šnekėję. Čiupau duonos, stvėriau sūrio ir nėriau pro duris. Mums buvo likę pasiutusiai mažai pinigų iki Frisko. O Nilas degalinėj nugriebė kartoninę dėžutę cigarečių, ir kelionei buvome apsirūpinę --- benzinu, tepalais, cigaretėm ir maistu. Nilas varė automobilį keliu tiesiai pirmyn. Kažkur netoli Starkso aukštai danguje pamatėm didžiulę raudoną pašvaistę; vos spėjom pasvarstyti, kas tai galėtų būti, o jau po valandėlės lėkėm pro ją. Už medžių liepsnojo gaisras; greitkelyje stovėjo daugybė mašinų. Gal ten buvo kepama žuvis, bet, kita vertus, galėjo būti bet kas. Netoli Djuisvilio vietovė pasidarė neįprasta ir tamsi. Staiga atsidūrėm vidur pelkynų. „Įsivaizduok, kad šiuose liūgynuose aptinkam džiazo barą, o ten juodi kaip velniai tipai brązgina gitaras, dainuoja bliuzus, geria gyvačių sultis ir rodo mums ranka ženklą.“ „Aha!“ Aplink dėjosi paslaptingi dalykai. Automobilis švilpė purvinu, virš pelkių supiltu keliu nuožulniais šlaitais ir vynuogienojais apaugusiais grioviais. Pralėkėm pro kažkokį vaiduoklį; tai buvo negras baltais marškiniais, jis ėjo keliu iškė-

lęs rankas į juodą dangaus skliautą. Gal meldėsi, gal keršto šaukėsi? Prašvilpėm pro pat jį; dirstelėjau pro galinį langą ir pamačiau baltas jo akis. „Fu-u! – atsiduso Nilas. – Atsargiau! Šiose vietose geriau nesustoti.“ Bet netikėtai įstrigom vienoje kryžkelėje ir vis tiek sustojom. Nilas išjungė žibintus. Mus supo didžiuliai miškai su lianom apsiraizgiusiais medžiais, ir kone girdėjom, kaip juose šliaužioja milijonai gyvačių. Spingsojo tik raudona lempelė hadsono prietaisų skyde. Luanė inkštė iš baimės. Pradėjom maniakiškai juoktis, kad dar labiau ją įbaugintume. Mums irgi virpėjo kinkos. Norėjom kuo greičiau ištrūkt iš tos gyvačių irštvos, tos po kojom smengančios tamsos klampynės ir vėl išlėkt į pažįstamą Amerikos žemę, gyvulių augintojų miestelius. Ore tvyrojo naftos ir pūvančio vandens tvaikas. Tai buvo nakties rankraštis, kurio perskaityt mes neįstengėm. Ūktelėjo pelėda. Aklai pasukom kažkokiu purvinu keliu ir neilgai trukus pervažiavom seną piktą Sabinos upę, iš kurios ir radosi visi šie pelkynai. Apstulbę žvelgėm į milžiniškas šviesų konstrukcijas priešaky. „Teksasas! Tai Teksasas! Bomonto naftos miestas!“ Kaip miestai nafta prakvipusiam ore stūksojo didžiulės naftos cisternos ir valyklos. „Gerai, kad išsikapstėm, – tarė Luanė. – Gal vėl įsijunkim detektyvų programą.“ Lėkėm per Bomontą, per Triničio upę Libertyje, tiesiai į Hjustoną. Dabar Nilas ėmė pasakoti apie savo 1947-ųjų hjustoniškas dieneles. „Hankis! Tas kvanktelėjęs Hankis! Ieškau jo visur, kur tik nusitrenkiu, bet niekaip negaliu rasti. Taip gaišindavo mus čia, Teksase. Mes su Bilu važiuojam, būdavo, maisto, o jis kažkur dingsta. Tekdavo lakstyt po

viso miesto narkomanų landynes ir ieškot jo. — Mes jau važiavom Hjustono priemiesčiu. — Dažniausiai ieškodavom šiose juodžių landynėse. Brolyti, jis susinešdavo su kiekvienu iškvaišusiu tipu, kokį tik rasdavo. Vieną vakarą pametėm jį ir išsinuomojom kambarį nakvynės namuose. Turėjom dar nuvežti ledų Džoanai, nes jos maistas baigė sušvinkti. Tik po dviejų dienų radom Hankį. Mane ir patį kažkas apsėdo --- krausčiau apsipirkinėjančių moterų kišenes giedros dienos aky, miesto viduryje, prekybos centre, --- jam pasakojant, mes žaibu skriejom per tuščią naktį --- ir aptikau tokią nerealią kvaišą, kuri tiesiog šlaistėsi gatvėmis, bandydama nušvilpt apelsiną. Ji buvo iš Vajomingo. Parsivedžiau į savo kambarį. Bilas buvo visai nusitašęs. Alenas rašė eiles. Hankis apsireiškė tik vidurnaktį, atidardėjo džipu. Radom jį knarkiantį ant galinės sėdynės; nubudęs pasakė, kad prarijo gal penkias piliules migdomųjų. „Vyruti, jei tik mano atmintis tarnautų taip kaip protas, aš tau papasakočiau viską, ką darėm, — su menkiausiom smulkmenom --- Ach, bet mes pažinom laiką. Visi ir viskas patys savim pasirūpina. Galėčiau užsimerkt, ir šitas senas automobilis važiuotų toliau pats.“ Staiga tuščiomis Hjustono gatvėmis ketvirtą valandą ryto riaumojančiu motociklu pralėkė vaikėzas, visas nubertas blizgančiom sagom, išpuoštas šalmo antveidžiu, akiniais, ankšta juoda striuke, tikras Teksaso nakties poetas, o jam į nugarą, lyg indėnų vaikas, buvo įsikibus mergiūkštė, plaukai plaikstėsi, ir jie lėkė dainuodami: „Hjustonas, Ostinas, Fort Vertas, Dalasas - - o kartais Kanzas Sitis --- o kartais Senasis Antonas, a-cha-a-a!“ Virtę taškeliu,

dingo iš akių. „Ei! Zonduojam tą klasišką mažytę jam ant diržo! Aha! – Nilas pabandė juos pavyt. – Ar ne puiku būtų susimest krūvon ir be jokio šakojimosi pašėlti su visokiais mielais, šauniais, sukalbamais žmonėmis... Ach, bet mes pažinom laiką.“ Jis nusilenkė šiai minčiai ir paspaudė greičio pedalą. Bet už Hjustono, kad ir kokios gausios buvo jo gyvybinės atsargos, jis išsikvėpė, ir aš jį pakeičiau. Vos paliečiau vairą, ėmė pilti lietus. Dabar lėkėm didžiąja Teksaso lyguma, ir, kaip sakė Nilas: „Varyk nevaręs, bet rytoj naktį vis vien būsi Teksase.“ Lietaus čiurkšlės čaižė it botagai. Važiavau pro sumautą gyvulių augintojų miestuką, per jo purviną Didžiąją gatvę ir įstrigau aklagatvyje. „Ei, ką dabar daryti?“ Aniedu miegojo. Apsisukau ir nušliaužiau per miestą. Aplink nė gyvos dvasios, nė žiburėlio. Staiga mano žibintų šviesoj išniro raitelis su lietpalčiu. Tai buvo šerifas su didžiule kaubojiška skrybėle plačiais, nuo lietaus subliuškusiais kraštais. „Kur čia kelias į Ostiną?“ Jis mandagiai paaiškino, ir aš nuvažiavau. Už miesto tiesiai į mane pro pliaupiantį lietų plykstelėjo du žibintai. Oi, pamaniau, važiuoju ne ta kelio puse; daviaus į dešinę ir, pajutęs, kad riedu per purvą, vėl suktelėjau į kelią. Šviesos tebespigino į akis. Paskutinę akimirką suvokiau, kad ne savo puse važiuoja kitas vairuotojas. Sumažinau greitį iki trisdešimties ir pasukau į purvyną; dėkui Dievui, kad ten buvo lygu, jokio griovio. Pliaupiant liūčiai taisykles pažeidęs automobilis pavažiavo kiek atgal. Keturi niūrūs laukų darbininkai, iš dienos vargų ištrūkę į gėrynių ir peštynių lankas, visi baltais marškiniais ir rudomis purvinomis

rankomis, sėdėjo ir bukai dėbsojo į mane naktyje. Vairuotojas irgi buvo girtas kaip maišas. Jis paklausė: „Kur čia kelias į H-hjustoną?“ Parodžiau nykščiu atgal. Ir staiga it perkūnas trenkė nuojauta, kad jie tyčia klausia kelio, panašiai kaip elgeta, kai eina tiesiai šaligatviu ir nepraleidžia tavęs. Jie susisieloję spoksojo į automobilio grindis, kur skimbčiojo tušti buteliai, paskui nudardėjo. Užvedžiau variklį, automobilis per visą pėdą buvo įklimpęs purve. Teliko atsidust lietingoje Teksaso dykynėje. „Nilai, – tariau, – nubusk.“ „Ko nori?“ „Įklimpom.“ „Kas nutiko?“ Išklojau viską. Jis ėmė keiktis kaip pasamdytas. Apsiavėm senus batus, užsitempėm megztinius ir iš automobilio išlindom į žliaugiantį lietų. Palindau po užpakaliniu sparnu ir įsirėžęs ėmiau kelti mašiną; Nilas po švirkščiančiais ratais kišo grandines. Akimirksniu virtom purvinais velniais. Šitam košmare pažadinom Luanę ir liepėm jai spausti greičio pedalą, kol stumsim automobilį. Nustekentas hadsonas sunkiai pūkštė. Buvom vidury nežinios. Staiga automobilis sudrebėjo ir nučiuožė skersai kelią. Mylių mylias nebuvo jokio kito automobilio. Luanė sustabdė laiku, ir mes įlipom. Pasiekėm, ko norėjom --- sugaišom trisdešimt minučių, buvom permirkę ir apgailėtini. Užmigau, visas aptekęs purvais; rytą, kai nubudau, purvas buvo sukepęs, o lauke pasnigo. Artėjom prie Frederiksbergo plokščiakalnyje. Buvo bjauriausia žiema Teksaso ir visų Vakarų istorijoje, 1949-ųjų sausis, kai per baisias pūgas gyvuliai krito kaip musės, snigo net San Franciske ir L. A. Jautėmės nelaimingi. Norėjom vėl būti Naujajame Orleane su Elu Hinkliu, o jis dabar sėdėjo ant Misisipės

dambos ir šnekučiavosi su žilaplaukiais senukais, užuot ieškojęsis buto ir darbo, – taip jau buvo įpratęs. Vairavo Luanė; Nilas miegojo. Viena ranka ji laikė vairą, o kita siekė manęs ant galinės sėdynės. Burkavo, kaip bus San Franciske. Nuolankiai tikėjau it paskutinis mulkis. Dešimtą perėmiau vairą --- Nilas iškrito ilgam --- ir pro apsnigtus krūmus bei nušiurusias, kiečiais apaugusias kalvas sukoriau septynis šimtus nuobodžiausių mylių. Pravažiuodavo kaubojai su beisbolo kepurėm ir ausinėm, ieškojo karvių. Kartkartėm palei kelią išnirdavo jaukūs nameliai su rūkstančiais kaminais. Gera būtų užeiti ir prieš liepsnojantį židinį sušveisti pasukų su pupom. Sonoroje vėl apsirūpinau nemokama duona ir sūriu, kol savininkas kitoje krautuvės pusėje plepėjo su tukliu rančos savininku. Nilas suklykė iš džiaugsmo, kai tą išgirdo; buvo peralkęs. Negalėjom nė cento išleisti maistui. „Aha-a, aha-a, – kartojo Nilas, stebėdamas Didžiąja gatve slampinėjančius Sonoros rančų savininkus, – visi jie, prakeikti milijonieriai, tūkstančiais skaičiuoja galvijus, darbininkus, namus, pinigus banke. Jei gyvenčiau čia, tupėčiau kaip kvailelis tarp kiečių, smaukyčiausi, krūmų šakas laižyčiau ir žvalgyčiaus dailios piemenaitės --- chi chi chi chi! Po velnių! Bam baram! – Jis trinktelėjo sau kumščiu. – Taip! Teisingai! Ak tu!“ Daugiau nebuvo įmanoma suprasti, ką ten pliauškia. Jis sėdo prie vairo ir sukorė likusį kelią per Teksaso valstiją, kokius penkis šimtus mylių, iki pat El Paso, pasiekė jį temstant, nė karto nesustojęs, išskyrus tada, kai netoli Ozonos nusimetė visus drabužius ir klykaudamas kaip šakalas nuogas nušuoliavo per kiečius. Mašinos

lėkė pro šalį, bet niekas jo nematė. Jis šmurkštelėjo atgal į automobilį ir nuvažiavo toliau. „Klausyk, Džekai, klausyk, Luane, noriu, kad pasektumėt mano pavyzdžiu --- kuriam galui drabužiai --- pakaitinkit savo klasiškus pilvukus kaip aš. Nagi!" Važiavom į Vakarus, į saulę; ji spindėjo pro priekinį stiklą. „Atidenkit savo pilvus, kol važiuojam į ją." Luanė taip ir padarė; ir aš iš paskos, kad nepasirodyčiau apkiautęs. Visi trys sėdėjom ant priekinės sėdynės. Luanė išsitraukė įdegio kremą ir juokais ištepė mus. Retkarčiais pro šalį pralėkdavo didžiulis sunkvežimis: vairuotojui aukštoje kabinoje šmėsteldavo nuoga auksaplaukė gražuolė su dviem nuogais vyrais – savo veidrodėlyje aiškiai matydavom, kaip juos mesteli į šoną. Už lango plaukė didžiulės, kiečiais apaugusios lygumos, jau besniegės. Netrukus buvome Peikoso kanjono oranžinės spalvos kalnynų krašte. Dangaus aukštybėse vėrėsi mėlynos erdvės. Išlipom iš automobilio apžiūrėti senų indėnų statinių griuvėsių. Nilas nudrožė nuogutėlaitis. Mudu su Luane užsimetėm striukes. Ūkaudami ir šūkaudami klaidžiojom tarp senų akmenų. Kažkokie turistai pamatė lygumoje pliką Nilą, bet nepatikėjo savo akimis ir nuklibinkščiavo toliau. Peikoso krašto viduryje ėmėm šnekėti, kas per tipai būtume, jei dabar gyventume Senuosiuose Vakaruose. „Nilas tikrai būtų nusikaltėlis, – tariau, – bet iš tų keistų patrakėlių, kur šuoliuoja per lygumas ir šaudo smuklėse." „Luanė būtų šokių salės gražuolė. Bilas Barouzas, atsistatydinęs konfederatų pulkininkas, gyventų miesto pakraštyje, didžiuliame name užtrauktomis užuolaidomis, ir kartą per metus ateitų, nešinas šratiniu šautu-

vu, susitikt su savo narkotikų tiekėju Kinų skersgatvyje. Elas Hinklis kiauras dienas sėdėtų krėsle, pliektų kortomis ir pasakotų istorijas. Hankis gyventų su kinais, jį galėtum matyti einantį po gatvės žibintu su opijaus pypke ir į kasytę supintais plaukais." „Na, o aš?" – paklausiau. „Tu būtum vietinio laikraščio leidėjo sūnus. Kartais užsikeptum ir išjotum su pasiutėlių kompanija pasilinksminti. Alenas Ginsbergas --- šis būtų žirklių galąstojas, nusileistų furgonu kartą per metus nuo kalno ir pranašautų gaisrus, o pasienio vyrukai priverstų jį pašokinėt, uždegę jo batuose degtukus. Džoana Adams... ji gyventų name tamsintais langais, būtų vienintelė tikra dama mieste, tik niekas nebūtų jos matęs." Išsijuosę kūrėm mūsų niekdarių galeriją. Po kažkiek metų Alenas, apžėlęs barzda, nusileis nuo kalno be žirklių, tik su giesmėmis apie katastrofą, o Barouzas jau nebeišeis iš namų kartą per metus, o Luanė nušaus Nilą, kai šis išsvirduliuos girtas iš lūšnos, o Elas Hinklis pergyvens mus visus ir pasakos istorijas jaunikliams priešais Sidabrinį Dolerį. Vieną šaltą žiemos rytą Hankis bus rastas negyvas skersgatvyje. Luanė paveldės šokių salę ir taps miestelio viešųjų namų savininke ir miestelio autoritetu. Aš dingsiu kažkur Montanoje ir niekas daugiau apie mane nieko negirdės. Paskutinę minutę įtraukėm ir Liusjeną Karą --- jis dings iš Pekos miesto ir grįš po daugelio metų, nurudintas Afrikos saulių, parsiveš žmoną – Afrikos karalienę, dešimt juodų vaikų ir daug aukso. Bilas Barouzas vieną dieną išsikraustys iš proto ir ims į visus šaudyti pro langą, tada jo namas bus padegtas deglu, viskas supleškės, ir Pekos

miestas virs apanglėjusių griuvėsių miestu tarp oranžinių uolų. Ėmėm žvalgytis patrauklios vietelės. Saulė leidosi. Užmigau sapnuodamas legendą. Nilas ir Luanė sustabdė automobilį prie Van Horno ir ėmė dulkintis, kol miegojau. Nubudau, kai riedėjom žemyn milžinišku Rio Grandės slėniu, per Klintą ir Isletą į El Pasą. Luanė stryktelėjo ant užpakalinės sėdynės, aš stryktelėjau ant priekinės, ir lėkėm toliau. Į kairę nuo mūsų, už bekraščių Rio Grandės tolių, kilo mauriškai raudoni Meksikos pasienio kalnai; viršūnėse žaidė švelni prieblanda; toliau buvo plūktiniai nameliai, mėlynos naktys, skraistės ir gitarų skambesys --- ir paslaptys, ir mudviejų su Nilu ateitis. Priekyje žioravo tolimos El Paso šviesos, išsibarsčiusios bekraščiame slėnyje, tokiame didžiuliame, kad galėjai matyti kelis traukinius, pukšinčius tuo pat metu skirtingomis kryptimis, lyg tai būtų pasaulio slėnis. Leidomės į jį. „Klintas, Teksasas", – pasakė Nilas. Jis nustatė radiją ties Klinto stotimi. Kas penkiolika minučių buvo uždedama plokštelė; likusį laiką skambėjo reklama apie neakivaizdinius vyresnių klasių kursus. „Ta programa girdima visuose Vakaruose, – susijaudinęs sušuko Nilas. – Klausyk, kai buvau pataisos namuose ir kalėjime, klausydavausi jos kasdien ir kasnakt. Visi jiems rašydavom. Jei gerai atsakai į testo klausimus, paštu gauni mokyklos atestatą su faksimiliniu parašu. Visi jauni vakarų piemenys, nusispjaut, kas tokie, anksčiau arba vėliau rašo ten laiškus; tai viskas, ką jie girdi, įsijungi radiją Sterlinge, Kolorade arba Laske, Vajominge, nesvarbu kur, ir išgirsti: „Klintas, Teksasas, Klintas, Teksasas." O

muzika – būtinai kaubojiška arba meksikietiška kaimiečių; šlykščiausia programa visoje šalies istorijoje, ir niekas nieko negali padaryti. Jų siųstuvas baisiai galingas, visiems rankos ir kojos surištos.“ Už Klinto lūšnų pamatėm aukštą anteną. „Kiek dar daug galėčiau tau papasakoti!“ – sušuko Nilas, kone verkdamas. Buvom jau visai nusitaikę į Friską bei Vakarų pakrantę ir temstant atvykom į El Pasą Teksase be skatiko kišenėj. Iš kažkur trūks plyš reikėjo išknisti pinigų benzinui, kitaip būtumėm užsikasę. Bandėm viską. Išmalėm kelionių biurą, bet tą vakarą niekas į Vakarus nevažiavo. Kelionių biuras – tokia vieta, kur keliaudamas ieškai, kas pavėžėtų tik už benziną, Vakaruose tai legalu. Ten malasi ir visokių apsukruolių nudrengtais lagaminais. Nuvažiavom į greitojo tarpmiestinio autobuso stotelę, ketindami ką nors įkalbėti atiduot pinigus mums, užuot vandenyno link trenkusis autobusu. Bet pristigom drąsos ir nieko neužkalbinom. Liūdni slampinėjom aplink. Buvo šalta. Kažkokiam studenčiukui net seilė tįso spoksant į saldžiąją Luanę, bet vaizdavo net į tą pusę nežiūrįs. Mudu su Nilu pasitarėm, bet nusprendėm, kad mes ne sąvadautojai. Staiga prie mūsų prisiplakė jaunas trenktas tipas tiesiai iš pataisos namų, ir iškart jie abu su Nilu nutarė išmest alaus. „Eime, biče, trinktelsim kam nors per makaulę, ir bus pinigų.“ „Apšvietei mane!“ – suklykė Nilas. Abu dingo iš akiračio. Truputį susirūpinau, bet Nilas norėjo tik perlėkti El Paso gatvėmis su tuo vaikėzu ir pašėlioti. Jie išdūmė. Mes su Luane sėdėjom automobilyje. Ji apkabino mane ir ėmė meilintis. Tariau: „Po velnių, Luane, palauk, kol atvažiuosim į

Friską." „Man nesvarbu. Nilas vis tiek mane mes." „Kada grįši į Denverį?" „Ką aš žinau. Iš anksto nesuku galvos. Gal nori, kad su tavim grįžčiau į Rytus?" „Friske reikės iš kažkur prasimanyt pinigų." „Žinau, kur galėsi padirbėt pardavėju, o aš būsiu padavėja. Žinau ir viešbutį, kur galėsim apsistoti kreditan. Sumesim skudurus. Velnias, kaip liūdna." „Dėl ko, mažyte?" „Dėl visko. Po galais, kad nors Nilas nebūtų toks trenktas." Mirkčiodamas ir krizendamas atlėkė Nilas ir įšoko į automobilį. „Na, ir velnių priėdęs tipas, f-fu! Aš jį išzondavau! Tūkstančius anksčiau tokių pažinojau, visi jie lašas į lašą, visų smegeninės kaip tuo pat metu užsukti laikrodžiai, nėra laiko, nėra laiko --- " Jis paleido automobilį visu greičiu, užsikvempė ant vairo ir riaumodamas išdūmė iš El Paso. „Teks iš kur nors iškast tranzuotojų. Ir iškasim, kaip kažin ką. Hip! hip! tai mes! Saugokis!" – suklykė jis motociklininkui, prazvimbė pro jį, vos nesusidūrė su sunkvežimiu ir išmovė iš miesto. Už upės lyg brangakmeniai spindėjo Chuareso šviesos. Luanė stebėjo Nilą taip, kaip stebėjo važiuodama per visą šalį ir atgal. Akies kampučiu --- niūriai ir liūdnai, lyg būtų norėjusi nukirsti jam galvą ir paslėpti spintoje, su pavydžia ir liūdna meile, kuri, neabejojo, liks bergždžia, nes jis pernelyg iškvaišęs. Nilas buvo įsitikinęs, kad Luanė šliundra; jis slapčia man pasakė, kad ji liguista melagė. Bet kai Luanė šitaip žiūrėdavo į jį, buvo aišku, kad vis dėlto tai meilė; Nilas, tai pastebėjęs, visada atsisukdavo, nusiviepęs plačia, netikra, koketiška šypsena, sulapsėdavo blakstienom, parodydavo baltus it perlai dantis, nors tik prieš

akimirką būdavo įsisvajojęs savo amžinybėj. Tada ir Luanė, ir aš nusijuokdavom --- o Nilas neišsiduodavo sutrikęs, tik kvailai šypteldavo patenkinta šypsena, tartum sakydamas: „GALŲ GALE, argi mes nesilinksminam?“ Štai ir viskas. Tamsiame kelyje už El Paso pamatėm mažą apsimuturiavusią figūrėlę, atkišusią nykštį. Tai ir buvo mums žadėtasis pakeleivis. Sustojom prie jo. „Kiek, vaikėze, turi pinigų?“ Vaikėzas neturėjo nė cento; buvo maždaug septyniolikos metų, išbalęs, keistas, su neišsivysčiusia, sutraukta ranka ir be jokio lagamino. „Ar ne meilutis? – paklausė Nilas, atsigręždamas į mane su apsimestine pagarba. – Lipk, drauguži, pavėžinsim --- “ Vaikėzas nežiopsojo. Pasisakė turįs tetą Tularyje, Kalifornijoje, o toji teta – bakalėjos krautuvės savininkė, ir kai tik nukaksim, gausiąs iš jos šiek tiek pinigų. Nilas vos nuo sėdynės nenuslydo iš juoko, istorija tip top kaip to vaikėzo iš Šiaurės Karolinos. „Kaip kažin ką! – klykė jis. – Visi mes turim tetas, gerai, pirmyn pas tetas, dėdes ir bakalėjos krautuvėles visame šiame kelyje ir pasismaginkim.“ Paėmėm dar vieną keleivį, pasirodo, irgi pusėtiną egzempliorių. Pats nepratarė nė žodžio, tik klausėsi. Išgirdęs Nilo šnekas, turbūt pamanė, kad pateko į psichų automobilį. Pasisakė tranzuojantis iš Alabamos į Oregoną, ten, esą, jo namai. Paklausėm, ką veikė Alabamoj. „Buvau aplankyti dėdės, jis žadėjo man darbo lentpjūvėje. Nieko neišdegė, ir grįžtu namo.“ „Grįžti namo, – pakartojo Nilas, – grįžti namo, taip, žinau, nuvešim iki namų, bent jau iki Frisko tiksliai.“ O pinigų kaip nebuvo, taip nebuvo. Tada man šovė į galvą, kad galiu pasiskolinti penkis žalius iš savo seno draugelio Alano

Haringtono Tusone, Arizonoje. Nilas iškart pasakė tvarka, varom į Tusoną. Ir varėm. Naktį pralėkėm pro Las Krusesą Naujojoje Meksikoje, auštant pasiekėm Arizoną, ir, nubudęs iš gilaus miego, pamačiau, kad visi pučia kaip ėriukai, automobilis pastatytas dievažin kur, pro aprasojusius langus nieko neįmanoma įžiūrėti. Išlipau iš automobilio. Stovėjom kalnuose: brėkštanti dangiška aušra, vėsūs violetiniai vėjeliai, raudoni kalnų šlaitai, smaragdinės pievos slėniuose, rasa ir besimainantys aukso debesys; ant žemės — starų olos, kaktusai, algarobai. Buvo laikas man sėsti prie vairo. Stumtelėjau Nilą ir vaikėzą ir, išjungęs variklį, kad sutaupyčiau benzino, nusileidau nuo kalno. Taip ir įriedėjau į Bensoną Arizonoje. Čia man toptelėjo, kad kišenėje turiu laikrodį, gimtadienio proga gautą Niujorke. Prie degalinės paklausiau žmogaus, kur Bensone yra lombardas. Pasirodė, visai greta degalinės. Pasibeldžiau, kažkas išsiropštė iš lovos, ir po valandėlės už savo laikrodį gavau dolerį. Jį surijo benzino bakas. Dabar turėjom pakankamai kuro iki Tusono. Bet staiga, kai jau ruošiausi šauti tolyn, priešais išdygo didžiulis raitas policininkas ir pareikalavo vairuotojo pažymėjimo. „Jis pas vaikiną ant užpakalinės sėdynės“, — pasakiau. Nilas miegojo su Luańe po antklode. Faras liepė Nilui išlipti. Staiga jis stvėrė pistoletą ir užriaumojo: „Rankas aukštyn!“ „Pareigūne, — išgirdau įteiklų ir pašaipų Nilo balsą, — juk aš nieko, pareigūne, tik sagsčiausi kelnių klyną.“ Net faras vos nešyptelėjo. Nilas išsiropštė lauk, visas purvinas, apiplyšęs, su sportiniais marškinėliais, kasydamasis pilvą, keikdamasis, visur ieškodamas vairuotojo

pažymėjimo ir automobilio dokumentų. Faras išgriozdė bagažinę. Popieriai pasirodė tvarkingi. „Aš tik patikrinau, – pasakė jis, plačiai išsišiepdamas. – Galit važiuoti. Bensonas – ne toks jau blogas miestelis, o jei sustosit papusryčiauti, pamatysit, kad visai nieko." „Aha aha aha", – kartojo Nilas, nekreipdamas į farą jokio dėmesio, ir išvažiavo. Su palengvėjimu atsidusom. Policija tuoj pastato ausis, kai jaunų žmonių kompanija atsitrenkia nauju automobiliu be cento kišenėje ir užstatinėja laikrodžius. „Visur jie kiša nosį, – pasakė Nilas, – bet vis tiek šitas buvo geresnis už aną Virdžinijos žiurkę. Jie stengiasi suimti taip, kad pakliūtų tiesiai į antraštes, ir mano, kad kiekviename automobilyje – kokia nors stambi gauja iš Čikagos. O ką jiems daugiau veikti?" Važiavom į Tusoną. Jis išsidėstęs nuostabiam algarobais apaugusios upės slėnyje, virš jo kyla apsnigtas Katalinos kalnagūbris. Visas miestas – vien statybų pastoliai; žmonės – laikini, pašėlę, siekiantys tikslo, veiklūs, linksmi; skalbinių virvės, vilkikai; šurmuliuojančios centro gatvės prikabinėtos vėliavų; ir visa taip kalifornietiška. Fort Louelio gatvė, kur gyveno H., vingiavo už gražių medžių virš upės, plokščioje dykumoje. Pravažiavom gausybę meksikietiškų lūšnų pavėsinguose smėlynuose, kol pasirodė keli plaušaplyčių namai, o kaimiška pašto dėžutė su Alano Haringtono pavarde suspindo mums kaip pažadėtoji žemė. Pamatėm po kiemą besišlaistantį Haringtoną. Vargšelis nė nenujautė, kas jį tuoj užgrius. Jis buvo rašytojas ir atvyko į Arizoną, kad tyliai ramiai padirbėtų prie knygos. Šis aukštas, nevikrus, drovus satyrikas murmėdavo sau panosėj, nusukęs

galvą į šoną, ir visad apie juokingus dalykus. Žmona ir vaikas gyveno su juo šitame plaušaplyčių namelyje, visai nedideliame, pastatytame jo patėvio indėno. Motina gyveno priešais, savame name. Tai buvo tokia padebesiais skraidanti amerikietė, dievinanti keramiką, karolius ir knygas. Haringtonas apie Nilą žinojo iš laiškų, kuriuos buvau jam rašęs dar iš Niujorko. Užklupom jį kaip audros debesis, visi išalkę, net Alfredas, luošys tranzuotojas. Haringtonas vilkėjo seną harvardietišką megztinį ir aitriame dykumos ore rūkė pypkę. Išėjo jo motina ir pakvietė visus į virtuvę užkąsti. Didžiuliame puode prisivirėm makaronų. Norėjau pamatyti Haringtono patėvį, laukinį indėną; jo niekur nebuvo, jis kiauras dienas gėrė ir kaukė dykumoje kaip kojotas, kol galiausiai farai pasodino jį į cypę. Tuo metu jau net šeši Haringtono pusbroliai indėnai tupėjo belangėj. „Oi, kaip aš ją išzonduosiu!" – vis sakė Nilas apie H. motiną. Ji išrodė mums savo mėgstamiausius kilimėlius ir tauškė kaip vaikas. Haringtonai buvo iš Bostono. „Kas tas vyrukas neišsivysčiusia ranka? – žiūrėdamas į šalį, paklausė H. – Ar tai Elas Dinklis?" „Ne, palikom jį Naujajame Orleane." „Ko visi važiuojat į Vakarų pakrantę?" „Nežinau." Sumaištį dar padidino kieme staiga išdygusi Džono Holmso motina: ji važiavo su draugais į Rytus ir sustojo pasimatyti su ponia H. Nilas nenustygo vietoje, stovėdamas ant smėlio nusilenkė jai, prašnekino. Dabar kieme jau šlaistėsi septyni priešingomis kryptimis vykstantys svečiai. H. sūnelis Styvas davėsi tarp mūsų su dviratuku. Paskui visi nuvažiavom į gėrimų parduotuvę prie kryžkelės, ir Haringtonas, gavęs

pagal čekį penkis dolerius, atidavė man. Pasakė, kad irgi galėtų aplankyti draugą, vardu Džonas, turintį kanjone rančą. Nuvažiavom tenai ir sugriuvom į to vyruko namus. Džonas buvo šaunus alfonsas su barzdele, vedęs merginą, turinčią rančą. Svetainėje buvo didelis langas, pro kurį vėrėsi gražus vaizdas iš viršaus į algarobų slėnį. Jie turėjo bibopo įrašų, visokių gėrimų, du vaikus, kurie grįždavo namo iš mokyklos raiti, ir visokių patogumų. Užvirė užtikrintas pasilinksminimas. Prasidėjo po pietų, baigėsi vidurnaktį. Kartą dirstelėjau pro didįjį langą ir pamačiau Alaną Haringtoną, šuoliuojantį ant žirgo su viskio taure rankoje. Nilas išdirbinėjo visokius pašėlusius dalykėlius su gražiuoju barzdyla Džonu: išsitempė jį pasivažinėti po Tusono apylinkes ir tikriausiai pademonstravo savo sielą, lėkdamas šimto mylių per valandą greičiu, paskui bejėgiškai laviruodamas automobilių sraute, paskui vos neįsirėždamas į stulpus ir kaktusus, todėl kai jie grįžo, Džonas stvėrė mane už rankos ir tarė: „Ar jūs su tuo trenktu tipu važiuosit iki Vakarų pakrantės? Jumis dėtas niekad to nedaryčiau. Tas tipas tikrai trenktas." Iš susijaudinimo ir jį, ir Nilą pylė prakaitas. Automobilyje buvo naujų įlenkimų. Tarnaitė virtuvėje mums gamino gausius rančiškus pietus. Nilas pabandė ją užlaužti, paskui pabandė užlaužti Džono žmoną. Džonas tą patį pabandė padaryti su Luane. Bėdžius Alfredukas išsekęs užmigo ant svetainės kilimėlio; jis sukorė ilgą kelią iš Alabamos, ne trumpesnį iš Oregono ir staiga buvo įsviestas į beprotišką pasilinksminimą nakties kalnuose. Kai Nilas išnyko su dailiąja žmonele, o Džonas užlipo į viršų su Luane,

ėmiau būgštauti, kad sprogimas įvyks nespėjus pavalgyti, todėl, tarnaitei leidus, pasisėmiau pupelių ir mėsos troškinio su raudonaisiais pipirais ir sušveičiau stačiomis. Viršuje pasigirdo barniai ir dūžtančio stiklo garsas. Džono žmona svaidė į vyrą kas po ranka pakliuvo. Išėjau į lauką, sėdau ant seno arklio ir nujojau pusę mylios slėniu į vieną, paskui į kitą pusę. Haringtonas atidūmė šokinėdamas per algarobus su man skirta taure rankoje. Kol prilėkė, beveik viską išlaistė. Namie griaudėjo bibopas ir aidėjo riksmai. „Ir ką mes čia veikiam?" – pamaniau žiūrėdamas į nuostabias Arizonos žvaigždes. Džonas išskuodė iš namų, užšoko ant arklio, spustelėjo kulnais, pliaukštelėjo ranka ir strimgalviais nušuoliavo į tamsą. Taip stengėsi nuleisti garą. Arklys turėjo kęst visas mūsų beprotybes. Pagaliau Džonas dingo iš akių, mes pažadinom Alfredą, sėdom į automobilį ir grįžom į Haringtono namus. Atsisveikinimas buvo trumpas. „Kaip kažin ką, buvo malonu", – pasakė Haringtonas, nusukęs galvą į šoną. Už medžių, kitapus smėlynų raudonavo pakelės užkandinės neoninė iškaba. Pavargęs rašyti, Haringtonas visada ten eidavo gerti alaus. Jautėsi labai vienišas ir norėjo grįžti į Niujorką. Važiuojant tolyn buvo liūdna matyti, kaip aukšta jo figūra vis labiau grimzta į tamsą, kaip ir visos draugų figūros Niujorke ir Naujajame Orleane: tokie netvirti jie stovi po beribiu dangaus skliautu ir viskas aplinkui juos skęsta. Kur eiti? Ką daryti? Kodėl? – – miegoti. Bet šita pašėlus gauja lėkė pirmyn. Už Tusono tamsiame kelyje pamatėm dar vieną tranzuotoją. Tai buvo okis iš Beikersfildo Kalifornijoje, jis mums surezgė to-

kią istoriją: „Velniai raguoti, išvažiavau iš Beikersfildo kelionių biuro mašina, kitos bagažinėje pamiršau gi-tarą, o jie nusiplovė.. tie šmikiai kaubojai su gi-tara, matot, aš mu-zikantas, traukiau į Arizoną groti su Džonio Makou „Kiečių berniukais“. Ir štai, velniai rautų, aš Arizonoj, be cento, gi-tara nušvilpta. Nuvežkit, vyrukai, mane į Beikersfildą, ten iš brolio gausiu pinigų. Kiek norit?“ Mes norėjom tik tiek, kiek reikėjo sumokėt už benziną nuo Beikersfildo iki Frisko, maždaug trijų dolerių. Dabar automobilyje buvom penkiese. Ir išburzgėm. Ėmiau atpažinti Arizonos miestus, pro kuriuos važiavau 1947 --- Vikenbergą, Salomę, Kvortsaitą. Mohavių dykumoje vairavau valandą pučiant baisiam šoniniam vėjui, bloškiančiam smėlio sūkurius į priekinius žibintus ir mėtančiam automobilį į šalis. Paskui prasidėjo įkalnė. Buvom suplanavę išvengti L. A. automobilių srautų ir taikyti tiesiai į San Bernardiną per Tehačapio perėją. Vidurnaktį kalnų keliu pralėkėm pro Palm Springso žiburius apačioje. Auštant snieguotomis perėjomis stūmėmės Mohavių pusėn, įkalnės į didžiąją Tehačapio perėją link. Mohaviai yra slėnyje, suformuotame dykumos plokščiakalnio, nusileidžiančio į vakarus kartu su aukštaisiais Sieros kalnais šiaurėje; ši vieta – tai gluminantis pasaulio pabaigų vaizdas su į neapmatomybes nubėgančiais geležinkeliais ir tartum tautos tautai siunčiamais dūmų signalais. Okis nubudo ir ėmė pasakoti juokingas istorijas, mielasis Alfredukas sėdėjo ir šypsojo. Okis pasakė, kad pažinojo tipą, kuris kilniaširdiškai atleido žmonai, suvariusiai jam kulką, ištraukė ją iš kalėjimo ir tik tam, kad antrą kartą jį tikrai nukeptų.

Tuo metu kaip tik važiavom pro moterų kalėjimą. Matėm, kaip priekyje prasideda Tehačapio perėja. Nilas sėdo prie vairo ir užlakdino mus į pačią pasaulio viršūnę. Pralėkėm didžiulį garų skraistės gaubiamą cemento fabriką kanjone. Paskui pasileidom žemyn. Nilas išjungė variklį, įmynė sankabą ir įveikė visus posūkius, aplenkė visas mašinas ir pademonstravo viską, kas įmanoma, be akceleratoriaus. Laikiausi stipriai įsitvėręs. Kartais kelias vėl šiek tiek imdavo kilti į viršų, ir Nilas kitas mašinas paprasčiausiai aplenkdavo be garso, tik iš įsibėgėjimo. Kiekvienas šios pirmarūšės perėjos ritmas, kiekvienas mestelėjimas jam buvo puikiai pažįstamas. Kai reikėjo daryti U raidės posūkį į kairę ir apvažiuoti akmeninę sienelę, atitveriančią šį pasaulio dugną, Nilas tik smarkiai pasviro kairėn, nepaleisdamas iš rankų vairo, įsitempęs – ir taip jį įveikė; o kai kelias staiga pasuko į dešinę ir iš kairės buvo uola, jis palinko kiek įmanoma dešiniau, priversdamas palinkti ir mus su Luane. Štai taip mes sklendėm žemyn, į San Choakino slėnį. Jis plytėjo už mylios, pats Kalifornijos dugnas, žalias ir nuostabus nuo orinės mūsų lentynos. Važiavom trisdešimties mylių greičiu, neeikvodami benzino. Slėnyje tą žiemą buvo labai šalta. Staiga visi labai susijaudinom. Nilas užsimanė man papasakot iš karto viską, ką žinojo apie Beikersfildą, kol artėjom prie miesto. Rodė namus su pigiais nuomojamais kambariais, kur buvo kažkada apsistojęs, geležinkelio viešbučius, vandens rezervuarus, kur iššokdavo pasiskint vynuogių, kinų restoranėlius, kur valgydavo, parkų suolelius, kur susitikdavo su panom, ir kitas vietas, kur nieko neveikdavo, tik

sėdėdavo ir lūkuriuodavo. „Valandų valandas aš sėdėdavau ant tos kėdės prieš šitą vaistinę." Jis prisiminė viską... kiekvieną kortų lošimą, kiekvieną moterį, kiekvieną liūdną naktį. Staiga mes pravažiavom pro tą vietą prie geležinkelio, kur 1947-ųjų spalį, mėnesėtą naktį, mes su Bėja sėdėjom ir gėrėm vyną ant valkatų sukrautų dėžių – pabandžiau ir aš jam papasakot. Bet jis buvo per daug susijaudinęs. „Štai čia mudu su Hinkliu visą rytą gėrėm alų ir bandėm užlaužt vieną tokią pašėlusią padavėją iš Votsonvilio, ne, iš Treisio, taip, iš Treisio, o jos vardas buvo Esmeralda. Ar kažkas panašaus." Luanė svarstė, ką veiks, kai tik atvažiuos į Friską. Alfredas pasakė, kad teta Tularyje jam duos krūvą pinigų. Okis parodė, kaip nuvažiuot pas brolį, į jo namus už miesto. Vidurdienį sustojom prie nedidelės, rožėm apsivijusios lūšnelės, okis įėjo vidun ir ėmė šnekėtis su kažkokiomis moterimis. Laukėm penkiolika minučių. „Pradedu manyti, kad vaikinas turi ne daugiau pinigų nei aš, – pasakė Nilas. – Vis labiau pakimbam! Turbūt po tų kvailysčių niekas iš giminės neduos jam nė cento." Okis išėjo suglaudęs ausis ir ėmė aiškinti kelią į miestą. „Velniai raguoti, reikia vis dėlto rasti brolį?" Ėmė visur jo teirautis. Save turbūt laikė mūsų belaisviu. Galų gale nuvažiavom prie didžiulės duonos kepyklos, ir okis išėjo su broliu, vilkinčiu kombinezoną – tikriausiai šis dirbo mechaniku. Jie šnektelėjo kelias minutes. Mes laukėm automobilyje. Okis visai giminei pasakojo savo nuotykius ir apie pamestą gitarą. Bet šį kartą pinigų gavo, atidavė mums, mes padėkojom ir startavom į Friską. Kitas sustojimas buvo Tularyje. Švilpėm į viršų

per slėnį. Gulėjau ant užpakalinės sėdynės kaip išgręžtas, į viską numojęs ranka, ir kažkuriuo metu po pietų, man snūduriuojant, purvinas hadsonas pralėkė pro palapines už Selmos, kur vaiduokliškoje praeityje aš gyvenau, dirbau ir mylėjau. Nilas buvo tvirtai užgulęs vairą, nuolat perjunginėjo bėgius, lėkdamas ten, kur buvo jo namai: vos prieš mėnesį jis lėkė tuo keliu su Elu ir Helena Hinkliais priešinga kryptimi, Šiaurės Karolinos link. O aš tįsojau ant galinės sėdynės, visai pribaigtas. Kai pagaliau atvažiavom į Tularį, miegojau; o ten nubudau ir išklausiau beprotiškas smulkmenas. „Džekai, nubusk! Alfredas rado tetos krautuvėlę, bet žinai, kas atsitiko? Jo teta nukepė savo vyrą ir sėdo į cypę. Krautuvė uždaryta. Negausim nė cento. Tik pamanyk! Ko šiam pasauly nebūna, bė-dos iš visų pusių, nuostabūs netikėtumai... hi-i!" Alfredas kramtėsi nagus. Maderoj pasukom į Oregono kelią ir čia su mūsų mažuoju Alfreduku atsisveikinom. Palinkėjom sėkmės ir palankaus vėjo. Jis pasakė, kad tai buvo puikiausia jo gyvenimo kelionė. Tikra tiesa: valgė karališkai, dalyvavo pasilinksminime rančoje, jodinėjo raitas, klausėsi istorijų ir jautėsi pusėtinai; bet atrodė siaubingai vienišas, kai išsodinom jį ten, kur buvom radę, šalikelėje, su atkištu nykščiu, tamsai tirštėjant. Mums reikėjo pasiekti Friską. Priešaky šmėkšojo auksinis tikslas. Nilas, Luanė ir aš palinkom į priekį, vėl vieni, ir nušvilpėm. Atrodė, tik valandėlė praėjo, ir mes ėmėm riedėti nuo kalvų priešais Ouklandą, ir staiga prieš save pamačiau pasakišką baltą San Franciską, išsistačiusį ant vienuolikos mistiškų kalvų, su mėlynu Ramiuoju vandenynu, su rūko siena, slenkančia iš legendinio „Bulvių rė-

žio" tolumoje, su jo vėlyvos popietės dūmais ir auksiškumu. „Tai bent! – sušuko Nilas. – Ėhė-hė! Baigta! Benzino – kaip tik! Duokit man vandens! Užteks sausumos! Toliau nevažiuosim, nes žemės nebėr. Dabar, brangioji Luane, jūs abu su Džeku tuoj pat drožkit į viešbutį, laukit, kol aš užmegsiu ryšį su jumis ryt iš ryto, kai tik sutvarkysiu reikaliukus su Kerolaina ir paskambinu tam Fanderbakui dėl savo budėjimo geležinkelyje, o judu su Džeku pirmiausia nusipirkit laikraštį, peržiūrėkit darbo skelbimų skyrių ir... ir... ir.." ir mes užvažiavom ant tilto per Ouklando įlanką. Centro įstaigos jau ėmė mirksėti švieselėm; mums jos priminė Semą Speidą*. Į miestą ritosi rūkas, įlankoje žiebėsi plūdurai. Turgaus gatvė buvo ištisinis minios, jūreivių ir merginų siausmas; bandelių su keptomis dešrelėmis ir maisto kvapai; triukšmingi barai; transporto čerškimas; funikulieriaus vagonai --- ir visa tai švelniame, maloniame ore, nuo kurio pasijutom apgirtę, kai čiaudėdami ir rąžydamiesi išsvyravom iš automobilio O'Farelo gatvėje. Atrodė, lyg po ilgos kelionės jūra būtume išlipę į krantą; nuožulni gatvė siūbavo po kojomis; ore sklandė kepsnių kvapai iš Frisko kinų kvartalo. Ištraukėm savo mantą iš automobilio ir suvertėm į krūvą ant šaligatvio. Staiga Nilas šūktelėjo iki! Jis veržėsi pas Kerolainą, trokšdamas sužinoti, kas ir kaip. Mudu su Luane bukai stovėjom gatvėje ir žiūrėjom, kaip jis nuvažiuoja. „Matai, koks šunsnukis, – tarė Luanė. – Nilas mes tave šaltyje bet

* Semas Speidas – Samuelio Dashiele'io Hammetto (1894–1961) detektyvinių romanų, kurių veiksmas dažniausiai vyksta San Franciske, veikėjas.

kurią akimirką, jei to norės." „Žinau", – pasakiau, atsisukau į rytus ir atsidusau. Pinigų nė vienas neturėjom. Apie juos Nilas net neužsiminė. „Kur apsistosim?" Kiek paklaidžiojom su savo skarmalų ryšuliais siauromis romantiškomis gatvelėmis. Visi atrodė kaip nusivalkioję filmų statistai, sudžiūvusios kino žvaigždutės; -nusivylę kaskadininkai, mažalitražių automobilių lenktynininkai, kandūs Kalifornijos tipai su savo pasaulio pakraščio liūdesiu, dailūs, dekadentiški kazanovos, motelių blondinės pabrinkusiais paakiais, sukčiai, kekšių prekeiviai, šliundros, masažuotojai, pasiuntinukai – sumauta gauja, ir kaip žmogui su tokiais gyventi? Bet Luanė jau anksčiau trynėsi su šia publika – O'Farrelo ir Pauelio gatvių rajone --- ir pilkaveidis viešbučio tarnautojas leido mums paimti kambarį kreditan. Tai buvo pirmas žingsnis. Toliau reikėjo ko nors užkrimsti, bet alkani sėdėjom iki pat vidurnakčio, kol vienam viešbučio kambaryje radom kažkokią naktinio klubo dainininkę, kuri pakabino apverstą lygintuvą ant drabužių pakabos ir šiukšlių dėžėje pašildė skardinę su kiauliena ir pupomis. Žiūrėjau pro langą į mirkčiojančias neono reklamas ir klausiau: kur, po galais, Nilas ir kodėl jis visai mumis nesirūpina? Tais metais praradau pasitikėjimą juo. Susitikom paskutinį kartą, ir baigta. San Franciske ištupėjau savaitę, ir tai buvo sumaučiausias laikotarpis mano gyvenime. Nukulniuodavom su Luane mylių mylias, bandydami gaut pinigų maistui, aplankėm net kelis jos pažįstamus prasigėrusius jūreivius vienuose nakvynės namuose Misijų gatvėje; jie pasiūlė mums viskio. Viešbutyje kartu gyvenom dvi dienas. Supratau,

kad, Nilui išnykus iš akiračio, Luanės susidomėjimas manim atvėso; tik norėjo per mane, jo draugelį, pasiekt Nilą. Viešbučio kambaryje kivirčijomės kaip velniai. O naktis leidome lovoje, ir aš jai pasakojau savo sapnus. Pasakojau apie didžiulę pasaulio gyvatę, kuri guli susirangius žemės viduryje kaip kirmėlė obuolyje ir vieną dieną išgaubs žemėje kalvą, kuri nuo tol vadinsis Gyvatės kalva, ir išsities per šimtą mylių, viską rydama kelyje. Pasakiau, kad šios gyvatės vardas – Šėtonas. „Oi, kas tada bus?" – suspiegė Luanė, tuo pat metu laikydama mane už pimpalo. „Šventasis, vardu Daktaras Saksas, sunaikins ją slaptomis žolėmis, kurias dabar verda savo požeminiame būste kažkur Amerikoje. Bet gali būti ir taip, kad Gyvatė – tik lukštas; kai Gyvatė žus, didžiuliai debesys pranašiškų pilkų karvelių išskris iš jo ir išnešios taikos žinią po visą pasaulį." Tiesiog iš galvos krausčiausi kamuojamas alkio ir kartėlio. Vieną naktį Luanė dingo su naktinio baro savininke. Alkanas laukiau jos, kaip buvom sutarę, kitoj pusėje, ties Larkino ir Girio gatvių kampu, o ji staiga išėjo iš prašmatnaus namo vestibiulio su drauge, naktinio baro savininke, ir įteikliu seniu, aiškiai, piniguočiu. O sakėsi einanti aplankyti draugės. Iškart supratau, kokia ji šliundra! Trūko smarvės net man ženklą duoti, nors matė, kad stoviu. Praėjo kaip su kiaušiniu ant galvos, nėrė į kadilaką, ir visi nurūko. Dabar nieko neliko, ničnieko. Basčiausi nuo šaligatvių rankiodamas nuorūkas. Kai ėjau pro užkandinę Turgaus gatvėje, kur buvo pardavinėjama žuvis su keptom bulvėm, moteris staiga su siaubu pažvelgė į mane; tai buvo šeimininkė; tikriausiai pamanė, kad

įeisiu su ginklu į vidų ir apiplėšiu jos skylę. Paėjau tolyn. Ir staiga man toptelėjo, kad tai mano motina smuklininkė, kad grįžau du šimtmečius atgal, atsidūriau Anglijoje ir esu jos sūnus, iš katorgos grįžęs pakelės plėšikas, ketinąs pasiglemžti jos doro triūso vaisius. Perimtas ekstazės, apmiriau tiesiai ant šaligatvio. Žiūrėjau į Turgaus gatvės tolumas. Nesupratau, ar čia ji, ar Kanalo gatvė Naujajame Orleane; ji vedė prie vandens, dviprasmiško, visuotinio vandens, visai kaip 42-oji gatvė Niujorke, taip pat einanti vandens link, ir niekaip nesupratau, kur dabar esu. Galvojau apie Elo Hinklio vaiduoklį Taimso aikštėje. Kliedėjau. Norėjau grįžti ir klastingai žiūrėti į savo keistą dikensišką motiną toj užeigėlėj. Visas drebėjau, nuo galvos iki kojų. Atrodė, kad mane marina spiečius prisiminimų iš Anglijos gyvenimo 1750-aisiais, ir kad dabar stoviu San Franciske kito žmogaus kūne ir gyvenu kitą gyvenimą. „Ne, – rodės, sakė ta moteris siaubo kupinu žvilgsniu, – negrįžk ir nekankink doros, sunkiai triūsiančios motinos. Tu man nebe sūnus – kaip ir tavo tėvas, mano pirmasis vyras. Štai čia gerasis graikas, pagailėjęs manęs (šeimininkas buvo graikas plaukuotomis rankomis), netikėli, girtuoklystėj paskendęs kliautininke, praradęs gėdą atėjai atimti mano kuklaus triūso vaisių. O sūnau! Nejaugi niekad nepulsi ant kelių ir nemelsi atleidimo už visas savo nuodėmes ir niekšiškus poelgius? Paklydęs vaike! - - keliauk sau! nekankink mano sielos, aš pasistengiau pamiršti tave. Neatverk senų žaizdų, tegu bus taip, lyg tu niekad nebūtum grįžęs ir žvelgęs į mane - - nebūtum matęs žeminančio mano darbo, vargais

negalais sukrapštytų skatikų - - godus apiplėšti, greitas nuskriausti, nepatenkintas, nemylimas, nedoras mano kūno sūnau. Sūnau! Sūnau!" Tai privertė mane prisimint Tėtušio regėjimą Gretnoje, kai buvau su Bilu. Ir trumputę akimirką pasiekiau ekstazės tašką, apie kurį visad svajojau, kuris buvo baigtinis žingsnis per chronologinį laiką į belaikę šešėliją, nuostaba mirties karalijos nykumoje, mirties nuojauta, lipte lipanti ant kulnų, raginanti skubėti, kai ją pačią atkakliai seka vaiduoklis, o aš skubėjau prie lentos, nuo kurios atsispyrę visi angelai neria ir kyla į begalybę. Tokia buvo mano proto būsena. Rodės, dar akimirka, ir mirsiu. Bet nemiriau, o nuėjau keturias mylias, radau dešimt ilgų nuorūkų, parsinešiau jas į Luanės kambarį, subėriau jų tabaką į senąją pypkę ir užsirūkiau. Štai tokį mane ir rado Nilas, kai galų gale nusprendė, kad turiu būt išgelbėtas. Nusivedė į Kerolainos namus. „O kur Luanė?" „Ta šliundra pabėgo." Kerolaina buvo tikras poilsis po Luanės; išauklėta, mandagi jauna moteris; be to, ji puikiai suprato, kad tie aštuoniolika dolerių, kuriuos kažkada jai atsiuntė Nilas, — mano. Kelias dienas ilsėjausi Kerolainos namuose. Pro jos svetainės langą mediniame name Laisvės gatvėje buvo matyti visas San Franciskas, žaliai ir raudonai žaižaruojantis lietingoje naktyje. Per tas kelias dienas, kol aš pas juos viešėjau, Nilas iškrėtė patį juokingiausią pokštą per visą savo karjerą. Pradėjo vaikštinėti po virtuves ir demonstruoti naujoviškus greitpuodžius. Prekeivis užvertė jį pavyzdžiais ir instrukcijų lankstinukais. Pirmą dieną Nilas buvo veiklumo uraganas. Važinėjau su juo po visą

miestą, o jis tarėsi dėl susitikimų. Sumanymas buvo toks: įsipiršti į iškilmingus pietus, tada per jų vidurį pašokti ir imti demonstruoti tuos greitpuodžius. „Brolyti, – klykavo susijaudinęs Nilas, – čia dar beprotiškiau negu tada, kai dirbau Saineksui! Jis Ouklande pardavinėjo enciklopedijas. Niekas negalėdavo jo atsikratyti. Rėždavo ilgiausias kalbas, čia strykteldavo, čia pritūpdavo, čia juokdavosi, čia verkdavo. Kartą mes įsibrovėm į okių namus, o čia visi ruošėsi eiti į laidotuves. Saineksas parpuolė ant kelių ir ėmė melstis už velionio sielos išganymą. Visi okiai apsipylė ašarom. Jis pardavė visą enciklopedijų rinkinį. Tai buvo labiausiai iškvaišęs tipas pasaulyje. Kažin, kur jis dabar? Mes prisisukdavom prie dailių jaunų dukrelių ir pakirkindavom jas virtuvėj. Šiandien buvau pas klasiškiausią namų šeimininkę jos mažytėj virtuvėlėj – viena ranka ją apkabinęs, kai ką demonstravau. E-e! Hm-m! Uch!“ „Varyk taip ir toliau, Nilai, – pasakiau aš. – Gal vieną gražią dieną tapsi San Francisko meru.“ Tuos pliauškalus apie greitpuodžius jis rengė iš anksto ir vakarais repetuodavo prieš mane ir Kerolainą. Vieną rytą, saulei tekant, jis stovėjo nuogas ir žiūrėjo pro langą į San Franciską. Atrodė, jog kurią nors dieną tikrai taps pagoniškuoju San Francisko meru. Bet jo įkarštis greit atvėso. Vieną lietingą popietę prekeivis atsitrenkė pažiūrėti, ką Nilas veikia. Tas drybsojo ant sofos. „Ar bandei ką nors parduoti?“ „Ne, – atsakė Nilas, – yra numatomas kitas darbelis.“ „O ką ketini veikt su visais tais pavyzdžiais?“ „Nežinau.“ Kapų tyloje prekeivis susirinko sumautus greitpuodžius ir išėjo. Mane vemt vertė nuo vis-

ko, lygiai kaip ir Nilą. Bet vieną vakarą vėl abu pakvaišom; nuėjom pasiklausyt Slimo Geiljardo į nedidelį Frisko naktinį klubą. Slimas Geiljardas – aukštas, liesas negras didelėm liūdnom akim, nuolat sakantis: „Viskis – du-bi-da" ir „Gal dar po vieną viskio – du-bi-da". Didžiulės, nekantriai laukiančios minios jaunų pusintelektualių sėdėdavo Friske prie jo kojų ir klausydavo, kaip jis groja pianinu, gitara arba mušamaisiais. Kai įsivaro, nusivelka marškinius, apatinius baltinius ir tada jau kaip reikiant įsisiūbuoja. Jis viską daro ir sako, kas tik jam šauna į galvą. Čia, žiūrėk, dainuoja „Betonmaišė, dir-dir-dir" (pats parašė), paskui staiga ima lėčiau pirštais mušti du bongo būgnelius ir susimąsto, jo pirštų galai vos vos liečia būgnelių odą, ir visi, užgniaužę kvapą, palinksta į priekį, kad girdėtų; iš pradžių, atrodo, taip tęsis ne ilgiau kaip minutę, bet jis kartais barbena ištisą valandą, beveik negirdimai, kaip darydavo Elas Hinklis, pačiais nagų galiukais, vis tyliau ir tyliau, kol galų gale visai nutyla ir pro atviras duris įsiveržia gatvės triukšmas. Tada lėtai atsistoja, paima mikrofoną ir pamažu pamažu sako: „Fain du-bi-da... liuks du-bi-da... sveiks, du-bi-da... viskis du-bi-da... viskas viskis... gal berniukai pirmoj eilėj padarys su mergaitėm kažką... viskį du-bi-da... du-bi-da..." Ir taip kokias penkiolika minučių, jo balsas darosi vis tylesnis, švelnesnis ir galiausiai visai nuščiūva. Didžiulės liūdnos akys atidžiai apžiūrinėja auditoriją. Nilas stojasi pirmoj eilėj ir sako: „Dievas! Aha!", pamaldžiai suneria rankas, prakaituoja. „Džekai, Slimas žino, kas yra laikas, jis pažino laiką." Slimas

atsisėda prie pianino ir užgauna du klavišus, du do, paskui dar du, tada vieną, paskui du, ir staiga didžiulis galingas, narkotiniam sapne paskendęs kontrabosininkas nubunda ir suvokia, kad Slimas groja „C-Jam blues“, ir ima didžiuliu smiliumi brązginti stygą, prasideda galingas gaudžiantis bitas, ir visi ima siūbuoti, o Slimas atrodo liūdnas, kaip visada, ir jie šitaip zulina kokią pusę valandos, tada Slimas pašėlsta, griebia du bongo būgnelius ir ima skaldyti kažką siautulingai kubietiško ir klykauti beprotiškus dalykus ispaniškai, arabiškai, perujietiškai, egiptietiškai, visom kalbom, kokias tik moka, o moka jų be skaičiaus. Galiausiai jo koncertas baigiasi; kiekvienas trunka dvi valandas. Slimas Geiljardas išeina ir atsiremia į stulpą, ir, kai prie jo prisiartina keli pašnekovai, liūdnai žvelgia kažkur virš jų galvų. Jam įbruka į ranką viskio. „Viskis – du-bi-da --- ačiū du-bi-da...“ Niekas nežino, kur dabar Slimas Geiljardas. Vieną kartą Nilas susapnavo, kad turės vaiką, kad jo pilvas išsipūtęs, ir jis guli Kalifornijos ligoninėje ant žolės. Po medžiu su būriu spalvotųjų sėdi Slimas Geiljardas. Nilas nukreipia į jį nevilties kupinas motiniškas akis. O Slimas sako: „Nu, varyk du-bi-da.“ O dabar Nilas prisiartino prie jo, kaip būtų artinęsis prie savojo Dievo; manė, kad Slimas – Dievas; pamindžikavo, nusilenkė ir pakvietė prisėsti prie mūsų. „Tvarka, du-bi-da“, – tarė Slimas. Jis prisėsdavo prie visų, bet negalėjo užtikrinti, kad sieloj bus su visais. Nilas užsakė staliuką, nupirko gėrimų ir sėdėjo kaip mietas priešais Slimą. Slimas svajojo, žvelgdamas virš jo galvos. Nebuvo ištarta nė žodžio. Ir kiekvieną kar-

tą, kai Slimas sakydavo: „Du-bi-da“, Nilas atsiliepdavo: „Aha!“ Sėdėjau už stalelio su tais dviem bepročiais. Nieko nevyko. Slimui Geiljardui visas pasaulis buvo vienas didžiulis Du-bi-da. Tą pačią naktį aš zondavau Lempšeidą ties Filmoro ir Girio gatvių kampu. Lempšeidas – augalotas spalvotasis vaikinas, jis ateina į įvairius Frisko muzikos barus su paltu, skrybėle ir šaliku, stryktelį ant scenos ir ima dainuoti: jam ant kaktos iššoka venos, jis atsilošia ir kiekvienu sielos raumeniu išspaudžia į sirenos kauksmą panašius bliuzus. Kai dainuoja – jis rėkia ant žmonių. Jo balsas viską užtrenkia. Jis rangosi, išdarinėja grimasas ir viską, kas įmanoma. Jis priėjo prie mūsų staliuko, pasilenkė ir pasakė: „Aha!“ Paskui išsvyravo į gatvę, į kitą barą. Ten dar taip pat yra Konis Džordanas – tas beprotis dainuoja mostaguodamas rankomis; ir galiausiai jo prakaitas tyška ant visų, jis spardo mikrofoną ir spiegia kaip boba; vėlai naktį jį gali pamatyti išsekusį, besiklausantį beprotiško džiazo siautėjimo „Džeksono skylėj“; apskritos akys išplėstos, pečiai sugniužę, lipnus žvilgsnis įbestas į erdvę, prieš jį – stiklas su gėrimu. Niekad nebuvau matęs tokių kvanktelėjusių muzikantų. Visi Friske buvo pamišę dėl džiazo. Tai buvo žemyno pabaiga, jiems nerūpėjo niekas. Tą vasarą man buvo lemta dar nemažai pamatyti, net sienos ėmė drebėti ir skilinėti. Taip mudu su Nilu siautėm po San Francisą, kol gavau savo kareivišką čekį ir susiruošiau namo. Ką pasiekiau atvykęs į Friską – nežinau. Kerolaina norėjo, kad išvažiuočiau; Nilui buvo vis tiek. Nusipirkau kepalą duonos, dešros ir pasidariau dešimt sumuštinių, kad užtektų kelionei per visą šalį, bet jie

sušvinko, kol atvažiavau iki Dakotos. Paskutinę naktį Nilui vėl užėjo siutas, kažkur mieste jis rado Luanę, sulipom į automobilį ir, užsukdami į negrų džiazo užeigas naftininkų rajonuose, nuvarėm per visą Ričmondą anoje įlankos pusėje. Luanė rengėsi sėsti, bet vienas spalvotasis patraukė kėdę. Tualete prie jos prisikabino kažkokios merguželės su pasiūlymais. Prie manęs irgi kibo. Nilas visai nusigalavo. Tai buvo pabaiga; norėjau išsikrapštyt iš čia. Auštant sėdau į Niujorko autobusą ir atsisveikinau su Nilu ir Luane. Jie užsimanė mano sumuštinių. Pasakiau – ne. Stojo niūri akimirka. Visi manėm, kad daugiau nepasimatysim, tačiau visiems buvo nusispjaut. Tai va kaip. Leidausi atgal per visą dejuojantį žemyną su dešimčia sumuštinių bei keliais doleriais ir į Niujorką grįžau kaip tik laiku, kad išlydėčiau Edą Vaitą, Bobą Befedą ir Frenką Džefrį, „Karalienės Marijos" laivu išplaukiančius į Prancūziją ir nė sapnuot nesapnuojančius, kad kitais metais aš su Nilu ir Džefriu leisiuos į pačią beprotiškiausią kelionę. Be to, gali atrodyti, kad mano kelionė autobusu iš Frisko į Niujorką buvo be nuotykių, grįžau namo sveikas ir gyvas ir galėjau atsipūsti. Anaiptol; Šiaurės Dakotoje autobusas įstrigo nualintas žemės plynes užklupusioj siaubingoj pūgoj, užvertusioj kelią per dešimt pėdų; kol aš miegojau, kažkoks mechanizmas užpakalyje sprogo ir sudegė; autobuse pasidarė mirtinai šalta, todėl keleiviams teko rinktis – praleisti naktį pigioj pakelės užkandinėj arba sustipti, o aš išmiegojau nepastebėtas autobuse ir nubudęs jaučiausi puikiai, tada vėl dėjau į akį, kol autobusas buvo taisomas kažkokiam Fargo miesto garaže. Bjute, Mon-

tanoje, susipainiojau su girtais indėnais; naktį praleidau didžiulėje pašėlusioje smuklėje, visiškai tokioje kaip Bilo Barouzo idealusis baras; kelis kartus lažinausi, pasigėriau; mačiau seną kortų dalytoją, primenantį V. K. Fildsą, jis privertė mane pravirkt, prisiminus tėvą. Toks pat tuklus, apvalia nosimi, taip pat besišluostantis iš užpakalinės kišenės ištraukta nosine, tokiu pat žaliu priekakčiu ir astminiu dusuliu šėlstant naktiniam Bjuto žiemos žaidimui, kol pagaliau baigė darbą ir su savo senu šunimi išėjo pamiegot iki kitos dienos. Jis buvo „dvidešimt vieno" dalytojas. Taip pat mačiau devyniasdešimtmetį, vardu Senasis Džonas, kuris lošė kortomis primerkęs akis ir, kaip sužinojau, taip darė paskutiniuosius septyniasdešimt metų kasnakt. Big Timberyje mačiau jauną kaubojų, kare praradusį kairę ranką, sėdintį su senais vyrais žiemos pavakario smuklėje ir ilgesingai žiūrintį į berniukus, liuoksinčius po didžiuosius Jeloustouno sniegynus. Dakotoje mačiau, kaip besisukantis sniego valytuvas trenkėsi į naujitėlaitį fordą ir tas milijonais gabalėlių pabiro po lygumą, lyg sėklos per pavasario sėją. Tolide, Ohajyje, išlipau iš automobilio ir nutranzavau į Detroitą Mičigane pasimatyti su pirmąja žmona. Žmonos neradau, o jos motina nepaskolino man dviejų dolerių maistui. Sėdėjau Detroito greitųjų tarpmiestinių autobusų stoties vyrų tualete ant grindų ir niršau. Aplink buvo primėtyta daugybė butelių. Prie manęs priėję pamokslininkai pasakojo apie Viešpatį Dievą. Paskutinę dešimties centų monetą išleidau pigiam maistui Detroito landynių rajone. Paskambinau savo žmonos tėvo naujajai žmonai, bet

ji nesiteikė net susitikt su manim. Visas sumautas mano gyvenimas plaukė prieš pavargusias akis, ir aš suvokiau, jog nesvarbu, ką darai, galiausiai tai tik veltui sugaištas laikas, ir lygiai taip pat sėkmingai gali kraustytis iš proto. Norėjau tik vieno, kad mano siela nuskęstų žmonos sieloje ir pasiektų ją, prasimušus pro visus dangalus, kurie yra lovoje gulintis kūnas. Amerikos kelio galas – tai vyras ir moteris, besimylintys viešbučio kambaryje. Vien to norėjau. Jos giminės rezgė planus, kad mes nebesusieitume; ir ne todėl, kad buvo blogi, jie jautė, kad aš – bastūnas ir vėl atversiu jos širdies žaizdas. Iš tiesų tą vakarą ji buvo Lansinge, Mičigane, už šimtų mylių, o aš – pribaigtas. Visa, ko troškau, ko troško Nilas, ko troško bet kas – įsiskverbt į daiktų esmę, kur, tarsi gimdoje, galėtum susiriesti į kamuoliuką ir miegoti ekstazišku miegu, kurį patiria Barouzas, susileidęs į veną didelę dozę M., kurį Stouferse po dvylikos škotiško viskio su gazuotu vandeniu prieš tai, kol išvyko girtuoklių traukiniu į Vestčesterį, patyrė reklamos administratoriai --- tik be pagirių. Tuo metu buvau kupinas romantiškų svajų ir dūsavau, žiūrėdamas į savo žvaigždę. O tiesa yra tokia, kad miršti, vien tik miršti, ir vis dėlto gyveni, taip, gyveni, ir tai ne kokia Harvardo melagystė. Pensilvanijoje turėjau išlipti iš autobuso ir vogti obuolius provincijos miestelio parduotuvėje arba stipti badu. Parsvirduliavau atgal į rytus, ieškodamas savo akmens, atsidūriau namie ir sušlaviau viską, ką radau ledainėje, tik dabar tai jau buvo šaldytuvas, 1947-ųjų triūso vaisius, savotiškas mano gyvenimo pažangos matas. Paskui buvo didysis pasaulio laivas: nuėjau

į universitetą ir vestibiulyje sutikau ponią Holms, Džono Holmso mamą, kurią neseniai buvau matęs keliaudamas per Tusoną, ir ji pasakė, kad jos sūnus išlydi kelis mano draugus, išplaukiančius „Karalienės Marijos“ laivu. Neturėjau nė sudilusio cento. Nukulniavau tris mylias iki prieplaukos, čia buvo Džonas Holmsas, jo žmona ir Edas Stringemas, lūkuriuojantys, kol bus leista lipti laivo laipteliais. Užlėkėm į denį ir ten radom Edą Vaitą, Bobą Befedą ir Frenką Džefrį, atskiroje kajutėje geriančius viskį su Alenu Ginsbergu, kuris jo ir atsinešė (kartu su paskutiniais eilėraščiais), ir kitų žmonių. Dar laive buvo Helas Čeisas, o pats laivas toks didelis, kad apžiūrėt neįmanoma, be to, buvo Liusjenas Karas, bet su kita kompanija, o mes apie tai nė nežinojom. Pakvaišėlis Befedas ragino mane plaukti be bilieto ir vykti su jais į Prancūziją. Iššūkį priėmiau, nes buvau girtas. Mes užlaikėme liftą ir sužinojom, kad Somersetas Moemas*, garsus rašytojas, dėl to labai putojo. Matėm dviejų senyvų ponių prilaikomą Trumeną Kapotę**, svirduliuojantį po laivą su sportbačiais. Siaurais koridoriais lyg galvų netekę lakstė apkaušę amerikiečiai. Tai buvo Didysis Pasaulio Laivas, ir netgi per didelis, jame buvo visi, visi kažko ieškojo ir negalėjo rasti. 69-oji prieplauka. Džono Holmso žmona nenorėjo, kad plaukčiau be bilieto, ir ištempė mane iš laivo už ausies. Pažaidžiau futbolą tarp sandėlio dėžių. Tai buvo vieno laikotarpio pabaiga. Tai buvo antras laivas, į kurį per dvejus metus neįsėdau

—

* Somersetas Maughamas (1874–1965) – anglų rašytojas.

** Trumanas Capote (1924–1984) – amerikiečių rašytojas.

abiejose pakrantėse, laivas į Korėją ir šis, „Karalienė Marija“, plaukiantis į Prancūziją, o priežastis ta, kad buvau pasmerktas keliui ir vargingam savo gimtosios šalies tyrinėjimui su pakvaišėliu Nilu. Nepatikėsit, bet po viso to, kas nutiko, ne kas kitas, o aš, vos po kelių mėnesių, nuvykau ir išgelbėjau Nilą sunkią jam valandą. Ir verta buvo tai padaryti, nes nuo tada Nilas tapo didis. TREČIA KNYGA: - 1949-aisiais pavasarį iš Niujorko kompanijos už atliktą darbą staiga gavau puikų tūkstančio dolerių čekį. Už šiuos pinigus pabandžiau perkraustyti savo šeimą --- tai yra savo mamą, seserį, sesers vyrą ir jų vaiką --- į patogų namą Denveryje. Pats keliavau į Denverį ieškoti namo, stengiausi visą kelią nė dolerio neišleist maistui. Per vieną gegužės dieną, prisilakstęs ir priprakaitavęs po kalnų miestą, su neįkainojama Džastino V. Braerlio pagalba radau namą, sumokėjau pirmų mėnesių nuomą ir nusiunčiau telegramą į Niujorką, kviesdamas juos atvykti. Apmokėjau kelionės išlaidas, 350 dolerių. Bet viskas žlugo. Jiems Denveris nepatiko, nepatiko gyventi provincijoje. Pirmoji atgal grįžo mama; ją pasekė sesuo su vyru. Tiems, kuriuos mylėjau, pabandžiau sukurti daugiau ar mažiau pastovią gyvenamąją vietą, kurioje galėtų vykti įvairiopa žmogiška veikla, tenkinanti visas puses. Man buvo svarbu geri namai, sveikas ir teisingas gyvenimas, geras maistas, prasmingas laiko leidimas, darbas, tikėjimas ir viltis. Visada buvo svarbu. Ir truputį nustebęs aptikau, kad priklausau prie vos kelių pasaulyje šiais dalykais tikinčių žmonių, o ne darančių iš to nykią viduriniosios klasės filosofiją. Staiga pajutau, kad mano rankos tuščios,

jose tik sauja pakvaišusių žvaigždžių. O juk dėl to aš susilaikiau nuo ilgai lauktos kelionės į Prancūziją su draugais; dėl to atidėjau daug slaptų troškimų, tokių, kaip grįžimas pas žmoną į Detroitą arba staigios vedybos su laukine puertorikiete Niujorke ir pastovus įsikūrimas daugiabučiame name. Nutiko kaip nutiko, ir aš likau tūkstančiu dolerių skurdesnis. Ką gi, nė nemaniau apskritai turėsiąs tūkstantį dolerių. Viskas išgaravo per kelias savaites. Stovėjau kažkam pasirengęs didžiojoje vakarų lygumoje ir nežinojau, ką daryti. Tariau: „Juk puikiausiai galiu ir vėl pradėt siausti", ir ėmiau ruoštis pas Nilą į San Franciską pažiūrėti, ką jis dabar veikia. Pabandžiau dorais keliais sukaupti pinigų kelionei į Vakarų pakrantę. Vieną rytą atsikėliau trečią valandą ir ištranzavau iš namų Denverio Alamidos prospekte, už šešių mylių nuo centro; deja, niekas manęs nepavėžėjo, ir tiesiog nupėdinau visą kelią. Visai nusikalęs, dar neišaušus prisistačiau į Denargo vaisių prekyvietes. Kaip tik čia vos nepradėjau dirbti 1947-aisiais su Edžiu, savo keliabendriu. Kaipmat buvau nusamdytas. Ir prasidėjo darbo diena, kurios niekada nepamiršiu. Be atokvėpio plušau nuo 4 valandos ryto iki 6 vakaro, o baigus darbą man sumokėjo vienuolika dolerių ir šiek tiek centų. Darbas buvo toks sunkus, kad į rankas įsimetė traukuliai ir turėjau tramdyt besiveržiantį riksmą. Aišku, buvau skystas, palyginti su šalia manęs dirbusiais japonais; jų raumenys buvo pratę tampyti vaisių vežimus, į kuriuos buvo sudėtos aštuonios dėžės, be to, reikėjo išlaikyti pusiausvyrą ir tempti atgal ištiestomis rankomis, o jei kas, sugadini visą vaisių krovinį ir ant

savo vargšės galvos užsitrauki bėdą. Visą dieną prasilenkinėjau su tais raumeningais japonpalaikiais ir keikiausi, keikiausi. Kartą turėjom pakišti tokį gudrų daiktą po didžiulio prekinio vagono ratais ir stumti jį dalba bėgiais po pusę colio vienu trūktelėjimu --- šimtą pėdų. Aš pats per visą dieną iškroviau pusantro prekinio vagono vaisių dėžių su vienintele pertraukėle, kai Denverio urmo sandėliuose patampiau arbūzų dėžes ledinėmis prekinio vagono grindimis į kepinančią saulę ledo pridrabstytame sunkvežimyje ir įsitaisiau nemalonų čiaudulį. Bet viskas gerai, aš norėjau vėl atsidurti San Franciske, visi nori atsidurti San Franciske, bet kodėl? Dievo vardu, jūs, po žvaigždėmis, atsakykit – kodėl? Kad patirtumėt džiaugsmą, patirtumėt malonumų, patirtumėt kažką, kas dega naktyje. Kiti vyrukai iškrovė po tris prekinius vagonus, aš jiems teprilygau perpus, taigi ir darbdavys jautė, kad nesu tinkamas kandidatas jo pelno siekiančiam planui, tad iššveitė mane nedaugžodžiaudamas, o aš nesusilaikiau ir išrėžiau, kad niekada čia negrįšiu. Nušlitiniavau su savo vienuolika dolerių į Larimerio gatvę ir nusigėriau „Džigso" bare kitoje gatvės pusėje, priešais „Vindzoro" viešbutį, kur kadaise, per trisdešimtųjų depresiją, gyveno Nilas Kesidis su savo tėvu, senuoju Nilu Kesidžiu. Ir kaip anuomet vis dairiausi Nilo Kesidžio tėvo. Jo niekur nebuvo. Tu arba randi kažką, kas primena tavo tėvą tokiose vietose kaip Montana, arba dairaisi draugo tėvo, kur jo jau nėra, štai ką veiki. Tada, netikėtai tau pačiam, rytas parodo pliką moters koją, apmautą šilkine kojine, o toje kojinėje – šimto dolerių banknotas, ji padavė jį man ir tarė:

„Šnekėjai apie kelionę į Friską; tai štai, imk, važiuok ir linksminkis." Visi keblumai išnyko, sėdau į kelionių biuro automobilį, suplojau vienuolika dolerių už benziną iki Frisko ir per visą šalį nušvilpiau pas Nilą. Automobilį vairavo du vyrukai; pasisakė esą sąvadautojai. Du kiti vaikinai, kaip ir aš, buvo keleiviai. Sėdėjom susispaudę ir mintimis lėkėm į kelionės tikslą. Kai kirtom Kolorado ir Jutos ribą, danguje virš dykumos pamačiau Dievą didžiulių saulės auksu degančių debesų pavidalu; debesys tarsi sakė: „Atpildo diena ateis." Bet, deja, deja, man labiau rūpėjo seni apipuvę furgonai ir biliardo stalai, kažkodėl kėksantys Nevados dykumoje netoli kokakolos kioskelio, ir lūšnos su išblukusiomis iškabomis, vis dar paukšinčiomis vaiduokliškame, slaptingame dykumos vėjyje ir skelbiančiomis: „Čia gyveno Bilis Barškuolė" arba „Metų metus čia glaudėsi Anė Bedantė". Ėhė, pirmyn! Solt Leik Sityje sąvadautojai patikrino savo mergytes, ir vėl lėkėm tolyn. Nespėjęs atsikvošėti, vėl pamačiau pasakišką San Franciską, išsidėsčiusį palei įlanką vidury nakties. Iškart nudūmiau pas Nilą. Dabar jis turėjo namelį ant Rusų kalvos. Degiau nekantrumu sužinoti, ką jis planuoja ir kas dabar nutiks, nes praeityje neliko nieko, visi tiltai sudegė, ir man į viską buvo nusišvilpt. Į jo duris pasibeldžiau antrą valandą nakties. Atidaryt durų Nilas atėjo plikutėlis ir būtų nemirktelėjęs, net pamatęs patį prezidentą Trumeną. Pasaulį jis priėmė tokį, koks yra, neapdorotą. „Džekai! – šūktelėjo Nilas su tikrai baiminga pagarba. – Nemaniau, kad šitaip surizikuosi. Pagaliau pats atvažiavai pas <u>mane</u>." „Jo, – atsakiau. – Mano šeimoj viskas subyrėjo.

O kaip tavo reikalai?" „Šiaip sau, šiaip sau. Bet mums reikia pasišnekėti apie milijoną dalykų. Džekai, PA-GALIAU atėjo metas mums išsišnekėti kaip reikiant ir viską tarpusavy sutvarkyti." Pritariau, kad tikrai atėjo metas, ir įėjau į vidų. Čia pasijutau lyg svetimas ir piktas angelas baltų it sniegas avinėlių namuose, nes kai mudu su Nilu ėmėm susijaudinę šnekėtis virtuvėje, viršuje pasigirdo kūkčiojimas. Kad ir ką Nilui pasakojau, atsakymas buvo tas pašėlęs, švilpiantis, virpantis „AHA!" Kerolaina jau žinojo, kas nutiks. Tikriausiai Nilas kelis mėnesius buvo ramus; dabar atvyko angelas, ir jis vėl pašėlo. „Kas jai yra?" – sušnabždėjau. Jis atsakė: „Eina vis blogyn ir blogyn, biče, verkia, siunta, neišleidžia pasiklausyti Slimo Geiljardo, ima šėlti kiekvieną kartą, kai užtrunku, o kai lieku namie, nenori su manim šnekėtis ir sako, kad aš išgama." Jis užbėgo laiptais į viršų nuramint jos. Išgirdau Kerolainos klyksmą: „Tu meluoji, meluoji, meluoji!" Pasinaudojau proga apžiūrėti jų šaunų namą. Tai buvo dviejų aukštų keistas, perkrypęs medinis namelis vidury daugiabučių namų kvartalo, ant pačios Rusų kalvos viršūnės, su puikiu įlankos vaizdu; čia buvo keturi kambariai, trys viršuje ir vienas, primenantis didžiulę virtuvę, apačioje. Virtuvės durys atsidarydavo į žole apaugusį kiemą su ištemptomis skalbinių virvėmis. Virtuvės gilumoje buvo sandėliukas, jame tebegulėjo Nilo batai, storu Teksaso purvo sluoksniu aplipę dar nuo tos nakties, kai hadsonas buvo įstrigęs prie Brazoso upės. Hadsono, žinoma, nebuvo, Nilas nebeįstengė toliau už jį mokėti. Dabar jis išvis neturėjo automobilio. Užtat iš netyčių jau bel-

dėsi antras vaikas. Buvo siaubinga girdėti Kerolainą kūkčiojant. Negalėjom to ištverti, tad nuėję nusipirkom alaus ir parsinešėm į virtuvę. Galiausiai Kerolaina užmigo arba gulėjo per naktį, įsmeigusi tuščią žvilgsnį į tamsą. Nesigaudžiau, kas čia ne taip, nebent Nilas vis dėlto išvarė ją iš proto. Man aną kartą išvažiavus iš Frisko, jis vėl buvo pasimaišęs dėl Luanės ir mėnesiais slankiojo apie jos butą Divizadere, kur ji kiekvieną naktį parsivesdavo kitą jūreivį, o jis spoksojo pro plyšį laiškams, pro kurį buvo matyti jos lova. Čia rytais Luanė tįsodavo išsikėtojus su kokiu nors bernu. Nilas sekė ją po visą miestą. Norėjo galutinių įrodymų, kad ji – šliundra. Jis mylėjo ją, sirgo dėl jos. Galiausiai netyčia susičiupo tikro š - - o, kaip ją vadina rinkoje, – žalios, neparuoštos marihuanos – ir per daug jos prisirūkė. „Pirmą dieną, – pasakojo jis, – tįsojau lovoje kaip pagalys ir negalėjau nei pakrutėt, nei žodžio ištart. Tik spoksojau į viršų plačiai atmerktomis akimis. Girdėjau ūžimą galvoje, regėjau visokiausias vizijas kaip spalvotam kine ir jaučiausi nuostabiai. Antrą dieną man apsireiškė viskas, VISKAS, ką tik buvau daręs, žinojęs, skaitęs, girdėjęs ar tik nuspėjęs, grįžo ir persirikiavo visai pagal naują logiką. Aha, kartojau aš, aha, aha, aha. Negarsiai. Tiesiog aha, visai tyliai, ir tos žalios arbatinės vizijos tęsėsi iki trečios paros. Iki to laiko viską supratau, visas mano gyvenimas buvo nulemtas, žinojau, kad myliu Luanę, žinojau, kad turiu rasti tėvą, kad ir kur jis būtų, ir išgelbėti jį, žinojau, kad mes tikri bičai, ir taip toliau, žinojau, koks didis žmogus Alenas. Žinojau tūkstančius dalykų

apie visus ir viską. O trečią parą prasidėjo siaubingi košmarai atmerktomis akimis, ir buvo tokie beprotiškai siaubingi, keliantys panišką baimę ir žali, kad tik gulėjau susirietęs, apsikabinęs kelius ir vaitojau O-o-a-a-ooo... Kaimynai išgirdo ir iškvietė gydytoją. Kerolainos nebuvo, ji su mažyle viešėjo pas gimines. Visi kaimynai sukilo ant kojų. Jie užėjo ir rado mane gulintį ant lovos, amžiams atmetusį rankas į šalis. Džekai, pasiėmęs truputį tos žolės, nubėgau pas Luanę. Ir žinai, tai tuščiagalvei pizei irgi atsitiko tas pats – tie patys regėjimai, ta pati logika ir galutinė išvada apie viską, visų tiesų susitelkimas vienam skaudžiam gumule, vedančiame į košmarus ir skausmą. Tada supratau, kad myliu ją taip, jog noriu nužudyti. Parlėkiau namo ir ėmiau daužyti galvą į sieną. Nubėgau pas Elą Hinklį; jis vėl Friske su Helena; paklausiau, kur rast tą mūsų pažįstamą iešmininką, turintį revolverį, nuėjau pas jį, gavau ginklą, nubėgau pas Luanę, pažiūrėjau pro plyšį laiškams, ji miegojo su jūreiviu; grįžau po valandos, įsiveržiau, ji buvo viena --- atidaviau jai revolverį ir liepiau nupilt mane. Ji beprotiškai ilgai laikė revolverį rankose. Troškau, meldžiau saldaus mirties nuosprendžio. Ji nepanoro. Pasakiau, kad vienas iš mūsų turi mirti. Ji atsakė ne. Daužiau galvą į sieną. Ji mane perkalbėjo." „O paskui?" „Tai atsitiko prieš daug mėnesių --- po to, kai išvykai. Galiausiai ištekėjo už vieno iš tų jūreivių, skystakiaušis pašlemėkas pažadėjo nusukt man sprandą, jei pagaus, žinoma, turėsiu gintis, užmušti jį ir sėst iki gyvos galvos į San Kventiną, nes, Džekai, jei dar VIENĄ kartą būsiu sučiuptas, niekad neišeisiu iš

San Kventino --- ir tada man galas. Sumautas reikalas su ranka ir visa kita. Nilas parodė savo ranką. Susijaudinęs nė nepamačiau, kaip baisiai buvo ją susižalojęs. „Vasar. 26 d. šeštą vakaro susitikom paskutinį kartą, kai viskas buvo nuspręsta. O dabar paklausyk: mano nykštys tik atšoko nuo jos kaktos, net žymės neliko, ji tik pasijuokė, o į mano galiuką, mano nykštį, pateko mikrobų, ir asilas gydytojas prastai jį sustatė, galiausiai prasidėjo gangrena ir teko amputuoti to sumauto piršto galo galelį." Jis atvyniojo tvarsčius ir parodė. Po nagu per kokį pusę colio nebuvo mėsos. „Ir viskas dar blogėjo. Reikėjo išlaikyti Kerolainą ir Ketę Enę, turėjau kuo greičiau pradėt dirbti „Goodyear" padangų kompanijoje – ritindavau tuos šimto penkiasdešimties svarų griozdus ir kraudavau į mašinas. Dirbti galėjau tik sveikąja ranka, ligotą vis užsigaudavau. Susilaužiau, man vėl ją atitaisė, perdūrė smeigtuku, užkrėtimas išsiplėtė, ir ji visa sutino. Tikra velniava! – nusijuokė jis. – Ir vis dėlto niekad nebuvau laimingesnis, niekad taip nesidžiaugiau pasauliu ir mažais vaikais, žaidžiančiais saulėje, ir baisiai džiaugiuosi matydamas šauniausią, klasiškiausią, nuostabiausią Džeką, ir žinau, ŽINAU, kad viskas bus gerai." Jis nuoširdžiai pasveikino mane gavus tūkstantį žalių, kurie jau buvo aptirpę. „Džekai, mes pažinom gyvenimą, mes tampam vyresni, kiekvienas po truputį, ir vis geriau permanom daiktus. Tai, ką tu pasakoji apie savo šeimą, gerai suprantu, aš visad zonduodavau tavo jausmus, o dabar tu jau pasiruošęs kabint tikrai klasišką katytę, jei tik pavyks tokią rasti, augint ir puoselėt ją, paverst jos protą savo siela, kaip

aš bandžiau padaryti su tom prakeiktom savo bobom! Šūdas! Šūdas! Šūdas!“ – sušuko jis. O iš ryto Kerolaina ištrenkė mus su visa mūsų manta tiesiai į gatvę. Viskas prasidėjo, kai pasikvietėm Bilą Tomsoną, senąjį Denverio Bilą, ir privertėm užeit išgerti alaus, kol į darbą negalintis vaikščioti Nilas prižiūrėjo vaiką, plovė indus ir skalbė kieme, bet iš susijaudinimo viską darė atbulom rankom. Tomsonas sutiko nuvežti mus į Marin Sitį paieškoti Anri Kru. (Nilas paprasčiausių savo prasimanymų nevadino kaip nors ypatingai.) Iš darbo dantų gydytojo priimamajame grįžusi Kerolaina pažvelgė į mus liūdnu, gyvenimo nualintos moters žvilgsniu. Norėjau įrodyti tai moteriai, kad nemanau kenkti jos šeimyniniam gyvenimui, todėl pasisveikinau ir kuo maloniau pašnekinau, bet ji žinojo, kad čia akių muilinimas, gal net išmoktas iš Nilo, ir tik šyptelėjo. Iš ryto įvyko siaubinga scena: ji gulėjo lovoj ir raudojo, o mane kaip tik prispaudė į tualetą, ir vienintelis kelias buvo per jos kambarį: „Nilai, Nilai! – sušukau. – Kur čia artimiausias baras?“ „Baras?“ – nustebęs paklausė jis, plaudamasis rankas virtuvės prausyklėje, apačioje. Jis pamanė, kad noriu įkalti. Paaiškinau sunkią savo padėtį, ir jis tarė: „Nekreipk dėmesio ir drožk, ji visada taip.“ Ne, niekaip negalėjau. Išrūkau ieškoti baro; užkulniavau ant kalvos, nudūmiau žemyn, aplėkiau keturis kvartalus ant Rusų kalvos, bet aptikau tik savitarnos skalbyklų, valyklų, vaistinių, kirpyklų, galanterijų ir metalo dirbinių parduotuvių. Grįžau į sukrypusį namelį, pasiryžęs išgelbėti savo sielą. Jie staugė vienas ant kito, kai aš su blankia šypsena prasmukau pro juos ir užsiraki-

nau vonioje. Po valandėlės Kerolaina jau mėtė Nilo daiktus ant svetainės grindų, liepdama kraustytis. Didžiai savo nuostabai virš sofos pamačiau visu ūgiu nutapytą aliejinį Helenos Hinkl portretą. Ir staiga supratau, kad šios moterys ištisus vienišumo ir moteriškumo mėnesius leido drauge, šnekėdamos apie savo vyrų beprotystę. Po visą namą aidėjo pamišėliškas Nilo kikenimas ir jo vaiko klyksmai. Nespėjau susivokti, o jis jau čiuožė kambariais kaip Graučas Marksas, sulaužytas, baltai sutvarstytas jo nykštys kyšojo it plūduras, sustingęs virš siautėjančių bangų. Vėl pamačiau varganą didžiulį apdaužytą lagaminą su kyšančiomis puskojinėmis ir nešvariais baltiniais: jis pasilenkė ir ėmė mesti į jį viską, ką tik rado. Paskui paėmė mažesnį lagaminėlį. Patį nudrengčiausią lagaminėlį visose JAV. Jis buvo kartoninis, odos imitacijos, viršuj buvo priklijuota kažkas panašaus į užsegimus. Pačiu viršumi ėjo didžiulis plyšys: Nilas greit perrišo lagaminėlį virve. Paskui čiupo jūreivio brezentinį maišelį ir ėmė kimšti daiktus į jį. Aš irgi susigrūdau mantą į kelioninį krepšį, o Kerolaina gulėjo ant lovos kartodama: „Melagis! Melagis! Melagis!“ Išlėkėm iš namų ir ėmėm irtis gatve artimiausio funikulieriaus link --- kupeta vyrų ir lagaminų, ir tas milžiniškas ore styrantis sutvarstytas nykštys. Nykštys tapo Nilo galutinės brandos simboliu. Jam į viską buvo nusispjaut (kaip ir pirma), bet dabar viskas rūpėjo iš esmės, tai yra viskas virto vieniu, jis buvo to pasaulio dalis ir nieko negalėjo padaryti. Jis sustabdė mane vidury gatvės. „Klausyk, biče, tu tikriausiai persiutęs – vos įkėlei koją į miestą, ir jau ištrenkia iš namų,

tu stebies, ką bloga padarei, ir taip toliau --- ir dar su visais tais klaikiais aksesuarais --- chi chi chi! --- bet tu pažiūrėk į mane. Džekai, tu tik pažiūrėk." Pažiūrėjau. Jis vilkėjo sportinius marškinėlius, mūvėjo suplyšusias, nukarusias kelnes, avėjo numintus batus; buvo nesiskutęs, styrojo suvelti plaukai, akys buvo pasruvusios krauju, milžiniškas nykštys kėksojo krūtinės lygyje (jam teko visą laiką taip laikyti), o veide – kvailiausia šypsena, kokią buvau matęs. Jis trepinėjo ratu ir dairėsi. „Ką regi mano akys? O-o --- mėlyną dangų. Long-felą!*" Jis siūbavo ir mirkčiojo. Trynėsi akis. „Ir langus --- ar esi kaip reikiant zondavęs langus! Pakalbėkim apie langus. Man teko matyti tikrai beprotiškų langų, jie man rodė grimasas, o kitų buvo užtrauktos naktinės užuolaidos, ir jie mirkčiojo man." Brezentiniam maišelyje jis susižvejojo Eženo Sju** „Paryžiaus ---" ir, timptelėjęs marškinėlius, nutaisęs skrupulingiausią išraišką, ties gatvės kampu pradėjo skaityti. „Žinai, Džekai, zonduokim eidami viską..." Po akimirkos apie tai pamiršo ir ėmė bukai dairytis. Buvau patenkintas, kad atvažiavau, jam reikėjo manęs. „Kodėl Kerolaina tave išmetė? Ką ketini veikti?" „A? – perklausė jis. – KąA? AKą!" Laužėm galvas, kur eiti ir ką daryti. N. J. manęs laukė neblogas pasiūlymas, ir supratau, kad reikia padėti Nilui. Vargšas, vargšas Nilas --- pats velnias nebuvo

* Henry Wadsworthas Longfellow (1807–1882) – amerikiečių rašytojas.

** Eugène'as Sue, tikroji pavardė Marie Josephas Sue (1804–1857) – prancūzų rašytojas. Turima galvoje jo romanas „Paryžiaus paslaptys".

puolęs žemiau; visai iškvaišęs, su užkrėstu nykščiu, apsuptas nudrengtų lagaminų, užsilikusių iš jo našlaitiško, karštligiško gyvenimo ir nesuskaičiuojamų kelionių po Ameriką, žuvęs tipas, pritrėkštas šūdžius, sakyk kainą ir pasiimk grąžą. „Žingsniuojam į Niujorką, – tarė jis, – o eidami krausim visko, ką pamatysim, atsargas --- jo-o!“ Išsiėmiau pinigus, perskaičiavau; parodžiau jam. 2x „Turiu čia, – pasakiau, – iš viso aštuoniasdešimt tris žalius ir truputį smulkių, ir, jei prisidedi, brauksim į Niujorką --- o vėliau trauksim į Italiją.“ „Italiją? – pakartojo jis. Jo akys nušvito. – Italija, aha --- o kaip ten, mielas Džekai, nusigausim?“ Apsvarsčiau šią mintį. „Užkalsiu truputį valiutos, gausiu dar tūkstantį žalių. Išzonduosim visas beprotiškas moteris Romoje, Paryžiuje ir visose kitose vietose; pasėdėsim kavinėse ant šaligatvių; pasivysim Befedą, Vaitą ir Džefrį, pagyvensim viešnamiuose. Kodėl mudviem nenuvažiavus į Italiją?“ „Kodėl ne?“ – pakartojo Nilas ir suprato, kad kalbu rimtai, tada pirmą kartą pažvelgė į mane akies kampučiu, nes niekad anksčiau nebuvau išsidavęs, kad man rūpi varginga jo būtis, ir tai buvo žvilgsnis žmogaus, paskutinę akimirką įvertinančio savo galimybes laimėti ginčą. Jo akyse švytėjo džiugesys ir panieka, velniškas tai buvo žvilgsnis, ir jis ilgai ilgai laikė jį įrėmęs į mane. Aš irgi pažvelgiau jam į akis ir paraudau. „Kas yra?“ – paklausiau. Jaučiausi sumautai. Jis nieko neatsakė, bet šnairavo taip pat nepatikliai ir užgauliai. Bandžiau prisiminti viską, ką buvo padaręs gyvenime, ar nebuvo ko nors praeityje, kas dabar galėtų sukelti tokį įtarumą. Tvirtai, ryžtingai pakartojau, ką buvau

sakęs - - „Važiuojam į N. J., pinigų turiu." Pažvelgiau į jį; akys man drėko nuo susijaudinimo ir ašarų. Jis tebespoksojo. Dabar jo žvilgsnis buvo tuščias ir per mane slydo kiaurai. Tikriausiai tai buvo mūsų draugystės posūkio taškas, Nilas suprato, kad iš tiesų ne vieną valandą mąsčiau apie jį, jo vargus, ir ieškojo būdo, kaip visa tai išreikšti siaubingai painiomis, iškankintomis proto sąvokomis. Kažkas mumyse spragtelėjo. Manyje tai buvo netikėtas susirūpinimas žmogumi, penkeriais metais jaunesniu, kurio likimas visus pastaruosius paslaptingumo gaubiamus metus buvo susijęs su manuoju; o jame tai buvo kažkas, ką turėjau suprasti tik iš tolesnio jo elgesio. Staiga jis baisiai nudžiugo ir pareiškė, kad viskas nuspręsta. „Ko taip žiūrėjai?" — paklausiau. Šie žodžiai jį įskaudino. Jis susiraukė. O raukydavosi Nilas retai. Abu jautėmės išmušti iš vėžių, kažkuo nepasitikintys. Saulėtą San Francisko dieną stovėjom ant Rusų kalvos viršūnės; mūsų šešėliai krito ant šaligatvio. Iš daugiabučio namo greta Kerolainos vorele išėjo vienuolika graikų, vyrų ir moterų, ir tuoj pat išsirikiavo saulėtame šaligatvyje, o vienas perėjo atbulas siaurą gatvelę ir nusišypsojo jiems iš už fotoaparato. Išsižioję žiūrėjom į tuos senovinius žmones, švenčiančius vienos iš savo dukterų vestuves, tikriausiai tūkstantąsias nesibaigiančioje, prieš saulę besišypsančioje kartų virtinėje. Visi buvo išsipustę ir keisti. Lygiai taip mudu su Nilu galėjom dabar stovėt kažkur Kipre. Žėrinčiam ore, virš galvų, skraidė žuvėdros. „Nu, — tarė Nilas nedrąsiu ir meiliu balsu, — gal judam?" „Taip, — atsakiau, — važiuojam

į Italiją." Susirankiojom trantus, sveikąja ranka jis paėmė lagaminą; o aš – kas liko, ir nusvirduliavom prie funikulieriaus; po akimirkos jau riedėjom nuo kalvos, kratydamiesi ant suolo, kojomis beveik liesdami šaligatvį, du palūžę Vakarų nakties herojai, laukė ilga kelionė. Pirmiausia nuėjom į barą Turgaus gatvėje ir ten galutinai nutarėm --- laikomės kartu ir liekam draugai iki mirties. Bare Nilas buvo labai tykus, atrodė kiek užsisklendęs, žiūrėdamas į senus valkatas, primenančius jam tėvą. „Manau, jis Denveryje... šį kartą būtinai turim jį rasti, gal jis valstijos kalėjime, gal vėl Larimerio gatvėje, bet jį žūtbūt reikia rasti. Sutarta?" Žinoma, kad sutarta; padarysim viską, ko iki šiol nebuvom darę, nes buvom per kvaili. Paskui pažadėjom sau, kad, prieš palikdami San Franciską, dvi dienas panuotykiausim, ir, žinoma, nutarėm važiuoti kelionių biuro automobiliais, mokėdami tik už benziną, kad kiek įmanoma sutaupytumėm pinigų tam, ką ketinom daryti keliaudami per žemyną. Taip pat ketinom užvažiuoti į Detroitą, kad, radęs Edę, galutinai apsispręsčiau dėl mūsų santykių. Nilas tvirtino, kad Luanė jam nebereikalinga, nors ir myli ją. Nusprendėm, jog atsigriebs Niujorke ir, kaip pasirodė, vėliau tai padarė ir vėl vedė: bet tik po 3 000 mylių ir daugelio dienų bei naktų. Sumokėję dešimt centų, sugrūdom savo mantą į greitųjų tarpmiestinių autobusų saugojimo kamerą, Nilas apsivilko kostiumą siaurais ruoželiais, sportinius marškinius, ir išdrožėm pasimatyt su Bilu Tomsonu, sutikusiu pabūt mūsų vairuotoju, kol 2 dienas nuotykiausim Friske. Sutarėm telefonu. Netrukus jis atvažiavo ties Turgaus ir

3-iosios gatvių kampu ir paėmė mus. Bilas dabar gyveno Friske, dirbo kontoros tarnautoju ir buvo vedęs dailią šviesiaplaukę, vardu Helena. Nilas pašnabždėjo man, kad jos nosis per ilga --- kažkodėl tai baisiai jį veikė --- bet iš tiesų jos nosis buvo pati normaliausia. Matyt, tai buvo jausmas iš tų dienų, kai jis Denverio viešbučio kambaryje nušvilpė iš Bilo Kerolainą. Bilas Tomsonas – liesas, tamsus, dailus vaikėzas smailiu veidu ir rūpestingai sušukuotais plaukais, kuriuos visą laiką braukė nuo smilkinių atgal. Į viską žiūrėjo rimtai ir be paliovos šypsojosi. Tikriausiai jie su žmona susipešė dėl to vairavimo - - bet, nusprendęs parodyti, kad yra namų galva (jie gyveno mažame kambarėlyje), jis tesėjo pažadą, tačiau padariniai buvo liūdni. Protinės dilemos išdava buvo skaudi tyla. Mane ir Nilą po visą Friską jis vežiojo bet kokiu dienos ar nakties metu ir nė karto nepratarė nė žodžio; tik lėkdavo, degant raudonai šviesai, ir staigiai apsisukdavo ant dviejų ratų, tai aiškiau negu žodžiai sakė, į kokią velniavą buvom jį įstūmę. Jis blaškėsi tarp klusnumo jaunai žmonai ir klusnumo senajam Denverio biliardinių gaujos vadui. Nilas buvo patenkintas, jo, žinoma, netrikdė toks važiavimo stilius. Mes nekreipėm į Bilą jokio dėmesio, sėdėjom ant galinės sėdynės ir pliurpėm. Pirmiausia reikėjo nuvažiuot į Marin Sitį ir pabandyti rasti Anri Kru. Kiek nustebau pamatęs, kad senojo laivo, „Adm. Fribio“, nebėra įlankoje; ir, žinoma, sumautam kambarėlyje kanjono dugne Anri neradom. Duris atidarė nereali spalvotoji mergina; mes su Nilu ilgokai pliurpėm su ja. Bilas Tomsonas laukė automobilyje ir skaitė Eženo Sju „Paryžiaus ---“. Pasku-

tinį kartą pažvelgiau į Marin Sitį ir supratau, kad nėra jokio reikalo kapstytis praeityje. Nusprendėm geriau užsukt tas Heleną Hinkl ir įsiprašyt nakvynės. Elas vėl buvo ją metęs ir iškūręs į Denverį, ir, velniai griebtų, ji vėl laužė galvą, kaip jį susigrąžinti. Radom ją sėdinčią sukryžiuotomis kojomis ant rytietiško kilimo tuščiame keturių kambarių bute Misijų gatvės pradžioje su būrimo kortų malka. Pastebėjau liūdnas žymes, bylojančias, kad Elas Hinklis kadaise gyveno čia, paskui vien iš proto aptemimo ir nežinojimo ko griebtis išdūmė. „Jis grįš, — pasakė Helena. — Tas vaikinas be manęs visai nemoka savim pasirūpint --- šį kartą tai Džimo Holmso darbas.“ Ji tūžmingai dėbtelėjo į Nilą ir Bilą Tomsoną. „Kol neatvažiavo Džimas, Elas buvo visai laimingas, dirbo, mes eidavom pasivaikščioti ir puikiai leidom laiką. Nilai, tu puikiai tai žinai. O paskui jie valandų valandas pratūnodavo vonios kambary, Elas sėdėdavo vonioje, o Holmsas ant klozeto, ir kalbėdavo, kalbėdavo, kalbėdavo --- visokiausias kvailystes.“ Nilas nusijuokė. Metų metus jis buvo didysis gaujos pranašas, o dabar jie perėmė jo techniką. Džimas Holmsas užsiželdino barzdą ir atvažiavo į Friską savo didelėmis liūdnomis mėlynomis akimis ieškoti Elo Hinklio; o nutiko taip (iš tikrųjų, aš neskiedžiu), kad Denveryje per nelaimingą atsitikimą Džimas neteko mažojo piršto ir gavo už tai pusėtiną sumelę. Nei iš šio, nei iš to jie nutarė parodyt kulnus Helenai ir važiuoti į Meiną --- tai irgi ne skiedalai --- Portlandą Meine, kur, Holmso žodžiais tariant, gyveno jo teta. Todėl šiuo metu jie arba važiavo pro Denverį, arba jau buvo Portlande. „Kai baigsis

Džimo pinigai, Elas grįš, – kalbėjo Helena, žiūrėdama į kortas. – Prakeiktas kvailys... nė velnio nesupranta ir niekad nesuprato. O pakaktų suprasti, kad aš myliu jį." Sėdinti šitaip ant kilimo, apgaubta ilgų, kone grindis siekiančių plaukų, dėliojanti kortas, Helena Hinkl atrodė tikra tų graikų su saulėtu fotoaparatu duktė. Ji man pradėjo patikti. Mes net nusprendėm važiuoti šiąnakt pasiklausyti džiazo, o Nilas turėjo paimt Džulę – šešių pėdų aukščio šviesiaplaukę, gyvenančią kaimynystėje. „Jei taip, ar galiu dabar jus palikti?" – narsiai paklausė Tomsonas, o mes atsakėm, kad gali drožti, bet ryt, kad vėl prisistatytų. Tą vakarą Helena, Nilas ir aš nuėjom paimti Džulės. Jos butas buvo pusrūsyje, ji turėjo mažą dukrytę ir seną vos krutantį automobilį, kurį mudu su Nilu turėjom stumti, kol panos vargo bandydamos užvesti. Girdėjau, kaip jos kikena ir šaiposi iš manęs: „Džekas tik ką atvyko iš ilgos kelionės --- jam reikia paįvairint gyvenimą." Atvažiavom pas Heleną, ir visi suniurę susėdom kas kur --- Džulė, jos dukrytė, Helena Hinkl, Bilas Tomsonas, Helena Tomson --- tame baldų prigrūstame kambaryje, tik aš stovėjau kampe nesikišdamas į vietines problemas, o Nilas stypsojo vidury kambario, laikydamas savo išpampusį nykštį krūtinės aukštyje, ir kikeno. „Po velnių, – pasakė jis, – mes visi netenkame pirštų... har har har!" „Nilai, kodėl taip kvailai elgiesi? – paklausė Helena. – Skambino Kerolaina, sakė, kad tu ją metei. Ar nesuvoki, kad turi dukrą?" „Jis jos nemetė, pati jį išspyrė!" – pasakiau, laužydamas nesikišimo principą. Visi piktai sužiuro į mane; Nilas išsiviepė. „Ko norit iš vargšo vaikino su tokiu

pirštu?" – pridūriau. Visi dėbtelėjo, o Helena Tomson pervėrė mane įtūžusiom akim. Prieš mane buvo ne kas kita, o siuvimo būrelis, ir jo vidury – kaltinamasis, Nilas --- atsakingas turbūt už viską, kas buvo ne taip. Pro langą pažvelgiau į naktinę dūzgiančią Misijų gatvę; norėjau išeiti ir klausytis didžiojo Frisko džiazo, be to, nepamirškit, tai buvo mano antroji naktis mieste, ir viskas susigrūdo į krūvą. „Manau, Nilai, Luanė be galo protingai pasielgė, kad metė tave. Jau kiek metų tu dėl nieko nejauti atsakomybės. Tiek šunybių prikrėtei, kad tiesiog nežinau, ką tau sakyti." Taip ir buvo, jie sėdėjo aplink Nilą, iš padilbų žiūrėdami neapykantos kupinomis akimis, o jis stovėjo vidury kambario ant kilimo ir kikeno --- paprasčiausiai kikeno. Net truputį pastrykčiojo. Jo tvarsčiai darėsi vis purvinesni; buvo atsipalaidavę ir beveik atsirišę. Staiga supratau, kad dėl neįsivaizduojamai didžiulės nuodėmių virtinės jis tampa Idiotu... Niekšu... pagal savo lemtį – Šventuoju. „Apie nieką negalvoji, tik apie save ir savo prakeiktus nuotykius. Tau rūpi tik tai, kas tabaluoja tarp kojų ir kiek pinigų arba pramogų gali išspaust iš žmogaus, prieš atsikratydamas juo... Be to, tu ir elgiesi kvailai. Niekad nepamąstai, kad gyvenimas – rimtas dalykas, kad yra žmonių, norinčių nugyvent jį rimtai, o ne visą laiką kvailioti." Štai kas buvo Nilas – ŠVENTASIS JUOKDARYS. „Kerolaina šįvakar akis išverkė, bet ne dėl to, kad grįžtum, pasakė, kad daugiau niekad nenori tavęs matyti, pasakė, kad dabar jau viskas. O tu stovi čia ir vaipaisi, ir, man atrodo, kad giliai širdyje tau į viską nusispjaut." Tai buvo netiesa; aš geriau žinojau ir galėjau

jiems pasakyti. Bet neverta buvo net bandyti. Panašių kaltinimų ir aš prisiklausiau, gyvendamas Rytuose. Baisiai norėjau prieiti, apkabinti Nilą ir tarti: „Ei, jūs, paklausykit ir prisiminkit štai ką: šis vaikinas turi savų bėdų, ir dar — jis niekad nesiskundžia, ir jums visiems buvo velniškai smagu, kai jis buvo tas, kas yra, o jeigu šito nepakanka, tada pastatykit jį prie sienos ir sušaudykit, to jūs, matyt, beprotiškai trokštate..." Vis dėlto Helena Hinkl vienintelė nebijojo Nilo, galėjo sėdėti ramiai, neslėpti veido ir rėžti jam pamokslą, nepaisydama, kad čia susirinkusi visa gauja. O juk anksčiau, Denveryje, Nilas versdavo visus sėdėti tamsoje su panom, tik pats šnekėdavo - - šnekėdavo - - šnekėdavo - - ir jo balsas būdavo užburiantis ir keistas, ir sakydavo, kad panas traukia vien jo įtaiga bei kalbos turinys. Bet tada jam buvo penkiolika, šešiolika. Dabar visi jo mokiniai buvo vedę, ir tų mokinių žmonos teisė jį, pasistačiusios ant kilimo, teisė už palaidumą ir jo dėka atsiradusį gyvenimo būdą --- gerokai persūdydamos. Klausiausi toliau. „Dabar tu važiuoji su Džeku į Rytus ir ko tikiesi? O Kerolaina, tau išmovus, turi sėdėt namie ir rūpintis vaiku --- kaip ji galės dirbti pas dantų gydytoją --- ji nebenori tavęs daugiau matyti, ir aš jos nekaltinu. Jeigu kelyje sutiksi Elą, pasakyk, kad grįžtų pas mane, nes užmušiu jį." Štai kaip viskas paprasta. Tai buvo liūdniausia ir saldžiausia naktis. Paskui kambaryje stojo kapų tyla; anksčiau Nilas būtų ištraukęs mus iš jos savo tauškimu, bet dabar tylėjo ir stovėjo prieš visus nuskuręs, palūžęs, kvaištelėjęs, tiesiai po elektros lempele; kaulėtas, beprotiškas jo vei-

das buvo suprakaitavęs, iššokusios venos pulsavo, jis be paliovos kartojo „Aha, aha, aha“ lyg didžiausi atradimai būtų plūste plūdę į jį, ir aš įsitikinęs, kad taip ir buvo, ir kiti tai jautė, ir visus apėmė baimė. Ką jis žinojo? Jis išbandė viską, ką leido jėgos, kad man pasakytų tai, ką sužinojo, ir jie man pavydėjo; pavydėjo, kad palaikau jo pusę, ginu jį ir geriu jo žodžius, kaip kažkada darė patys. Paskui visi sužiuro į mane. Ką aš, svetimas, veikiu Vakarų pakrantėj tokią nuostabią naktį? Sudrebėjau nuo tos minties. „Mes važiuojam į Italiją“, – pasakiau ir nusiploviau rankas, nutaręs daugiau į šį reikalą nesikišt. Tada ore, be visa kita, pakibo kažkoks motiniško pasitenkinimo jausmas, nes merginos iš tikro į Nilą žiūrėjo taip, kaip motinos žiūri į brangiausią, lengvapėdiškiausią vaiką, o jis su tuo apgailėtinu nykščiu ir netikėtais atradimais puikiai tai žinojo ir todėl galėjo, netaręs nė žodžio, kapų tyloje, išeiti iš kambario ir laukti mūsų apačioje, kol mes patys ką nors nuspręsime apie LAIKĄ. Štai ką leido pajusti vaiduoklis ant šaligatvio. Pažvelgiau pro langą. Nilas vienas stovėjo tarpdury ir zondavo gatvę. Gėla, kaltinimai, patarimai, pamokslavimai, liūdesys – viskas buvo praeityje, o priešakyje – tik nudriskęs, palaimingas gryno buvimo džiaugsmas. „Gana, Helena, Džule, važiuojam į kokį džiazbarį ir pamirškim viską. Juk kada nors Nilas mirs. Ką tada jam sakysit?“ „Kuo greičiau mirs, tuo geriau“, – atšovė Helena, o ji šnekėjo visų, esančių kambary, vardu. „Puiku, – tariau aš, – bet dabar jis gyvas, ir kertu lažybų, kad norėtumėt sužinot, ką toliau veiks, nes jis turi paslaptį, kurią visi

veržiamės atskleisti; ji sprogdina jam galvą, ir jeigu jis išprotės, nesirūpinkit, tai bus ne jūsų, o Dievo kaltė." Jie šoko prieštarauti; sakė, kad aš visai nepažįstu Nilo; sakė, kad jis didžiausias niekšas, kada nors gyvenęs pasaulyje, kad ir aš kada nors patirsiu tai savo kailiu ir dar pasigailėsiu. Ėmė juokas iš to jų šakojimosi. Bilas Tomsonas pakilo ginti damų ir pareiškė, kad pažįsta Nilą geriau negu kiti ir kad Nilas esąs viso labo tik labai įdomus ir kartais net juokingas akių muilintojas, bet Ne, man tai buvo nepakenčiama, nes jeigu nori būti garbingas, tai ir būk, jei ne, tai ne, ir jokių ten per vidurį, štai ką ir stengiausi pasakyti. Taip pasišaipiau iš jų nusistovėjusios tvarkos ir iškaltų dalykų, praeityje ir dabartyje, bet, laimė, jie to nesuprato, o jei aš stoviu ant mėnulio krašto, tai kam veltui burną aušinti? Išėjau, susiradau Nilą ir mudu trumpai apie visa tai šnektelėjom. „Nesuk sau plaučių, viskas puiku ir užtikrinta." Jis trynėsi pilvą ir laižėsi lūpas. Panos nulipo laiptais, mes vėl išmovėm į didžiąją naktį ir vėl stūmėm automobilį gatvėmis, o jis taip įsibėgėjo ir nuriedėjo, kad panos negrįžo pas mus tol, kol sustabdė kitą automobilį, sutikusį parstumti jas iki mūsų, klaidžiojančių ir besijuokiančių tamsoje. „Ėhė-hei! Važiuojam!" – sušuko Nilas, mes sušokom ant užpakalinės sėdynės ir nutrinksėjom į Hovardo gatvę, iš pradžių slapstydamiesi, nes vaikinai, stūmę merginas, vėl išniro iš už kampo, pasiryžę stumti jas iki pat Hovardo gatvės ir ten susikukuoti. Jie nusivylė, kai variklis užsivedė; Džulė padarė kelis greitus posūkius ir pristatė mus į Hovardo gatvę, be talkininkų. Iššo-

kom iš automobilio į šiltą beprotišką naktį, išgirdę, kaip pašėlęs tenorininkas pučia saksą: „JI-I-I-J-A-A! II-JAA! II-JAA!“, o minia ploja į taktą, o minia staugia: „Skelk, skelk, skelk!“ Nilas lėkte lėkė gatve, atkišęs nykštį, klykdamas: „Varyk, varyk, varyk!“ Būrelis spalvotųjų išeiginiais kostiumais stūgavo priešais džiazo barą, kurio grindys buvo nubarstytos pjuvenom, o ant mažos pakylos virš žmonių galvų susigrūdę grojo skrybėlėti tipai; beprotiška vieta, netoli nuo Turgaus gatvės, purvinam ir tamsiam užkaboryje, netoli Misijų gatvės ir didžiulio tilto pylimo; beprotiškos, išdrikusios bobos slankiojo vos ne su naminiais chalatais, perėjimuose skambėjo buteliai. Gilumoje, tamsiame koridoriuje, už prikiaulintų tualetų būriai vyrų ir moterų stovėjo parėmę sienas, gėrė kažkokį vyną, maišydami jį su viskiu, ir spjaudė į žvaigždes. Skrybėlėtas tenorininkas pūtė aukščiausias, nuostabios, visai laisvos idėjos natas, ritminė figūra tai kilo aukštyn, tai leidosi žemyn, nuo „I-I-ja!“ iki beprotiškesnio „I-I-di-li-ja!“ – o jis varė toliau, pašėlusiai griaudėjant būgnams, prie kurių karaliavo nuožmios išvaizdos negras buliaus sprandu; negrui niekas nerūpėjo, tik velniškai kankinti būgnus – pam bara bara ram! Muzika siautėjo, ir tenorininkas tai pagavo, ir visi žinojo, kad jis pagavo. Nilas stvarstė sau už galvos minioje, o minia buvo beprotiška. Palaikydama jį šūksmais ir beprotiškais žvilgsniais, ji ragino tenorininką tęsti, o jis tai pritūpdavo, tai vėl atsistodavo, išplėšdamas iš saksofono tyrą šauksmą, it mirties kilpa iškylantį virš viso siautulio į dangų. Liesa šešių pėdų ūgio negrė kratė savo kaulus priešais saksą,

o negras tik stumteldavo ją instrumentu: „Ii! ii! ii!“ Tai buvo rūko sirenos intonacija; jo instrumentas buvo apvyniotas juostele; jis dirbo laivų statykloje ir jam nerūpėjo niekas. Visi siūbavo ir staugė. Helena ir Džulė su alaus buteliais rankose šokinėjo ir kraipėsi užsikorusios ant kėdžių. Pro duris į vidų griuvo būriai spalvotųjų, iš nekantrumo kniubdami ant kits kito. „Varyk toliau! – užstaugė tipas sirenos balsu, o paskui taip suriaumojo, kad turbūt buvo girdėt net Sakramente, a-ha-a-a!“ „Fu-u-u-u!“ – iškvėpė Nilas. Jis trynėsi krūtinę, pilvą, jam nuo veido tyško prakaito lašai. Trinkt, pokšt – būgnininkas spyriais varė būgnus į rūsį, o paskui bito ritmai kilo iš po jo žudikiškų lazdelių, pa-bara-ra-ra-ram. Ant pakylos šokinėjo galingas storpilvis , o ji lingavo ir girgždėjo. „Jū!“ – Pianistas tik daužė klavišus praskėstais pirštais, – grodamas akordus intervalais, o tuo metu, kai didysis tenorininkas įkvėpdavo oro kitam šuorui, – kiniškas harmonijas, nuo kurių virpėjo visas pianinas, kiekvienas varžtelis, kiekviena styga, kiekvienas jo gabalėlis, pjung! pjung! Tenorininkas nušoko nuo pakylos ir, prasiskverbęs į minios vidurį, grodamas sukosi aplink; skrybėlė užsmuko jam ant akių; kažkas atsmaukė ją. Jis tik loštelėjo, treptelėjo koja ir išpūtė šiurkštų, šaižų kauksmą, giliai įkvėpė, pakėlė saksą ir paleido į orą aukštą, galingą klyksmą. Nilas stovėjo tiesiai priešais jį, palenkęs veidą prie instrumento žiočių, plodamas rankomis, o jo prakaitas tyško ant mygtukų, pūtikas tai pastebėjo ir nusijuokė į saksą ilgu, virpančiu, beprotišku juoku, visi kiti irgi ėmė juoktis, siūbuoti, linguoti; galiausiai tenori-

ninkas nusprendė pranokt pats save, jis pritūpė, paėmė aukščiausią do ir tęsė taip ilgai, kad visi išgriuvo iš koto, klyksmai dar labiau sustiprėjo, ir man atrodė, kad iš artimiausios policijos nuovados tuoj atgrius farai. Nors tai buvo tik smagiai leidžiama šeštadienio naktis, nieko daugiau. Laikrodis ant sienos virpėjo ir šokinėjo; niekam tai nerūpėjo. Nilas įpuolė į transą. Tenorininko akys buvo įbestos tiesiai į jį; prieš save pūtikas matė beprotį, ne tik suprantantį, bet norintį suprasti dar daugiau, daug daugiau negu įmanoma, ir jie ėmė rungtis; saksas pradėjo išdarinėti negirdėtus dalykus – jokių frazių, tik šūksmai, šūksmai, nuo „bo-o-o!“ žemyn iki „bi-i-i-ip!“ aukštyn ir iki „I-I-I-I!“, ir žemyn iki spiegimo ir saksofono obertonų aido. Jis išbandė viską: kėlė saksą aukštyn, leido žemyn, pasukdavo į šoną, nudurdavo į grindis, atkišinėjo gulsčiai, pakreipinėjo trisdešimties, keturiasdešimties laipsnių kampu, o galiausiai griuvo į kažkieno glėbį ir pasidavė; visi susibūrė aplink jį ir klykė: „Taip! Taip! Jis pagavo, pagavo!“ Nilas nosine šluostėsi prakaitą. Tada ant pakylos užlipo Fredis, paprašė lėto ritmo, liūdnai pažvelgė pro atviras duris kažkur virš žmonių galvų ir uždainavo „Užmerk akis“. Valandėlę buvo tylu. Fredis vilkėjo visai nudriskusį zomšinį švarką, skaisčiai raudonus marškinius, mūvėjo dukslias, lygintuvo nemačiusias, smarkiai į apačią siaurėjančias dryžuotas kelnes aukštu juosmeniu, avėjo išklypusius batus; jam į viską buvo nusišvilpt. Jis priminė Hankį – negrą Hankį. Rudos jo akys buvo pilnos liūdesio ir susirūpinimo dainuoti lėtai, su ilgomis, mąsliomis pauzėmis. Bet nuo antro

priedainio įsivarė, pašėlo, čiupo mikrofoną, nušoko nuo pakylos ir prisikišo jį prie burnos. Kad išdainuotų vieną gaidą, jis taip susirietė, jog palietė savo batų nosis, ir tiek daug iškvėpė, kad net susvyravo, o atsigavo tik lėtesnėje vietoje. „Mu-u-u-zika gro-o-o-o-o-ja!“ Jis atsilošė, įsmeigęs akis į lubas, nuleido mikrofoną ties tarpkoju. Visas virpėjo ir siūbavo. Paskui taip palinko į priekį, kad kone nudribo ant grindų, veidą prikišęs prie mikrofono. „Sva-a-a-a-ji-i-i-ngam šo-o-o-ky-y!“ --- ir pažvelgė į šurmuliuojančią gatvę, niekinamai perkreipęs lūpas --- „kol mes my-y-y-ylimės“ palinko į šoną ---- „Me-e-i-lės šve-e-e-ntė“ --- papurtė galvą, pasibjaurėjęs ir pavargęs nuo viso pasaulio ---- „Vėl grąžins“ --- kur grąžins? --- visi laukė; jis sudejavo --- „At --- gal“. Pasigirdo pianino akordas. „Ateik, miela, u-u-u-ž-merk a-ki-i-i-is“ --- jo lūpos virptelėjo, jis pažvelgė į mus, į Nilą ir mane, su išraiška, tartum sakančia „Ei, ir ką gi mes veikiam šitame liūdname rudame pasaulyje?“ ---- ir tada užtraukė dainos pabaigą, o tam turėjo būti kruopščiai pasiruošta, ir per tą laiką jūs galėjot dvylika kartų pasiųsti žinią Garsijai aplink pasaulį, bet tai niekam nerūpi, nes dabar mes turėjom reikalą su pačia sudaužyto gyvenimo siaubingose žmogaus gatvėse šerdimi, taip jis sakė ir dainavo „Užmerk --- savo --- “, o jo balsas pakilo iki lubų, pro žvaigždes ir dar aukščiau --- „a-ki-i-i-i-is“, ir jis nusvyravo nuo pakylos pamąstyti. Sėdėjo kampe apsuptas bičų, bet nekreipė į juos dėmesio. Žiūrėjo žemyn ir verkė. Pranoko visus. Mudu su Nilu priėjom prie jo pasikalbėti. Pakvietėm į savo au-

tomobilį. Ten jis staiga suklykė: „Aha! Gyvenime nėr nieko geresnio už gerą pasiautimą! Kur braukiam?“ Nilas keliskart pašoko nuo sėdynės, kikendamas it pamišėlis. „Vėliau! Vėliau! – sustabdė Fredis. – Liepsiu savo berniukui dar nuvežti mus į „Džeksono skylę“, turiu ten dainuoti. Klausyk, juk aš gyvenu, kad dainuočiau. Jau dvi savaites dainuoju „Užmerk akis“ - - ir nieko daugiau nenoriu. Ką, bičai, esat sumanę?“ Pasakėm, kad po dviejų dienų braukiam į Niujorką. „Jergau, niekad nesu ten buvęs, o sako – užtikrintas miestas, bet man ir čia gerai. Aš vedęs, suprantat.“ „Ką? – aiktelėjo Nilas nušvisdamas. – O kur tavo meilutė šį vakarą?“ „Kur suki? – paklausė Fredis, dirsteldamas į jį akies kampučiu. – Sakiau, kad aš vedęs, gal ne?“ „Aha, aha, – išraudo Nilas. – Aš tik paklausiau. O ji neturi draugių? Ar seserų? Pasidulkint, supranti, aš noriu tik pasidulkint.“ „Bet kas iš to dulkinimosi, gyvenimas per liūdnas, kad dulkintumeis visą laiką, – pasakė Fredis, nukreipdamas žvilgsnį į gatvę. – Š-šū-ūdas! – pridūrė jis. – Kišenėj tuščia, bet šįvakar man nusišvilpt.“ Vėl įėjom į vidų pasipildyti. Panos supsichavo, kad mes su Nilu nusiplovėm ir davėmės kitur, todėl, nutarusios, kad automobilio vis tiek neužves, pačios nukulniavo į „Džeksono skylę“. Bare pamatėm košmarišką vaizdą; įėjo baltasis, hipsteriu save laikantis pederastas havajietiškais marškiniais ir paklausė milžiną būgnininką, ar neleistų jam pamuzikuoti. Muzikantai įtariai nužvelgė jį. „Moki pūst saksą?“ Šis pamaiviškai atsakė, kad moka. Jie susižvalgė ir tarė: „Aha, šitas tipas nieko daugiau ir nedaro, šū-ū-das!“ Taigi pedas sėdo prie būgnų, ir jie pradėjo kapotą gabaliuką;

o tas ėmė glostyti būgną juokingais minkštais bibopo šepetėliais, kinkuodamas galvą, išriesdamas kaklą, paskendęs savimi patenkintoje, Raicho išanalizuotoje ekstazėje, nereiškiančioje nieko kita, tik per daug marihuanos, maistą, kurio nereikia kramtyti, ir atsipalaidavusį darkymąsi. Bet jam niekas nerūpėjo. Palaimingai šypsojosi erdvei ir barbeno, nors švelniai, bet jausdamas bibopo subtilybes, tai buvo kikenantis, virpantis fonas plačiam, galingam, lyg sirena pro rūkus atsklindančiam bliuzui, kurį, nekreipdami į jį dėmesio, varė vaikinai. Galingas negras buliaus sprandu, būgnininkas, sėdėjo laukdamas eilės. „Ką tas tipas daro? – tarė jis. – Jei groji, tai grok muziką! – pridūrė. – Kas čia, po velnių! Šū-ū-das!“ – ir pasibjaurėjęs nusisuko. Atsirado Fredžio berniukas; mažas, žvalus negriukas su didžiuliu kadilaku. Sugriuvom visi į jį. Negriukas palinko virš vairo ir nė karto nesustojęs per visą Friską nušvilpė septyniasdešimties mylių greičiu, nekreipdamas dėmesio į eismą, ir niekas jo nė nepastebėjo, nes buvo virtuozas. Nilą ištiko ekstazė. „Zonduok šitą tipą! Zonduok, kaip jis sėdi, nė kauleliu nekrusteli, tik spaudžia, kad net garas eina, ir galėtų šnekučiuotis visą naktį lyg niekur nieko, tik jis nesileidžia į jokias šnekas, palieka tai fredžiui, o Fredis – jo draugas ir pasakoja jam apie gyvenimą, paklausyk jų, Tokie dalykėliai, kad aš taip galėčiau --- taip norėčiau --- O taip... lėkim, nesustokim, Pirmyn! Aha!“ Fredžio draugas pasuko už kampo ir sustojo tiesiai prieš „Džeksono skylę“. Privažiavo taksi; iš jo iššoko kaulėtas, suvytęs nedidukas negrų pamokslininkas, metė dolerį taksistui ir sušuko: „Va-

ryk!“, įbėgo į klubą, traukdamasis apsiaustą (tiesiai iš darbo), nukūrė per barą apačioje, klykdamas: „Varyk, varyk, varyk!“, užklibikščiavo laiptais, vos neįsirėmė nosim į grindis, pastūmė duris, įgriuvo į džiazo salikę, atkišęs rankas, kad neužvirstų ant ko nors, ir užvirto tiesiai ant Lempšeido, tą sezoną dirbusio „Džeksono skylėj“ padavėju; o muzika ten siautėjo ir siautėjo, ir jis stovėjo kaip prikaltas tarpdury klykdamas: „Varyk, drauguži, varyk!“ O draugužis buvo nedidelis striukas negras su saksofoniniu altu; Nilas sakė, kad jis gyvena su savo senele, visai kaip ir Džimas Holmsas, dieną miega, o naktį groja ir suskelia šimtą reprizų, kol kaip reikiant įsisiūbuoja, taip kaip dabar. „Tai Alenas Ginsbergas!“ – suklykė Nilas per visą tą siautulį. Tiksliai. Šis mažas senelės vaikelis su tarsi prie lūpų prilipusiu altu blykčiojo apskritutėm akytėm, šokinėjo ir strykinėjo su savo instrumentu ir šleivom, netvirtom kojom spardė orą, o akis buvo įsmeigęs į klausytojus (o tie žmonės paprasčiausiai juokėsi prie kokio tuzino staliukų, visas kambarys – kokių trisdešimties pėdų ilgio, trisdešimties pločio, žemomis lubomis) ir grojo nesustodamas. Jo idėjos nebuvo sudėtingos. Jos jam nieko nereiškė. Jis mėgo stebinti netikėtomis reprizų variacijomis. Pradėdavo nuo... „ta-tap-tader-rara... ta-tap-tade-rara“.. dar kartą pakartodavo, strykčiodamas į taktą, pabučiuodavo altą, nusišypsodavo jam --- tada pereidavo prie „ta-tap-II-da-dedera-RAP! ta-tap-II-da-de-dera-RAP!“ – tai buvo nuostabios juoko ir supratimo akimirkos ir jam pačiam, ir visiems, kas girdėjo. Alto tonas buvo skaidrus kaip varpelis, aukštas, tyras, ir pūtė

jis tiesiai mums į veidą per dviejų pėdų atstumą. Nilas stovėjo priešais jį, pamiršęs viską pasaulyje, palenkęs galvą, tvirtai apkabinęs save rankomis, visas jo kūnas šokčiojo ant kulnų, ir prakaitas, amžinas prakaitas, jam pliaupė ir žliaugė per nutrintą apykaklę, kaip klanas telkšojo prie kojų. Helena su Džule irgi buvo čia, bet mums prireikė gerų penkių minučių, kad jas pajustume. Ė-hė, Frisko naktys, žemyno galas ir galas abejonėms, visoms kvailoms abejonėms ir niekingoms paikystėms galas, likit sveikos! Lempšeidas siautėjo aplink su alaus padėklais: jis viską darė pagal ritmą: klykė ant padavėjos pagal ritmą: „Ei, klausyk, vaikeli, pasitrauk iš kelio, pasitrauk iš kelio, pas tave skrendu", ir maudavo pro ją, iškėlęs alaus bokalus, prašvilpdavo pro dvivėres spyruoklines duris į virtuvę, pašokdavo su virėjom ir parlėkdavo suprakaitavęs atgal. Konis Džordanas kaip stulpas sėdėjo prie kampinio stalelio, priešais stovėjo neliestas gėrimas, avino akim jis spoksojo į erdvę, rankos buvo nukarusios prie šonų ir kone siekė grindis, pėdos praskėstos kaip iškišti liežuviai, kūnas susisukęs nuo visiško išsekimo ir beribio liūdesio, ir viso kito, kas sukosi galvoje: tai buvo žmogus, kas vakarą nusivarantis nuo koto ir leidžiantis kitiems save pribaigti. Viskas sukosi apie jį kamuoliais, kaip debesys. O tas mažytis senelės altininkas, tas mažasis Alenas Ginsbergas, strykčiojo ir šokčiojo kaip beždžionė su stebuklinguoju altu, sugrojo du šimtus bliuzų reprizų, kiekvieną vis siautulingiau, ir nė žymės nebuvo, kad jam imtų stigti kvapo arba noro pasiųsti visus velniop. Salę krėtė drebulys. Aišku, po to ją uždarė. Praėjus valandai stovė-

jau ties Penktosios ir Hovardo kampu su Edu Sosjė, San Francisko altininku, laukėm, kol Nilas paskambins iš džiazo baro Bilui Tomsonui ir lieps atvažiuot mūsų pasiimti. Nieko ypatinga nebuvo, mes paprasčiausiai šnekėjomės ir staiga pamatėm kažką labai keista ir beprotiška. Iš baro išlėkė Nilas. Jis norėjo Bilui Tomsonui pasakyt baro adresą, todėl liepė valandėlę palaukt ir išbėgo pažiūrėt namo numerio. Dėl to kaip patrakęs turėjo perlėkti per visą barą, pilną baubiančių girtuoklių baltais marškiniais, atsidurt vidury gatvės ir rast lentelę. Jis išlėkė kone nosim žemę ardamas, kaip Graučas Marksas, kojos iš baro jį išnešė neįtikėtinu greičiu, kaip kokią šmėklą, naktyje styrojo į balioną panašus nykštys, jis įjungė stabdžius vidury gatvės ir dairėsi, nematydamas lentelių su numeriais. Buvo sunku ką nors įžiūrėti tamsoje; iškėlęs nykštį, jis kokį tuziną kartų apsisuko važiuojamojoje gatvės dalyje, spengiant laukinei, susirūpinusiai tylai. Todėl einantieji per gatvę matė tokį vaizdą: žmogus išsidraikiusiais plaukais, su išsipūtusiu nykščiu, primenančiu didžiulę žąsį, skrendančią aukštai danguje, sukosi ir sukosi tamsoje, kitą ranką atsainiai įsibrukęs į kelnes. Edas Sosjė kalbėjo: „Visad, kai groju, mano tonas švelnus, ir jeigu žmonėms nepatinka, nieko negaliu padaryti. Klausyk, tas tavo draugelis trenktas, pažiūrėk į jį“ --- pažvelgėm. Visur tvyrojo sunki tyla, kai Nilas pagaliau pamatė lentelę ir nukūrė atgal, tiksliau sakant, prasmuko pro vieno išeinančiojo tarpkojį ir taip pernėrė per barą, kad visi net turėjo prisimerkt, idant jį įžiūrėtų. Dar po valandėlės atidūmė Bilas Tomsonas, irgi tokiu pat stulbinamu greičiu.

Nilas švystelėjo per gatvę ir į automobilį, be jokio garso. Ir nukūrėm toliau. „Klausyk, Bilai, žinau, kad turi klausyt žmonos moralų, bet mums žūtbūt reikia atsidurt ties Torntono ir Gomeso gatvių kampu per neįtikėtinai trumpą laiką — tris minutes, — arba viskas žuvo. A-hm! Taip! (kche kche.) Iš ryto mudu su Džeku išvykstam į Niujorką, ir tai absoliučiai paskutinė mūsų nuotykių naktis, manau, supranti." Taip, Bilas Tomsonas mus suprato; jis lėkė per visas pasitaikiusias raudonas šviesas, skraidindamas ir mus, ir mūsų kvailiojimus. Auštant grįžo namo miegoti. Pabaigoje mudu su Nilu susimetėm su spalvotuoju, vardu Volteris, jis pakvietė mus į savo namus išgerti butelio alaus. Gyveno butelyje Hovardo užkiemiuose. Kai atėjom, jo žmona miegojo. Vienintelė šviesa visame bute buvo lempelė virš jos lovos. Turėjom užlipti ant kėdės ir išsukti lempelę, o jo žmona tik gulėjo ir šypsojosi. Ji buvo penkiolika metų vyresnė už Volterį, mieliausia moteris pasaulyje. Paskui turėjom tempti ilgintuvą virš jos lovos, o ji vis šypsojosi ir šypsojosi. Nė karto nepaklausė Volterio, nei kur jis trankėsi, nei kiek dabar valandų, nieko. Galiausiai, atsitempę ilgintuvą, įsitaisėm virtuvėj ir susėdom prie kuklaus stalo gert alaus ir pasakot visokių atsitikimų. Paprašėm Volterį pradėti. Jis papasakojo, kad lankėsi L. A. kekšyne, kur prie įėjimo buvo beždžionė, su kuria turėjai lažintis, ir jeigu pralošdavai, beždžionė atkišdavo savo pasturgalį. Jei išlošdavai, kekšę gaudavai veltui. Volteris dievagojosi, kad jo istorija teisinga. „Jau ta beždžionė, — sakė jis, — tokios jūs akyse nematėt. Įdedi susilažintą sumą į narvelį, beždžionė jį pasuka ir

išrieda žaidimo kauliukas. Vyras, pralošęs beždžionei, gauna jos pasturgalį. Kaip kažin ką, nemeluoju. Va kokia beždžionė." Istorija mums su Nilu patiko. Atėjo metas dingti, tempti ilgintuvą atgal į miegamąjį ir įsukti lempelę. Volterio žmona vėl tik šypsojosi, kol kartojom kvailą veiksmų eilę. Taip nė žodžio ir neprataré. Kai jau buvom aušros nutviekstoje gatvėje, Nilas tarė: „Dabar matai, kokia turi būti TIKRA moteris. Nė vieno šiurkštaus žodžio, jokių skundų arba šėlimo, jos senis gali parsirasti bet kuriuo nakties metu su kuo tik nori, gali šnekučiuotis virtuvėje, maukt alų ir išdrožti, kada tik jam šauna į galvą. Štai – vyras, ir štai – jo tvirtovė." Didžiuodamasis jis parodė į Volterio namą. Ėjom klupinėdami. Didžioji naktis baigėsi. Kelis kvartalus mus įtariai sekė policijos automobilis. Duoninėje nusipirkom saldžių bandelių ir sušveitėm jas pilkoje, purvinoje gatvėje. Šaligatviu šlitiniavo aukštas, akiniuotas, padoriai apsirengęs vaikinas, lydimas negro su sunkvežimio vairuotojo kepure. Baisiai keista porelė. Pro šalį pralėkė didžiulis sunkvežimis, ir negras susižavėjęs parodė į jį, bandė paaiškinti jį audrinančius jausmus. Išstypėlis bailiai dirstelėjo per petį ir perskaičiavo pinigus. „Tiksliai, Bilas Barouzas! – sukikeno Nilas. – Nuolat skaičiuoja valiutą, dėl visko kvaršina sau galvą, o tas tipas tik nori pakalbėt apie sunkvežimius ir dalykus, kuriuos išmano." Kurį laiką sekėm paskui juos. Reikėjo kažkur snūstelt: apie Heleną Hinkl negalėjo būt nė kalbos. Nilas pažinojo vieną geležinkelininką, vardu Henris Fanderberkas, su tėvu gyvenantį 3-iosios gatvės viešbutyje. Anksčiau jis pusėtinai

su jais tarė, bet pastaruoju metu – nelabai, todėl nusprendėm, kad aš paprašysiu leidimo miegot ant grindų. Tikras košmaras. Turėjau jiems skambint iš anksti atidaromos užkandinės. Atsiliepė įtarus senio balsas. Senis prisiminė mane iš sūnaus pasakojimų. Didžiausiai mūsų nuostabai, pats nulipo žemyn į vestibiulį ir atidarė duris. Tai buvo liūdnas senas rudas Frisko viešbutis. Užlipom laiptais, ir senis taip suminkštėjo, kad užleido mums lovą. „Man vis tiek reikia anksti keltis", – pasakė ir nudrožė į virtuvę virtis kavos. Paskui pradėjo pasakoti istorijas iš tų laikų, kai dirbo geležinkelininku. Priminė man tėvą. Neguliau ir klausiausi jo pasakojimų. Nilas, nekreipdamas dėmesio, valėsi dantis, sukinėjosi aplink ir kartojo: „Taip, tikrai", kad ir ką senis sakydavo. Galiausiai užmigom; o rytą iš Beikersfildo reiso parėjo Henris ir užėmė lovą, o mes atsikėlėm. Senasis ponas Fanderberkas išsigražino, ruošdamasis į pasimatymą su savo nebe pirmos jaunystės mylimąja. Apsivilko žalią tvido kostiumą, užsidėjo irgi žalio tvido darbininkišką kepurę ir įsikišo į atlapą gėlę. „Tie romantiški, seni, nuskurę Frisko geležinkelininkai gyvena liūdnai, bet jie neapsnūdę, – pasakiau Nilui tualete. – Gražu buvo, kad leido mums čia numigti." „Aha, ahaa", – atsakė Nilas nesiklausydamas. Jis išdūmė į kelionių biurą ieškoti automobilio. Man reikėjo nulėkt pas Heleną Hinkl mūsų daiktų. Ji sėdėjo ant grindų su tom savo kortom. „Ką gi, sudie, Helena, tikiuosi, viskas bus gerai." „Kai grįš Elas, kiekvieną vakarą vesiuos jį į „Džeksono skylę", tegul gauna savo porciją beprotybės. Kaip manai, Džekai, ar tai padės? Tiesiog nežinau, ką daryti." „O ką sako

kortos?“ „Pikų tūzas toli nuo jo. Jį visą laiką supa čirvai - - čirvų dama visad netoli. Matai tą pikų valetą? -- tai Nilas, jis vis netoliese.“ „Po valandos mes išvažiuojam į Niujorką.“ „Nilas kada nors išvyks į tokią kelionę, iš kurios nebegrįš.“ Ji leido man nusiprausti po dušu ir nusiskusti, paskui atsisveikinau, nusitempiau lagaminus į apačią ir susistabdžiau Frisko taksi, važinėjantį įprastu maršrutu: jį galėdavai pasišaukt nuo kiekvieno kampo ir iki bet kurio kampo važiuot už penkiolika centų, susigrūdęs su kitais keleiviais kaip autobuse, bet šnekėdamas ir krėsdamas juokus kaip privačiam automobilyje. Misijų gatvė tą paskutinę dieną Friske buvo virtusi didžiule triukšminga statybų aikštele, žaidė vaikai, džiugiai šūkaudami iš darbo namo ėjo negrai; dulkės, jaudulys, begalinis klegėjimas ir virpantis dūzgimas to, be abejo, paties gyviausio Amerikos miesto --- o aukštai virš galvos – vaiskus žydras dangus, džiugesys miglotos jūros, kas naktį nenuilstamai varančios savo vilnis, sukeliančias visiems valgymo ir dar didesnių linksmybių alkį. Velniškai nesinorėjo išvažiuoti; Friske praleidau tik truputį daugiau kaip šešiasdešimt valandų. Su tuo pašėlusiu Nilu lėkiau per pasaulį, nespėdamas jo pamatyti. Po pietų jau burzgėm Sakramento link, vėl į Rytus. Automobilis priklausė aukštam, liesam pedui, traukiančiam namo į Kanzasą, nešiojančiam tamsius akinius ir važiuojančiam baisiai atsargiai; tą automobilį Nilas pavadino „žydruoju plimutu“ – neturėjo jis nei dinamiškumo, nei galios. „Kažkoks sumoterėjęs automobilis!“ – šnibžtelėjo Nilas man į ausį. Kartu važiavo dar du keleiviai, šeimyninė porelė, tipiški pusiau turistai, visur

norintys sustoti nakvynės. Pirma stotelė turėjo būti Sakramente – nekokia pradžia net kelionei į Denverį. Mudu su Nilu sėdėjom ant užpakalinės sėdynės, nesikišom į jų reikalus ir šnekėjomės. „Klausyk, tam altininkui praeitą naktį pavyko pagauti TAI --- o pagavus nepaleisti --- dar nesu matęs tipo, galinčio taip ilgai išlaikyti." Norėjau paklausti, ką reiškė „TAI". Nilas nusijuokė. „Tu dabar klausi manęs ne-pa-gau-na-mo dalyko - - hm! Yra vaikinas, ir yra visi kiti, ar ne? Čia jo reikalas, kaip išreikšt viską, apie ką mąsto kiti. Jis pradeda pirmą reprizą, paskui išrikiuoja savo mintis, žmones ir taip toliau, ir taip toliau, supranti, o paskui pakyla iki savo lemties ir grojimu turi prilygt jai. Ir staiga kažkur, vidury, jis JAI PRILYGSTA --- visi pažvelgia į jį ir jau žino; jie klausosi; o jis pagauna tai ir jau nepaleidžia, neša toliau. Laikas sustoja. Jis pripildo tuščią erdvę mūsų gyvenimų turinio. Jis turi perlėkt per tiltus ir grįžti atgal, ir įkūnyti tai tokia begaline, sielos gelmes atskleidžiančia melodija, kad visi iškart suprastų – svarbu ne melodija, bet TAI --- " Nilas nebegalėjo toliau šnekėti; jis visas apsipylė prakaitu. Tada aš pradėjau ir dar niekad gyvenime nebuvau tiek daug kalbėjęs. Papasakojau Nilui, kaip vaikystėje, važiuodamas automobiliu, įsivaizduodavau, kad rankoje laikau didžiulį dalgį ir kertu visus medžius, stulpus, nuriekiu net kiekvieną pro langą pralekiančią kalvą. „Aha! aha! – suklykė Nilas. – Ir aš taip darydavau, tik dalgis buvo kitoks - - paaiškinsiu kodėl. Važiuojant per Vakarus, kur toliai beribiai, mano dalgis turėjo būti neišmatuojamai ilgesnis, jis turėjo iškilt virš tolimiausių

kalnų ir nuriekt jų viršūnes, tada vėl pailgėti, kad pasiektų dar tolimesnius kalnus ir tuo pat metu nukirstų kiekvieną stulpą palei kelią, tuos nuolat gaudžiančius stulpus. Ir todėl --- oi, klausyk, aš tau turiu DABAR pasakyt, kad pagavau TAI, turiu papasakot apie tą laiką, kai mes su tėvu ir tokiu susimyžusiu valkata iš Larimerio gatvės per pačią depresiją iškeliavom į Nebraską pardavinėti musių mušeklių. Ir kaip mes jų pasidirbom – nusipirkom paprasčiausią gabalą seno tinklelio ir ritinį vielos, ją sulenkdavom per pusę, ir dar nedidelių mėlynų bei raudonų medžiagos atraižų kraštams apsiūti, – viską pirkom už centus pigiose krautuvėlėse ir pridarėm tūkstančius tų mušeklių, sudėjom į senojo valkatos kledarą ir traukėm per visą Nebraską, užsukdami į kiekvieną ūkininko namą ir pardavinėdami juos po centą - - dažniausiai centą duodavo iš gailesčio, pamatę du valkatas ir berniuką, – užtai dangaus karalystėj obuolių pyragėliai garantuoti, – o mano senis tomis dienomis nuolat giedodavo Aleliuja, aš bastūnas ir vėl bastinėjuos. O dabar, tu tik paklausyk, po kokių dviejų savaičių, nusiplūkę ir prisitrankę per šutrą su tais savo velnio mušekliais, jie susiginčijo, niekaip nepasidalijo uždarbio ir baisiausiai susirovė kelkraštyje, paskui susitaikė, nusipirko vyno ir pradėjo gerti, ir nesiliovė penkias dienas, penkias naktis, o aš tupėjau atsiskyręs ir verkiau, o kai pragėrė paskutinį centą, visi atsidūrėm ten, iš kur išvažiavom, Larimerio gatvėje. Mano senį suėmė, ir aš turėjau maldaut teisėjų, kad jį išleistų, nes jis – mano tėtis, o motinos neturiu, Džekai, aštuonerių metų aš teisėjams sakydavau visai rimtas

kalbas, ir jiems buvo įdomu klausytis, ir kaip tik tada apie mane sužinojo Džastinas Braerlis, nes kaip tik tada jis sumanė įkurti atskirą teismą paaugliams, kur būtų ypač jautriai žiūrima į mušamus vaikus Denverio ir Roki Maunti-no apylinkėse..." Mes buvom sukaitę; važiavom į Rytus; virpėjom iš susijaudinimo. „Paklausyk dar, – tariau aš, – lyg skliausteliuose to, ką sakei, ir kad baigčiau paskutinę savo mintį... Vaikystėje aš gulėdavau ant tėvo automobilio užpakalinės sėdynės ir įsivaizduodavau, kad joju keliu ant balto žirgo per visas iškylančias kliūtis: išsilenkiu kyšančių stulpų, viesulu aplenkiu namus, kartais, per vėlai apsižiūrėjęs, šoku per viršų, skrieju per kalvas, per neti-kėtai išdygstančias aikštes, pilnas zujančių mašinų, pro kurias turiu kažkaip prasigauti..." „Aha! aha! aha! – didžiausio susijaudinimo pa-gautas sušvokštė Nilas. – O man tik toks skir-tumas, kad aš ne jodavau, o pats bėgdavau, nes neturėjau žirgo, tu buvai Rytų vaikas ir todėl svajojai apie žirgus, žinoma, mes to nepaisysim, nes abu žinom, kad tai šlamštas ir literatūriš-kumas, bet paprasčiausiai aš, turbūt apimtas audringesnės šizofrenijos, iš tiesų BĖGDAVAU greta automobilio neįtikėtinu greičiu, kartais devyniasdešimt mylių per valandą, šokdamas per visus krūmus, tvoras ir ūkininkų gyvenamuosius namus, o kartais, nesugaišęs nė sekundės, už-lėkdavau ant kalvos ir žemyn..." Pasakojom tas istorijas, ir mus abu pylė prakaitas. Visai pa-miršom žmones, sėdinčius priekyje ir jau pra-dedančius stebėtis, kas čia darosi ant tos už-pakalinės sėdynės. Vairuotojas net pasakė: „Po šimts, ar jūs ten, užpakaly, valtį siūbuojat."

Taip ir buvo; automobilis lingavo, jį mėtė, kai mudu su Nilu siūbavom pagal TO ritmą, susijaudinę džiaugėmės ir kalbėjom, ir išgyvenom iš naujo visas keistas nesuskaičiuojamas smulkmenas, kurios visą gyvenimą glūdėjo mūsų sielose. „Klausyk! klausyk! klausyk! – dejavo Nilas. – Ir čia netgi ne pradžia... ir štai pagaliau mes kartu važiuojam į Rytus, juk dar niekad nesam važiavę į Rytus kartu, Džekai, tu tik pagalvok, mes išzonduosim Denverį, pažiūrėsim, ką ten jie veikia, nors mums tai nė kiek nerūpi, esmė ta, kad mes žinom, kas yra TAI, žinom, kad yra LAIKAS, ir žinom, kad viskas iš tikrųjų puiku. – Ir, pilamas prakaito, pradėjo šnabždėti, stvėręs mane už rankovės. – Tu tik zonduok tuos priekyje.. Jie visą laiką dreba, skaičiuoja mylias, suka galvas, kur šiąnakt nakvos, kiek reiks mokėt už benziną, nerimauja, koks bus oras, kaip nuvažiuos ten, kur jiems reikia... ir taip visą laiką, o juk, šiaip ar taip, jie ten nuvyks, supranti. Bet ne, būtinai turi jaudintis, jų sielos nenurims tol, kol neįsikibs į kokį nors įrodytą ir tikrą rūpestį, o jau jį radę, iškart nutaisys tinkamą miną, reiškiančią, – suprantat, kokia nelaimė, – visai netikrą, dirbtinę nerimo ir netgi orumo išraišką, o laikas lekia pro juos, ir jie tai žino, ir VĖLGI jaudinasi, ir taip BE galo. Paklausyk! Paklausyk, kaip jie kalba! „Nu, kaip čia daba bus, – ėmė mėgdžioti jis, – stačiai nežinau --- gal geriau nesipilt benzina šitoj degalinėj, anądien skaičiau „Petroleum“ žurnale kad į tą benziną baisiai daug VISKO primaišo, kažkas sakė, kad pripila net MYŽALO, nu nežinau, man net nelabai norisi...“ Klausyk, tu viską zonduoji“ --- jis kaip pašėlęs bakino man

į šonkaulius, kad geriau suprasčiau. Stengiausi kaip pamišęs. Ta-ram, ba-ram, tai buvo tik Aha Aha Aha ant užpakalinės sėdynės, ir žmonės nuo kaktų priekyje braukė išgąsčio prakaitą ir gailėjosi, kad paėmė mus kelionių biure. Ir tai buvo tik pradžia. Po Sakramente sugaištos nakties pedas gudriai užsisakė viešbutyje kambarį ir pasikvietė mus su Nilu išgerti, o porelė nuėjo nakvoti pas gimines, ir tame kambaryje Nilas išbandė viską, kas įmanoma ir neįmanoma, kad išpeštų iš pedo pinigų, galiausiai net sutiko su jo siūlymais, kol aš tūnojau pasislėpęs vonios kambaryje ir klausiausi. Visiškas pamišimas. Pedas pradėjo nuo to, jog baisiai džiaugiasi, kad mes užėjom, nes mėgstąs jaunus vyrukus, ir, galim tikėti, galim netikėti, bet jam visai nepatinkančios merginos, neseniai Friske jis turėjęs reikaliuką su vienu žmogum, kur pats buvęs vyru, o tas – moterim. Nilas apipylė jį dalykiškiausiais klausimais ir net užkaitęs linkčiojo. Pedas pasakė, kad jam bus be galo smagu išgirsti, ką apie tai mano Nilas. Perspėjęs pedą, jog kažkada jaunystėje kekšavo, Nilas ėmė jį glamžyt kaip moterį, parvertė kniūbsčią ir pašėlusiai kietai išbarškino. Buvau taip suglumęs, kad įstengiau tik lindėti kampe. Bet ir po viso šito plūkesčio pedas pinigų mums nedavė, ėmė žadėt kažką Denveryje ir dar baisiai suniuro, įtarinėdamas Nilą nedorais kėslais. Jis nesiliovė skaičiavęs pinigų ir žiūrėjęs, ar tebėra piniginė. Nilas iškėlė rankas ir pasidavė. „Matai, geriau su jais nesitąsyti. Pasiūlai tai, ko slapčia nori, ir juos kaipmat apima panika." Vis dėlto plimuto savininkui Nilas padarė didelį įspūdį, nes kitą rytą tas neprotestuodamas už-

leido jam vairą, ir tada prasidėjo tikras važiavimas. Sakramentą palikom auštant, vidurdienį jau perlėkėm Nevados dykumą, paskui švilpte nušvilpėm nuo Sieros kalnų, o pedas ir turistai tik laikėsi tvirtai įsitvėrę vienas kito ant užpakalinės sėdynės. Mes buvom priekyje ir mes karaliavom. Nilas vėl buvo laimingas. Nieko jam daugiau nereikėjo, tik vieno rato rankose ir keturių ratų kelyje. Jis pasakojo, kaip sumautai vairavo Bilas Barouzas, ir vaizdingai tai rodė --- „Kai išnyra gremėzdiškas sunkvežimis kaip va tas, kur užima kone visą kelią, Bilui reikia begalės laiko, kad jį pastebėtų, nes jis NEMATO, vyruti, jis tiesiog NEMATO -- 2 --- Nilas smarkiai pasitrynė akis, norėdamas man tai parodyti --- Aš jam sakau, op, saugokis, Bilai, sunkvežimis, o jis klausia „A? Ką tu Sakai Nilai?“ „Sunkvežimis! Sunkvežimis!“ ir PAČIĄ PASKUTINĘ akimirką lekia ant jo va šitaip“ --- Nilas paleido kaukiantį plimutą tiesiai į mus riaumojantį sunkvežimį, suvinguriavo ir kone pakibo prieš jį, – pamatėm, kaip pažaliavo sunkvežimio vairuotojo veidas, keleiviai ant užpakalinės sėdynės susigūžė springdami iš siaubo – ir paskutinę akimirką davėsi į šoną – „visai taip, suprantat, tiksliai taip, matot, koks jis niekam tikęs.“ Aš nė kiek neišsigandau: pažinojau Nilą. Žmonės ant užpakalinės sėdynės buvo be amo. Tiesą sakant, jie bijojo net prasižioti: velniažin, mąstė jie, ką tas tipas iškrės, jei dar pradėsim skųstis. Tokiu stiliumi Nilas skuto per dykumą, rodydamas įvairius būdus, kaip nereikia važiuoti; kaip jo tėvas vairuodavo savo seną klebetą; kaip tikri lenktynininkai daro posūkius; kaip suknistiems vairuotojams iš pradžių automobilis

šoka į priekį, o ties posūkiu kone nulekia į priešingą pusę, ir taip toliau. Buvo karšta, saulėta popietė. Rinas, Batl Mauntinas, Elkas – miestai palei Nevados kelią skriejo vienas po kito, vakarėjant įlėkėm į Solt Leiko lygumas, ir kone už šimto mylių pro lygumų miražą sumirgėjo mažos kaip dulkelės Solt Leik Sičio šviesos, regimos dukart, virš žemės išlinkio linijos ir po ja, vienos ryškios, kitos blausios. Pasakiau Nilui, jog tai, kas mus jungia šiame pasaulyje, yra nematoma, ir, norėdamas tai įrodyti, mostelėjau į nesibaigiančias telefono stulpų virtines, nykstančias už posūkio, už šimtų mylių druskos. Jo atsipalaidavęs tvarstis, jau visai purvinas, vibravo ore, veidas švytėjo --- „Aha, aha, Dieve mano, aha, aha!“ Staiga jis sustabdė automobilį ir susmuko. Pasisukau ir pamačiau, kad jis miega susirietęs sėdynės kamputyje. Galva parimusi ant sveikosios rankos, sutvarstytoji nesąmoningai ir pavyzdingai iškelta į reikiamą aukštį. Žmonės ant užpakalinės sėdynės lengviau atsiduso. Girdėjau, kaip jie maištingai šnabždasi. „Negalima daugiau leisti jam vairuoti. Jis visiškas beprotis, turbūt paleistas iš ligoninės ar iš kur kitur.“ Puoliau ginti Nilo, net persisvėriau į jų pusę. „Jis ne beprotis, viskas gerai. Dėl važiavimo nesirūpinkit, jis klasiškiausias vairuotojas pasaulyje.“ „Bet aš neištversiu“, – isteriškai, prislopintu balsu sušnabždėjo panelytė. Patogiai atsilošiau ir ėmiau gėrėtis virš dykumos besileidžiančiu vakaru, laukiau, kol vargšas vaikas – Angelas Nilas – nubus. Stovėjome ant kalvos, žvelgiančios į tvarkingus Solt Leik Sičio šviesų raštus (turistai norėjo pamatyti garsiąją ligoninę), ir kai Nilas

atsimerkė, prieš jį buvo kaip tik ta vaiduokliško mūsų pasaulio vieta, kur jis gimė – be vardo, purve – prieš daugelį metų. „Džekai, Džekai, žiūrėk, juk aš čia gimiau, tik pamanyk! Žmonės keičiasi, metai po metų jie valgo ir su kiekvienu pavalgymu keičiasi. EI! Žiūrėk!" Jis buvo toks susijaudinęs, kad man net ašara ištryško. Kur visa tai nuves? Turistai reikalavo, kad iki Denverio būtų leista vairuoti jiems. Gerai, mums buvo vis tiek. Susėdom gale ir ėmėm šnekėtis. Bet iki ryto jie baisiai pavargo, ir Rytų Kolorado dykumoje prie Kreigo Nilas vėl perėmė vairą. Kone visą naktį sugaišom, kol atsargiai perrėpliojom Stroberio perėją Jutoje ir praradom begalę laiko. Visi užmigo. Nilas galvotrūkčiais pasileido link galingosios Bertodo perėjos, iškilusios už šimto mylių priekyje, ant pasaulio stogo, – link milžiniškų Gibraltaro durų, debesimis apsigobusių. Bertodo perėją jis pralėkė taip lengvai, kaip būtų nutrėškęs karkvabalį --- taip pat, kaip kažkada Tehačapio perėją, išjungęs variklį, planiruodamas, lenkdamas visus ir paklusdamas kalnų diktuojamam ritmui, kol vėl pamatėm karštą bekraštę Denverio lygumą --- kaip aš ją pirmą kartą pamačiau su vaikėzais po Sentral Sičio --- ir vėl Nilas buvo namie. Su didžiausiu kvailo palengvėjimo jausmu tie žmonės išleido mus ties 27-osios ir Federalinės gatvių kampu. Vėl mūsų apdaužyti lagaminai buvo sukrauti į krūvą ant šaligatvio; dar laukė ilgas kelias. Bet koks skirtumas, juk kelias – tai gyvenimas. Denveryje turėjom begalę reikalų, bet jie visai skyrėsi nuo tų, kurie mus domino 1947-aisiais. Mes galėjom arba iš karto žvalgytis KB* automobilio,

arba likti kelias dienas pasilinksmint ir paieškot Nilo tėvo: pasirinkom pastarąjį variantą. Buvau sumanęs kartu su Nilu pagyventi moters, davusios man pinigų kelionei į San Franciską, namuose. Bet Džastinas Braerlis žinojo apie mūsų atvykimą ir perspėjo ją dėl „Džeko draugo iš Frisko", todėl kai paskambinau jai telefonu (nuo degalinės, kur mus išleido), pirmi jos žodžiai buvo, kad Nilas jos namuose nepageidautinas. Kai perdaviau šią žinią Nilui, jis kaipmat pasijuto esąs senajame Denveryje, niekad nesuteikusiame jam stogo virš galvos, nes Friske bent buvo radęs namus, buvo laikomas lygiu su kitais. Denveryje jo reputacija buvo sumauta. Sukau galvą, ką daryti. Pagaliau šovė mintis, kad Nilas galėtų apsistoti pas vienus mano pažįstamus Alamidos prospekte, kur trumpai gyvenau okių šeimoje, o aš apsistočiau pas tą moterį. Nilo veidas aptemo, ir nuo tos akimirkos jis pasinėrė į jaunystės dienų šėlsmą ir kartėlį. Visą ten praleistą laiką tarp jo ir Denverio išliko priešpriešа. Kai tą supratau, palikau tos moters namus ir persikrausčiau pas okę, nors ir tada mano budrumo nepakako. Bet pradėkim nuo pradžių: nusprendėm trumpai šnektelt ir pavalgyt restorane, prieš man einant į tos moters namus. Abu buvom išvargę, purvini. Restorano tulike aš šlapinausi į pisuarą, atsitraukiau nebaigęs, nukreipiau čiurkšlę į kitą pisuarą ir tariau Nilui: „Zonduoji, koks triukas?" „Aha, – tarė jis, plaudamasis rankas, – neblogas, tik bjauriai veikia inkstus, nes kiekvieną kartą, kai taip darai, tampi senesnis, priartėji prie apgailėtinos se-

* KB – Kelionių biuras.

natvės, bjaurių inkstų sutrikimų, kai sėdėsi ant suolelio parke." Aš įsiutau. „Kas senas! Aš nedaug vyresnis už tave!" „Aš ir nesakiau!" „Velniai griebtų, – pratrūkau, – visą laiką laidai arkliškus juokus apie mano amžių. Aš ne koks senas pedas kaip tas automobilyje, ir gali nesijaudint dėl MANO inkstų." Į restoraną grįžom kaip tik tuo metu, kai padavėja padėjo prieš mus karštų sumuštinių su kepta jautiena --- paprastai Nilas iš karto puldavo prie maisto --- ir, kad apmaldyčiau pyktį, dar pridūriau: „Atsiknisk vieną kartą su tom kalbom." --- ir staiga Nilo akyse pasirodė ašaros, jis atsistojo, paliko garuojantį maistą ir išėjo iš restorano. Pamaniau, ar tik jis neiškeliavo visiems laikams. Man buvo nusispjaut, toks buvau persiutęs --- įkando kažkokia musė, ir užsipuoliau Nilą. Bet pažvelgiau į neliestą maistą ir pasidarė taip liūdna, kaip dar niekad gyvenime. „Ir kam reikėjo pradėti... jis taip mėgsta pavalgyti... dar niekad nebuvo šitaip palikęs maisto.. Velniava! Na, bet kitą kartą žinos." Nilas pastovėjo už restorano durų lygiai penkias minutes, tada grįžo ir atsisėdo. „Ką ten veikei, – paklausiau, – dantim griežei? Keikei mane, svarstei, ką dar suskelt apie mano inkstus?" Nilas tik papurtė galvą. „Ne, ne, tu labai klysti. Jei nori žinoti, tai ---" „Pirmyn, klok." Visa tai pasakiau, nepakeldamas galvos nuo lėkštės: jaučiausi kaip paskutinis šunsnukis. „Aš verkiau", – tarė Nilas. „Po velnių, tu niekad neverki." „Manai? Kodėl manai, kad aš neverkiu?" „Per toli ašaros." Kiekvienu žodžiu raižiau save lyg peiliu. Visa, ką turėjau pikto širdy prieš savo brolį, išsiveržė lauk: koks šlykštus buvau, kokį purvą aptikau savo sielos

gelmėje. Nilas purtė galvą. „Ne, biče, aš verkiau." „Neskiesk, galiu lažintis, kad taip persiutai, jog turėjai išeit prasivėdinti." „Tikėk, Džekai, tikėk, jei išvis kada nors manim tikėjai." Žinojau, kad jis sako tiesą, bet nenorėjau ja tikėti ir, kai pakėliau akis, pajutau, kad man visus vidurius susuko. Tada supratau klydęs. „KlausykNilaiman gaila, aš niekad taip su tavim nesielgiau. Tu juk mane pažįsti. Žinai, artimiau su niekuo nebendrauju.. net nežinau, ką tai reiškia. Laikau tą viską kaip kokį šūdą ir nežinau, kur dėti. Pamirškim, kas buvo. — Šventasis akių muilintojas pradėjo valgyti. — Aš nekaltas! Aš nekaltas! — kartojau jam. — Dėl nieko šitam sumautam pasauly aš nekaltas, supranti? Nenoriu, kad taip būtų, taip negali būti ir taip NEBUS." „Taip, biče, taip. Bet klausyk, ką sakau, ir tikėk manim." „Aš tikiu tavim, kaip kažin ką tikiu." Tokia liūdna buvo tos popietės istorija. Vakare, kai mes su Nilu nuėjom nakvoti pas vieną okių šeimą, prasidėjo visokios painiavos. Prieš dvi savaites jie buvo mano kaimynai. Motina — nuostabi moteris su džinsais — vairavo sunkvežimius, kad išlaikytų net penkis vaikus, o vyras pametė ją prieš daug metų, kai jie keliavo po visą šalį vilkiku. Išmaišė tuo vilkiku viską — nuo Indianos iki L. A. Po daugelio linksmų dienelių ir sekmadieninių girtuokliavimų paplentės smuklėse, ir juoko, ir gitaros skambesio naktyje tas neprilygstamas niekšas staiga nudrožė per tamsų lauką ir negrįžo. Jos vaikai buvo nuostabūs. Vyriausias buvo berniukas, bet tą vasarą negyveno namie, buvo išsiųstas į stovyklą nusikaltusiems paaugliams kalnuose; antras vaikas, miela 14 m. dukra, rašė eiles ir rinko pie-

vose gėles, o užaugusi svajojo tapti Holivudo aktore; ji buvo vardu Nensė; toliau – jaunikliai: mažasis Bilis, sėdėdavęs prie laužo vakarais ir verksnodavęs dėl „bu-byčių", kol jos dar nebūdavo iškepusios, ir mažoji Selė, baisiai mėgstanti kirmėles, rupūžes, vabalus, viską, kas šliaužioja; ji duodavo jiems vardus ir apgyvendindavo namukuose. Jie turėjo keturis šunis. Taigi šeima gyveno apskurusį, linksmą gyvenimą namų naujakuriams gatvelėje ir abejotinos pagarbos vertų kaimynų buvo laikoma pajuokos objektu tik dėl to, kad vargšę moteriškę paliko vyras, ir dėl to, kad jie prišiukšlindavo kiemą. Naktį žemumoje, apačioje, kaip didžiulis ratas plytėdavo visos Denverio šviesos, nes namas stovėjo toje Vakarų dalyje, kur kalnų šlaitai leidosi į lygumą ir kur priešistoriniais laikais iš plačios lyg jūra Misisipės turbūt išsiteliūškavo švelnios bangos ir nulipdė tokias apskritas ir tobulas atramas kyšančioms saloms, kaip Bertodas, ir baisiuosius Paiko ir Esteso kalnus. Nilas atėjo su manim ir, aišku, tuoj pat visas išprakaitavo ir nudžiugo, juos pamatęs, ypač Nensę, bet aš perspėjau, kad jos neliestų, nors gal to ir nereikėjo. Moteris buvo puikiai perpratusi vyrus, ir Nilas jai iš karto patiko, bet ji buvo drovi, jis irgi buvo drovus. Todėl prasidėjo pašėlęs alaus gėrimas prišiukšlintam kambaryje, triukšminga vakarienė, visu garsu griaudėjo radijas. Nesusipratimai atplasnojo lyg drugelių debesys: moteris – Džonė, taip ją visi vadino – galutinai apsisprendė pirkti seną automobilį, jau daug metų grasino tai padarysianti, o dabar kaip tik buvo sukrapščiusi tam reikalui sumelę. (Beje, nepamirškit, aš sėdėjau išdribęs

jos namuose ir maukiau škotišką viskį.) Nilas tuoj apsiėmė išrinkti ir įvertint automobilį, nes ir pats ketino juo naudotis; kaip kadaise susičiupt panelių, grįžtančių iš mokyklos po pietų, ir nusivežt į kalnus. Vargšė naivuolė okė Džonė visada su viskuo sutikdavo. Kitą popietę Nilas paskambino man iš užmiesčio ir pasakė: „Klausyk, nenoriu tau kvaršinti galvos, bet, dievaži, mano batai atsisakė tarnauti, ir man žūtbūt reikia naujų, tai ką darom?" Keistas sutapimas, bet aš turėjau porą senų batų, kėksančių netoli Klementainos sieninės spintos. Tariau jai, laikydamas telefoną: „Klausyk, Nilui baisiai reikia batų - - atiduosiu jam senuosius. Gal tegul užeina ir juos pasiima?" „Ne, jokiu būdu, ne", — atsakė ji, kai ką nujausdama, bet sutarėm, kad galiu susitikti su juo ties kampu ir perduot batus. „Ahaa, ahaa", — ištarė Nilas, visa tai perprasdamas, ir po pusvalandžio prisistatė, pamėtėtas pakeliui važiuojančio automobilio. Buvo puiki saulėta vasaros popietė. Buvau taip pat paprašytas parnešti kvortą vanilinių ledų Klementainos vakarėliui su draugais, ir, atėjęs su senų batų pora popieriniame maišelyje ir kvorta vanilinių ledų, radau Nilą žaidžiantį beisbolą su pulku vaikigalių. „Pagaliau pasirodei --- o taip, o taip, vaniliniai ledai, duok paragaut." Padėjau ledus ant žemės ir aukštais stipriais metimais ėmiau bombarduoti gaudytoją, paskui perėmiau vaikėzo puspirštinę ir pritūpiau netoli degalinės tepalų duobės, o Nilas padarė kelis metimus. Buvo pašėlusiai smagu. Parodėm vaikigaliams, kaip apskaičiuot metimo kreivę. Išbandėm aukštus metimus, ir Nilas kaip pašėlęs davėsi vidur 27-osios gatvės eismo, kaip

skydą krūtinės aukštyje atkišęs nykštį ir iškėlęs pirštinę, kad pagautų kamuolį, krentantį pro senų medžių šakas ir lapus. Staiga pastebėjau, kad tirpsta ledai. „Klausyk, Nilai, kas aš, negi akių muilintojas? Žinai, šįvakar persikelsiu pas tave ir Džonę." „Aišku, bet pirmiausia, kodėl taip darai?" „Maniau, jog turiu būt kažkiek ištikimas Klementainai --- ji man davė pinigų kelionei į Friską. Nežinau." Pats nežinojau, ką darau. Mudu su Nilu paspaudėm vienas kitam rankas ties kampu ir sutarėm pasimatyt aštuntą valandą „Glenarmo" bare, nuolatinėje susitikimų vietoje netoli biliardinės. Grįžau pas Klementainą ir pasakiau, kad šįvakar grįžtu į Niujorką. Ji suruošė šaunius pietus su keptu viščiuku, o desertui — sluoksniuotą tortą su braškėm ir vaniliniais ledais. Aš mėgau šią moterį, ir suprantat, kad privalėjau skirti jai dėmesio. Be to, ji buvo išmintinga. „Jeigu šį vakarą neišvažiuosi į Niujorką, bet kada grįžk ir mes ko nors išgersim." Išskubėjau, jausdamasis kaltas. Daug ką šiame karštligiškame ir kvailame pasaulyje sunku numatyti, kai gyveni tik šia diena. Nilas tą vakarą buvo labai susijaudinęs, nes bare turėjom susitikt su jo broliu, Džeku Deiliu. Jis vilkėjo geriausią kostiumą ir švytėte švytėjo. „Klausyk, Džekai, turiu papasakot apie savo brolį Džeką --- jis mano įbrolis, mamos sūnus, kai dar nebuvo ištekėjusi už šaunuolio Nilo Misuryje." „Beje, ar ieškojai tėvo?" „Šiandien po pietų buvau nuėjęs į „Džigso" barą, kur tėvas, lengvai apsinešęs, būdavo, prapila iš statinės pilstomą alų, gauna velnių nuo boso ir išsvyruoja lauk - - ten nėr - - nuėjau į seną kirpyklą prie „Vindzoro" viešbučio - - ir ten

nėr - - toks senis man pasakė manąs - - Įsivaizduoji! - - kad tėvas dirba bėgių klojikų valgykloje ar kažkur panašiai, BOSTONO—MEINO geležinkelio linijoj, Naujojoj Anglijoj! Bet aš juo netikiu, jie tau už dešimt centų nežinia ko pripliurps. O dabar klausyk. Džekas Deilis, mano įbrolis, buvo mano vaikystės stabas. Jis kalnuose iš po skverno prekiavo viskiu ir vieną kartą susikumščiavo su kitu savo broliu, mušėsi kieme ištisas dvi valandas, o visos moterys lakstė aplink ir žviegė kaip pjaunamos - - Mes miegodavom vienoj lovoj. Jis vienintelis šeimoj švelniai manim rūpinosi. Ir šį vakarą, pirmą kartą po septynerių metų, vėl jį pamatysiu, jis tik ką grįžo iš Kanzas Sičio." „Tai kur čia kampas?" „Niekur, tik noriu sužinot, kas per tą laiką dėjosi šeimoje --- nepamiršk, kad turiu šeimą --- o labiausiai, Džekai, noriu, kad jis man papasakotų apie tai, ką pats jau primiršau, apie vaikystę, taip noriu ją prisimint, taip noriu!" Niekad nebuvau matęs Nilo tokio džiugaus ir susijaudinusio. Kol bare laukėm jo įbrolio, jis šnekėjosi su naujai privisusiais jaunais priemiesčio sukčiais, klausinėjo apie naujas gaujas ir susibuvimus. Paskui ėmė teirautis apie Luanę, nes ji pastaruoju metu gyveno Denveryje. Aš sėdėjau su alaus bokalu, prisimindamas 1947-ųjų Denverį ir stebėdamasis. Pagaliau pasirodė Deilis --- pasausęs, garbanotas trisdešimt penkerių metų vyras, įdiržusiomis nuo darbo rankomis. Nilas iš pagarbos atsistojo. „Ne, — pasakė Džekas Deilis. — Aš nebegeriu." „Matai? Matai? — sušnabždėjo Nilas man į ausį. — Jis nebegeria, o buvo plačiausia gerklė visame mieste, dabar net pasidarė tikintis, sakė man telefonu, zonduok,

zonduok, kaip pasikeitė žmogus... mano garbinimo objektas pasidarė baisiai keistas." Džekas Deilis įtariai žiūrėjo į jaunąjį įbrolį. Pakvietė mus pasivažinėti senu tarškančiu dviviečiu automobiliu ir kaipmat išklojo, ką mano apie Nilą. „Dabar žiūrėk, Nilai, aš daugiau netikiu nei tavim, nei tuo, ką man sakysi --- Atvažiavau šį vakarą pasimatyti, nes yra popierius ir noriu, kad jį pasirašytum. Mūsų šeimoj tavo tėvo vardas daugiau nebeminimas, mes nenorim turėti su juo jokių reikalų, ir, nors gaila, su tavim taip pat." Pažvelgiau į Nilą. Jo veidas sukrito, pajuodo. „Ahaa, ahaa", – kartojo jis. Įbrolis vis dar vežiojo mus ir net nupirko ledų. O Nilas nesiliaudamas klausinėjo apie praeitį, įbrolis jam atsakinėjo, ir akimirką atrodė, kad Nilą vėl iš susijaudinimo ims pilt prakaitas. Bet kur buvo pražuvėlis jo tėvas tą vakarą? Įbrolis išleido mus netoli liūdnų pramogų miestelio šviesų Alamidos bul. prie Federalinės gatvės. Dėl to parašo sutarė susitikt su Nilu ryt po pietų ir nuvažiavo. Pasakiau Nilui, jog man baisiai gaila, kad neliko nieko pasaulyje, kas juo tikėtų. „Atmink, aš tikiu tavim. Man be galo gaila, kad taip kvailai buvau užpykęs ant tavęs vakar vakare." „Nieko, viskas gerai", – atsakė Nilas. Nudrožėm drauge zonduot pramogų miestelio. Ten buvo karuselių, velnio ratų, spragintų kukurūzų, rulečių, mėtėsi pjuvenos, o aplink slankiojo šimtai džinsuotų Denverio vaikėzų. Dulkės kartu su liūdniausia pasaulyje muzika kilo iki žvaigždžių. Nilas mūvėjo suskalbtus „Levis" džinsus, vilkėjo sportinius marškinėlius ir staiga ėmė atrodyti kaip šimtaprocentinis Denverio tipas. Palapinių gilumoje su dailiomis paukštytėmis,

pasipuošusiomis „Levis" ir rausvomis palaidinukėmis, trainiojosi ūsuoti ir šalmuoti motociklininkai karoliukais išsiuvinėtomis striukėmis. Buvo daug meksikiečių merginų ir viena nuostabi mažytė, kokių trijų pėdų ūgio, liliputė, gražiausio ir švelniausio veiduko pasaulyje, ji pasigręžė į savo palydovą ir tarė: „Klausyk, švilptelim Gomesui ir plaunamės iš čia." Nilas, ją pamatęs, sustojo kaip perkūno trenktas. Jį pervėrė didžiulis peilis iš nakties tamsos. „Klausyk, aš myliu ją, myliu ją..." Ilgai sekėm iš paskos. Galop ji perėjo greitkelį, norėdama paskambinti telefonu iš motelio, o Nilas apsimetė žiūrinėjąs telefonų knygą, bet iš tikrųjų nenuleido nuo jos akių. Pabandžiau kalbint tos lėlytės drauges, bet jos nekreipė į mus dėmesio. Tarškančiu sunkvežimiu atvažiavo Gomesas - - visai kaip Fresno Jei Važiuoti, Tai Važiuoti Fredis - - ir nusivežė paneles. Nilas, susiėmęs už krūtinės, stovėjo kelyje. „Klausyk, biče, aš vos nenumiriau..." „Tai kodėl neužkalbinai?" „Niekaip neįstengiau..." Nusprendėm nusipirkti alaus ir drožti pas okę Džonę klausytis plokštelių. Apsirūpinę alumi, patraukėm keliu. Mažoji Nensė, 14-metė Džonės duktė, buvo dailiausia pupytė pasaulyje, visai pasirengusi pražysti klasiškiausia moterim. Patys nuostabiausi buvo ilgi, ploni, jautrūs jos pirštai, kuriais ji galėjo kalbėti. Nilas sėdėjo tolimiausiame kambario kampe, žiūrėjo į ją prisimerkęs ir kartojo: „Aha, aha, aha." Nensė juto tai; ir kreipėsi į mane pagalbos. Kiek anksčiau tą vasarą aš buvau su ja praleidęs nemažai laiko, šnekėdamas apie knygas ir visokius ją dominančius dalykėlius, ir, tiesą sakant, jos motinos mintyse klostėsi

mūsų vedybų po kelerių metų planas. Man ta mintis irgi būtų patikusi, bet vienintelis kliuvinys buvo tas, kad jaučiau atsakomybę už visą šeimą ir, aišku, neturėjau pinigų imtis tokio beprotiško žygio --- juk galiausiai man tektų važinėti po šalį priekabiniu nameliu, dirbti, turėti brandesnių santykių su motina ir – tu mano meilutė gerutė – su dukra. Nebuvau pasirengęs grimzt į nakties duobę, o kaip tik taip ir būtų nutikę. Tą vakarą nieko neįvyko; nuėjom miegoti. Viskas prasidėjo kitą dieną. Po pietų mudu su Nilu patraukėm į miesto centrą, kur turėjom visokiausių reikalų ir kelionių biure norėjom pasiieškoti automobilio į Niujorką. Paskambinau Džastinui V. Braerliui ir sutarėm, kad ateisim su Nilu popietės pašnekesio. Jis privažiavo pašėlusiu oldsmobiliu su galingu prožektorium, išlipo – panama, madingas vasarinis kostiumas – ir tarė „Taigi taigi, Laimingų Naujųjų metų." Su juo buvo Denas Bermeisteris, aukštas garbanotas studentas, seniai pažinojęs ir niekinęs Nilą. Nilas su Braerliu pirmą kartą akis į akį susitiko po to vakaro Niujorke, kai Alenas Ginsbergas nusilenkė jo poetiniams gebėjimams. „Ką gi, Nilai, atrodai labiau subrendęs, – tarstelėjo Braerlis per petį. – Ką veiki?" „Vis tą patį. Kažin, ar negalėtum pavėžėt iki Šv. Luko ligoninės, kad ten man apžiūrėtų nykštį, o tu šnekteltum su Džeku." „Puiku", – tarė Braerlis. Ketinom pasišnekėti visi --- nykščio apžiūra man buvo naujiena. Bet nei Nilui, nei Braerliui tai nerūpėjo. Mokinio ir mokytojo santykiai buvo išsisėmę. Nilas šnibžtelėjo man į ausį: „Pastebėjai, jis turi nešioti tamsius akinius, kad nesimatytų tų siaubingų ratilų paakiuose, ir kokios

blyškios, pavandenijusios, net paraudusios ir liguistos jo akys?" Aš stengiausi būti nešališkas. Kai likdavau vienas su Bermeisteriu ir Braerliu, jie imdavo narstyti Nilą po kaulelį ir klausinėti, kodėl aš kvaršinu dėl jo galvą. „Manau, kad jis puikus vaikinas - - žinau, ką pasakysit --- Be to, bandau taisyti šeimyninius santykius ---" Nežinojau, ką dar pridurti. Norėjosi verkti – ir kodėl, po velnių, visi pasaulyje nori, kad paaiškintum savo veiksmus ir patį savo buvimą. Pakeitėm temą ir pasišnekėjom apie kitus dalykus. Edas Vaitas vis dar buvo Paryžiuje, taip pat ir Bobas Befedas, atsiuntęs savo meilei Denveryje kvietimą atvykti ir susituokti su juo, taip pat ir Frenkas Džefris. „Žinai, Džefris Pietų Prancūzijoje gyvena kekšyne ir puikiai leidžia laiką. Aišku, Edas smaginasi muziejuose ir visur kitur kaip paprastai." Jie skvarbė mane akimis, norėdami įspėti, kas mane sieja su Nilu. „O kaip Klementaina?" – suktai paklausė jie. „Vieną gražią dieną Nilas įrodys, kad jis didis žmogus arba didis kvailys, – atsakiau. – Tiesiai šviesiai, Nilas mane domina kaip brolis, kuris mirė, kai man buvo penkeri. Mums smagu kartu, ir mūsų gyvenimai sušikti, tai va. Ar žinot, keliose valstijose mes buvom kartu?" – staiga mane apėmė džiaugsmas ir ėmiau pasakoti jiems istorijas. Vėl prie Nilo prisidėjau vakarėjant, patraukėm pas okę Džonę, ir Brodvėjaus gatvės gale Nilas staiga įslinko į sporto prekių parduotuvę, ramiausiai pasiėmė nuo prekystalio beisbolo kamuolį ir išėjo atmušinėdamas delnu. Niekas nepastebėjo; niekas tokių dalykų niekad nepastebi. Buvo mieguista, karšta popietė. Eidami gatve mėtėm viens kitam kamuolį.

„Rytoj būtinai kelionių biure gausim automobilį." Klementaina buvo padovanojusi man didelį butelį „Old Granddad" viskio. Ragauti jį pradėjom pas Džonę. Už kukurūzų lauko gyveno daili katytė, kurią Nilas nuo pat atvažiavimo bandė užlaužti. Na ir prisišaukė bėdą. Per daug akmenukų mėtė į jos langą ir išgąsdino. Kol gėrėm viskį prišiukšlintame kambaryje su visais šunimis, išmėtytais žaislais ir liūdnom šnekom, Nilas vis išbėgdavo pro virtuvės duris, nulėkdavo per kukurūzų lauką pasvaidyti akmenukų ir pašvilpauti. Nensė kartkartėm išeidavo jo pasekti. Staiga Nilas pardūmė baltas kaip lavonas. „V-vaikučiai, šakės. Mergos močia vejasi mane su šautuvu, o su ja – visos gatvės bernų gauja – nori duot man į skudurus." „Ką tu sakai? Kur jie?" „Kitapus kelio." Nilas buvo girtas ir per daug nesuko galvos. Išėjom kartu ir nupėdinom per mėnesienos nušviestą kukurūzų lauką. Tamsiame purviname kelyje pamačiau būrelius žmonių. „Štai jie!" – išgirdau. „Klausykit! – tariau. – Būkit geri, pasakykit, kas nutiko?" Močia užsiglaudė už kitų, atstačiusi didžiulį šratinį šautuvą. „Tas tavo prakeiktas draugas seniai mus užkniso --- aš ne iš tų, kurie kviečia policiją --- jei dar atsivilks, nupilsiu, nieko nežiūrėsiu." Vyresnių klasių berniokai stovėjo susibūrę, sugniaužę kumščius. Buvau toks girtas, kad ir man niekas nerūpėjo, bet kažkaip pavyko juos atšaldyt. Pasakiau: „Jis daugiau taip nedarys. Aš jį prižiūrėsiu, jis mano brolis ir klauso manęs. Neškitės tą savo šautuvą ir būkit ramūs." „Tegul dar kartą pabando! – atrėžė ji tvirtai ir niūriai per tamsą. – Kai grįš mano vyras, užsiundysiu ant jūsų." „Nereikia, daugiau

jis jums netrukdys, raminkitės, viskas bus gerai.“ Man už nugaros pašnibždomis keikėsi Nilas. Pro miegamojo langą smalsiai žvilgčiojo panelytė. Pažinojau šituos žmones iš anksčiau, jie manim pasitikėjo ir šiek tiek aprimo. Paėmiau Nilą už rankos ir nuėjom mėnesienos apšviestais kukurūzų tarpueiliais. „Ūhū-ū! Hi-i! – suklykė jis. – Na ir prisilaksiu šiąnakt.“ Grįžom pas Džonę ir vaikus. Staiga Nilą įsiutino plokštelė, kurią grojo mažoji Nensė, jis perlaužė ją keliu: tai buvo kalniečių dainos. Ji turėjo dar ankstyvąjį Dizį Gilespį, kurį Nilas labai vertino - - buvau anksčiau Nensei jį dovanojęs - - ir, kai dabar verkė, liepiau paimt plokštelę ir sudaužyt į Nilo galvą. Ji priėjo ir taip padarė. Nilas spoksojo be žado. Mes įsikvatojom. Viskas buvo gerai. Paskui Džonė užsimanė eiti į kokį nors pakelės barą gerti alaus. „Varom! – suklykė Nilas. – Po velnių, jei būtum nusipirkus automobilį, kurį rodžiau antradienį, nereikėtų kulniuot pėsčiomis.“ „Nepatiko man tas prakeiktas automobilis!“ – suklykė Džonė. Mažasis Džimis išsigando: paguldžiau jį ant sofos ir pririšau greta šunį. Džonė girtu balsu užsakė taksi ir, kol laukėm, man staiga paskambino Klementaina. Ji turėjo pagyvenusį draugužį, negalintį manęs pakęsti, o truputį anksčiau, po pietų, parašiau laišką Bilui Barouzui, kuris dabar gyveno Meksike, ir papasakojau savo ir Nilo nuotykius ir kaip atsidūrėm Denveryje. Parašiau: „Gyvenu pas moterį ir labai smagiai leidžiu laiką.“ Kaip paskutinis kvailys tuoj po vakarienės, sukirtęs vištą, daviau išsiųst tą laišką jos pagyvenusiam draugužiui. Jis slapčia atplėšė, perskaitė ir tuoj nunešė kaip įrodymą, kad aš akių muilintojas. Dabar Klementaina, ap-

sipylus ašarom, vadino mane visokiausiais vardais ir prisiekinėjo nebenorinti manęs akyse matyti. Paskui ragelį perėmė triumfuojantis dražugužis ir išvadino mane šunsnukiu. Tuo metu pyptelėjo privažiavęs taksi, vaikai bliovė, šunys skalijo, Nilas šoko su Džone, aš stūgavau visus įmanomus keiksmus į ragelį, kūriau naujus ir girto įtūžio pagautas siunčiau visus po velnių, paskui trenkiau ragelį ir išėjau pasigert iki žemės graibymo. Vienas per kitą išgriuvom iš taksi prie pakelės baro --- kalniečių užeigos netoli kalvų --- sulindom į vidų ir užsisakėm alaus. Viskas ėjo velniop, ir pasidarė dar pasiučiau, nes bare buvo ekstazės apimtas priekvaiša, kuris apsikabino Nilą ir ėmė vaitoti jam į veidą, o Nilas vėl pašėlo, apsipylė prakaitu, pasidarė nenormalus, ir, kad nepakenčiamas sąmyšis būtų dar geresnis, išbėgo, nuvarė automobilį, pastatytą tiesiai ant įvažiavimo, nulėkė į Denverio centrą ir grįžo naujesniu, geresniu automobiliu. Staiga aš pakėliau galvą ir pamačiau bare farus, įvažiavimo kelyje apšviesti policijos automobilių zujo žmonės, kalbėdami apie nuvarytą automobilį. „Kažkas pradėjo vogti automobilius tai čia, tai ten!" – pasakė faras. Nilas stovėjo jam už nugaros, klausėsi ir kartojo: „Nu jo-o, nu joo!" Farai išėjo į lauką tikrinti. Nilas grįžo į barą ir ėmė svirduliuoti susikabinęs su vargšu priekvaiša, tą dieną atšventusiu vestuves, o dabar geriančiu, kol nuotaka kažkur laukia. „Koks nerealus tipas! – klykė Nilas. – Džekai, Džone, lekiu ir dabar gausiu tikrai užtikrintus ratus, visi važiuosim, pasiimsim ir Albertą (tą ekstazės apimtą priekvaišą) – ir kad pasivažinėsim

po kalnus!“ Jis išdūmė. Tuo pat metu įgriuvo faras ir pasakė, kad automobilis, nuvarytas Denverio centre, stovi prie pat užeigos. Žmonės šnabždėjosi pulkeliais. Pro langą mačiau, kaip Nilas įšoko į artimiausią automobilį, nuburzgė, ir nė gyva dvasia nesuuodė. Parlėkė po kelių minučių jau kitu automobiliu, naujitėlaičiu plimutu. „Šedevriukas – ne mašinytė! – sušnabždėjo Nilas man į ausį. – Anas pernelyg čiaudėjo --- palikau jį prie kryžkelės... šitą gražuolį pamačiau priešais kažkokio ūkininko namą. Pasisukinėjau po Denverį. Nagi, biče, eime, VISI pasivažinėsim.“ Visas denveriško gyvenimo kartėlis ir beprotybė lyg durklai kyšojo iš jo. Veidas buvo raudonas, suprakaitavęs, niekšiškas. „Nuvarytais automobiliais nesivažinėju.“ „Nu baik! Va Albertas važiuos su manim, teisybė, Albertai?“ O Albertas --- liesa, tamsiaplaukė, šventų akių, dejuojanti, putojanti, paklydusi siela --- rėmėsi į Nilą ir vis aimanavo, nes staiga jam pasidarė bloga, paskui, nežinia kodėl, vien nuojautos paskatintas, staiga pasibaisėjo, pakėlė rankas, atsitraukė nuo Nilo, o veidą iškreipė siaubas. Nilas nunarino galvą, jį pylė prakaitas. Jis išbėgo ir nuvažiavo. Mudu su Džone susigavom taksi ir nusprendėm grįžti namo. Kai taksiukas vežė mus begaliniu tamsiu Alamidos prospektu, kuriuo ne vieną sumautą naktį buvau vaikščiojęs ankstesniais šios vasaros mėnesiais, dainuodamas, dejuodamas, kramtydamas žvaigždes ir leisdamas širdies syvams lašas po lašo lašėti ant karšto asfalto, staiga užpakaly išdygo Nilas su nuvarytuoju plimutu ir pradėjo kaip beprotis signalizuoti, spausti mus prie šaligatvio ir kažką spiegti.

Taksistas išbalo. „Čia mano draugelis“, – nuraminau jį. Staiga mes Nilui įkyrėjom, jis nudūmė devyniasdešimties mylių greičiu, o mes žiūrėjom, kaip liūdnos užpakalinės šviesos nyksta lekiant nematomų kalnų link, iš išmetamojo vamzdžio leisdamos vaiduokliškas dulkes. Paskui Nilas įsuko į Džonės kelią, įvažiavo į griovį, vėl pasuko dešinėn ir sustojo prieš jos namą; po to vėl taip pat staigiai nudūmė atgal, padarė U raidės posūkį ir, kol mes lipom iš taksi ir mokėjom pinigus, nulėkė į miestą. Po valandėlės, kai susirūpinę laukėm tamsiame kieme, jis grįžo vėl kitu automobiliu, aptrankytu dviduriu, sustabdė jį, sukeldamas dulkių debesį priešais namą, svirduliuodamas išlipo, nuėjo tiesiai į miegamąjį ir krito mirtinai girtas ant lovos. Taip ir likom išsižioję, su vogtu automobiliu prie slenksčio. Reikėjo jį žadint, nes niekaip negalėjau užvest ir nuvaryt jo kur nors toliau. Nilas išsirito iš lovos tik su trumpikėm, abu sėdom į automobilį --- vaikai kikeno, iškišę galvas pro langus --- ir pasišokinėdami nulėkėm tiesiai per griovius kukurūzų lauko pakrašty, kol daugiau nebuvo įmanoma važiuoti, ir automobilis kaip įbestas sustojo po sena tuopa prie malūno griuvėsių. „Toliau negaliu“, – paprastai pasakė Nilas, išlipo ir nužingsniavo mėnesienoj atgal per kukurūzų lauką pusę mylios, tik su trumpikėm. Grįžom namo, ir jis užmigo. Viskas susijaukė, mano denveriškas gyvenimas, Klementaina, automobiliai, vaikai, vargšė Džonė; svetainė pripliurzota alaus, primėtyta skardinių, o aš bandau užmigti. Kurį laiką trukdė svirplys. Naktį šioje Vakarų dalyje žvaigždės tokios, kokias

mačiau Vajominge – didelės kaip fejerverko spinduliai ir vienišos kaip Karalaitis, praradęs protėvių namus ir klajojantis erdvėje, bandydamas vėl juos rasti ir žinodamas, kad niekad neras. Tad jos lėtai suko nakties ratą, o paskui, gerokai iki tikro saulėtekio, toli, virš tamsios, nykios žemės, besitęsiančios Vakarų Kanzaso link, sušvito didžiulė raudona pašvaistė ir virš Denverio pragydo paukščiai. Bet kur tie senieji Denverio Paukščiai, kurių giesmes aš suprasdavau? Iš ryto mane ir Nilą siaubingai tąsė. Pirmiausia Nilas nudūmė per kukurūzų lauką pasižiūrėti, ar galėsime tuo automobiliu važiuoti į Rytus. Atkalbinėjau, bet jis neklausė. Grįžo baltas kaip popierius. „Klausyk, čia seklių automobilis, ir kiekvienoj miesto nuovadoj pažįsta mano pirštų atspaudus nuo tada, kai per vienus metus nuvariau penkis šimtus automobilių. Tu juk žinai, ką su jais darau, noriu tik pasivažinėti! Greičiau dingstam! Klausyk, tūpsim į cypę, jei tuoj pat neišnyksim." „Teisybė, velniai rautų", – pritariau jam, ir ėmėm krautis daiktus, kad net dulkės rūko. Maskatuojančiais kaklaraiščiais, išsipešiojusiais marškiniais greitomis atsisveikinom su miela šeimynėle ir paknopstom išlėkėm į kelią, kur niekas negalėjo mūsų pažinti. Mažoji Nensė verkė, išlydėdama mus, arba mane, arba bet ką, ją paliekantį --- o Džonė buvo mandagi, aš ją pabučiavau ir atsiprašiau. „Jis, aišku, trenktas, – pasakė Džonė. – Tiksliai kaip mano vyras, kuris pabėgo. Kaip iš akies trauktas. Tikiuosi, kad mano Mikis neišaugs toks kaip dabar visi." Mikis buvo jos sūnus, lankantis nusikaltusių vaikų mokyklą. „Pasakyk, kad liautųsi vaginėjęs kokakolos skardines, – tariau. – Pats man sakėsi,

o tokie niekai baigsis tuo, kad jį ims mušti farai.“ Pasakiau sudie mažajai Selei, rankoje laikančiai numylėtą vabalą, mažasis Bilis miegojo. Viskas įvyko per kelias sekundes gražų, ankstų sekmadienio rytą, ir po visų nakties pykinimų su savo nudrengtais lagaminais išgriuvome lauk. Lėkėm kaip akis išdegę. Kiekvieną akimirką tikėjomės, kad iš už kelio vingio išnirs policijos automobilis, ir būsim sučiupti. „Jeigu sužinos ta boba su šautuvu, mums amen“, – tarė Nilas. „ŽŪTBŪT reikia gauti taksi, – pasakiau aš, – tada mes išgelbėti.“ Norėjom prižadinti kažkokius ūkininkus ir paskambinti jų telefonu, bet mus išvijo šuo. Kiekvieną akimirką pavojus didėjo; pamestą automobilį galėjo aptikti koks nors ankstyvas ūkininkas. Galiausiai viena miela senutė leido mums paskambinti jos telefonu, išsikvietėm iš Denverio centro taksi, bet jis neatvažiavo. Vėl išpėdinom į kelią. Pradėjo rodytis ankstyvosios mašinos ir kiekviena panėšėjo į policijos automobilį. Staiga pamatėm tikrą policijos automobilį, ir aš supratau, kad mano įprastiniam gyvenimui galas, kad dabar įžengiu į naują siaubingą kalėjimų ir geležinių vargų stadiją, kurią patirdavo Egipto karaliai mieguistomis popietėmis, kai kovos pelkių nendrynuose būdavo baigtos. Bet paaiškėjo, tai mūsų taksi, ir nuo tos akimirkos vėl švilpėm į Rytus. Kelionių biure žūtbūtinai reikėjo nuvairuoti 1947-ųjų kadilaką į Čikagą. Limuzino savininkas su šeima važiavo iš Meksiko, labai pavargo ir toliau nusprendė važiuoti traukiniu. Prašė tik asmens liudijimo ir žmogaus, galinčio vairuoti automobilį. Mano dokumentų pakako įtikinti savininką - - žemą, drūtą italų kilmės Čikagos magnatą --- kad viskas bus gerai.

Pasakiau jam, kad nesijaudintų. Nilą perspėjau: „Jokių sušiktų reikalų su tuo automobiliu." Nilas net šokinėjo – taip norėjo jį pamatyti. Teko dar valandą palaukti. Išsitiesėm ant žolės prie bažnyčios, kur 1947-aisiais praleidau šiek tiek laiko su elgetaujančiais valkatomis, palydėjęs namo Rutą G., ten aš ir užmigau, išsekintas tikro siaubo, atgręžęs veidą į popietės paukščius. O Nilas patraukė pašmižinėt po miestą. Užmezgė pašnekesį su užkandinės padavėja ir, išsitempęs ją vieną į lauką, kaip visada, pažadėjo ir saulę, ir mėnulį nuskint nuo dangaus, o ji naiviai tuo patikėjo, veikiausiai todėl, kad nebuvo pratusi svarstyti. Šiaip ar taip, Nilas paskyrė jai pasimatymą ir pažadėjo po pietų pavežiot kadilaku, ir grįžo, kad praneštų man šią naujieną. Nubudęs pasijutau geriau. Ir neišsigandau naujų kliūčių. Kai pasirodė kadilakas, Nilas tuojau pat nuvažiavo „įsipilti benzino", o kelionių agentūros tarnautojas pažvelgė į mane ir paklausė: „Kada jis grįš? Keleiviai pasiruošę." Jis parodė man du jaunus airius iš jėzuitų mokyklos kažkur Rytuose, laukiančius su lagaminais ant suolų. „Tik įsipils benzino ir bus čia." Nulėkiau prie kampo ir žiūrėjau, kaip Nilas, neišjungdamas variklio, laukia padavėjos, persirengiančios viešbučio kambaryje; tiesą sakant, ir aš ją mačiau nuo 17-osios ir Granto gatvių kampo, stovinčią prieš veidrodį, besigražinančią, besitaisančią šilkines kojines, ir baisiai norėjau važiuoti su jais. Ji išbėgo ir įšoko į kadilaką. Grįžau patikint KB šefo ir keleivių, kad viskas gerai. Stovėdamas tarpduryje mačiau, kaip kadilakas silpnai žybtelėjo kirsdamas Klivlando aikštę; Nilas su sportiniais marškinė-

liais, linksmas, skėsčiojantis rankomis, šnekėjosi su pana, užsikniaubęs virš vairo, o ji liūdnai ir išdidžiai sėdėjo šalia. Vidur skaisčios dienos jie nuvažiavo į automobilių stovėjimo aikštelę, pastatė automobilį atokiau prie mūro sienos (toje pačioje aikštelėje, kur kažkada buvo dirbęs) ir čia, taip Nilas pats tvirtina, viens du išdulkino ją ir dar įkalbėjo penktadienį, kai tik gaus atlyginimą, atvažiuoti autobusu paskui mus į Rytus ir susitikti Džono Holmso bt. Leksingtono gatvėje, Niujorke. Ji sutiko; jos vardas buvo Beverlė. Po kokių trisdešimties minučių Nilas atburzgė, vėl įgrūdo paną į viešbutį, apipylęs bučiniais, atsisveikinimo pažadais, ir atzvimbė prie KB pasiimti kompanijos. „Nu, tu pačiu laiku! – pasakė tas Brodvėjaus Semas, KB šefas. – O aš jau maniau, kad iššvilpei su kadilaku.“ „Už tai aš atsakau, nesirūpinkit“, – tariau, nes Nilas taip akivaizdžiai šėlo, kad visi suprato, jog jis beprotis ir visai nepatikimas. Staiga Nilas apsimetė uoliu ir padėjo berniūkščiams jėzuitams tempt lagaminus. Vos tik jie spėjo įsėsti, vos spėjau žvilgtelti atsisveikindamas į Denverį, o jis jau švilpė, variklis riaumojo kaip didžiulis paukštis. Nenuvažiavus nė dviejų mylių už Denverio, sugedo spidometras, nes Nilas lėkė 110 mylių per valandą greičiu. „Nu, ką, be spidometro nežinosiu, koks greitis. Teks varyt šitą katafalką į Čikagą ir užfiksuot laiką.“ Atrodė, mes neviršijam nė septyniasdešimt mylių per valandą, bet visos mašinos tiesiam kaip strėlė greitkelyje į Grilį krisdavo už mūsų lyg negyvos musės. „Mes todėl, Džekai, važiuojam į šiaurės rytus, nes būtinai turim aplankyt Edą Ulą jo rančoje Sterlinge, tu

turi susipažint su juo, pamatyt jo rančą, o ši valtelė vandenį skrodžia taip greitai, kad mes nesugaišim daug laiko ir Čikagoj atsidursim gerokai prieš to žmogaus traukinį.“ Liuks, aš buvau už. Pradėjo lyti, bet Nilas greičio nemažino. Tai buvo didžiulis nuostabus automobilis, paskutinis iš senovinių limuzinų, juodas, pailgintu korpusu, baltašonėmis padangomis ir tikriausiai neperšaunamais langais. Berniūkščiai jėzuitai --- iš Šv. Bonaventūros mokyklos --- sėdėjo ant užpakalinės sėdynės, džiaugėsi, kad keliauja, ir neturėjo žalio supratimo, kaip greit lekiam. Jie pabandė užmegzti pašnekesį, bet Nilas nieko neatsakė, nusivilko sportinius marškinėlius ir vairavo nuogas iki pusės. „Ta Beverlė – užtikrinta mergytė, tokia meilutė --- ji atvažiuos pas mane į N. J. --- mes sumesim skudurus, kai tik gausiu skyrybų dokumentus iš Kerolainos --- argi ne kaifas, Džekai, mes nusiplovėm! Aha!“ Kuo greičiau tolo Denveris, tuo geriau aš jaučiausi, o skutom velniškai greitai. Sutemo, kai išsukom iš greitkelio Džankšene ir purvinu keliu per nykias R. Kolorado lygumas nuzvimbėm į Edo Ulo rančą vidur Kojotų Plynių. Vis dar lijo, purvas buvo tižus, ir Nilas sulėtino iki septyniasdešimties mylių per valandą, bet aš pasakiau, kad dar lėtintų, nes galėjom paslysti, o jis atsakė: „Šalčiau, juk tu mane pažįsti.“ „Šį kartą nelabai, – pasakiau. – Tikrai per greitai leki.“ Ir vos tik jį perspėjau, išniro staigus posūkis į kairę, Nilas net užlaužė vairą, bet didžiulis automobilis nušliuožė per purvą ir baisiai susimėtė. „Atsargiai!“ – sušuko Nilas, kuriam į viską buvo nusispjaut, ir akimirką grūmėsi su savo Angelu, bet automobilio

užpakalis atsidūrė griovyje, o priekis liko ant kelio. Viską apgobė bekraštė tyla. Girdėjom kaukiant vėją. Sėdėjom vidur laukinių prerijų. Už ketvirčio mylios stovėjo ūkininko gyvenamasis namas. Negalėjau susilaikyt nesikeikęs, taip baisiai tūžau ir pykau ant Nilo. Jis nepratarė nė žodžio ir, užsimetęs švarką, per lietų nuėjo ieškoti pagalbos. „Jis jūsų brolis? — paklausė vaikinai, sėdintys ant užpakalinės sėdynės. — Jis velnias prie vairo, ar ne? --- o iš pasakojimų, toks pat ir su moterim." „Jis beprotis, — atsakiau, — ir tikrai — jis mano brolis." Pamačiau Nilą, grįžtantį su ūkininku jo traktoriumi. Jie užkabino trosą, ir ūkininkas išvilko mus iš griovio. Automobilis buvo purvinai rudas, visas sparnas sulamdytas. Su jau sugadintu spidometru, tai buvo tik pradžia. Ūkininkas paėmė iš mūsų penkis žalius. Į mus per lietų žiūrėjo jo dukterys. Pati dailiausia ir baugščiausia slapstėsi galulaukėj, stebėdama mus, ir gerai darė, nes gražesnės, nuostabesnės pupytės mudu su Nilu kaip gyvi nebuvom matę. Ji buvo kokių šešiolikos metų, drovi ir vikri lyg laukinė antilopė, veido spalva — kaip ir visų prerijų gyventojų, — laukinių rožių, akys mėlynos mėlynos, plaukai nuostabūs. Kai tik į ją pažvelgdavom, ji suvirpėdavo. Stovėjo lietuje, o beribiai vėjai, pučiantys nuo pat Saskačevano, taršė jai plaukus, kaip skraistėmis nuostabią galvutę gaubiančius gyvomis garbanomis. Ją užliedavo raudonis. Atsiskaitę su ūkininku, paskutinį kartą pažvelgėm į prerijų rožę ir nuvažiavom; iki sutemų jau taip nelėkėm, ir Nilas pasakė, kad Edo Ulo ranča — tiesiai prieš mus. „Tokia mergaitė mane gąsdina, — pasakiau. — Aš

viską mesčiau ir atsiduočiau jos malonei, o jeigu ji manęs nepanorėtų, nueičiau ir nušokčiau nuo pasaulio krašto.“ Berniūkščiai jėzuitai kikeno. Iš jų taip ir lindo nešvankūs juokeliai ir moksleiviškas žargonas, o vištų smegenėlėse nebuvo nieko, išskyrus nesuvirškintą Tomo Akviniečio scholastiką, kuria jie farširavo savo papipirinimus. Mudu su Nilu visai nekreipėm į juos dėmesio. Kai važiavom per purvinas lygumas, jis pasakojo apie tuos laikus, kai buvo kaubojus, parodė kelio atkarpą, kur kartą visą rytą praleido balne, paskui, kai jau įvažiavom į iš tiesų nemažas Ulo valdas, parodė, kur taisė tvorą ir kur tėtušis Ulas, Edo tėvas, atlėkdavo tarškančiu automobiliu per ganyklų žolę vydamas telyčaitę ir kaukdamas: „Pagauk ją, pagauk, kad tave giltinė!“ Pasakydavo tokių beprotiškų dalykėlių kaip ir pusiau paralyžiuotas Kelo Elvino tėvas. „Jis kas pusmetį turėjo keist automobilį, – pasakojo Nilas. – Jam buvo nusispjaut, kitaip nemokėjo. Kai nuo bandos atsiskirdavo karvė, jis spausdavo paskui ją iki artimiausios girdyklos, tada iššokdavo ir lėkdavo pėsčias. Skaičiuodavo kiekvieną uždirbtą centą ir visus pinigus laikė puodynėj. Senas iškvaišęs rančininkas. Parodysiu kelių jo automobilių griaučius prie darbininkų barako. Čia aš atvykau bandomojo laikotarpio, kai paskutinįkart atsėdėjau cypėj. Štai ten aš ir gyvenau, kai rašiau laiškus, kuriuos tu matei pas Helą Čeisą.“ Išsukom iš plento ir vingiuotu keliuku nuvažiavom per žiemos ganyklą. Staiga mūsų žibintų apšviestame kelyje pasirodė pakrikusi liūdnų laukų karvių banda. „Štai ir jos! – – Ulo karvės! Mes niekad pro jas neprasibrausim. Teks išlipti ir

pabaidyt jas! Hi-i hi-i hi-i!“ Bet išlipt nereikėjo, mes tik palengva spraudėmės pro jas, kartais švelniai stumteldami, o jos mykė ir grumdėsi kaip jūra už automobilio durų. Už jų buvo matyti Edo Ulo rančos langų šviesos. Aplink šias vienišas švieseles plytėjo šimtai mylių prerijų, ir jose gal dvidešimt panašių rančų. Tokios neperregimos, prerijas gobiančios tamsos Rytietis nepajėgia suvokti. Nebuvo nei žvaigždžių, nei mėnulio, jokios kitos šviesos, išskyrus ugnelę ponios Ul virtuvėje. To, kas driekėsi už kiemo šešėlių – beribio pasaulio kraštovaizdžio – nebus įmanoma išvyst iki aušros. Kai pasibeldėm į duris ir tamsoje šūktelėjom Edą Ulą, tvarte melžiantį karves, aš atsargiai žengtelėjau į juodumą, bet tik kokias dvidešimt pėdų, ne daugiau. Man pasirodė, kad girdžiu kojotus. Ulas paaiškino, kad greičiausiai tolumoje sužvengė koks nors sulaukėjęs tėvo arklys. Edas Ulas buvo maždaug mūsų bendraamžis, aukštas, ilgakojis, smailiadantis, mažakalbis. Automobilyje Nilas buvo mums pripasakojęs, kaip dulkino Edo žmoną prieš jų vedybas. Jie su Nilu stovėdavo ties Kertiso g. kampu ir švilpdavo pro šalį einančioms katytėms. Dabar jis mandagiai nusivedė mus į niūrią, rudą, nenaudojamą svetainę, kažkur pagraibė ir ištraukė blausias lempas, įžiebė jas ir Nilui pasakė: „Kas, po perkūnais, atsitiko tavo nykščiui?“ „Užvažiavau Luanei į kaktą, ir jis taip užsikrėtė, kad galą teko amputuoti.“ „Tai kurių velnių taip darei? – Buvo matyti, kad elgiasi tarytum vyresnysis Nilo brolis. Jis palingavo galvą; prie jo kojų tebestovėjo kibiras su pienu. – Visad buvai iškvaišęs šunsnukis.“ Tuo metu

jo žmona padengė karališką stalą didelėje rančos virtuvėje. Ji atsiprašė dėl persikinių ledų. „Čia tik grietinėlė, sušaldyta kartu su persikais." Kaip kažin ką, geresnių ledų gyvenime nebuvau ragavęs. Pradėjo ji nuo trupučio, o baigė gausiai; valgant ant stalo keliavo vis naujų patiekalų. Ji buvo dailiai nuaugusi šviesiaplaukė, bet, kaip visos moterys, gyvenančios tokiose tuščiose platybėse, padūsavo dėl nuobodulio. Išvardijo radijo programas, kurių paprastai klausydavosi tokiu nakties metu. Edas Ulas tik sėdėjo, spoksodamas į savo rankas. Nilas kirto išsijuosęs. Jis norėjo, kad aš padėčiau jam riesti istoriją, jog esu kadilako savininkas, labai turtingas, o jis – mano draugas ir vairuotojas. Edui Ului tai įspūdžio nepadarė. Kiekvieną kartą, kai gyvuliai tvarte sumūkdavo, jis pakeldavo galvą ir klausydavosi. „Ką gi, tikiuosi sėkmingai pasieksit Niujorką." Nė per nago juodymą netikėdamas, kad aš kadilako savininkas, jis neabejojo, kad Nilas jį pavogė. Rančoje išbuvome kokią valandą. Edas Ulas liovėsi tikėjęs Nilu, kaip ir Džekas Deilis --- kai Nilas pakeldavo į jį akis, jis žiūrėdavo atsargiai. Praeityje liko audringos dienelės, kai jie ranka rankon, pasibaigus šienapjūtei, daužėsi Laramio gatvėmis Vajominge, visa tai buvo mirę ir dingę. Nilas mėšlungiškai strykčiojo ant kėdės. „Aha, aha, dabar, man rodos, geriau braukiam toliau, nes ryt vakare turim būti Čikagoj, o jau sugaišom keletą valandų." Berniūkščiai jėzuitai mandagiai padėkojo Ului, ir vėl išburzgėm. Atsisukau pažiūrėti, kaip švieselė virtuvėje nyksta nakties jūroje. Paskui palinkau į priekį. Bematant atsidūrėm didžiajam

greitkely, ir tą naktį prieš mano akis išsivyniojo visa Nebraskos valstija. Nosies tiesumu, skersai, šimto dešimties mylių per valandą greičiu, kelias – kaip strėlė, miegantys miesteliai, jokio eismo, ir, atsilikęs nuo mūsų, mėnesienoje beviltiškai pūškuoja greitasis traukinys Nebraska–Ramusis vandenynas. Tą naktį man nė kiek nebuvo baisu; tik kitą dieną, kai pamačiau, kaip greitai važiuojam, supasavau, persėdau ant užpakalinės sėdynės ir užsimerkiau. O šią mėnesėtą naktį atrodė visai įprasta lėkti šimto dešimties mylių per valandą greičiu, šnekėtis ir žiūrėti, kaip tie Nebraskos miesteliai --- Ogalala, Gotenbergas, Kernis, Grand Ailandas, Kolambusas --- išsivynioja fantastišku greičiu, o mes švilpiam į priekį ir šnekučiuojamės. Automobilis buvo nerealus; jis slyste slydo keliu tarytum valtis vandeniu. Lengvai išdainuodavo sklandžius posūkius! Bet Nilas su automobiliu elgėsi žiauriai, ir kai kitą dieną, o ne naktį, pasiekėm Čikagą, buvo subyrėjusios trauklės. „Nu, biče, čia mano svajonių valtis! – dūsavo Nilas. – Tik įsivaizduok, ką galėtume nuveikti, jei turėtume tokį automobilį. Ar žinai, kad per Meksiką eina kelias žemyn iki pat Panamos? - - o gal net iki Pietų Amerikos galo, kur gyvena septynių pėdų ūgio indėnai ir kalnų pašlaitėse šniaukščia kokainą? Taip! Džekai, su tokiu automobiliu išzonduotume visą pasaulį, juk kelias anksčiau ar vėliau turi išvesti į visą pasaulį. O kur kitur jis gali vest? Ar ne? Oi kaip mes pasidaužysim su tuo daikčiuku po visą šauniąją Či! Tik pamanyk, Džekai, dar niekad nesu buvęs Čikagoj.“ „Atvyksim ten kaip gangsteriai su tuo kadilaku!“ „Aha! O mergytės! --- prisirinksim

pupyčių, teisybę sakant, Džekai, aš nusprendžiau išspaust iš to daikčiuko kas įmanoma, kad galėtume visą vakarą pasišvaistyti po miestą. Dabar tu atsipalaiduok, o aš kaip reikiant pavarysiu!" „Koks dabar greitis?" „Pastoviai – manau, šimtas dešimt --- ir visai nesijaučia. Mums dar visą dieną Ajova, o tada akies mirksniu perlėksiu šaunųjį Ilinojų." Berniūkščiai užmigo, o mudu šnekėjomės kiaurą naktį. Nuostabu, kaip Nilas galėjo kraustytis iš proto, o paskui staiga ramiai ir blaiviai vėl raustis sieloje --- kuri visa, mano manymu, yra virtusi greitu automobiliu, pakrante, kurią reikia pasiekti, ir moterim kelio pabaigoje --- ramiai ir protingai, lyg niekur nieko. „Denveryje visad toks pasidarau --- daugiau negaliu pakęst to miesto. Vėpla, vėpla, Nilas – šmėkla. Dž-ž-ž-ž!" Perlėkėm per vaiduoklišką miestą ir vėl ėmėm šnekėtis. Pasakiau, kad man teko važiuoti tuo keliu Nebraskoj 1947-aisiais. Jis irgi jau buvo juo važiavęs. „Džekai, kai, apsiskelbęs esantis vyresnis, dirbau „Naujos eros" skalbykloj Los Andžele 1945-aisiais, nukeliavau į Indianapolio motociklų treką pažiūrėti Atminimo dienos* lenktynių – dienom stovėdavau kelyje, o naktimis, kad būtų greičiau, važiavau vogtais automobiliais. Kai šitaip tranzu su automobilio numeriais, paslėptais po striuke, važiavau pro vieną iš šių miestukų, prie manęs prikibo gerą uoslę turintis šerifas, nusprendęs, kad aš per jaunas stovėti kelyje. Išdrožiau puikiausią savo gyvenimo kalbą, prašydamas, kad mane paleistų --- pasakiau jam, kad skausmingai bandau pasirinkti – arba regėti Jėzų,

* Kritusiųjų karuose atminimo diena.

arba grįžt prie seno įpročio varinėt automobilius, — o automobilio numerius paėmiau tik tam, kad sunkų klausimą pasverčiau savo rankomis, žinoma, tai nesuveikė, tad aš pradėjau verkti ir daužyti galvą į stalą, bet svarbiausia — kalbėjau rimtai, tikrai rimtai! Štai kur esmė --- mane tikrai užvaldė siaubingi jausmai ir tuo pat metu kiekviena sugaišta valandėlė vis labiau tolino nuo lenktynių. Velniai rautų, į lenktynes pavėlavau, jie mane nusiuntė patikrint į Denverį, ir ten viskas paaiškėjo. Kitą rudenį pakartojau tą patį triuką, norėdamas pamatyti, kaip žaidžia Ohajo valstijos „Notre Dame" Saut Bende Indianoje, - - šį kartą viskas praėjo sklandžiai, bet, Džekai, aš turėjau pinigų tik bilietui, daugiau nė cento, ir nieko nevalgiau, važiuodamas ten ir atgal, tik tai, ką išmelsdavau kelyje iš visokio plauko perėjūnų arba jų draugužių. Koks pakvaišęs tada buvau! --- tikriausiai vienintelis Jungtinėse Valstijose žmogus, šitiek vargų iškentęs, kad pamatytų beisbolo rungtynes ir kelyje pasigautų pizučių."
Paklausiau, kaip jis atsidūrė L.A. 1945-aisiais. „Mane suėmė Kalifornijoj. Cypės vardas tau nieko nesakys, bet ____ ____šlykštesnėj skylėj niekad nebuvau tupėjęs. Teko mauti --- tai buvo šauniausias pabėgimas mano gyvenime, jei jau apskritai kalbam apie pabėgimus. Ką gi, ištrūkau ir turėjau keliauti miškais, baimindamasis, kad jei pagaus, tai jau tikrai būsiu sutvarkytas --- turiu galvoj kruviną nuplakimą, cypę ir vadinamąją „netikėtą" mirtį. Reikėjo atsikratyt cypės drabužių, ir aš tvarkingai iš degalinės nušvilpiau marškinius bei kelnes, atsiradau L. A., vilkėdamas kaip degalų pilstytojas, nudrožiau

prie pirmos pasitaikiusios kolonėlės, parsisamdžiau, gavau kambarį, pasikeičiau pavardę ir praleidau užtikrintus metus L. A., susiradau gaują naujų draugų, kelias visai pusėtinas katytes, sezonas užsidarė, kai mes visi vieną vakarą važiavom Holivudo prospektu ir liepiau savo draugeliui pavairuot, kol bučiuosiu paną - - aš sėdėjau prie vairo, supranti - - o JIS NEIŠGIRDO, ir mes įsirėžėm į stulpą, bet greitis buvo dvidešimt mylių per valandą, taigi aš tik susilaužiau nosį. Kad būtum anksčiau matęs mano nosį... tokia graikiška, kumpa! Paskui nuvažiavau į Denverį, ir tą pavasarį prie gazuoto vandens prekystalio sutikau Luanę. Brolyti, ji buvo penkiolikinė, su „Levis" ir tik laukė, kad ją kas nuskintų. Trys dienos trys naktys šnekų „Tūzo" viešbutyje, trečias aukštas, kampinis, į pietus išeinantis kambarys, šventas prisiminimų kambarys ir palaiminta mano dienelių scena --- ji tada buvo saldi, tokia jaunutė, tokia kekšytė, visa mano! O aš, biče, vis senstu. Ei! ei! štai ten pulkelis senų valkatų prie laužo netoli geležinkelio. – Jis visai sulėtino greitį. – Supranti, aš niekad nežinau, ar mano tėvas su jais, ar ne? – Prie geležinkelio apie laužą judėjo kelios figūros. – Niekad nežinau, klausti ar ne. Jis gali būti visur." Nuvažiavom toliau. Kažkur už mūsų, o gal kažkur priešais, neaprėpiamoje naktyje, jo tėvas gulėjo girtas pakrūmėj ir tikrų tikriausiai --- per smakrą teka seilės, kelnės – šlapios, ausys – pilnos sieros, ant nosies – šašai, plaukuose gal net sukepęs kraujas, ir mėnulio šviesa iš aukštybių. Paėmiau Nilą už rankos. „Dabar, biče, jau tikrai važiuojam namo." Pirmą kartą Niujorkas jam turėjo tapti pastoviais namais. Jį visą purtė, nebegalėjo

tverti. „Tik pamanyk, Džekai, kai tik pasieksim Pensę*, iškart imsim klausytis klasiškiausio Rytų bibopo. Ėhė-hei, riedėk, valtele, riedėk!“ Ir nuostabusis automobilis lėkė, kad net vėjas staugė; lygumos vyniojosi prieš mus tarytum popieriaus rulonas; karštas asfaltas pagarbiai atšokdavo nuo ratų --- didingas laivas. Ilgai po to, kai palikom didžiules Smėlio kalvų kiečių plynes, jo didžiulis dulkinas snukis burzgė pro Nilo upę primenančių slėnių ir ankstaus ryto rasas. Atsimerkęs pamačiau lyg vėduoklę išsiskleidžiančią aušrą, mes galvotrūkčiais lėkėm į ją. Akmeninis susikaupęs Nilo veidas kaip visada buvo palinkęs virš prietaisų skydo, apimtas kaulėto polėkio. „Tėtuši, apie ką galvoji?“ „Ah-ha, ah-ha, vis apie tą patį, tu juk žinai --- pupytės, pupytės, pupytės. Žinoma, dar šmėstelėjusi mintis ir atsitiktinė svaja, kamuojama sulaužytų pažadų - - hmm! taigi!“ Tokioje puikioje valtyje nieko daugiau ir nepasakysi. Užmigau, o kai nubudau, buvo sausas karštas liepos sekmadienio rytas Ajovoje, o Nilas nelėtindamas važiavo ir važiavo vingiuotais keliais pro Ajovos kukurūzų laukus, mažiausiai 80 mylių per valandą greičiu, o tiesiu keliu – 110, jei tik mašinos, lekiančios abiem juostom, nepriversdavo jo įsiterpti į eilutę ir šliaužti varganu 60 mylių greičiu. Atsiradus mažiausiam tarpeliui, jis šokdavo į priekį, pralenkdavo tuziną mašinų, ir palikdavo jas dulkių debesyje. Kažkoks nenormalus tipas, važiuojantis naujutėlaičiu biuiku, pamatė tokius dalykėlius ir nusprendė su mumis pasivaržyti. Kai Nilas jau ketino lenkt

* Pensilvanija.

mašinų virtinę, tas vaikinas, neparodęs ženklo, iššoko mums prieš nosį, ėmė spausti signalą ir net pamirkčiojo užpakaliniais žibintais, kviesdamas lenktyniauti. Lyg didžiulis paukštis mūsų automobilis nusivijo jį. „Na, palauk! – nusijuokė Nilas. – Pavarginsiu tą pašlemėką kokias dešimt mylių. Dabar žiūrėk!" Jis leido biuikui šiek tiek atsiplėšti, paskui padidino greitį ir nemandagiausiai prisivijo. Kvaištelėjęs biuikas visai pamišo: ėmė spausti 100 mylių per valandą greičiu. Pavyko įžiūrėti vairuotoją. Priminė Čikagos hipsterį ir važiavo su moterim, tinkančia jam į motinas – tikriausiai tai ir buvo jo motina. Nežinia, ar ji skundėsi, bet jis lenktyniavo. Jo plaukai buvo juodi ir išsidraikę; tikras italas iš senosios Či; vilkėjo sportinius marškinėlius. Gal jam šovė į galvą, kad mes kažkokia nauja gauja iš L. A., besiveržianti į Čikagą, gal kokie Mikio Koueno vyrukai, nes limuzinas buvo kaip reikiant ir numeriai kalifornietiški. Iš esmės tai buvo tiesiog nuotykis kelyje. Jis siaubingai rizikavo, stengdamasis nepraleisti mūsų į priekį; lenkė automobilius posūkiuose ir, vos spėjo grįžti į savo eilę, kai priešais išlėkė sunkvežimis, išdygęs lyg iš po žemių. Tokiu stilium per Ajovą pralėkėm aštuoniasdešimt mylių, ir lenktynės buvo tokios įdomios, kad nebuvo kada kinkų virpinti. Paskui tas psichas pasidavė, privažiavo prie degalinės, tikriausiai pagyvenusiai damai paliepus, ir kai mes riaumodami skriejom pro šalį, džiūgaudamas mums mojavo. O mes švilpėm į priekį – Nilas nuogas iki pusės, aš – užsikėlęs kojas ant prietaisų skydo, o berniūkščiai jėzuitai knarkė ant užpakalinės sėdynės. Sustojom papus-

ryčiauti pakelės užkandinėje, kur šeimininkavo žilaplaukė moteris; ji mums papildomai davė didžiulę porciją bulvių, o artimiausiam miestely suskambo bažnyčių varpai. Paskui vėl pirmyn. „Nilai, dieną taip nelėk." „Nesijaudink, žinau, ką darau." Ėmiau krūpčioti. Nilas automobilių virtines užgriūdavo kaip Siaubo Angelas. Jis kone taranuodavo juos, bandydamas įsisprausti. Jis malė jų buferius, nenustygo ant sėdynės, ištempęs kaklą sukiojosi į visas puses, kad laiku pastebėtų posūkį, o tada milžiniškas automobilis sudrebėdavo nuo jo prisilietimo, imdavo lenkti, ir mes visad tik per plauką spėdavom prašokti ir įsisprausti į savo eilę anksčiau negu kiti, ir mane nukrėsdavo šaltis. Nebegalėjau daugiau tverti. Ajovoje retai pasitaikydavo ilgas tiesus kaip styga nebraskiškas greitkelis, o tada Nilas švilpdavo savo įprastiniu 110, ir aš matydavau, kaip už lango šmėsčioja kažkokie pažįstami vaizdai, kuriuos atsiminiau dar iš 1947-ųjų --- ta ilga tarpstotė, kur mudu su Edžiu užstrigom dvi valandas. Visas tas senas kelias iš praeities vyniojosi svaiginamu greičiu, lyg apsivertė gyvenimo taurė, ir viskas aplinkui pašėlo. Man gėlė akis nuo to košmaro. „Po velnių, Nilai, aš kraustausi ant užpakalinės sėdynės, daugiau nebegaliu, nieko nebematau." „Chi chi chi!" — sukikeno Nilas, pralenkė automobilį ant siauro tiltuko, užkabino dulkiną pakelę ir nuriaumojo į priekį. Peršokau ant užpakalinės sėdynės ir susirangiau, norėdamas numigti. Vienas berniūkštis dėl juoko pamėgino pasėdėt priekyje. Visai akivaizdūs siaubai, kad šį rytą mes ištikšim, taip prikibo, kad nušliaužiau ant grindų, užsimerkiau ir

pabandžiau numigti. Kai buvau jūreivis, įsivaizduodavau bangas, skubančias po laivo kiautu, ir bedugnes gelmes dar žemiau --- dabar už kokių dvidešimties colių po savimi jaučiau kelią, išsivyniojantį, skriejantį, šnypščiantį neįtikėtinu greičiu per vaitojantį žemyną. Kai užsimerkdavau, man rodėsi tik kelias, besidriekiantis į mane. Atsimerkęs matydavau, kaip ant automobilio grindų virpa šmėsčiojantys medžių šešėliai. Nebuvo kur dėtis. Pasidaviau likimo valiai. O Nilas varė kaip pašėlęs — nė nemanė miegoti, kol pasieksim Čikagą. Po pietų vėl pralėkėm šaunųjį Di Moiną. Čia, aišku, įstrigom mašinų sraute, teko lėtinti greitį, ir aš vėl perlipau į priekį. Atsitiko keistas ir apgailėtinas nuotykis. Prieš mus sedane su visa šeima važiavo storas spalvotasis; ant užpakalinio buferio kabėjo brezentinis vandens krepšys— tokie pardavinėjami turistams dykumoje. Storulis staigiai pristabdė, Nilas šnekėjosi su berniūkščiais ant užpakalinės sėdynės ir nepastebėjo, kaip mes, važiuodami 15 mylių greičiu, atsitrenkėm tiesiai į krepšį, tas sprogo kaip votis, ir vanduo ištiško į orą. Jokių nuostolių, tik įlenkėm buferį. Mes su Nilu išlipom pašnekėti su vairuotoju. Kalba buvo trumpa, pasikeitėm adresais, o Nilas negalėjo atplėšti akių nuo storulio žmonos — nuostabias rudas jos krūtis vos dengė nerūpestinga medvilninė palaidinukė. „Ahaa, ahaa." — Davėm jiems Čikagos magnato adresą ir nuvažiavom. Kitam Di Moino pakrašty mus pasivijo policijos automobilis su staugiančia sirena, rodydamas ženklus sustoti. „Čia dabar kas?" Išlipo faras. „Buvot pakliuvę į avariją įvažiuodami į miestą?" „Avariją? Prie

pervažos susprogdinom vieno tipo krepšį su vandeniu." „Jis tvirtina, kad jį apdaužė ir pabėgo gauja su vogtu automobiliu." Nedažnai mudviem su Nilu pasitaikydavo, kad negras elgtųsi kaip paskutinis įtarus kvailys. Taip nustebom, kad ėmėm kvatoti. Teko sekti paskui budintįjį į nuovadą ir laukti ten valandą ant žolės, kol jie skambino į Čikagą, ieškodami automobilio savininko, ir tikrino mūsų pareiškimą, kad esam samdyti vairuotojai. Jei galima tikėt faru, mūsų magnatas pasakė: „Taip, tai mano automobilis, bet negaliu laiduoti už nieką, ką tie vyrukai prikrėtė." „Jie čia, Di Moine, pakliuvo į nedidelę avariją." „Taip, jūs jau minėjot --- bet noriu pabrėžti, kad negaliu laiduot dėl nieko, ką jie galbūt iškrėtė praeityje." Jokių slaptų įskundimų. Viskas susitvarkė, ir mes nušvilpėm pirmyn. Po pietų dar kartą pravažiavom pro seną apsnūdusį Davenportą ir nusekusią Misisipę pjuvenų guolyje; tada – Rok Ailandas, kelios minutės gatvės automobilių kamšatyje, saulė rausta, ir staiga – didžiulės erdvės su mielais upeliukais, Misisipės intakais, tyliai tekančiais tarp pasakiškų medžių ir vidurio Amerikos Ilinojaus žalumos. Viskas aplink jau ėmė panėšėti į švelnius malonius Rytus; didieji ir sausieji Vakarai buvo įveikti ir liko už mūsų. Vienu didžiuliu, valandų valandas besitęsiančiu mostu prieš mano akis vyniojosi Ilinojaus valstija, kol Nilas lėkė per ją vienodu greičiu, būdamas nuvargęs ir dar labiau rizikuodamas. Ant siauro tiltelio per vieną tokį mielą upeliūkštį neapgalvotai nėrė į beveik neįmanomą situaciją. Prieš mus per tiltelį lėtai stūmėsi du automobiliai; iš priekio važiavo didžiulis krovininis sunkvežimis, kurio

vairuotojas iš akies sumetė, per kiek laiko tie automobiliai įveiks tiltą, ir nutarė, kad kol jis priartės, tie jau bus pervažiavę. Ant tiltelio vos ne vos išsitekdavo dvi priešpriešiais važiuojančios mašinos. Už sunkvežimio jau prisigrūdo kitų automobilių ir laukė progos jį aplenkti. Prieš tuos du lėtaeigius ropojo dar kelios mašinos. Kelias buvo sausakimšas, ir visi spirgėjo nekantrumu greičiau ištrūkt iš tos grūsties. Šios maišaties vidury buvo tik siauras, kone vienakryptis tiltelis. Nilas šią tirštynę prilėkė įprastiniu 110 mylių greičiu ir nesuabejojo nė sekundės. Aplenkė vos slenkančius automobilius, kiek suklydęs vos neatsitrenkė į kairįjį tilto turėklą, galvotrūkčiais nudūmė į besiartinančio ir nemažinančio greičio sunkvežimio šešėlį, metėsi į dešinę, vos neatsitrenkė į pirmą lėtai važiuojantį automobilį, turėjo įsibrauti atgal į eilę, kai kitas automobilis išlindo iš už sunkvežimio, pasignalizavo, nustūmė jį – viskas per kelias sekundes, pranėrus kaip žaibui ir palikus tik dulkių debesį, o ne siaubingą penkių automobilių avariją su visom kryptim skriejančiomis mašinų dalimis ir milžinišku sunkvežimiu, mirtiną raudoną popietę iškėlusiu savo kuprą vidur snaudžiančių Ilinojaus laukų. Niekaip negalėjau išmesti iš galvos šito vaizdo ir to, kad neseniai Ilinojuj automobilio avarijoj tikriausiai tokią dieną kaip ši žuvo Stenas Haselgardas, garsus bibopo klarnetininkas. Vėl persikrausčiau ant užpakalinės sėdynės. Berniūkščiai irgi sėdėjo gale. Nilas užsispyrė iki sutemų pasiekti Čikagą. Prie geležinkelio pervažos paėmėm du sezoninius darbininkus, sukrapščiusius pusdolerį už benziną. Prieš akimirką jie dar sėdėjo prie krūvos išar-

dytų geležinkelio bėgių, baigdami maukt vyną, o dabar atsidūrė purviname, bet nenugalėtame ir prašmatniame kadilake, pašėlusiu greičiu lekiančiame į Čikagą. Tiesą sakant, vyresnysis, sėdintis priekyje šalia Nilo, negalėjo atplėšti akių nuo kelio ir – galiu prisiekt – meldėsi už savo klajūniškas nuodėmes. „Tai bent, – teišspaudė jie, – nemanėm, kad taip žaibiškai atsidursim Čikagoj.“ Kai lėkėm pro mieguistus Ilinojaus miestus, kur žmonės puikiai pažįsta kasdien limuzinais prašvilpiančias Čikagos gaujas, atrodėm tikrai keistai; šeši nesiskutę vyrai, iki pusės plikas vairuotojas, du tipai ir aš pats ant užpakalinės sėdynės, įsitvėręs diržo, atrėmęs galvą į atlošą, valdingu žvilgsniu žvelgiantis į kraštovaizdį --- visai kaip nauja Kalifornijos gauja, atvykstanti reikalauti Čikagos grobio dalies, ar bent jauni padėjėjai ir samdyti vairuotojai – taigi ginkluoti banditai. Kai mažame miestelyje sustojom prie degalinės atsigerti kokakolos ir prisipilti degalų, į mus pažiūrėti laukan išlindo žmonės, bet niekas nepratarė nė žodžio, nors, manau, stengėsi įsidėmėti mūsų žymes ir ūgį, jei kartais vėliau prireiktų. Tvarkydamas reikalus su degalinėje dirbančia mergina, Nilas sportinius marškinėlius persimetė per kaklą lyg šaliką, pakalbėjo kaip visada trumpai ir griežtai, įšoko į automobilį, ir mes nušvilpėm pirmyn. Gana greit raudona saulė virto purpurine, paskutinis užburtas upelis šmėkštelėjo pro šalį, ir greitkelio gale pamatėm tolimus Čikagos dūmus. Iš Denverio į Čikagą atvažiavom, iš viso 1 180 mylių, tiksliai per 23 valandas, įskaitant dvi, praleistas griovyje, tris – Edo Ulo rančoje valgant ir vieną su policija Ajovoje, maždaug po

septyniasdešimt mylių per valandą kiaurai visą šalį su tuo pačiu vairuotoju. Savotiškas naktinės beprotybės rekordas! Prieš mūsų akis raudonai liepsnojo didžioji Čikaga. Staiga atsidūrėm Medisono gatvėje, pilnoje valkatų ir keliaujančių bedarbių, kai kurie gulėjo tiesiog gatvėje, užsikėlę kojas ant šaligatvio, šimtai kitų grumdėsi prie įėjimų į aludes ir skersgatviuose. „Nagi! nagi! žvalgykis, ar nėra čia senojo Nilo Kesidžio, gal šiemet atsitiktinai atsibeldė į Čikagą." Medisono gatvėje išleidom sezoninius darbininkus ir nuvažiavom toliau, į miesto centrą. Žviegiantys tramvajai, berniūkščiai laikraščių pardavėjai, pro šalį defiliuojančios panos, kepsnių ir alaus kvapas ore, mirkčiojančios neono reklamos - - „Džekai, mes dideliam mieste. Heeeii!" Pirmiausia reikėjo rast saugią tamsią vietelę kadilakui, tada nusiprausti ir persirengti naktiniam pramogavimui. Priešais KJV tarp dviejų raudonų plytų pastatų radom aklagatvį ir įbrukom kadilaką nosim į gatvę – jei reikia, sėsk ir važiuok – paskui su savo jėzuitais nuėjom į KJV, ten jie gavo kambarį ir leido valandą pasinaudot patogumais. Mes su Nilu nusiskutom ir išsimaudėm duše, vestibiulyje man iškrito piniginė, Nilas ją rado ir jau taikėsi grūst po marškiniais, bet supratęs, kad tai mūsų pačių piniginė, visai nukabino nosį. Tada atsisveikinom su berniūkščiais, neatsidžiaugiančiais, kad be persėdimo atsidūrė Čikagoje, ir nuėjom į kavinukę pavalgyt. Sena, parudusi Čikaga su estakadinius geležinkelius gobiančia tamsa, skubančiomis paniurusiomis prostitutėmis ir keistais pusiau rytietiškais, pusiau vakarietiškais tipais, einančiais

į darbą ir spjaudančiais – kasydamasis pilvą, Nilas stovėjo kavinukėje ir siurbė į save viską. Jis jau ketino šnekinti juokingą pagyvenusią spalvotąją, atėjusią į kavinukę pasakyti, kad pinigų neturinti, užtat turinti bandelių, tad ar neduosią jai čia sviestelio. Ji įėjo, siūbuodama klubus, bet gavo neigiamą atsakymą, ir išėjo kratydama užpakalį. „Fu-uh! – iškvėpė Nilas. – Sekam paskui ją gatve ir pasisodinam į automobilį. Pasilinksminsim visi trys!“ Tačiau kaipmat viską pamiršom ir nuėjom tiesiai į Š. Klarko gatvę, tik prieš tai aplėkėm Lupą, kad pažiūrėtume, kur šoka hučikučį ir pasiklausytume bibopo. Na ir pašėlus buvo naktelė. „Klausyk, – tarė Nilas, stovėdamas prie įėjimo į barą, – zonduok kinus, kurie maišosi po visą Čikagą. Koks makabriškas miestas --- hiii! O ta ciocė lange, matai, spokso žemyn, papai išvirtę iš naktinių marškinių. O akys stačios. Fiu-u! Džekai, einam ir nesustokim, kol neateisim.“ „O kur mes einam?“ „Nežinau, bet einam.“ Tuo metu prieš mus išdygo jaunų bibopo muzikantų kompanija, iš automobilių nešanti savo instrumentus. Jie sugriuvo į barą, o mes nusekėm paskui juos. Jie susėdo į vietas ir užgrojo. Atsidūrėm, kur reikia! Vadovavo tenorininkas, liesas ir gunktelėjęs, garbanotais plaukais, siauromis lūpomis; ant siaurų jo pečių maskatavo sportinė palaidinė, nors naktis buvo šilta, jis atrodė šaltas, o akyse aiškiai švietė savimeilė, jis pakėlė saksą, susiraukė į jį ir ėmė groti kažką šalto, sunkaus, manieringai trepteldamas koja, kad pagautų muzikinę frazę, ir, greit nunarinęs galvą, rodydavo, kad gali reikštis kiti --- ir labai tyliai sakydavo: „Varyk“, kai ateidavo eilė kuriam nors užgroti

solo. Vedlys, skatintojas, kūrėjas didžios avangardinės Amerikos muzikos mokyklos, kuri kada nors bus studijuojama visuose Europos ir pasaulio universitetuose. Dar ten buvo Prezas – augalotas, gražus šviesiaplaukis, panašus į šlakuotą boksininką, rūpestingai įpakuotas į languotą standų šilko kostiumą – kelnės siaurais atvartais, švarkas ilgas, laisvas, apykaklė atsiknojus, kaklaraištis parištas pabrėžtinai nerūpestingai, – karštligiškai maigydamas saksofono vožtuvus, jis raitėsi, apsipildamas prakaitu, lyg norėdamas į jį sulįsti, ir jo tonas buvo ne blogesnis negu paties Lesterio Jango*. „Matai, biče, komercinio tobulumo siekia tik Prezas, trokštantis šlovės ir pinigų, jis vienintelis iš jų gerai apsirengęs, žiūrėk, kaip jis susirūpina, jei koks derinys nepavyksta, tačiau vadovas – ta šalta žuvis – jam sako, kad nerimauti nėra ko, liepia pūsti, ir tiek --- JAM rūpi tik garso švarumas ir muzikos šėlsmas. Tai tikras menininkas. Ir jis moko jaunąjį Prezą, iš boksininko nori padaryt muzikantą. O dabar zonduok kitus!“ Trečiasis grojo saksofoniniu altu, tai buvo šaltas, mąslus 18 metų negras, moksleivis, toks kaip Čarlis Parkeris jaunystėj --- plačia burna --- visų aukščiausias --- rimtas --- pridėdavo saksofoninį altą prie lūpų ir grodavo ramiai, susimąstęs, išgaudavo iš jo paukštišką** čiulbėjimą ir architektūrinę Mailzo Deiviso logiką. Visi jie buvo didžiųjų bibopo išradėjų mokiniai. Kartą gyveno Luji Arms-

* Lesteris Youngas (1909–1959) – amerikiečių svingo stiliaus saksofonininkas.

** Aliuzija į Charlie Parkerio Paukš2io (*Bird*), grojimą.

trongas*, amžinuose Naujojo Orleano purvynuose grodavęs taip, kad net jo puikiosios smegenys nusekdavo; dar prieš jį pakvaišę muzikantai, oficialių švenčių dienomis žygiuojantys gatvėmis, Suzos** maršus staiga keisdavo savo regtaimais. Paskui buvo svingas ir Rojus Eldridžas***, smarkus ir vyriškas, išgaunantis iš instrumento viską, kas tik glūdėjo jame, ir galybę, ir logiką, ir subtilybes --- visas paskendęs jose, žėrinčiomis akimis, kerinčiai šypsąs, spinduliuojantis tai, kas sukrėtė džiazo pasaulį. Paskui pasirodė Čarlis Parkeris --- berniūkštis, užaugęs Kanzas Sityje, lietingomis dienomis lavinęsis motinos malkų sandėlyje tarp rąstų rietuvių lipniąja juosta apvyniotu saksofonu, bėgiojęs klausytis svinguojančio Beisio ir Benio Moteno**** orkestro, kuriame grojo Peidžas*****, pramintas „Ugninėmis lūpomis“, ir kiti --- Čarlis Parkeris, palikęs gimtinę, atvažiavęs į Harlemą ir ten sutikęs pamišėlį Telounijų Monką****** ir dar didesnį pamišėlį Gilespį... Čarlis Parkeris jaunystėje, kai jam išlėkdavo saugikliai ir jis

---

* Louis Armstrongas (1900–1971) – vienas žymiausių Naujojo Orleano stiliaus džiazo atlikėjų, muzikantas trimitininkas, džiazo orkestrų vadovas, kompozitorius, dainininkas.

** Johnas Philipas Sousa (1854–1932) – amerikiečių kapelmeisteris ir kompozitorius.

*** Roy'us Eldridge'as (1911–1989) – JAV svingo stiliaus trimitininkas.

**** Bennie Motenas (1894–1935) – JAV džiazo orkestro vadovas, grojęs saksofonu, skambinęs pianinu.

***** Oranas Page'as (1908–1954) – JAV svingo stiliaus trimitininkas ir dainininkas, pramintas Ugninėmis lūpomis (Hot Lips).

****** Thelonious Monkas (1917–1982) – JAV džiazo pianistas ir kompozitorius.

grodavo, eidamas ratu. Truputį jaunesnis už Lesterį Jangą, taip pat kilusį iš Kanzas Sičio, tas liūdnas šventasis prietranka, su kurio vardu glaudžiai susijusi visa džiazo istorija, nes kai iškeldavo saksą aukštai ir laikydavo prie lūpų gulsčią, pasiekdavo pačias aukščiausias aukštumas; tačiau kuo ilgesni augo jo plaukai, kuo tingesnis ir labiau išgveręs darėsi jis pats, tuo žemiau ir žemiau leidosi jo saksofonas; kol pagaliau visai nusviro; ir dabar, kai jis avi storapadžius batus, nenorėdamas jausti gyvenimo takų gruoblėtumo, saksas bejėgiškai maskatuoja ant krūtinės, ir jis išpučia tik abejingas, nieko nereiškiančias muzikines frazes. Tokie buvo Amerikos bibopo nakties vaikai. Tačiau čia maišėsi ir dar keistesnių padarų --- nes, kol negras altininkas susimąstęs oriai kažką grojo virš lankytojų galvų, jaunas aukštas, lieknutis Denverio šviesiaplaukis iš Kertiso gatvės, apsimovęs „Levis" džinsus ir susijuosęs skardelių prikalinėtu diržu, čiulpė savo instrumento pūstuką, laukdamas, kada baigs kiti; sulaukęs pradėdavo, ir tada visi imdavo dairytis, negalėdami suprasti, iš kur sklinda šitas solo, o jis sklido iš angeliškai šypsančių lūpų, spaudžiančių pūstuką, liejosi iš saksofono, toks švelnus, meilus, stebuklingas. Pederasto altas įsiliejo į naktį. Bet ką pasakyti apie kitus ir jų grojimą - - buvo ten violončelininkas rudais pasišiaušusiais gaurais ir bepročio žvilgsniu, ypač karštomis akimirkomis savo instrumentą baksnojantis šlaunimis, ir jo burna buvo atvėpusi, kaip ištikto transo. „Žiūrėk, tas tipas per garsus eina taip pat sklandžiai kaip per panas!" Liūdnas būgnininkas, visai kaip mūsų baltieji

hipsteriai Hovardo g. San Franciske, visai apdujęs, apimtas raichiškos, savimi patenkintos ekstazės, spoksojo tiesiai į erdvę, žiaumodamas kramtomąją gumą, plačiai atmerkęs akis, kraipydamas kaklą. Pianistas --- aukštas, tvirtas, jaunutis italas, tikras sunkvežimio vairuotojas, mėsingomis rankomis, buvo kupinas galybės ir mąslaus džiaugsmo. Jie grojo valandą. Niekas nesiklausė. Aplink barą trynėsi seni Š. Klarko gatvės benamiai, piktai spygavo prostitutės. Pro šalį ėjo slapta veikla užsiimantys kinai. Veržėsi hučikučio garsai. Jie grojo į nieką nekreipdami dėmesio. Ant šaligatvio pasirodė šmėkla – 16 m. vaikinas skysta barzdele ir su trombono dėklu. Liesas kaip rachitikas, beprotybės paženklintu veidu, jis norėjo prisigretinti ir pagroti su jais. Muzikantai jį pažinojo ir nenorėjo terliotis. Jis įslinko į barą, vogčiomis išsitraukė tromboną ir priglaudė prie lūpų. Kur tau, argi prasimuši! Niekas nė nedirstelėjo jo pusėn. Baigę groti, jie susidėjo instrumentus ir išvažiavo į kitą barą. Jų neliko. Vaikėzas išsiėmė tromboną, sudėjo jį, išblizgino paplatėjimą, bet niekam tai nerūpėjo. Jis irgi norėjo pasirodyti, tas liesas Čikagos vaikis. Užsidėjo juodus akinius, pakėlė tromboną – vienas bare – ir išpūtė „Booo!" Paskui puolė juos vytis. Jie nepriėmė jo groti kartu, kaip vaikėzai nepriima pašalinių žaisti futbolo savo aikštelėje už benzino cisternos. „Visi tie vaikinai gyvena su savo močiutėm, kaip Džimas Holmsas arba mūsiškis altininkas Alenas Ginsbergas", – tarė Nilas. Nuskubėjom paskui muzikantų gaują. Jie įėjo į „Anitos O'Dei" klubą ir išsiėmė instrumentus. Ten grojo iki devynių ryto.

Mudu su Nilu sėdėjom ir gurkšnojom alų. Kai darydavo pertrauką, mes sugriūdavom į kadilaką ir dumdavom per Čikagą, bandydami kabint panas. Jos baidėsi mūsų didžiulio, apibraižyto, baisaus kaip likimas automobilio. Tada parlėkdavom ir vėl išlėkdavom. Nirtulingos beprotystės pagautas, Nilas įjungdavo atbulinį bėgį, trenkdavosi į hidrantus ir kikendavo lyg pamišėlis. Iki devynių ryto automobilis virto visišku laužu; stabdžiai nebeveikė; sparnai buvo sulamdyti; stūmokliai kalė. Dabar tai buvo ne žvilgantis limuzinas, o purvinas batas. Už tą naktį jis sumokėjo su kaupu. „Hiii!“ „Nito“ bare muzikantai vis dar skaldė. Staiga Nilas įsispoksojo į tamsų kampą už orkestro pakylos ir tarė: „Žiūrėk, Džekai, apsireiškė Dievas!“ Pažvelgiau. Kas sėdėjo kampe su Denzeliu Bestu, Džonu Leviu ir Čaku Veinu, buvusiu nutrūktgalviu gitaristu? DŽORDŽAS ŠIRINGAS. Išbalusia ranka kaip visada parėmęs neregę galvą ir, atrodė, net pastatęs ausis kaip dramblys – gerte gėrė tuos amerikietiškus garsus ir mokėsi jų, norėdamas vėliau, vasaros naktį, priversti juos skambėti savojoj Anglijoj. Publika ėmė prašyti jį paskambinti. Jis sutiko. Ir skambino nesuskaitomą gausybę reprizų su stulbinančiais akordais, kylančiais aukštyn ir aukštyn, kol pianinas apsipylė prakaito lašais, o visi klausėsi, perimti baimės ir susižavėjimo. Po valandos jį nuvedė nuo pakylos žemyn. Jis grįžo į tamsųjį kampą, senasis Dievas Širingas, o vaikinai kalbėjo: „Amen, daugiau nieko nepridursi.“ Bet liesutis džiazo vadovas suraukė kaktą. „Vis tiek grokim!“ Vis tiek kas nors išeis. Priekyje visada yra kažko, kažko šiek tiek daugiau --- ir niekad nesibaigia. Po Širingo atra-

dimų jie šoko ieškoti naujų sąskambių; jie labai stengėsi. Tampėsi, raitėsi, grojo. Ir kartkartėmis gryname, harmoningame šūksme pasigirsdavo užuomina melodijos, tapsiančios vienintele pasaulyje ir pakylėsiančios žmonių širdis džiaugsmo link. Jie rasdavo ją, pamesdavo, kovodavo už ją ir vėl atgaudavo: jie kvatojo, vaitojo, --- o Nilas, pilamas prakaito prie stalelio, juos ragino, nagi, nagi, nagi. Devintą ryto visi – muzikantai, kelnėtos panos, barmenai ir tas mažiukas liesas trombonininkas – išsvyravo iš klubo tiesiai į baisų Čikagos dienos staugesį – miegoti, kol vėl nusileis laukinė bibopo naktis. Nusiaubties perimti, mudu su Nilu drebėjom. Reikėjo grąžinti kadilaką šeimininkui, gyvenančiam Pakrantės gatvėje ištaigingame name su didžiuliu požeminiu garažu, kuriame triūsė negrai tepaluotais kombinezonais; naktimis jie turėjo miegoti, kad išsaugotų darbą, o ne klausytis bibopo. Nuvažiavom tenai ir nutrenkėm purviną nuolaužų krūvą į jos prieplauką. Mechanikas kadilako nepažino. Įteikėm jam automobilio dokumentus. Tada jis pradėjo kasytis pakaušį. Reikėjo greičiau iš čia mauti. Taip ir padarėm. Įšokom į autobusą, važiuojantį į Čikagos centrą, ir viskas. Iš savo Čikagos magnato niekada neišgirdom nė vieno priekaišto žodžio dėl automobilio, nors mūsų adresus jis turėjo ir galėjo apskųsti. Paprasčiausiai jis turėjo krūvas pinigų, ir jam nerūpėjo, kaip mes papramogavom su automobiliu, vienu iš daugelio jo arklidėje. Atėjo laikas traukti toliau, į Detroitą, ir sutvarkyti paskutinį dalyką sujauktame bendro mūsų gyvenimo kelyje. „Jei Edė norės, grįš į N. J. su mumis. Rasim mieste butą, ir jeigu Denverio Beverlė atvyks tau iš paskos,

kaip žadėjo, įsikursim su savo moterimis ir kartu pramogausim, rasim darbus ir, jei man pavyks užkalt daugiau pinigų, padarysim, ką sutarėm tramvajuje, nuvažiuosim į Italiją." „Taip, biče, pirmyn!" Sėdom į Detroito autobusą, pinigų beveik nebeturėjom. Nusitempėm sumautą mantą per stotį. Nilo nykštys pasidarė juodas kaip anglis, tvarstis atsirišo. Atrodėm taip apgailėtinai, kaip tik galima po visų išsidirbinėjimų. Nusikalęs Nilas užmigo autobuse, lekiančiame per Mičigano valstiją. Aš užmezgiau pašnekesį su akį veriančia kaimietuke; pro gilią palaidinės iškirptę buvo matyti gražiai įdegusios krūtys. Važiavau pas savo pašėlusią buvusią žmoną ir norėjau pažiūrėti, ką kitos merginos gali man pasiūlyti. Šita buvo baisi nuobodybė! Ėmė pasakoti, kaip kaime vakarais spragindavusi kukurūzus verandoje. Net ir tai būtų džiuginę širdį, bet ji pasakojo visai ne džiugia širdimi, ir aš supratau, kad jos žodžiuose niekas neslypi, kad paprasčiausiai nori man įrodyti, jog kiekvienas turi kažką veikti. „O kaip tu linksminiesi?" Šneką pabandžiau kreipti į bernus ir seksą. Ji perleido mane didžiulėmis tamsiomis akimis, o jose glūdėjo neišsakyta nesuskaičiuojamų kartų tuštuma ir kažkoks liūdesys, bylojantis apie tai, ko tos žmonių kartos niekada nedarė ir ką verkiant reikėjo daryti... kad ir kas tai būtų, ir visi žino, kas tai. „Ko tu trokšti iš gyvenimo?" Norėjau pasiguldyti ją ir išspausti atsakymą. Ji visai nesigaudė, ko trokšta. Murmėjo kažką apie darbą, filmus, apie tai, kaip važiuos vasarą pas senelę, kaip nori aplankyti Niujorką, nueiti į „Roksio" kino teatrą ir kad apsirengs --- panašiai kaip per praeitas Vely-

kas: baltą skrybėlaitę su rožėm, rožinius vakarinius batelius ir šviesiai violetinį gabardino paltą. „O ką veiki sekmadienio popietėm?“ – paklausiau. Sėdi verandoje. Pro šalį dviračiais važiuoja berniokai ir sustoja paplepėti. Skaito komiksus, guli hamake. „O ką veiki šiltais vasaros vakarais?“ Tada ji sėdi verandoje, žiūri į keliu važiuojančias mašinas. Abi su motina spragina kukurūzus. „Ką veikia tėvas vasaros vakarais?“ Dirba naktinėje pamainoje katilų fabrike. „Ką veikia brolis vasaros vakarais?“ Važinėja dviračiu, trinasi prie prekystalio, kur parduodamas gazuotas vanduo, ledai. „Ką jis trokšta pasiekti? Ko mes visi trokštam? Ko norim?“ Ji nežinojo. Nusižiovavo. Ją suėmė miegas. To jau per daug. Niekas negali atsakyti. Ir niekados negalės. Viskas baigta. Ji buvo aštuoniolikos metų, labai miela ir žuvusi. O mudu su Nilu, apskurę ir purvini, lyg būtume mitę vien skėriais, išlipom šlitinėdami iš autobuso Detroite, aš perėjau skersai gatvę, gavau pigų kambarį viešbutyje su palubėje kabančia elektros lempute, pakėliau rudą sudriskusią naktinę užuolaidą ir pažvelgiau į raudonmūrį skersgatvį. Tiesiai už tolimiausių atmatų kibirų kažkas mūsų laukė... Aplink lakstė dvi kaip reikiant užsivedusios moterys plačiomis kelnėmis. Pamanėm, kad tai viešnamis. Ant kiekvieno lindynės skersinio buvo pritvirtintos spausdintos taisyklės. „Gerbkit savo kaimynus, viduje neskalbkit ir nedžiaustykit.“ Nedarykit to, nedarykit ano. Mudu su Nilu išėjom, suvalgėm po maltos mėsos kepsnį prastoje valgyklėlėje ir per beribę Detroito prieblandą patraukėm į mano žmonos namus Meko prospekte. Paskambinau jai, bet ji dar nebuvo

grįžusi. „Lauksim jos, jei reikės, per naktį pievelėje prieš namus." „Gerai, biče, dabar aš einu paskui tave, o tu rodai kelią." Tą vakarą dešimtą mes dar buvom įnikę į pašnekesį, kai sustojo budintis policijos automobilis ir du farai su bloknotais liepė mums dingti. Jie gavo skundą apie du neaiškius tipus, su nežinia kokiais kėslais nuo pievutės kitapus gatvės apžiūrinėjančius namą ir garsiai kalbančius. „Jūs, pareigūne, klystat, tai mano buvusios žmonos namai ir mes laukiam jos grįžtančios." „O kas tas kitas?" „Tai mano draugas. Užsukom čia važiuodami į N. J. iš Kalifornijos, o mano žmona važiuos su mumis." „Rodos, sakei, kad tai buvusi tavo žmona." „Mūsų santuoka pripažinta negaliojančia, bet mes galim vėl susituokti." Ne visai įtikinti farai nuėjo, įsakę mums dingti iš šito rajono. Nuėjom į barą ir laukėm tenai. Farai jau buvo perspėję bufetininką ir liepę nenuleisti nuo mūsų akių. Po valandos Nilas grįžo prie Edės namų pažiūrėti, kas dedasi, ir, o siaube, farai buvo pasibeldę į duris, pašnekėję su jos motina ir pranešę apie mano ketinimus. Jai aš tikrai buvau nereikalingas. Ji buvo įsitaisiusi naują vyrą, vidutinio amžiaus dažų gamintoją, ir nenorėjo daugiau turėti bėdų su tokiais kaip aš. Atsiribojo nuo visko, ką galėčiau iškrėsti Detroite. Prisidėjo dar ir tai, kad buvo ištraukta iš lovos. Mudu su Nilu nusprendėm grįžti į miesto centrą ir jautėmės pažeminti. Vėlai parsiradusi iš nežinia kur, Edė apstulbo išgirdusi naujienas. Iš ryto, kai paskambinau, pati pakėlė ragelį. „Atvažiuok su tuo savo trenktu draugeliu. Aš su chebryte lauksiu ties kampu." Chebrytė buvo į kokainą įjun-

kę nevaldomi jauni nusikaltėliai – visuomenės grietinėlės atžalos – ir ji, apie 27 metų, pakvaišusi kaip visada. Vos ją pamatęs, supratau, kad niekad pas ją negrįšiu: buvo nutukusi, nutrumpintais plaukais, vilkėjo kombinezoną, vienoje rankoje laikė saldainį ir jį krimto, iš kitos gurkšnojo alų. Nei į mane, nei į Nilą nekreipė jokio dėmesio – senas triukas, – tiesiog pliauškė ir krizeno su vaikėzais. Bet pamaitino mus puikiai, motinos nebuvo, sukirtom didžiulį mėsos kepsnį. Paskui be ypatingo tikslo išdardėjom senais chebrytės ratais su galingu motoru. Tai buvo pasimaišę šešiolikmečiai, jau turintys bėdų su farais dėl greičio viršijimo ir panašiai. „Ko, Keruakai, grįžai į Detroitą?“ „Nežinau, norėjau pamatyt tave.“ „Jeigu vėl nori tuoktis ir visų tų nesąmonių, tai aš šį kartą noriu tarnaitės.“ Abejonės išsisklaidė. „Aš nenoriu plauti nešvarių indų, tegu tai daro kas nors kitas.“ „O kaip su nuostabia siela?“ „Į visas sielas, Keruakai, man nusispjaut, dėk kryžių ant tų vaikiškų pliauškalų ir pakalbėkim apie gyvenimo realybę.“ „Gali susikišt tą realybę sau į užpakalį.“ „A-ha, tas pats senas kvailys.“ Tokios buvo mūsų meilybiškos šnekos. Nilas klausėsi, įbedęs griežtą žvilgsnį. „Žinai, kokia jos bėda, – tarė jis man. – Ji prisirijus kokaino, ir tas sunkumas pilve spaudžia ir vibruoja, neleisdamas atsipalaiduoti ir pasikalbėti.“ Išties tai buvo teisingas įvertinimas. Kažkas mane vis dar rišo su praeitim ir nenorėjau iškart palikti Detroito. Norėjau išsiaiškinti su ja. Tą vakarą ji pakvietė merginą Nilui, bet ši negalėjo atsikratyti draugo, taigi visi penki sėdom į Edės automobilį ir nuvažiavom

pasiklausyti džiazo Heistingso gatvėje Detroito spalvotųjų kvartale. Detroitas – nedraugiškas miestas. Gatvėje pro mus praėję negrai pasakė: „Kažkaip per daug baltųjų čia maišosi.“ Vadinasi, jau buvome Rytuose. Nilas liūdnai palingavo galvą. „Klausyk, čia nieko gera. Velnio neštas ir pamestas miestas.“ Detroitas iš tiesų vienas iš sumaučiausių miestų Amerikoje. Nieko kita, tik mylių mylias besitęsiantys fabrikai, o centrinė miesto dalis ne didesnė negu Troja, N. J., išskyrus tik kad gyventojų daugėja milijonais. Visiems galvoje tik pinigai, pinigai, pinigai. Bet Heistingso g. vyrukai skaldė kaip reikiant. Ant pakylos stovėjo didžiulis baritoninio sakso pūtikas, kurį su Nilu jau buvome matę Friske „Džeksono skylėj“ aną žiemą, bet pakyla buvo iškelta virš baro, kur šoko merginos, ir svarbiau buvo šokiai, o ne muzika. Tačiau senasis baritonininkas, linguodamas savo didelę dūdą, pūtė greitą bliuzą. O vargšiukė Edė sėdėjo prie baro sugniaužusi vaikiškus kumštelius prieš veidą ir džiūgaudama klausėsi. Ir staiga per muzikos griausmą ji man tarė: „Klausyk, tas Nilas – nerealus tipas.“ Paklausiau: „Iš kur žinai?“ Ir tada supratau, kad Edė irgi nereali, bet kad tarp mūsų kažkas įvyko ir kad mes niekad nebūsim kartu. Buvo kaip reikiant liūdna. Tas kažkas buvo atskirai praleisti metai --- ji pasikeitė, pakeitė draugus, būdą leisti vakarus, pomėgius, visa kita ir pasinėrė į nuolaidžiavimą savo silpnybėms bei nerūpestingumui. Bet senoji kibirkštėlė dar nebuvo visai išblėsus. Vos prieš kelis mėnesius ją Detroite aplankė Hankis ir jos namuose paliko krūvą puikių marškinių, kelias dienas jis čia verkšleno dėl visko, kol jos motina iššveitė jį

lauk. Hankis dabar vėl Sing Singo kalėjime, daugeliui metų nuo visų pasislėpęs tarp skardinių bongo būgnelių, kuriuos kaliniai puertorikiečiai dirbdinasi saulėlydžio malonumams geležinėse salėse. Ji atidavė man vienus jo marškinius; dabar juos dėvi mano naujoji žmona; puikius gražius marškinius – tai taip būdinga Hankiui. Norėjau pasimylėti su Ede paskutinį kartą, bet ji atsisakė. Nuvažiavom prie ežero, vieni, palikę Nilą viešbutyje, kurio savininkai ilgom laisvom kelnėm atsisakė įleisti Edę pasišnekėti ir išgerti alaus („Mūsų viešbutis ne tokiems dalykams!"), ir Edė pasiuntė juos po velnių. Prie ežero sėdėjom automobilyje kaip paprasti įsimylėjėliai. Pasakiau: „Ką, jeigu tu ir aš pabandytume pirmą arba paskutinį, arba vadink kaip nori, kartą." „Nekvailiok." Pasiutau, iššokau iš automobilio ir nudrožiau prie vandens „suvirškint juodų minčių". Anksčiau tai visada suveikdavo, ji ateidavo iš paskos ir nuramindavo mane. Bet dabar viskas apsivertė aukštyn kojom, ji apsisuko ir nuvažiavo namo miegoti, palikusi mane naktį pėdinti septynias mylias į Detroitą, nes autobusai jau nevažinėjo. Numėklinau keturias mylias iki artimiausios tramvajų linijos. Tai buvo kaip tie pasivaikščiojimai tamsiu Alamidos prospektu Denveryje, kai daužydavau galvą į dervą, mirguojančią žvaigždžių šviesoje. Viskas buvo baigta, Nilas pasakė, kad puikiausiai galime vykti į N. J. Bet norėjau pabandyti paskutinį kartą. Pas Edę nuėjom kitą popietę ir praleidom penkias idiotiškas valandas su trenktais vaikėzais, šlamšdami maistą iš kambarinės ledainės, kol jos motina buvo darbe. Tada Edė liepė mums laukti Meko g. bare, tame pačiame, kur smalsus bufetininkas,

kol ji prisidės prie mūsų. Kai sukom už kampo, aš atsigręžiau ir pamačiau ją mojančią gatvėj stovėjusiam automobiliui ir atskubančią į jį nuo laukujų namo durų. Automobilis pavažiavo atbulas, kad nepasuktų gatve, kuria ėjom, ir išnyko. Tariau: „Kas čia, po velnių, dedasi? Negi Edė įlipo į tą automobilį. Ar ji neketina su mumis susitikt?“ Nilas tylėjo. Išlaukėm valandą, tada jis apglėbė mane ir tarė: „Džekai, tu nenori patikėti, bet ar nematai, kas nutiko? Tau nešovė į galvą, kad ji Detroite turi meilužį, ir kad dabar jis atvažiavo jos paimti. O tu galėsi kiurksot čia kiaurą naktį.“ „Ji niekada taip nesielgdavo!“ „Tu nepažinsi moterų net ir milijoną metų su jomis išgyvenęs. Čia kaip su Luane, seni, jos visos kekšės --- ir tu žinai, jog tai, ką vadinu kekše, skiriasi nuo to žodžio reikšmės. Jos tiesiog nustoja apie tave galvojusios ir, panašiai kaip pakeitus kailinius, joms daugiau niekas nerūpi. Moterys gali pamiršti tai, ko vyras negali. Ji pamiršo tave, seni. Tu nenori tuo tikėti.“ „Negaliu patikėti.“ „Juk matei savo akimis, ar ne?“ „Rodos, mačiau.“ „Ji išlėkė su juo. Kaip kalė, net neužsiminus tau, ką iš tiesų galvoja. Klausyk, aš pažįstu tokias moteris, stebėjau ją tas dvi dienas ir žinau, AŠ ŽINAU.“ Vasara baigėsi. Stovėjom ant šaligatvio priešais barą --- ir ką, po velnių, veikėm tame Detroite? --- darėsi šalta. Buvo pirmos vėsios sutemos nuo pavasario. Susigūžėm, nes vilkėjom tik sportiniais marškinėliais. „Klausyk, žinau, kaip jautiesi. Abu, atsižvelgdami į aplinkybes, susireguliavom gyvenimus --- aš užraukiau su Kerolaina, seniai užraukiau su Luane, o dabar tu užrauki su Ede. Šiaušiam į N. J. ir pradedam

viską iš pradžių. Aš mylėjau Luanę kiekviena savo ląstele, o sulaukiau to paties kaip ir tu.“ Vis dėlto dar nuėjau iki Edės namų patikrinti, ar tikrai jos nėra. Dabar namie buvo motina, mačiau ją pro virtuvės langą. Taip, tai buvo metas, kai žlugo viskas. Pritariau Nilui. „Žmonės keičiasi, ir turim tai žinoti.“ „Tikiuosi, nei tu, nei aš niekad nepasikeisim.“ „Žinoma, žinoma.“ Sėdom į tramvajų, nuvažiavom į Detroito centrą ir staiga aš prisiminiau, kad Luisas Ferdinandas Selinas* kartą tuo tramvajumi važiavo su savo draugu Robinsonu, kad ir kas tas Robinsonas būtų – nors ir pats Selinas; o Nilas buvo toks kaip aš, nes tą naktį, kai nakvojome viešbutyje, sapnavau Nilą, ir Nilas buvo aš. Šiaip ar taip, jis buvo mano brolis ir mes laikysimės vienas kito. Neišgalėjom susimokėti už dar vieną naktį viešbutyje, todėl paslėpėm mantą užrakinamoje autobusų stoties spintelėje ir nusprendėm ryto sulaukti naktiniame kino teatre landynių rajone. Parke jau buvo per šalta. Čia, Detroito landynių rajone, buvo lankęsis Hankis, išzondavęs visas narkomanų užeigas ir naktinius kino teatrus, ir kiekvieną kaukiantį barą tamsios jo akys ne kartą buvo regėjusios. Jo šmėkla persekiojo mus. Niekada neberasim jo Taimso aikštėje. Pamanėm, kad gal atsitiktinai čia bus Senasis Nilas Kesidis --- bet ir jo nebuvo. Sumokėję po trisdešimt penkis centus užėjom į prieštvaninį kino teatrą ir prakiurksojom balkone iki ryto, kol buvom iš ten išgarbinti. Visi, sėdintys tame naktiniame kino teatre, buvo

—

* Louisas-Ferdinandas Céline’as, tikroji pavardė Detouches (1894–1961) – prancūzų rašytojas.

žlugę. Nusivarę negrai iš Alabamos, patikėję gandais, kad priimami darbininkai į automobilių gamyklas; seni baltieji kelių valkatos; jauni ilgaplaukiai hipsteriai, visiškai nusivažiavę ir dabar maukiantys vyną; paleistuvės, paprasčiausios porelės ir namų šeimininkės, nežinančios, ko nusitverti, kur eiti, kuo tikėti. Jei persijotumėt visą Detroitą per sietą, geresnių atmatų ir norėdami nesurinktumėt. Filmas buvo apie dainuojantį kaubojų Rojų Diną ir jo šaunų baltą žirgą Blupą — tai buvo numeris pirmas; numeris antras — dviejų serijų filmas apie Stambulą su Dž. Reftu, Sidniu Grinstritu ir Piteriu Lorė. Tą naktį abu šituos šedevrus žiūrėjome po šešis kartus. Regėjom juos budėdami, girdėjom miegodami, jautėm sapnuodami, o rytui išaušus buvom kiaurai persmelkti keisto Pilko Vakarų Mito ir paslaptingo Tamsaus Rytų Mito. Nuo tol šis siaubingas osmosinis potyris nevalingai diktavo pasąmonei visus mano veiksmus. Šimtus kartų girdėjau didįjį Grinstritą šaipantis; jutau, kaip grėsmingai artėja Piteris Lorė; kartu su Dž. Raftu išgyvenau visas jo paranojiškas baimes; jojau ir dainavau su Rojum Dinu ir begales kartų šaudžiau arkliavagius. Žmonės gurkšnojo iš butelių ir dairėsi po tamsų kino teatrą, ką čia padarius, su kuo pasišnekėjus. Visi buvo kažkaip kaltai tylūs, niekas nekalbėjo. Pilkoje brėkšmoje, vaiduokliškai sūkuriuojančioje apie kino teatro langus ir gaubiančioje jo šelmenis, aš užmigau, padėjęs galvą ant medinės kėdės ranktūrio, o šešių sargų, šluojančių visos nakties šiukšles, keliai susiėjo ties manim su milžiniška naktine kolekcija sustumtų šiukšlių, susidarė milžiniška krūva dulkių, jos pasiekė mano šnerves, kol

šnopavau nuleidęs galvą --- ir pagaliau manęs vos neiššlavė lauk. Tai vėliau papasakojo Nilas, sėdėjęs už dešimties eilių ir stebėjęs mane. Į šią krūvą buvo subrauktos visos nuorūkos, buteliai, degtukų dėžutės, visas įmanomas šlamštas. Jeigu ir aš būčiau į ją pakliuvęs, Nilas niekuomet daugiau nebūtų manęs matęs. Jam būtų tekę klajoti po visas Jungtines Valstijas ir knistis kiekvienoje atmatų krūvoje nuo vienos vandenyno pakrantės iki kitos, kol būtų radęs mane, susirietusį it embrionas tarp atmatų – viso mano gyvenimo, jo gyvenimo ir gyvenimo visų, su kuo tai buvo susiję ir nesusiję. Ir ką būčiau jam sakęs iš šiukšlinų savo įsčių? „Netrukdyk, biče, man čia gera. Kartą naktį Detroite 1949-ųjų rugpjūtį tu pametei mane. Kas tau davė teisę atsibelsti ir trikdyti mano svajas šitame vėmalų bake?“ 1942-aisiais man pavyko tapti vienos iš visų laikų purviniausios dramos žvaigžde. Buvau jūrininkas ir kartą Bostone nuėjau į „Imperialo“ kavinę Skolio aikštėje; išgėriau 60 bokalų alaus, nulindau į tualetą, ten susiriečiau apie puodą ir užmigau. Per naktį mažiausiai šimtas jūreivių ir visokio plauko civilių atėjo ir išleido ant manęs visą savo tarpeklių turinį, kol pasidariau neatpažįstamai aptekusi krūva. Ir koks galų gale skirtumas? --- bevardiškumas žmonių pasaulyje geriau negu šlovė danguje, nes kas tas dangus? kas toji žemė? tai tik sąvokos. Auštant mudu su Nilu vangiai iššlitiniavome iš to siaubų urvo ir nuėjom ieškoti kelionių biuro automobilio. Pabaiga atėjo. Liko tik neviltis. Beveik visą rytą prasitrynę negrų baruose, pasikabinėję prie panų, pasiklausę automatinių patefonų džiazo įrašų, galų gale gavom automobilį ir mums buvo pasakyta su

daiktais prisistatyti į to žmogaus namus ir laukti. Mudu su Nilu sėdėjom ir ilsėjomės parke ant žolės. Nilas žiūrėjo į mane. „Ar žinai, kad po kelerių metų turėsi bėdos dėl ausų?“ „Ką čia šneki?“ „Tavo ausys pilnos vaško, o tai blogas ženklas.“ Tai buvo ne mano kaltė ir nenorėjau apie tai nė šnekėti. „Tai ką nori, kad daryčiau? – klyktelėjau. – Ar aš kūriau pasaulį? Argi čia mano darbas ar bent užuomina?“ Tada pakrapščiau mažuoju pirštu ausį ir pamačiau, kad Nilas sako tiesą. Buvo labai liūdna. Viskas pamažu byrėjo. Atsilošėm ant žolės ir žiūrėjom į dangaus mėlynę. Aplink mus džerškė tramvajai. Po pietų sužinojom, kad teks laukti dar vieną dieną, ir tą vakarą aš vėl paskambinau Edei, ji atvažiavo su dėže alaus ant užpakalinės sėdynės, ir mes vėl nuėjom klausytis džiazo. Ji niekaip negalėjo paaiškinti, kodėl taip begėdiškai atsikratė mumis vakar vakare; beveik nesuvokė tą padariusi. „O, ji prisirijusi kreko!“ – sušnabždėjo Nilas. Edė pralėkė degant raudonai šviesai Heistingso gatvėje, ir tuoj pat mus pavijo ir sustabdė budintis farų automobilis. Mudu su Nilu iššokom iškėlę rankas. Štai kokiais pasigailėtinais buvom virtę. Farai tuoj pat mus apieškojo. Vilkėjom tik sportinius marškinėlius. Jie ištapšnojo mus nuo galvos iki kojų ir nepatenkinti susiraukė. „Prakeikimas, – tarė Edė, – niekad neturiu su farais bėdų, kai būnu viena. Ei jūs, klausykit, ar žinot, kas mano tėvas? Jūsų nesąmonių nepakęsiu!“ „O ką veiksit su ta alaus dėže užpakalyje?“ „Ne jūsų sušiktas reikalas.“ „Bet važiavot degant raudonai, panelyte.“ „Nejaugi?“ Niekas nebuvo taip įžūliai draskęs akių farams. O mudu su Nilu šarvų neturėjom. Nusekėm paskui

farus į nuovadą ir atsidavėm tardytojų valiai. Nilas net susijaudino ir ėmė kurti istorijas policijos serž. O Edė skambino visiems įtakingiems giminaičiams iš eilės. Ji įtūžusi atsigręžė į mane. „Keruakai, tu visad prišauki farus, tu ir tas prakeiktas tv. draugelis atrodot kaip tikri mafiozai. Gyvenime daugiau neturėsiu su jumis jokių suknistų reikalų." „Gerai jau gerai, – pasakiau. – Tv. motina sakė, kad nekrapštyčiau senų žaizdų, sakė, kad aš valkata." „O ar žinai, kad ji sakė tiesą?" Mes su Nilu policijos nuovadoje jautėmės visai gerai, tarsi namie, ir puikiai leidom laiką. Atrodė, jog ir farai mumis patenkinti. Dar vienas žingsnis, ir mums karš kailį slaptame kambaryje su žarna, o mes klyksim iš pasitenkinimo --- tikriausiai. Edė kaip reikiant įbaugino visą nuovadą savo akiplėšiškais įžeidinėjimais ir bauginimais aukštais ryšiais, todėl mus paleido, ir mes patraukėm tvarkyti dėžės alaus. Apsvaigusia galva Edė mus paliko, nuėjo namo, ir aš jos niekad daugiau nemačiau. Kitą rytą mudu su Nilu, nešini visais savo sumautais trandalais, nusitrenkėm penkias mylias vietiniais autobusais į namus pas tipą, imantį po 4 dolerius už nuvežimą iki Niujorko. Tai buvo jau pagyvenęs šviesiaplaukis su akiniais; turėjo žmoną, vaiką ir padorius namus. Laukėm kieme, kol susiruoš. Miela jo žmonelė medvilniniu chalatėliu pasiūlė kavos, bet mes buvom pernelyg įnikę į pašnekesį. Tuo metu Nilas buvo taip nusikalęs ir iškvaišęs, kad viskas, ką matė, jį džiugino. Jis artėjo prie naujo šventojo siautulio. Prakaitas pilte jį pylė. Tą akimirką, kai susėdom į naujitelaitį kraislerį ir nurūkom Niujorko link, vargšas žmogelis suvokė, kad susidėjo su dviem pamišėliais,

bet susitaikė su tuo, kas neišvengiama, ir net priprato prie mūsų: kai važiavom pro Brigso stadioną, mes jau šnekėjomės, kaip kitais metais sužais „Detroit Tigers". Miglotą naktį pervažiavome Tolidą ir nušvilpėm per šaunųjį Ohają. Dabar aš suvokiau, kad lekiu pro Amerikos miestus ir vėl grįžtu į juos lyg koks komivojažierius, o mano triukų krepšio dugne --- nudriskusios kelionės, užsigulėjusios prekės, supuvusios pupos, visoks niekam nereikalingas šlamštas. Netoli Pensilvanijos mūsų vairuotojas pavargo, Nilas sėdo prie vairo ir nuvažiavo iki paties Niujorko, o per radiją pasigirdo Simfoninio Sido šou su naujausiais bibopo gabalais, ir mes jau lėkėm į didžiausią ir galutinį Amerikos miestą. Atvažiavom į jį ankstų rytą. Taimso aikštė buvo įsiaudrinus, nes N. J. niekada nemiega. Važiuodami nejučia akimis ieškojom Hankio. Po valandos mudu su Nilu buvom naujame mano mamos bute Long Ailande, ten mus atvežęs detroitietis norėjo kiek apsitvarkyti, ji pati dalykiškai bendravo su dviem pažįstamais dažytojais ir ryžtingai derėjosi su jais dėl kainos, o mes klupdami kopėm laiptais po kelionės iš San Francisko. „Džekai, – tarė mama, – Nilas gali čia likti kelias dienas, o paskui jam reiks kraustytis, supratai." Kelionė baigėsi. Tą naktį mudu su Nilu išėjom pasivaikščioti po Long Ailandą tarp naftos cisternų, geležinkelio tiltų ir priešrūkinių žibintų. Pamenu, kaip jis stovėjo po vienu gatvės žibintu. „Va, kai ėjom pro aną žibintą, aš norėjau pasakyti tau vieną dalyką, Džekai, bet dabar skliausteliuose tęsiu naują mintį ir, kol prieisim kitą stulpą, jau būsiu ją sugromuliavęs ir grįšiu prie pirmosios, gerai?"

Aišku, gerai. Taip buvom įpratę keliauti, kad turėjome pereiti visą Long Ailandą, bet toliau žemės nebuvo, tik Atlanto vandenynas, ir eiti galėjom tik iki jo. Paspaudėm vienas kitam ranką ir pasižadėjom draugaut iki gyvos galvos. Tepraėjus vos penkioms dienoms mes nuvažiavom į vakarėlį Niujorke; ten aš sutikau merginą, vardu Diana, ir papasakojau jai, kad turiu draugą, su kuriuo ji būtinai turi susipažinti. Buvau nusigėręs ir pasakiau, kad jis kaubojus. „Aš visad norėjau susipažinti su kaubojum!“ „Nilai! – suklykiau visa gerkle, perrėkdamas išgertuvių šurmulį, o čia buvo ir poetas Chosė Garsija Vila, Volteris Adamsas, Venesuelos poetas Viktoras Techeira, mano buvusi meilė Džinė Beiker, Alenas Ginsbergas, Džinas Pipinas ir begalė kitų --- eikš šen!“ Nilas nedrąsiai prisiartino. Po valandos pasiučiausiame vakarėlio, su kuriuo, aišku, neturėjo nieko bendra, girtumo ir pretenzingumo šurmulyje jis klūpojo ant grindų, įrėmęs smakrą jai į pilvą ir šnekėjo, žadėdamas viską pasaulyje, ir prakaitavo. Ji buvo stambi, apetitą kelianti tamsiaplaukė, kaip pasakė Vila, „tiesiai iš Dega“ ir apskritai priminė žavią Paryžiaus kokotę. Kitą dieną Nilas jau gyveno su ja, o praėjus keliems mėnesiams tarpmiestiniais telefonais derėjosi su Kerolaina dėl ištuokos dokumentų, reikalingų, kad galėtų vėl vesti. Ir štai dar kas: po mėnesio kito Kerolaina pagimdė antrą Nilo vaiką, kelių savitarpio supratimo naktų metų pradžioje vaisių. O dar keli mėnesiai – ir Diana turėjo jį pradžiuginti tuo pačiu. Su dar vienu neteisėtu vaiku kažkur Kolorade, Nilas dabar turėjo keturis mažylius, nė cento kišenėje ir buvo kaip paprastai – ištisinis rūpestis,

ekstazė ir greitis. Netrukus atėjo metas, kai galiausiai į Vakarus iškeliavau vienas, vėl gavęs pinigų ir ketindamas patraukti žemyn, į Meksiką, ir ten juos iššvaistyti, o Nilas --- metė viską ir prisidėjo prie manęs. Tai buvo paskutinė mūsų kelionė ir baigėsi ji tarp bananmedžių, kurie, visad žinojom, auga kelio gale.

KETVIRTA KNYGA:-

Kaip minėjau, vėl gavau šiek tiek pinigų --- sumokėjau mamai nuomą iki metų galo --- ir neliko, kas veikti, neliko, kur eiti. Tačiau niekad nebūčiau išvykęs, jei ne du dalykai. Pirma: moteris, vidury nakties savo bute N. J. maitinusi mane omarais, grybais su skrebučiais ir šparagais, visais kitais atžvilgiais gadino man kraują. Antra: kiekvieną kartą, kai į N. J. ateina pavasaris, negaliu atsispirt žemės kvietimui, kurį vėjas atneša iš už upės, iš Naujojo Džersio, turiu keliauti. Štai ir išvykau. Pirmą kartą gyvenime atsisveikinau su Nilu Niujorke ir palikau jį ten. Jis dirbo automobilių stovėjimo aikštelėje ties Medisono ir 40-osios gatvių kampu. Kaip visad davėsi su išavėtais batais, sportiniais marškinėliais ir apsmukusiom kelnėm, vienas pats rikiavo neaprėpiamus vidudienio automobilių srautus. Nardė tarp apsauginių skydų, šokinėjo per buferius, žaibiškai atsidurdavo prie vairo, riaumodamas pavažiuodavo dešimt pėdų ir lemiamą akimirką automobilį sustabdydavo; iššokdavo, tiesiausiu keliu perkirsdavo automobilių stovėjimo aikštelę, per dvidešimt sekundžių išburzgindavo penkis automobilius nuo mūro sienos, it maniakas nuskuosdavo atgal, įšokdavo į kelio susiaurėjiman neleistinai lendantį automobilį, žaibiškai jį apsukdavo tarp išsizigza-

gavusių išjungtais motorais automobilių ir tvarkingai pastatydavo į neužimtą kampelį. Kai pavakarį nueidavau jo aplankyti, ten nebūdavo kas veikti. Jis stovėdavo būdelėje, skaičiuodavo bilietus ir kasydavosi pilvą. Radijas visada būdavo įjungtas. „Ar girdėjai, kaip tas Martis Glikmanas veda krepšio reportažą --- į vidurį aikštelės-kamuolys atšoka-apgaulingas judesys-metimas (pauzė)-šuch-du taškai. Klasiškiausias reporteris, kokį tik esu girdėjęs." Nilas buvo nusmukdytas iki štai kokių paprastų malonumų. Gyveno su Diana skurdžiam bute be patogumų vienoje iš rytinių septyniasdešimtųjų Niujorko gatvių. Parėjęs vakare namo, nusivilkdavo visus drabužius, užsimesdavo ilgą kiniško šilko švarką ir sėdėdavo krėsle, rūkydamas kaljaną, prikimštą žolės. Štai ir visi malonumai, laukdavę jo namie: na, dar pornografinių kortų malka. „Neseniai aš sutelkiau dėmesį į tą būgnų dviakę. Pastebėjai, kur jos kita ranka? Kertam lažybų, neįspėsi. Pažiūrėk ilgėliau, gal ir pamatysi?" Jis pabandė įpiršt man tą būgnų dviakę, vaizduojančią aukštą, paniurusį vyruką ir nykią gašlią šliundrą, ant lovos bandančius kažkokią pozą. „Pirmyn, biče, aš jau ne kartą esu išbandęs!" Diana kažką gamino virtuvėje ir, kreivai šyptelėdama, kyščiojo iš ten galvą. Dėl jos rūpesčių lyg ir nebuvo. „Išzondavai ją? Išzondavai ją, biče? Štai tau ir Diana. Matai, visai kaip ji daro, tik įkiša galvą pro duris ir šypteli. Mūsų jau viskas peršnekėta ir puikiai išsiaiškinta. Šią vasarą nuvažiuosim ir apsigyvensim kokiame nors ūkyje Naujajame Hampšyre --- turėsiu furgoną atlėkt pasiausti Niujorke, gražų didelį namą ir per artimiausius kelerius metus – krūvą

vaikiukų. Hm! Tram pam! Dievaži!“ Jis pašoko nuo kėdės ir uždėjo Vilio Džeksono* plokštelę. Viskas buvo tiksliai taip, kaip kadaise su Kerolaina Friske. Diana dažnai ir ilgai su antrąja jo žmona šnekėdavosi telefonu. Rašė viena kitai laiškus apie Nilo keistenybes. Žinoma, jis turėjo siųsti Kerolainai dalį mėnesinio atlyginimo, kitaip šešiems mėnesiams būtų keliavęs į kalėjimą. Norėdamas kompensuoti išlaidas, stengėsi atsigriebti kitoje srityje: tobulai įvaldė grąžos atidavimo meną. Mačiau, kaip, iškalbingai linkėdamas oriam ponui linksmų Kalėdų, taip mikliai įbruko penkis žalius vietoj dvidešimties, kad nė lapė nesulojo. Mudu išvažiavom ir prašvilpėm juos „Berdlende“, naktiniam bare, kur būdavo grojamas bibopas. Vieną ūkanotą naktį ties Penktojo prospekto ir 49-osios gatvių kampu mudu prašnekėjom iki ryto trečios. „Prakeikimas, Džekai, norėčiau, kad tu neišvažiuotum, iš tikrųjų norėčiau; juk pirmą kartą liksiu Niujorke be savo seno bičo. – Ir pridūrė: – Niujorke aš tik laikinai, Friskas – mano gimtasis miestas. Kol buvau čia, neturėjau jokios kitos panos, tik Dianą --- taip man būna tik Niujorke! Prakeikimas! Bet kai pagalvoju, kad vėl reiks trenktis per tą baisųjį žemyną... br... Džekai, jau labai ilgai apie tai nesišnekėjom.“ Niujorke mes visada siausdavom su gaujomis draugų, ieškodavom siautulingų linksmybių, išgėrimų. Bet Nilui visa tai tarsi netiko. Jis savimi labiau būdavo, kai, dulkiant šaltam lietui, susitraukęs naktį stovėdavo tuščiame

—

* Mažasis Willie Jacksonas (1937–1968) – įvairiapusio talento aklas amerikiečių džiazo muzikantas, dainavęs ir grojęs saksofonu.

5-ajame pr. „Diana myli mane. Ji man leido daryti viską, ką tik noriu; sakė, rūpesčių dėl to nekils... Matai, vyruti, sensti ir rūpesčių daugėja. Vieną dieną dyrinsim mudu siaura gatvele saulei leidžiantis ir šiukšlių dėžėse ieškosim kąsnelio." „Tu manai, kad gyvenimą baigsim kaip valkatos?" „Kodėl ne? Žinoma, taip ir bus, jei panorėsim. O kas čia bloga? Gyveni sau, nesikišdamas į kitų norus, – nei į politikierių, nei į turčių, – o ir tau niekas nesuka galvos, ir droži savo keliu, ir elgiesi, kaip šauna į galvą." Pritariau jam. Jis darė brandžius sprendimus tiesiai šviesiai. „Koks kelias tavęs laukia? --- šventojo kelias, bepročio kelias, tuščių vilčių kelias, vaivorykštės kelias, auksinės žuvelės kelias, jis gali būt bet koks. Tai bet kur vedantis kelias, tinkantis bet kam ir bet kaip. Kur ką kaip?" Ėjom kinknodami per lietų. „Veelnias, turi būt budrus dėl berniuko. Jis nieko vertas, jei darbuotis nustoja - - todėl jau kaip daktaras pasakys. Žinai, Džekai, kur tik gyvenu, mano lagaminas visada kyšo iš palovio, aš pasirengęs arba pats išnykti, arba būti ištrenktas. Nutariau atsijungt nuo visko. TU matei, kaip iš kailio nėriausi, ir TU žinai, kad nėr jokio skirtumo, ir mes pažinom laiką... kaip jį sulėtinti, kaip vaikščioti ir zonduoti, ir paprastai, senoviškai, o ne madingai pakaifuoti, o kaip dar kitaip galima pajust kaifą? Juk mes žinom." Dūsavom lietui lyjant. Tą naktį lijo visame Hadsono slėnyje. Didieji pasaulio molai – plačios kaip jūra upės – mirko lietuje, senų garlaivių prieplaukos Pokipsyje mirko lietuje, senasis Split Roko ežeras aukštupyje mirko jame, Vandervakerio kalnas mirko jame, viso pasaulio, visos

žemės, visų miestų gatvės mirko jame. „Todėl, – tarė Nilas, – aš ir maunu per gyvenimą, daug nekvaršindamas sau galvos. Žinai, neseniai parašiau savo seniokui į Denverio apygardos kalėjimą --- ir po tiek metų vieną gražią dieną gavau nuo jo laišką.“ „Tikrai?“ „Aha-a, aha-a... rašo, kad nori pamatyti kudykėlį, – „u“ trumpoji, „y“ ilgoji, – kai galės nusigauti į Friską. Aš radau skylę be patogumų rytinėse 40-osiose už 13 žalių per mėnesį, jei pavyks nusiųsti jam pinigų, jis atsikraustys gyvent į Niujorką --- jei tik prisikas iki jo. Aš niekad nepasakojau tau apie seserį, bet, žinai, turiu mielą mažytę sesutę. Norėčiau, kad ji irgi atvažiuotų ir pagyventų pas mane.“ „Kur ji?“ „Šito ir nežinau --- seniokas ketina ją rasti, bet tu rauki, ką jis iš tikrųjų darys.“ „Vadinasi, jis grįžo į Denverį?“ „Ir tiesiai į sumautą cypę.“ „O kur anksčiau buvo?“ „Teksase, Teksase... tai matai, mano siela, mano reikalai, mano padėtis --- pastebi, aš darausi ramesnis.“ „Tikrai.“ Nilas aprimo Niujorke. Troško išsikalbėti. Sustipom į ragą šaltame lietuje. Sutarėm susitikti mano mamos bute prieš man išvykstant. Jis atėjo kito sekmadienio popietę. Aš turėjau televizorių. Vienos beisbolo rungtynės buvo rodomos per TV, kitų dvejų klausėmės per radiją, perjungdavom tai vieną, tai kitą programą ir sekėm viską, kas vyko trijose aikštėse. „Įsidėmėk, Džekai, Hodžą rodo per antrą Brukline, todėl tuo metu, kol „Phillies“ keičia metiką, mes persijungiam į Bostoną, kur žaidžia „Giants“, ir tuo pat metu stebim Dimadžą, savo sąskaitoje turintį tris kamuolius, o metikas kuičiasi su guminiu maišu, tad greitai pažiūrėsim, kas atsitiko Bobui Tomsonui, kai pa-

likom jį prieš trisdešimt sekundžių trečioj programoj. Taip!“ Vėliau po pietų išėjom į lauką ir prirūkusioje aikštelėje prie Long Ailando depo su vaikiščiais žaidėm beisbolą. Paskui dar pažaidėme krepšinį taip beprotiškai, kad jaunesni vaikigaliai perspėjo: „Šalčiau, šalčiau, nenusistagaruokit.“ Jie šokinėjo aplink mus ir tvarkė viena ranka. Mus su Nilu išpylė prakaitas. Vieną kartą Nilas plojosi veidu tiesiai ant betoninio kiemo grindinio. Pūkštėm ir šniokštėm, vaikydamiesi berniukus su kamuoliu: jie padarydavo apgaulingą judesį ir mesdavo jį atgal. Tada vienas liuokteldavo į priekį ir lengvai švysteldavo jį virš mūsų galvų į krepšį. Šokinėjom prie krepšio kaip pamišėliai, o vaikigaliai ištraukdavo kamuolį iš mūsų prakaituotų rankų ir nusivarydavo šalin. Jie manė, kad mes kvanktelėję. Eidami namo, mudu su Nilu visą kelią mėtėm kamuolį per gatvę. Išbandėm superspecialius metimus, nardydami virš krūmų ir per plauką išsilenkdami stulpų. Kai pro šalį važiavo automobilis, aš pasileidau bėgti šalia ir mečiau kamuolį Nilui pro pat nutolstantį buferį. Nilas šovė kaip strėlė į priekį, sugavo kamuolį, parideno jį žole ir nusviedė pro pat stovintį duonos furgoną. Vos palietęs kamuolį ranka, mečiau jį atgal, tad Nilas apsisuko kaip vilkiukas ir krito aukštielninkas ant gyvatvorės. Ir taip toliau. Kai grįžom namo, Nilas išsitraukė piniginę, hmtelėjo ir įteikė mano mamai penkiolika dolerių, kuriuos buvo skolingas nuo tada, kai Vašingtone jam paskyrė baudą už greičio viršijimą. Ji buvo apstulbinta ir patenkinta. Užtikrintai pavakarieniavom. „Na, Nilai, – pasakė mama, – tikiuosi, jog sugebėsi pasirūpint greit

į pasaulį atkeliausiančiu mažyliu ir šį kartą nepamesi žmonos." „Aha, ahaa, aha." „Negalima šitaip važinėti po visą kraštą ir daryti vaikus. Tie vargšai maži padarėliai išaugs visiški bejėgiai. Tu privalai suteikt jiems galimybę gyventi." Nilas žiūrėjo sau po kojom ir linkčiojo. Žvarbioj raudonoj prietemoj mes atsisveikinom ant tilto virš greitkelio. „Manau, kad tu dar būsi N. J., kai grįšiu, — pasakiau jam. — Ir vienintelė mano viltis, kad ateis laikas, ir mudu, Nilai, gyvensim toj pačioj gatvėj, su šeimomis, ir kartu virsim senais krienais." „Teisingai, biče, --- tu žinai, kad meldžiu šito, turėdamas galvoj vargus, kuriuos abu patyrėm, ir vargus, kurie dar mūsų laukia, tavo mama tai žino ir primena man. Aš nenorėjau šito vaiko, bet Diana spyrėsi, mes tiesiog susipešėm. Ar girdėjai, kad Luanė Friske ištekėjo už jūreivio ir turės vaiką?" „Taip. Visi ten dabar traukiam." Nilas išsiėmė Kerolainos ir naujagimės dukrytės nuotrauką, darytą Friske. Saulėtame šaligatvyje ant mergytės krito žmogaus šešėlis, dvi ilgos kelnėtos kojos graudulyje." „Kas čia?" „A, tai tik Elas Hinklis. Grįžo pas Heleną, dabar jie išvažiavo į Denverį. O ten visą dieną fotografavo." Nilas išsitraukė kitas nuotraukas. Aš supratau, kad tai nuotraukos, į kurias kada nors žiūrės mūsų vaikai ir stebėsis, manydami, kad jų tėvai gyveno ramų, pavyzdingą, lyg nuotraukoje sustingusį gyvenimą; kad atsikėlę rytą išdidžiai ėjo gyvenimo keliu, ir niekad vaikai neįsivaizduos mūsų gyvenimo nenudailintos beprotybės, triukšmingo siautėjimo, tikrųjų mūsų naktų, jų pragaro, bejausmio, košmarų pilno kelio. Pasaulį veikia paskalos, vaikai to nežino. „Lik sveikas,

lik sveikas“ Nilas nužingsniavo atgal per plačias raudonas sutemas. Virš jo leisdami dūmus trinksėjo garvežiai, visai kaip Treisyje, visai kaip Naujajame Orleane Jo šešėlis sekė jį, mėgdžiodamas eigastį, mintis ir pačią esybę. Jis atsisuko ir pamojavo, droviai, nedrąsiai. Paskui mostelėjo taip, kaip iešmininkas, parodė, kad „kelias laisvas“, šoktelėjo kelis kartus aukštyn, sušuko kažką, bet jau neišgirdau ką. Pabėgiojo ratu. Vis artėjo prie geležinkelio perėjos betoninės atramos. Tada paskutinį kartą pakėlė ranką atsisveikinti. Pamojavau jam. Staiga jis palinko prieš savo gyvenimą ir tuojau pat išnyko. Aš žiūrėjau plačiai atvertomis akimis į savąją dienų nykumą. Manęs taip pat laukė ilgas, siaubingai ilgas kelias. Kitą vidurnaktį išvažiavau autobusu į Vašingtoną; ten kiek paslampinėjau, paskui išsukau iš kelio, norėdamas pamatyti Mėlynąjį kalnagūbrį, pasiklausyti Šenandoa upės paukščių ir aplankyti konfederatų generolo Džeksono Akmeninės Sienos* kapą; prietemoje paspjaudžiau į Kanovos upę, paskui klaidžiojau po kaimiškai kalnietišką Čarlstono naktį Vakarų Virdžinijoje; vidurnaktį – Ašlandas Kentukyje ir vieniša mergina prie uždarytos klajojančio cirko palapinės. Paskui tamsus, mįslingas Ohajas ir švintant – Sinsinatis. Tada vėl Indianos laukai, ir kaip visada – Sent Lujisas didžiuliuose slėnio popietės debesyse. Purvinas grindinys ir Montanos rąstai, griuvenos garlaiviai, prieštvaninės iškabos, žolė ir virvės prie upės. Nakčiop – Misuris, Kanzaso

* Thomas Jonathanas Jacksonas (1824–1863) – JAV Pilietinio karo konfederatų generolas, pramintas Akmenine Siena (*Stonewall*).

laukai, Kanzaso nakties karvės slaptingose platybėse, sausainių dėžutės dydžio miestukai, kur kiekvienos gatvės gale – jūra, auštant – Abilinas. Rytų Kanzaso ganyklos virto Vakarų Kanzaso kalnagūbriais, kylančiais ligi Vakarų nakties aukštumų. Su manim autobusu važiavo Džordžas Glasas. Įlipo Tere Hote, Indianoje, ir dabar kalbėjo: „Aš tau sakiau, kodėl nekenčiu apdaro, kurį dėviu, jis šlykštus --- bet tai dar ne viskas.“ Parodė man dokumentus. Buvo tik ką išleistas iš Tere Hoto federalinio kalėjimo, kur sėdėjo už automobilių vogimą ir perpardavinėjimą Sinsinatyje. Jaunas 20 metų vaikinas garbanotais plaukais. „Kai tik nusigausiu į Denverį, tuoj atiduosiu šitą šlamštą į lombardą ir nusipirksiu „Levis“. Ar žinai, ką jie man darė tame kalėjime? --- vienutė su Biblija; pasikišdavau ją po užpakaliu, kad galėčiau sėdėti ant akmeninių grindų, bet jie suuodė, atėmė Bibliją ir atnešė mažesnę, kišeninę, va tokią. Ant jos niekaip neatsisėsi, todėl perskaičiau visą Bibliją ir visą Testamentą. Ei ei, – kumšnojo jis mane, čiaumodamas saldainį, jis visąlaik čiulpė saldainius, nes jo skrandis buvo sugadintas kalėjime ir daugiau nieko nevirškino --- tu žinai, toje bi-blėje yra tikrai nerealių dalykėlių.“ Jis man pasakojo, ką reiškia <u>sklaidytis</u>. „Kiekvienas, turintis greit išeit į laisvę ir pradedantis pliaukšt apie savo paleidimo dieną, <u>sklaidosi</u> prieš kitus, kalėjime liekančius tipus. Mes imam jį už pakarpos ir sakom: „Tu nesisklaidyk prieš <u>mane</u>!“ Sklaidytis - - negerai, girdi, ką sakau?“ „Džordžai, aš nesisklaidysiu.“ „Jei kas pradeda prieš mane sklaidytis, man toks siutas užeina, kad galiu net užversti. Žinai, kodėl visą gyve-

nimą ištupėjau kalėjime? Nes kartą, kai buvau trylikos, galvos netekau. Sėdėjau kine su tokiu vienu, ir jis pavažiavo ant mano motinos --- žinai tą bla bla bla --- aš išsitraukiau sulenkiamą peilį ir brūkštelėjau jam per gerklę, išvis būčiau pribaigęs, jei nebūtų nuo jo atplėšę. Teisėjas sako: Ar žinojot, ką darėt, kai užpuolėt draugą? Taipone, jūsmalonybe, žinojau, norėjau pribaigt tą šunpautį ir dabar noriu. Todėl negavau lygtinai ir nukeliavau tiesiai į pataisos namus. Įsitaisiau hemorojų nuo vienutės. Žiūrėk, niekad neik į federalinę belangę, sumautesnės nėr. Nu velnias, pernakt galėčiau malt liežuviu, taip seniai su kuo nors kalbėjau. Tu nerauki, kaip GERA iš ten išėjus. Va tu sėdėjai, kai aš įlipau į autobusą --- važiavai per Tere Hotą --- ir ką galvojai?" „Tiesiog sėdėjau ir važiavau." „O aš dainavau. Ir prie tavęs atsisėdau, nes bijojau, kad jei atsisėsiu prie panos, užsikepsiu ir pradėsiu grabaliot po suknele. Reikia šiek tiek luktelt." „Jei vėl įkliūsi, tai jau iki gyvos galvos --- pasistenk būt šaltesnis." „Ir aš taip noriu, bet kad šlapimas į galvą trenkia, ir pats nežinau, ką darau." Jis važiavo pas brolį ir brolienę, pas kuriuos ketino gyventi; jie žadėjo jam darbą Kolorade. Bilietą jam nupirko už valdiškus pinigus, paleido už pažadą gerai elgtis. Tai buvo jaunas vaikinas, kaip kadaise Nilas; kraujas jam virė per smarkiai, jis negalėjo jo suvaldyti ir neturėjo įgimto keisto šventumo, galinčio išgelbėti nuo žiaurios lemties. „Būk draugas, Džekai, ir gesink mane Denveryje, jei šlapimas į galvą trenks, gerai? - - gal kaip nors normaliai iki brolio nusikapstysiu." Sutikau. Kai atvykom į Denverį,

nusivedžiau jį už rankos į Larimerio gatvę įkeisti lombarde kalėjimo kostiumo. Senas žydas suuodė, kas čia, dar nė neišvyniojęs eilutės. „Nenoriu jūsų prakeiktų skudurų, ir taip kiekvieną dieną vyrukai iš Kanjon Sičio man jų privelka.“ Visa Larimerio gatvė knibždėjo buvusių kalėjimo įnamių, bandančių iškišt savo valdiškus trantus. Galiausiai Džordžas susibruko nelemtus drabužius į popierinį maišelį ir toliau nužygiavo visai naujais „Levis“ ir sportiniais marškinėliais. Nuėjom į seną Nilo barą – „Glenarmą“ --- pakeliui Džordžas nusviedė drabužius į šiukšlių dėžę --- ir paskambinom Edui Vaitui. Buvo jau vakaras. „Tu? – džiaugsmingai sukikeno Edas Vaitas. – Žaibiškai prisistatau.“ Po dešimties minučių jis atliuoksėjo į barą su Frenku Džefriu. Abu buvo nukeliavę į Prancūziją ir dabar bjaurėjosi denverišku gyvenimu. Jiems patiko Džordžas, ir jie pastatė jam alaus. Tas pradėjo švaistyti kalėjimo pinigus į kairę ir į dešinę. Aš vėl atsidūriau švelnioje, tamsioje Denverio naktyje su jos šventais skersgatviais ir kvaištelėjusiais namais. Ėmėm varyt per visus miesto barus, Vakarų Kolfakso pakelės smukles, negrų džiazo barus lūšnų rajone, viską, kaip paprastai. Frenkas Džefris daug metų laukė susitikimo su manim, ir dabar pirmąkart abu sustingom ant naujų avantiūrų slenksčio. „Džekai, nuo tada, kai grįžau iš Prancūzijos, tiesiog nežinojau, ką veikti. Ar tiesa, jog ketini važiuoti į Meksiką? Velniai rautų, ar galėčiau prisidėti? Galiu tuoj pat suorganizuoti šimtą žalių, o kai ten nusitrenksiu, gausiu karo dalyvio pašalpos čekį Meksiko miesto koledže.“ Liuks, sutarta, Frenkas vyksta su manim. Jis buvo lieknas, drovus, ilgakojis, su

didžiule plaukų kupeta, plačia akių muilintojo šypsena, lėtų lengvų Gario Kuperio* judesių Denverio vaikinas. „Velniai rautų!“ – pasakė jis, užsikišo nykščius už diržo ir neskubiai nužingsniavo gatve, linguodamas į šonus. Tarp jo ir tėvo vyko karas. Tėvas priešinosi kelionei į Prancūziją, o dabar priešinosi sumanymui vykti į Meksiką. Dėl šio karo Frenkas valkatavo Denveryje. Tą naktį, kai pastumdėm bokalus „Karštoj vietelėj“ Kolfakso gatvėje ir šiaip taip sutramdėm Džordžą, kad šlapimas nemuštų į galvą --- su dviem panom į barą atėjo tipas, kurį vadinom Skryblium ir norėjom atmušt panas, o Džordžas pasišakojo prieš jį, --- Frenkas nušliaužė miegot į jo kambarį „Glenarmo“ viešbutyje. „Aš net negaliu vėlai pareiti namo – tėvas šoka draskytis, o paskui užsipuola ir motiną. Sakau tau, Džekai, turiu kuo greičiau dingt iš Denverio, kitaip visai pakriks nervai.“ Na, o aš apsistojau pas Edą Vaitą, vėliau Beverlė Befed įtaisė mane švariame, mažame pusrūsio kambarėlyje, ir kiaurą savaitę naktimis mes ten siausdavom. Džordžas išgaravo, išvyko pas brolį Klaimekse, Kolor., ir mes niekad daugiau jo nematėm, ir niekad nesužinojom, kas jam nutiko, – ar vėl tūpė už grotų, ar daužosi laisvas naktyje. Edas Vaitas, Frenkas, Bevė ir aš ištisą savaitę popietes leisdavom šauniuose Denverio baruose, kur padavėjos mūvi platėjančias kelnes, šaudo droviomis meiliomis akutėmis ir nė kiek neprimena užkietėjusių pikčiurnų; jos įsimyli klientus, įsipainioja į karštligiškus meilės nuotykius, vėliau siunta, plėšosi, kenčia, keisdamos barą po baro;

* Garry Cooperis (1901–1961) – JAV kino aktorius.

o tos pačios savaitės naktis leidome lūšnų rajone, klausydami džiazo, neskaičiuodami pašėlusiuose negrų baruose išgertų butelių ir pliaukšdami iki penktos ryto mano kambarėlyje. Vidurdienį mus paprastai buvo galima rasti išdribusius Bevės užpakaliniame kieme tarp Denverio mažvaikių, žaidžiančių kaubojus ir indėnus ir užpuldinėjančių mus iš žydinčių vyšnių. Aš nuostabiai leidau laiką, visas pasaulis atsivėrė prieš mane, nes nustojau sapnavęs. Mudu su Frenku laužėm galvas, kaip čia prisišnekinus Edą Vaitą vykt su mumis, bet Edas buvo kaip prisvilęs prie Denverio. Vakarais šnekučiuodavausi su Džastinu V. Braerliu jo kabinete. Jis apsivilkdavo kinišku chalatu, ištraukdavo sūdytų riešutų ir neatmiešto škotiško viskio. „Sėskis, Džekai, ir papasakok viską apie Niujorką. Kaip Nilas? Kaip Alenas? Kaip Liusjenas? Ar žinai, kur dabar Helas Čeisas? - - kasinėja Trinidade, Kolorado valstijoje. Ar kur nors užmiestyje matei poną Hinklį? Kokios paskutinės naujienos apie tavo draugą Barouzą? Befedas vis dar Paryžiuje. Ar pavyko ilgėliau pasišnekėti su Edu? Kaip tau patinka Džefris? Ar Beverlė šiuo metu gerai nusiteikusi?“ Džastinas mėgo pašnekėti apie mus visus. „Taip susidaro nuostabus didelis ratas, ar ne? — sakydavo jis. — Argi neįdomu?“ Jis pavežiodavo mane savuoju oldsmobiliu su didžiuliu prožektorium. Mes riedėjom Vakarų Kolfakso gatve, ir jis pamatė išklerusį meksikietišką drandalą užgesintais žibintais. Įžiebė prožektorių ir nukreipė galingą šviesos srautą į juos — pulkelį meksikiečių vaikėzų. Šie išsigandę sustabdė automobilį, manydami, kad tai pareigūnai. „Ar jūsų šviesos neveikia? Kas nors

sugedo?“ – šūktelėjo šis pakvaišęs, aukštą padėtį užimantis Denverio žmogus. „Taip, pone, taip, pone.“ – atsakė jie. „Na, – sušuko Braerlis, – laimingų Naujųjų metų“, – o kadangi tom kvailom kalbom sutrikdė eismą, visi signalizavo. „Ei, užsikimškit!“ – suklykė Braerlis ir šovė į priekį. Jis nukreipė prožektoriaus šviesą į turtingiausią Denverio namą ketvirtą ryto ir aiškino man apie kiekvieną apšviečiamą kambarį. Ten miegojo žmonės, --- jam tai nerūpėjo. Savo kabinete jis staiga iškapstė seną iš priekio pieštą Nilo portretą, kai jam buvo šešiolika m. Tyresnį veidą vargu ar kas buvo regėjęs. „Matai, kaip tada atrodė Nilas? Štai kodėl anuomet juo tikėjau. Nemanyk, įžvelgiau jo galimybes --- jis tiesiog nenorėjo mokytis, ir aš jo atsižadėjau.“ „Ir labai blogai --- Nilas galėjo tapti didžiu žmogumi pasaulyje. Antra vertus, jis man labiau patinka toks, koks yra. Didieji pasaulio žmonės nelaimingi.“ „Juk neimsi tvirtinti, kad Nilas laimingas?“ „Jis pagautas ekstazės --- jei tai daugiau ar mažiau primena laimę.“ „Manyčiau, mažiau. Visiškai susipainioti su trimis žmonomis, barstyti vaikus po visą šalį --- tai kvaila.“ „Tai surask jo motiną.“ „Šiaip ar taip, Džekai, buvo smagu, – Braerlis surimtėjo. – Taip, tikrai buvo smagu, ir sutikčiau nugyvent šį gyvenimą iš naujo. Aš vis labiau įsitraukiu į šių vaikinų atradimą ir lavinimą --- ką gi, pasiunčiau šuniui ant uodegos teisininko praktiką, visai apleidau nekilnojamojo turto verslą, o kitais metais manau atsisakyti ir administravimo Sentral Sityje. Grįšiu prie to, nuo ko pradėjau – anglų kalbos mokymo mokykloje.“ Ant Braerlio lentos mokykloje mačiau kreida užrašytus

Karlo Sendbergo* ir Volto Vitmeno vardus. Prie jo priėjo negriukas, kamuojamas dilemos. Jis negalėjo išnešioti laikraščių ir ruošti namų darbų vienu metu. Braerlis paskambino jo darbdaviams, pakeitė darbo valandas ir viską sutvarkė. Vaikinai, grįžtantys atostogų iš universitetų Rytuose, ateidavo pas jį, kad padėtų rasti vasaros darbų. Jis paprasčiausiai pakeldavo ragelį ir paskambindavo merui. „Ar atsitiktinai nepameni Briuso Rokvelo iš Kolumbijos universiteto? Jis dabar mero pavaduotojas --- puikiai tvarkosi. Ar jūs mokėtės ne tam pačiam kurse?" Ne, jis mokėsi žemesniam. Prisimenu, kaip vieną gegužės vakarą Briusas Rokvelas sėdėjo kambaryje bandydamas priimti labai svarbų sprendimą, tai yra grįžti į Denverį ar likti Niujorke dirbti reklamos srityje. Aš gulėjau su kritine recenzija rankose. Paleidau ją iš rankų ir ji nusklendė jam prie kojų. „Štai ką aš manau apie kritikus!" – suklykiau. Briusas Rokvelas mintyse narpliojo savo likimą. Staiga jis atsistojo ir išėjo. Sprendimas buvo rastas. Jis šiek tiek panėšėjo į Gen. Makartūrą. Dabar buvo mero padėjėjas ir lakstė iškišęs liežuvį į susitikimus, golfo klubus, kokteilių vakarėlius, konferencijas, skubius martinius „Brauno" viešbutyje ir visa kita; kad prieš laiką nutuktų, įsitaisytų skrandžio opą ir išprotėtų būdamas sveiko proto. „Ne, – pasakiau, – Nilui viskas sekasi gerai. Vieną gražią dieną jis pakils liepsnų liežuviuose ir kažkas įvyks." Aš puikiai leidau laiką su Denverio bičais, šlaisčiausi po miestą

—

* Carlas Sandburgas (1878–1967) – amerikiečių poetas ir biografas.

ir ruošiausi vykti į Meksiką, kai netikėtai vieną vakarą man paskambino Braerlis ir pareiškė: „Na, Džekai, spėk, kas dabar važiuoja į Denverį?“ Neturėjau nė menkiausio supratimo. „Jis jau kelyje, man šarka varna ant uodegos atnešė. Nilas nusipirko automobilį ir atvyksta prisidėti prie jūsų.“ Staiga mintyse išvydau Nilą – baimę keliantį angelą, degantį, virpantį džiaugsmu, neramiais tvinksniais artėjantį keliu link manęs, atūžiantį baisiu greičiu kaip debesis, persekiojantį mane kaip Drobule Apsigaubęs Keleivis lygumoje, griūte užgriūvantį. Mačiau virš lygumų didžiulį beprotišką jo veidą, kaulėtą ir veržlų, su degančiomis akimis; mačiau jo sparnus; mačiau seną, išklerusį automobilį ir tūkstančius liepsningų kibirkščių, žyrančių iš jo, mačiau taką, kurį jis deginte degino kelyje; net nutiesė savo kelią ir nušvilpė per kukurūzų laukus, per miestus, griaudamas tiltus, garindamas upes. Įniršio uraganu skriejo jis į Vakarus. Supratau, kad Nilas vėl pakvaišo. Jis nebegalėjo siųsti pinigų nė vienai žmonai, jeigu pasiėmė iš banko visas santaupas ir nusipirko automobilį. Viskas buvo baigta, viskas nušveista velniop. Už jo dūmavo apanglėję griuvėsiai. Jis vėl veržėsi į Vakarus per baisųjį dejuojantį žemyną ir greitai bus čia. Ėmėm skubiai ruoštis sutikti Nilą. Buvo šnekama, kad jis veš mane į Meksiką. „Kaip manai, ar leis ir man važiuoti?“ – baimingai ir pagarbiai klausė Džefas. „Pakalbėsiu su juo“, – rūsčiai atsakiau. Mes nežinojom, ko tikėtis. „Kur jis miegos? Ką valgys? Ar yra jam panų?“ Tai priminė Gargantiua atvykimą; turėjom praplatinti nutekamuosius Denverio griovius ir supaprastinti tam tikrus įstatymus, kad jie atitiktų

kenčiantį jo stuomenį ir per kraštus trykštančią ekstazę. Nilo atvykimas priminė senamadišką filmą. Vieną auksinę popietę sėdėjau keistuoliškuose Beverlės namuose. Trumpai apie šeimą. Mama buvo išvykusi į Europą. Teta globėja vadinosi Ostisė; ji buvo 75 metų ir guvi kaip vištytė. Befedų giminėje, išplitusioje nuo čia iki Ajovos, ji siuvo iš vienų namų į kitus ir visur stengėsi būti naudinga. Kitados turėjo daugybę sūnų. Visi jie išvyko, visi ją apleido. Ji buvo sena, bet domėjosi viskuo, ką mes darėm arba kalbėjom. Liūdnai linguodavo galvą, kai mes vienu užsivertimu maukdavom viskį svetainėje. „Geriau, jaunuoli, išeitumėte į užpakalinį kiemą." Viršuje --- savotiškame tos vasaros pensione --- gyveno vaikinas, vardu Džimas, beviltiškai įsimylėjęs Beverlę. Jis atvažiavo iš Konektikuto, buvo, kaip visi šnekėjo, iš turtingos šeimos, ten jo laukė karjera ir visa kita, bet jis labiau troško sukiotis šalia Bevės. Rezultatas buvo toks: vakarais jis sėdėdavo svetainėje, paslėpęs degantį veidą už laikraščio, ir girdėjo viską, ką mes kalbėdavom, bet neišsiduodavo. O kai prasižiodavo Bevė, visas išrausdavo. Kai vis dėlto priversdavom jį padėti laikraštį į šalį, jis žvelgdavo į mus su neapsakomu nuoboduliu ir kančia. „Ką? Ko gera, taip" Tai viskas, ką jis išspausdavo. Ostisė sėdėdavo savajam kamputyje, megzdavo ir stebėdavo mus paukštiškomis akutėmis. Jos darbas buvo globoti, didžiausias rūpestis – kad niekas nesikeiktų. Bevė kikendama sėdėdavo ant sofos. Edas Vaitas, Džefris ir aš drybsodavom kėdėse. Vargšas Džimas kęsdavo pragaro kančias. Jis atsistodavo, nusižiovaudavo ir sakydavo: „Ką gi, viena diena gyventi mažiau,

labanakt“, – ir išnykdavo laiptų viršuje. Bevei nebuvo jokios naudos iš to įsimylėjėlio, nes ji buvo pametusi galvą dėl Edo Vaito. Jis, kaip ungurys, vis jai išsprūsdavo. Štai taip mes sėdėjom tą saulėtą pavakarį, kai Nilas sustabdė savo išgverusį drandalą ir iššoko su tvido kostiumu, liemene ir laikrodžio grandinėle. „Hip! Hip!“ – išgirdau gatvėje. Su juo buvo Bilas Tomsonas, tik ką grįžęs iš Frisko su žmona Helena ir vėl gyvenantis Denveryje. Kaip ir Hinklis su Helena, kaip ir Džimas Holmsas. Vėl visi susirinkom Denveryje. Aš išėjau į priebutį. „Na, mano berneli, – tarė Nilas, tiesdamas savo didelę ranką, – matau – šitam lazdos gale viskas gerai. Sveikas, sveikas, sveikas, – sakė jis kiekvienam, – o, taip, Edas Vaitas, Frenkas Džefris, labądien!“ Mes pristatėm jį tetai Ostisei. „Ahaa, labądien. Tai mano draugas Bilas Tomsonas, jis buvo toks malonus, kad palydėjo mane, ahem! dievaži! khe! khe! Majoras Huplis, gerbiamasis, – tarė jis, duodamas ranką Džimui, sproginančiam į jį akis. – Ahaa, ahaa. Na, Džekai, seni, kas girdėt, kada išvykstam į Meksiką? Ryt po pietų? Puikumėlis, puikumėlis. Hmm! O dabar, Džekai, man liko lygiai šešiolika minučių nulėkt iki Elo Hinklio, atgaut seną geležinkelio laikrodį, kurį galima įkeist Larimerio gatvėje, kol neuždarė lombardo, paskui vikriai apsisuksiu ir, kiek leis laikas, paieškosiu, gal atsitiktinai rasiu savo senį „Džigso“ arba kuriam kitam bare, paskui man yra skirtas laikas pas kirpėją, tuo, Braerlis visad man sakydavo, privalu rūpintis, o aš per tuos metus nė kiek nepasikeičiau ir tęsiu šią politiką --- khe! khe! - - PUNKT šeštą! punkt, ar girdi? Aš

noriu, kad stovėtum štai čia, kai užlėksiu paimt tavęs, ir užšoksim į namus pas Bilą Tomsoną, pasiklausysim Gilespio ir visokių-tokių bibopo įrašų, paskui valandą atsipūsim prieš tolesnes veikimo priemones, kurias tu, Edas, Frenkas ir Bevė galbūt suplanavot vakarui, nepriklausomai nuo mano atvykimo, kuris, tarp kitko, įvyko tiksliai prieš keturiasdešimt penkias minutes, senuoju 1937-ųjų laidos fordu, kurį matot pastatytą tenai, lauke, aš ilgokai užtrukau Kanzas Sityje, viešėjau pas savo įbrolį, ne Džeką Deilį, bet jaunesnį..." Kalbėdamas jis negaišo nė sekundės, svetainės nišoje, kur jo nebuvo matyti, vikriai nusimetė švarką, užsitraukė sportinius marškinėlius ir perdėjo laikrodį į kitas kelnes, išimtas iš seno nudrengto lagamino. „O Diana? – paklausiau. – Kas nutiko Niujorke?" „Oficialus šios kelionės tikslas, Džekai, – Meksikoje gauti ištuoką, ten pigiau ir greičiau... Pagaliau aš turiu Kerolainos sutikimą, viskas tyliai sklandžiai, viskas kuo puikiausiai, viskas liuks, ir mes žinom, kad dabar mums visai nėra dėl ko nerimauti, ar ne, Džekai?" Na gerai, aš visada pasiruošęs sekti Nilą, ir mes puolėm įgyvendint naujų planų, suorganizavom grandiozinę naktį – ji buvo tikrai neužmirštama. Išgertuvės vyko pas Elo Hinklio seserį. Kiti du jo broliai – policininkai. Jie sėdėjo ir pagarbiai žvelgė į visa, kas dėjosi. Stalas buvo padengtas gražiai – pyragaičiai ir gėrimai. Elas Hinklis atrodė laimingas ir klestintis. „Ar su Helena gerai sekasi?" „Taip, tamsta mokytojau, – atsakė Elas. – Tvarkelė. Ketinu stot į Denverio universitetą – aš, Džimas ir Bilas." „Ką ketini studijuot?" „Dar nežinau. Klausyk, Nilas kasmet vis

labiau kvaišta, ar ne?" „Ir dar kaip." Helena Hinkl irgi ten buvo. Ji mėgino su kuriuo nors persimest žodeliu, bet Nilas viešpatavo visur. Jis stovėjo ir vaidino prieš Džefrį Vaitą Bevę mane, o mes sėdėjom greta vienas kito palei sieną ant taburečių. Už jo nervingai kyšojo Elas Hinklis. Vargšė jo sesuo buvo nugrūsta į antrą planą. „Op! op! – kartojo Nilas, timpčiodamas marškinius, trindamasis pilvą ir šokinėdamas. – Aha, nu va --- dabar mes visi kartu, o metai atitinkamai nuriedėjo kažkur, bet juk matot, nė vienas iš mūsų nė kiek nepasikeitė, ir, kad tai įrodyčiau, turiu kortų malką, kuria galiu nusakyt visokiausią ateitį"--- Tai buvo pornografinės kortos. Helena Tomson ir Bilas Tomsonas išdidžiai atsiriboję sėdėjo kampe. Nykus buvo vakarėlis, visai nenusisekęs. Tada Nilas staiga nutilo, atsisėdo ant taburetės tarp Džefo ir manęs ir nustebusio šuns žvilgsniu įsispoksojo tiesiai virš galvų, nekreipdamas į nieką dėmesio. Jis tiesiog valandėlę išnyko, kad įsikrautų jėgų. Jeigu kas būtų palietęs, būtų susvirduliavęs kaip riedulys, virš bedugnės prilaikomas mažyčio akmenėlio. Būtų galėjęs griausmingai nuriedėti arba toliau siūbuoti. Paskui riedulys sprogo ir visas pražydo, veidą nušvietė meili šypsena, jis apsidairė lyg nubudęs iš miego ir tarė: „Tik pažiūrėkit į tuos nerealius žmones, sėdinčius čia su manim. Ar ne puikumėlis! Džekai, kaip puiku." Jis atsistojo ir nuėjo per kambarį, tiesdamas ranką vienam iš policininkų. „Labądien. Aš – Nilas Kesidis. Puikiai jus prisimenu. Kaip reikaliukai – gerai? Na na. Pažvelkit, koks mielas torčiukas. Ar leisit paimt gabalėlį?" Elo sesuo pasakė, kad galima. „O, kaip žavinga. Kokie malonūs žmonės!

Ant stalo išdėlioti pyragaičiai ir visokie gražumynai, kad teiktų džiaugsmo ir malonumo. Hmm, kaip žavu, puiku. Vaje. Vaje!" Ir sustojo vidury kambario, linguodamas, valgydamas tortą ir su baiminga pagarba kiekvieną nužiūrinėdamas. Tada apsigręžė ir pažiūrėjo, kas už nugaros. Viskas jį stulbino, niekas neprasprūdo pro akis. Pamatęs ant sienos paveikslą, sustingo, sutelkęs dėmesį. Priėjo arčiau, apvedė akimis, paskui atsitraukė, pasilenkė, pasišokėjo, norėjo apžiūrėti iš visų galimų aukščių ir kampų. Visai nenutuokė, ką apie jį pamanys kiti, ir mažiausiai tuo rūpinosi. Dabar žmonės į Nilą pradėjo žiūrėti su motinišku arba tėvišku švelnumu – tai buvo matyti jų veiduose. Pagaliau jis tapo Angelu, ir aš visad žinojau, kad juo taps; bet, kaip ir kiekvienas Angelas, tebeturėjo įniršio ir šėlo, ir tą naktį, kai baigėm linksmintis ir didžiule rėksminga gauja pasukom į „Vindzoro" barą, Nilas beprotiškai, demoniškai, nežemiškai nusitašė. Atminkit, kad „Vindzoras" kadaise buvo didysis Denverio aukso karštligės viešbutis, daugeliu požiūrių vertas dėmesio – erdviame bare apačioje dar buvo matyti kulkų skylės sienose, – kadaise jis buvo ir Nilo namai. Jis čia su tėvu gyveno viename iš viršutinių kambarių. Ir dabar nebuvo dykaduoniaujantis turistas. Gėrė šiam bare lyg savo tėvo šešėlis; vyną, alų ir viskį kliukino kaip vandenį. Jo veidas išraudo ir suprakaitavo, jis šūkavo ir stūgavo prie baro stalo, paskui nusvirduliavo į šokių aikštelę, kur visokie Vakarų pabaldos šoko su pasileidėlėm, ir bandė skambinti pianinu, lindo glėbesčiuotis su kalėjimų senbuviais, ir jo balsas liejosi į bendrą staugsmų kakofoniją. Tuo metu visa mūsų kompanija susimetė aplink du

didžiulius suglaustus stalus. Čia buvo Džastinas V. Braerlis, Helena ir Bilas Tomsonai, Helenos draugė iš Bafalo Vajominge, Frenkas, Edas Vaitas, Beverlė, aš, Elas Hinklis, Džimas Holmsas ir keletas kitų – iš viso trylika. Braerlis tiesiog kaifavo: paėmė žemės riešutų automatą, pasistatė ant stalo priešais save, žėrė į jį centus ir kramtė riešutus. Jis pasiūlė mums visiems parašyti ką nors ant vieno cento vertės atviruko ir nusiųsti į Niujorką Alenui Ginsbergui. Taip ir padarėm. Prirašėm beprotiškiausių dalykų. Larimerio gatvės naktyje aidėjo smuikas. „Ar ne smagumėlis?“ – klykė Braerlis. Mudu su Nilu laužėmės vyrų tulike pro duris ir net mėginom jas išverst, bet jos buvo colio storumo. Man įskilo didžiojo piršto kauliukas, bet pajutau tai tik kitą dieną. Buvom nusilakę iki žemės graibymo. Kartą ant mūsų stalo rikiavosi net penkiasdešimt stiklinių alaus. Galima buvo paprasčiausiai prilėkti ir mauktelti iš kurios patinka. Aplinkui trynėsi Kanjon Sičio kalėjimų senbuviai ir tauškė su mumis. Vestibiulyje, už baro salės, sėdėjo nusenę aukso ieškotojai ir svajojo, parimę ant lazdų, tiksint senam laikrodžiui. Šitoks dūkas jiems buvo pažįstamas iš anų šauniųjų dienelių. Tai buvo baras, į kurį kartą per metus asmeniniu prabangiu vagonu, pastatomu manevravimo stoties gilumoje, atvažiuodavo Liusijus Bebė*. Tikra beprotybė. Viskas svaiginamai sukosi. Padriki nugėrimai vyko visame Denveryje. Vienas buvo net pilyje, į kurią visi nuvažiavom, – išskyrus kažkur nusiplovusį

* Lucius Morrisas Beebe (1902–1966) – amerikiečių rašytojas, gurmanas, fotografas, geležinkelių istorikas, žurnalistas.

Nilą, – šitos pilies salėje sėdėjom už didelio riterių stalo ir rėkėm visa gerkle. Lauke buvo baseinas ir grota. Galų gale aš radau pilį, iš kur turėjo stoti į kovą didžioji pasaulio gyvatė. Paskui, vėlai naktį, tik Nilas, aš, Frenkas Džefris, Edas Vaitas, Elas Hinklis ir Džimas Holmsas atsidūrėme viename automobilyje, visi kiti mus aplenkė. Važiavom į meksikiečių rajoną, važiavom į lūšnų rajonus, sukiojomės po visą miestą. Frenkas Džefris iš džiaugsmo buvo kaip be galvos. „Šunio šūdo! Velniai rautų!" – aukštu spigiu balsu šūkavo jis ir pliaukšėjo sau per kelius. Nilas kvaišo dėl jo. Jis kartojo viską, ką tik Frenkas pasakydavo, prunkšėjo ir šluostėsi nuo veido prakaitą. „Nu ir įsibanguosim, Džekai, jei patrauksim į Meksiką su tuo kerinčiu suskiu Frenku? Jo!" Tai buvo paskutinė mūsų naktis šventajame Denveryje, padarėm ją didingą ir pašėlusią. Pabaigoj gėrėm vyną mano kambaryje prie žvakių, o teta Ostisė su naktiniais marškiniais ir žibintuvėliu rankoje tykino viršuje. Su mumis dar buvo spalvotasis vaikinas, vardu Gomesas. Jis maklinėjo po lūšnų rajoną ir nekreipė į nieką dėmesio. Kai jį pamatėm, Bilas Tomsonas sušuko: „Ei, ar tavo vardas Džonis?" Gomesas tik pasitraukė atbulas, praėjo pro mus dar kartą ir perklausė: „Ar nepakartotumėt, ką neseniai sakėt?" „Paklausiau, ar tave vadina Džoniu?" Gomesas nuėjo ir dar kartą grįžo. „Ar taip nebus panašiau į jį, aš juk stengiuos tapti tuo Džoniu, tik nelabai išeina." „Klausyk, biče, dėkis prie mūsų!" – suriko Nilas, Gomesas įšoko į automobilį ir mes šovėm pirmyn. Šnabždėjomės kaip pašėlę mano pusrūsyje, kad nepažadintume Ostisės bei Džimo viršuje ir nedrumstu-

me kaimynų ramybės. Devintą ryto visi išėjo, išskyrus Nilą ir Džefrį, šie dar pamišėliškai tarškaliavo kliūvančiais liežuviais. Žmonės kėlėsi gaminti pusryčių ir girdėjo keistus požeminius balsus kartojant: „Aha! aha!“ Beverlė suruošė didžius pusryčius. Artėjo laikas nešdintis į Meksiką. Nilas nuvarė automobilį į artimiausią stotį ir viską parengė. Tai buvo 1937-ųjų fordas sedanas, dešinės pusės durys be vyrių, tiesiog pririštos prie rėmo. Dešinėje pusėje priekinė sėdynė sulaužyta, ir joje reikėjo sėdėti beveik gulomis, spoksant į apdriskusias lubas. „Visai kaip Minas su Bilu, – pasakė Nilas. – Čiaudydami ir gaudydami lėksim į Meksiką; ir ne vieną dieną.“ Aš pažiūrėjau į žemėlapį: tūkstantis devyni šimtai mylių – daugiausia per Teksasą, iki sienos prie Laredo, o paskui dar 767 mylios per visą Meksiką į didžiulį miestą prie Istmuso. Neįstengiau įsivaizduoti tos kelionės. Ji buvo pati fantastiškiausia. Dabar jau nebe iš Rytų į Vakarus, bet į pasakiškuosius PIETUS. Vaizduotėje regėjom visą Vakarų pusrutulį, uolų šonkauliais nusileidžiantį prie Ugnies Žemės, ir save pačius, lekiančius pasaulio kreive žemyn, į kitus tropikus, į kitus pasaulius. „Klausyk, tai galų gale nuves mus prie TO! – visiškai įsitikinęs pasakė Nilas. Jis patapšnojo man per ranką. – Tik palauk, ir pamatysi. Huu! Hii!“ Nuėjau su Džefriu baigt tvarkyt jo denveriškų reikalų ir sutikau vargšą jo tėvą, stovintį namo tarpduryje ir kartojantį: „Frenkai --- Frenkai --- Frenkai.“ „Tėti, kas yra?“ „Nevažiuok.“ „Jau nuspręsta. Dabar turiu važiuoti, kodėl pradėjai iš naujo?“ Tėvas buvo žilaplaukis, didelėmis

migdolinėmis akimis, tik jo kaklas buvo įsitempęs ir beprotiškas. „Frenkai, – tarė jis paprastai, – nevažiuok. Neversk tėvo verkti. Nemesk manęs dar kartą.“ Frenkas man buvo aiškinęs, kad pastaraisiais metais jo tėvui krinka protas. Širdis plyšo, matant visa tai. „Nilai, – tarė senyvas vyras, kreipdamasis į mane, – neatimk iš manęs Frenko. Kai jis buvo mažas, vesdavausi jį į parką ir pasakodavau apie gulbes. Paskui tame tvenkinyje nuskendo jo broliukas. Nenoriu, kad tu išsivežtum mano berniuką.“ „Tėve, – tarė Frenkas, – mes išvykstam. Lik sveikas.“ Jam buvo nežmoniškai sunku tvardytis. Tėvas stvėrė jį už rankos. „Frenkai, Frenkai, Frenkai, nevažiuok, nevažiuok, nevažiuok.“ Sprukom, nuleidę galvas, o senyvas vyras tebestovėjo tarpduryje savo namuko nuošalioje Denverio gatvelėje, angoje kadaravo karoliukų užuolaida, svetainėj stovėjo minkšti baldai. Jis išblyško kaip drobė. Ir vis šaukė Frenką. Judėjo tarsi paralyžiuotas ir niekur nesitraukė iš tarpdurio, tik stovėjo ir murmėjo: „Frenkai“, „nevažiuok“, ir žiūrėjo kupinas nerimo mums įkandin, kai sukom už kampo. „Dieve, Frenkai, nežinau, ką ir sakyti.“ „Neimk į galvą! – atsiduso Frenkas. – Jis visada toks. Geriau būtum jo nematęs. Mama paliks jį, kai tik susitvarkys.“ „Bet tas žmogus išprotės, jei tavo mama jį paliks.“ „Šiaip ar taip, ji jam per jauna.“ Frenko motiną sutikom banke, čia ji slapčia ėmė iš sąskaitos jam pinigų. Miela, žilstelėjusi moteris, pažiūrėti dar apyjaunė. Ji su sūnum stovėjo ant marmurinių banko grindų ir šnabždėjosi. Frenkas vilkėjo „Levis“ – striukę ir džinsus – ir visa kita, ir atrodė tiksliai kaip žmogus, vykstantis į Meksiką. Šitoks buvo jo

lepūniškas gyvenimėlis Denveryje, o dabar jis trenkėsi kažkur su karštakošiu naujoku Nilu. Nilas kaip tik tuo metu iššoko iš už kampo ir pačiu laiku susitiko su mumis. Ponia Džefri primygtinai siūlė pavaišint mus visus kava. „Saugokit ten mano Frenką, – kalbėjo ji. – Nežinia, kas gali nutikt toj šaly.“ „Visi mes prižiūrėsime vienas kitą“, – atsakiau aš. Frenkas su mama nuėjo pirmi, o aš su pakvaišėliu Nilu vilkaus iš paskos: tasai pasakojo apie įrašus, išbraižomus ant šikinykų sienų Rytuose ir Vakaruose. „Jie baisiai skiriasi, Rytuose rašinėjamos visokios blevyzgos ir banalūs juokeliai; Vakaruose tiesiog paliekami vardai – Ryžas O'Hara iš Blaftono Montanoje, buvo čia, data, o priežastis – kraupi vienatvė, tik per nago juodymą pasikeičianti pervažiavus Misisipę.“ Štai ir dabar – prieš mus kaip tik toks vienišas vaikinas, nes Džefrio motina, miela moteris, baisiai nenori, kad Frenkas išvažiuotų, bet supranta, kad taip turi būti. Aš mačiau, kad jis bėga nuo tėvo. Buvom trise --- Nilas ieškojo savo tėvo, mano buvo miręs, Frenkas bėgo nuo savojo, – ir važiavom į naktį kartu. Miniai skubant pro šalį, jis pabučiavo mamą, ji įlipo į taksi 17-ojoje gatvėje ir pamojavo mums. Iki pasimatymo. Iki pasimatymo. Sugriuvom į seną fordą ir grįžom prie Bevės namų. Čia tiesiog sėdėdami ir šnekučiuodamiesi verandoje su Beverle ir Edu po didžiuliais dūzgiančiais medžiais snūdžią denverišką popietę praleidom planuotą valandą. Ir Braerlis atėjo atsisveikinti. Atriedėjo iš už kampo savo oldsmobiliu ir per kaitrą išgirdom jo „Linksmų Kalėdų“. Jis skubiai atiturseno pas mus mažomis verslininko kojytėmis. „Taigi taigi taigi, pasirengę važiuoti ir dėl

nieko nesijaudinat. Kaip tu, Edai, jautiesi, ar nori važiuot su vaikinais?“ Edas Vaitas tik mostelėjo ranka ir šyptelėjo. Beverlė buvo užsidegus vykti kartu. Jau kelias dienas darė užuominas. „Juk netrukdysiu“, – tvirtino ji. Jiedu su Frenku buvo vaikystės draugai; jis tampė ją už kasyčių ir ridino lanką su jos broliu Bobu; vėliau jie rėkavo ir kvatojo mokykloj, auksinėj Denverio mokykloj, kurios Nilas taip ir nebaigė. „Tikrai keistas trio, – tarė Braerlis, – tokio prieš kelerius metus visiškai nebūčiau įsivaizdavęs. Nilai, ką ketini veikt su tais dviem vyrukais, gal manai nugabent juos į P. ašigalį?“ „A-ha, a-ha, tikrai.“ Nilas nukreipė akis. Braerlis nukreipė akis. Visi šeši sėdėjom saulėkaitoje ir tylėjom. „Ką gi, – tarė Braerlis. – Tikriausiai viskas turi prasmę. Norėčiau pamatyti jus sveikus gyvus, nebent pasiklystumėt džiunglėse su indėne ir visą likusį gyvenimą sėdėtumėt prieš trobelę ir žiestumėt puodynes. Tikiuosi, važiuodami į pietus, sutiksit Helą Trinidade. Galiu pasakyti jums tik tiek – Laimingų Naujųjų metų. Kertu lažybų, kad ir tu, Beverle, nori su jais važiuoti? Bet tau geriau likti Denveryje. Ar ne, Edai? Mm?“ Braerlis visad buvo mąstančios sielos žmogus. Mirties Šokių Mokytojas pasiėmė portfelį ir jau ketino eiti. „Ar girdėjot kada nors pasakojimą apie nykštukus, norėjusius sukilti prieš milžiną? Labai trumpas pasakojimas. Ar tą apie --- bet gal pakaks, ar ne? Ką? – jis nužvelgė visus ir plačiai nusišypsojo. Pasitaisė panamą. – Turiu miesto centre susitikimą, todėl jau atsisveikinsiu.“ Visi paspaudėm rankas. Eidamas į automobilį, vis dar kalbėjo. Mes negirdėjom, bet

jis dar kažką sakė. Triratuku atvažiavo mažas berniukas. „Linksmų tau Kalėdų. Ar ne geriau važiuoti šaligatviu, kad kas nors nesutrintų tavęs į košę?“ Mažiuklis prašvilpė gatve, o jo veidas buvo nukreiptas į ateitį. Braerlis įlipo į automobilį, apsisuko ir berniūkščiui metė paskutinę šmaikščią repliką. „Tavo amžiaus buvau kupinas pasitikėjimo. Mano smėlio bandelės buvo architektūros šedevrai. Ar ne?“ Braerlis ir berniūkštis lėtai dingo už kampo, tada išgirdom, kaip jis padidino greitį ir nušvilpė savo verslo reikalų link. Nilas, aš ir Frenkas sulipom į seną dėžę, laukiančią mūsų prie šaligatvio krašto, užtrenkėm vienu metu visas klibančias duris ir atsigręžėm pasakyt sudie Beverlei. Edas važiavo su mumis iki savo namų už miesto. Beverlė tą dieną atrodė žavingai: jos plaukai buvo ilgi, šviesūs kaip švedės, o saulėje išryškėjo strazdanos. Atrodė visai kaip maža mergytė — tikra tiesa. Jos akys buvo padūmavusios. Gal ji su Edu atvažiuos pas mus vėliau... bet neatvažiavo. Iki pasimatymo. Iki pasimatymo. Išburzgėm. Palikom Edą jo kieme lygumoje už miesto ir sukėlėm dulkių debesį. Atsigręžiau pažiūrėti, kaip Edas Vaitas nyksta lygumoje. Tas keistas vaikinas stovėjo tenai kokias dvi minutes, žiūrėdamas, kaip MES nykstam lygumoje, ir dievažin kokios liūdnos mintys sukosi jo galvoje. Jis vis mažėjo ir mažėjo, kol liko tik taškelis --- bet stovėjo nejudėdamas, vieną ranką padėjęs ant įtemptos skalbinių virvės, lyg kapitonas ant vantų, ir stebėjo mus. Nilas ir Frenkas sėdėjo priekyje ir karštai šnekėjosi, o aš vos kaklo neišsinarinau, kad kuo ilgiau matyčiau Edą Vaitą, bet galų gale iš jo nieko neliko, tik didėjantis

nebuvimas erdvėje, o ta erdvė vėrėsi į Rytus, į Kanzasą, kur per viską praryjančių erdvių mįslingumą ėjo kelias į mano namus Long Ailande. „Edas vis dar stebi mus“, – pasakiau tiems priekyje. Staigiai pasukom į kairę, ir Edas Vaitas dingo. Man stigo jo laive, stigo čia. Dabar nukreipėm savo tarškantį barškantį automobilį į pietus ir lėkėm į Kasl Roką Kolorade, kol saulė raudo ir kalnų uolos vakaruose ėmė atrodyti kaip Bruklino alaus darykla lapkričio prieblandoje. Aukštai purpuriniuose uolų šešėliuose kažkas vis ėjo ir ėjo, bet negalėjom įžiūrėti; gal tas senas žilaplaukis žmogus, kurį buvau pajutęs prieš daugelį metų kalnų viršūnėse. Jis vis artėjo prie manęs, o gal visąlaik stovėjo už nugaros. O Denveris tolo lyg druskos miestas, jo dūmai lūžinėjo aukštai ore ir nyko mums akyse. Buvo gegužė: ir kaip gali tos jaukios Kolorado popietės su savo ūkiais, drėkinamaisiais grioviais ir ūksmingais slėniais --- kur berniūkščiai bėga maudytis --- paleisti į pasaulį tokį vabzdį kaip tas, kur cvaktelėjo Frenkui Džefriui. Frenkas buvo nukoręs ranką pro išlaužtas duris ir važiuodamas linksmai malė liežuviu, bet staiga jam į ranką atsimušė vabzdys ir ilgą geluonį suleido taip, kad Frenkas net sustaugė. Vabzdys atskrido iš Amerikos popietės. Frenkas loštelėjo, trenkė sau per ranką, ištraukė geluonį, bet po kelių minučių ranka pradėjo tinti. Pasiskundė, kad jam skauda. Mudu su Nilu negalėjom nustatyti, kas tai. Reikėjo laukti ir žiūrėti, ar tinimas atslūgs. Va tau, kokie mes – važiuojam į neištirtus pietų kraštus, o, nenuvažiavus trijų mylių nuo gimtojo miesto, vargšo seno vaikystės miesto, iš paslaptingų puvėsių pakyla keistas

karštinę sukeliantis egzotiškas vabzdys ir baime apnuodija mūsų širdis. „Kas tai?“ „Niekad negirdėjau, kad čia būtų vabzdžių, nuo kurių įgėlimo taip sutintų.“ „Velniava!“ Iškart kelionė pasirodė kažkokia pikta lemianti ir pasmerkta. Tai buvo atsisveikinimas su gimtąja žeme. Ar mes ją pakankamai gerai pažįstam? Dardėjom toliau. Frenko reikalai prastėjo. Sustosim prie pirmos ligoninės, kad suleistų penicilino. Pravažiavom Kasl Roką ir temstant priartėjom prie Kolorado Springso. Į viršų dešinėje kilo didžiulis Paiko viršukalnės šešėlis. Mes riedėjom žemyn Pueblo greitkeliu. „Tūkstančius kartų esu tranzavęs šiame kelyje, – tarė Nilas. – Vieną naktį slapsčiausi už tos vielų tvoros, kai staiga be jokios priežasties ėmiau dėti į kelnes.“ Visi nutarėm pasakoti istorijas, bet iš eilės, ir Frenkas turėjo pradėti pirmas. „Mūsų laukia ilgas kelias, – padarė įžangą Nilas, – todėl turi labai pasistengti ir prisiminti kuo daugiau smulkmenų --- bet ir tada visko neišpasakosi. Šalčiau, šalčiau, – perspėjo jis Frenką, pradėjusį savo istoriją, – nepamiršk atsipalaiduoti.“ Frenkas pasinėrė į praeitį, o mes lėkėm per tamsą. Jis pradėjo nuo gyvenimo Prancūzijoje, bet, norėdamas įveikti vienas ant kito besigrūdančius paaiškinimus, turėjo grįžt atgal ir pradėt nuo vaikystės Denveryje. Jie su Nilu ėmė lygint prisiminimus iš tų laikų, kai matydavo vienas kitą po miestą važinėjančius dviračiais. Frenkas buvo susinervinęs ir degte degė. Jis troško Nilui papasakot viską. Nilas dabar buvo arbitras, senis, teisėjas, klausytojas, pritarėjas ir linkčiotojas. „Aha, aha, tęsk.“ Mes pravažiavom Volsenbergą; staiga pralėkėm Trinidadą, o kažkur toli

nuo kelio, prie stovyklos laužo, turbūt sėdėjo Helas Čeisas su Džindžer ir būreliu antropologų ir, kaip senais laikais, taip pat pasakojo savo gyvenimo istoriją, ir jam net į galvą nešovė, kad šią akimirką mes lekiame plentu į Meksiką, pasakodami savąsias. O liūdnoji Amerikos naktie! Paskui atsidūrėm Naujojoj Meksikoj, pravažiavome apvaliąsias Ratono uolas ir sustojom prie valgyklos, kaip alkani vilkai varvindami seilę į mėsainius, o kelis įsivyniojom į servetėlę, kad galėtume paskui suvalgyti apačioje, prie sienos. „Džekai, prieš mus statmenai guli visa Teksaso valstija, – pasakė Nilas. – Anksčiau įveikdavom ją gulsčią. Atstumas toks pat. Teksase atsidursim po kelių minučių, išvažiuosim rytoj tuo pat metu ir nė karto nesustosim. Tik pagalvok." Dūmėm toliau. Kitoje beribės nakties lygumos pusėje, prigludęs prie žemės, gulėjo pirmas Teksaso miestas – Dalartas, kurį jau buvau pravažiavęs 1947-aisiais. Jis blausiai švysčiojo už penkiasdešimties mylių ant tamsių žemės grindų. Žemė mėnulio šviesoje buvo vien algarobai ir beribės dykvietės. Ties horizontu kybojo mėnulis. Jis pilnėjo, darėsi didžiulis ir ruzganas, jis noko ir riedėjo, kol su juo susirungė Aušrinė, ir pro langus ėmė tikšti rasa ---- o mes vis skriejom ir skriejom. Po Dalarto --- tuščio, sausainių dėžutės dydžio miestelio --- riedėjom į Amarilą; pasiekėm jį rytą, paskendusį vėjo plaikstomose aukštose žolėse, kurios vos prieš keliolika metų, (1910), siūravo aplink susispietusias bizonų gaudytojų palapines. Dabar visur stovėjo degalinės ir nauji šeštojo dešimtmečio automatiniai patefonai didžiuliais išgražintais snukiais, plyšeliais dešimčiai centų

įmesti ir klaikiomis dainomis. Visą kelią nuo (A) Marilo iki Čildreso Teksase mudu su Nilu kimšom ir kimšom Frenkui į galvą skaitytų knygų siužetus, – jis to prašė, nes baisiai norėjo žinoti viską. Čildrese, saulei kepinant, siauresniu keliu pasukom tiesiai į Pietus ir per beribes dykynes nušutinom į Teksaso miestus – Paduką, Gatrį, Abiliną. Dabar Nilui reikėjo pamiegoti, o mudu su Frenku susėdom priekyje ir vairavom. Senas klebetas kaito, šokčiojo, bet iš visų jėgų kasėsi pirmyn. Iš ribuliuojančių erdvių mus pustė didžiuliai smėlėto vėjo kamuoliai. Frenkas toliau pliekė istorijas apie Monte Karlą ir Pajūrio Kanę, ir žydras vieteles prie Mantono, kur tarp baltų sienų klaidžioja tamsiaveidžiai žmonės. Teksasui atsispirt neįmanoma: kai vanduo motore jau beveik virė, mes lėtai įriedėjom į Abiliną, ir visi nubudo pažiūrėt į jį. „Įsivaizduok, kad gyveni šiame miesteliūkštyje, už tūkstančių mylių nuo didelių miestų. Ehei,ehei, štai ten, už geležinkelio bėgių, senasis Abilinas, kur kažkada būdavo suvežamos karvės, atsišaudoma nuo seklių ir lakama baltakė. Ei, saugokis!“ – klyktelėjo Nilas per langą, net perkreipęs burną. Jam buvo nusišvilpt į Teksasą ir į bet kokią kitą vietą. Raudonveidžiai teksasiečiai irgi nekreipė į jį jokio dėmesio ir skubėjo įkaitusiais šaligatviais. Sustojom pavalgyti šalia plento, į pietus nuo miesto. Naktis, rodės, niūksojo už milijonų mylių nuo mūsų, kai pajudėjom link Kolmano ir Breidžio --- tik pats Teksaso vidurys, tik žemų krūmokšnių prižėlusios dykynės, retkarčiais namelis palei sausros alinamą upeliuką, dar penkiasdešimties mylių apvažiavimas gruntkeliu ir begalinis karštis. „Iki tos senutės

Meksikos dar ilgas kelias, – mieguistai ištarė Nilas nuo užpakalinės sėdynės, – tad varykit, bičai, ir auštant mes jau bučiuosime senjoritas, nes šis senas fordas dar traukia, jei moki su juo susišnekėti ir nesukeli įtampos --- tik užpakalis gali imt ir nukristi, bet nekvaršinkit sau galvos, kol nuvažiuosim. Valio!“ Ir vėl užmigo. Aš sėdau prie vairo ir atvažiavau iki Frederiksbergo, o čia dar kartą kirtau seną maršrutą toje pačioje vietoje, kur snieguotą 1949-ųjų rytą buvom susitvėrę su Luane už rankų, bet kur Luanė dabar? „Plėšk!“ – šaukė Nilas per sapną, tikriausiai jis sapnavo Frisko džiazą, o gal jau ir būsimą meksikietišką mambą. Frenkas kalbėjo ir kalbėjo; Nilas užsuko jį maždaug prieš parą, ir jis nė nemanė sustoti. Dabar jau buvo persikraustęs į Angliją ir pasakojo savo nuotykius tranzuojant Anglijos keliais iš Londono į Liverpulį; ilgaplaukis, sudriskusiomis kelnėmis, o keisti britų sunkvežimių vairuotojai pavėžėdavo jį. Nuo nesiliaujančių stiprių ir sausų Teks-aso mistralių visų mūsų akys buvo paraudusios. Visi buvom prisišniaukštę, tačiau žinojom, kad, nors pamažu, artėjam ten, kur reikia. Automobilis trūkčiodamas vos riedėjo keturiasdešimties mylių greičiu. Nuo Frederiksbergo prasidėjo leidimasis tamsoje į didžiąsias Vakarų aukštikalnes karštame Rio Grandės baseine. Tiesiai prieš mus buvo San Antonijus. „Bus gerokai po vidurnakčio, kol pasieksim Laredą“, – perspėjo Nilas. Spirgėte spirgėjom laukdami San Antonijaus. Darėsi vis karščiau, kai kvapnią naktį leidomės į lygumas. Į priekinį stiklą ėmė tikšti drugiai. „Leidžiamės į pragarą, bičai, į dykumų žiurkių ir tekilos šalį. Pirmą kartą taip toli nusibeldžiau į

Teksaso pietus, – pasakė nustebęs Nilas. – Velniai griebtų! juk kai ateina žiema, čia atsitrenkia mano seniokas, tas senas suktas valkata." Staiga penkių mylių ilgio kalvos papėdėje patekom į tikrą tropikų karštį ir priekyje pamatėm San Antonijaus švieseles. Apėmė toks jausmas, kad čia tikrai kažkada buvo Meksikos teritorija. Namai palei kelią kitokie, degalinės labiau nušiurusios, žibintų mažiau. Nilas susižavėjęs stvėrė vairą, kad įvežtų mus į San Antonijų. Įriedėjom į miestą ir iš karto pakliuvom į pietietišką jovalynę apgriuvusių meksikietiškų lūšnų be rūsių, su senais supamaisiais krėslais verandose. Sustojom prie kažkokios beprotiškos degalinės pasikeisti tepalo. Visur stoviniavo meksikiečiai, – virš jų galvų švietė įkaitusios lempos, pajuodusios nuo vasariškų slėnio vabzdžių, – jie kaišiojo rankas į gaiviųjų gėrimų dėžes, traukė iš ten alaus butelius ir švysteldavo pinigus pardavėjui. Netoliese be darbo bastėsi ištisos šeimos. Iš visų pusių mus supo lūšnos, nuleipę medžiai ir kvaitulį keliantis laukinio cinamono kvapas. Su savo draugužiais pro šalį ėjo pašėlusios meksikietės paauglės. „Ė-hei!" – sušuko Nilas. – „Si! Manana!" Iš visur sklido muzika, įvairių įvairiausios melodijos. Mudu su Frenku išgėrėm kelis butelius alaus ir apsinešėm. Buvom jau nebe Amerikoj, bet vis dar joje, pačiame jos pašėlimo viduryje. Pro šalį riaumodami lėkė seni automobiliai supergalingais motorais. San Antonijus, tai bent! „O dabar, žmonės, paklausykit manęs --- juk mes irgi puikiausiai galim pasiduot porą valandų po San Antonijų, rast Frenkui ligoninę, o mudu su tavim, Džekai, pasišlaistysim ir išzonduosim

gatves --- tik pažiūrėk į tuos namus anoj gatvės pusėj, ten net gali matyti, kaip svetainėj gulinėja gražutės dukrelės ir varto „Tikros meilės" žurnalus, hi hi hi! Nagi, pirmyn!" Iš pradžių šiaip pasivažinėjom po miestą ir paklausinėjom žmonių, kur artimiausia poliklinika. Ją radom netoli centro, kur jau viskas buvo labiau prilaižyta ir amerikietiška, keli pastatai beveik dangoraižiai, begalė neono ir virtinė tipinių užkandinių, bet mašinos tamsoje zujo kaip pašėlusios, lyg čia niekas nebūtų girdėjęs apie eismo taisykles. Pasistatėm automobilį prie poliklinikos, ir aš su Frenku nuėjau pas gydytoją praktikantą, o Nilas liko automobilyje persirengti. Poliklinikos laukiamasis buvo pilnas nuskurusių meksikiečių moterų – nėščių, sergančių arba su pasiligojusiais vaikais. Liūdnas vaizdas. Prisiminiau vargšę Bėją Franko ir pagalvojau, kažin, ką ji dabar veikia. Frenkui teko laukt visą valandą, kol atėjo budintis gydytojas ir apžiūrėjo sutinusią jo ranką. Tas užkrėtimas turėjo kažkokį pavadinimą, bet nevarginom sau smegeninių ir nė vienas jo neįsiminėm. Frenkui suleido penicilino. Tuo metu su Nilu nuėjom zonduot meksikietiškų San Antonijaus gatvių. Oras buvo kvapnus ir švelnus --- švelniausias, kokiu kada nors kvėpavau --- ir tamsu, paslaptinga, jaudinama. Staiga iš tamsos išnirdavo merginos baltomis skarelėmis. Nilas be žado sliūkino gatvėmis. „Pernelyg nuostabu, kad ką nors darytum! – šnabždėjo jis. – Šliaužkim toliau ir viską stebėkim. Žiūrėk! žiūrėk! Pašėlusi San Antonijaus biliardinė." Nėrėm į vidų. Apie tris stalus lazdomis kaukšėjo koks tuzinas berniokų, visi meksikiečiai. Mudu su

Nilu nusipirkom kokakolos, sumetėm penkiacenčius į automatinį patefoną, klausėmės Vainonio Hario*, Lajonelio Hemptono, Lakio Milinderio** ir garavom. Nilas man liepė nežiopsoti. „Kol klausomės, akies krašteliu viską zonduok ir, uosdamas, kaip sakai, švelnų orą --- zonduok tą vaikėzą prie stalo nr. 1, luošį, šitų landynių atpirkimo ožį, aišku, visą savo gyvenimą jis buvo atpirkimo ožys. Kiti vaikinai žiaurūs, bet myli jį." Tas luošys buvo panašus į nevykusiai sudėtą liliputą; jo dideliame gražiame veide, jam per dideliame, blizgėjo milžiniškos drėgnos rudos akys. „Ar matai, Džekai, juk tai San Antonijaus meksikietiškas Džimas Holmsas – ta pati istorija visame pasaulyje. Žiūrėk – užtvojo jam lazda per užpakalį. Cha! cha! cha! girdi, kaip jie juokiasi. Matai, jis nori laimėti šią partiją, tiesiog iš kailio neriasi. Žiūrėk! Žiūrėk!" Stebėjome, kaip angeliškas liliputas pasiruošė smūgiui. Prapylė. Visi užstaugė. „O, dabar, – tarė Nilas, – žiūrėk." Jie čiupo berniūkštį už pakarpos ir dūkdami ėmė sukioti. Jis žviegė. Paskui piktai ir išdidžiai išstipseno į naktį, bet atsisukęs metė sutrikusį, meilų žvilgsnį. „Džekai, kaip norėčiau pažint šitą žvėriūkštį, sužinot, ką jis mąsto, kokių turi mergyčių --- žinai, aš svaigstu nuo šito oro." Šiek tiek pasišlaistėm, aplandžiojom kelis tamsius, paslaptingus kvartalus. Žalumos užtvindytuose, kone džiungles primenančiuose kiemuose slėpėsi

—

* Wynonie „Mr. Blues" Harris (1915–1969) – amerikiečių bliuzo dainininkas.

** Lucius Millinderis (1900–1966) – amerikiečių džiazo orkestro vadovas.

begalė namų; kartais šmėsteldavo merginos svetainėse, merginos verandose, merginos krūmuose su vaikinais. „Net neįsivaizdavau, koks pašėlęs šitas San Antonijus! O pagalvok, kokia bus Meksika! Vai-žiuojam! Vai-žiuojam!“ Nuskuodėm atgal prie ligoninės. Frenkas jau laukė ir pasakė, kad jaučiasi kur kas geriau. Apkabinom jį ir papasakojom viską, ką spėjom nuveikti. Dabar jau niekas netrukdė sukarti paskutinių 150 mylių iki magiškosios ribos. Sušokom į automobilį ir pasileidom. Buvau toks nusivaręs, kad miegojau visą kelią iki Laredo ir nubudau, kai antrą valandą nakties jie pastatė automobilį prieš užkandinę. „Teksaso pabaiga, – atsiduso Nilas. – Amerikos galas, daugiau mums nieko nežinoma.“ Buvo siaubingai karšta: prakaitas sruvo upeliais. Nei naktinės rasos, nei oro virptelėjimo, tik milijonai naktinių drugių tiško į lempas, ir naktį netoliese sklido tirštas sudusęs įkaitusios upės kvapas --- tai buvo Rio Grandė, kuri prasideda šaltuose Uolinių kalnų dauburiuose, o pabaigoje formuoja vieną didžiausių pasaulyje užliejamųjų slėnių ir savo karštį permaišo su Misisipės purvu Meksikos įlankoje. Tą rytą Laredas atrodė grėsmingas. Aplink, tykodami progos pasipelnyti, šlaistėsi visokio plauko taksistai ir pasienio žiurkės. Deja, tikimybė buvo ne per didžiausia, metas pernelyg vėlyvas. Tai buvo Amerikos dugnas, kur nusėsdavo drumzlės, nugrimzdavo užkietėję niekšai, kur tekdavo eit iš kelio išklydusiems žmonėms, kad atsidurtų arčiau „kažkur ten“, kur galima prasmukt nepastebėtam. Tirštame lyg sirupas ore kybojo kontrabandos kvapas. Farai buvo raudonais veidais, niūrūs, suprakaitavę – geriau nesiartink. Padavėjos

šlykščios ir purvinos. Čia pat už viso šito juste jutom didžiulę Meksiką ir kone užuodėm milijardų kepamų kukurūzų paplotėlių dūmus, kylančius į naktį. Visai neįsivaizdavom, kaip iš tikrųjų atrodys Meksika. Vėl buvom jūros lygyje ir, kai pabandėm užvalgyt, vos įstengėm nuryti kąsnį. Maisto nesinorėjo: įvyniojau viską į servetėles, pravers kelionėj. Nuotaika buvo kažkokia sumauta, pjovė ilgesys. Bet viskas apsivertė aukštyn kojom, kai pervažiavom paslaptingą tiltą per upę ir mūsų padangos palietė tikrą Meksikos žemę, nors tai buvo tik pasienio punktas. Kitoje gatvės pusėje jau prasidėjo Meksika. Susidomėję žvelgėm ten. Didžiausiai mūsų nuostabai, ji niekuo nesiskyrė nuo (Naujosios) Meksikos*. Buvo trečia valanda ryto, ir palei nušiurusias sumautas krautuvėles šlaistėsi būreliai vyrų šiaudinėmis skrybėlėmis ir baltomis kelnėmis. „Tik... pažiūrėk... į tuos... veikėjus! – sušnabždėjo Nilas. – Oo, – jis atsargiai įkvėpė, – palauk, palauk.“ Išėjo išsišiepę meksikiečių muitininkai ir paprašė mus išimti ir parodyti bagažą. Išėmėm. Negalėjom atplėšt akių nuo kitos gatvės pusės. Troškom pulti ir dingti tose paslaptingose ispaniškose gatviūkštėse. Tai buvo tik Nuevo Laredas, bet mums jis atrodė ne prastesnis už Barseloną. „Tie tipai juk nemiega kiaurą naktį“, – sušnabždėjo Nilas. Norėjom kuo greičiau susitvarkyti dokumentus. Mus įspėjo, kad, pervažiavę sieną, negertume vandens iš čiaupo. Meksikiečiai atbulom rankom panaršė po mūsų daiktus. Visai ne kaip pareigūnai. Buvo tingūs ir švelnūs. Nilas negalėjo atplėšti nuo jų akių. „Matai, kokie šioj

* Naujoji Meksika – viena iš JAV valstijų.

šaly farai. Tiesiog negaliu patikėti! – Jis pasitrynė akis. – Aš sapnuoju." Paskui reikėjo išsikeisti pinigų. Ant stalo pamatėm didžiules pesų krūvas ir sužinojom, kad už Amerikos dolerį jų gauni maždaug aštuonis. Išsikeitėm kone visą savo valiutą ir patenkinti didžiausius popierinius gniužulus susigrūdom į kišenes. Pagaliau nedrąsiai, nustebę sužiurom į Meksiką, o pulkeliai dykinėjančių meksikiečių stebėjo mus tamsoje iš po savo paslaptingų skrybėlių. Toliau buvo muzika ir naktiniai barai, pro kurių duris į gatvę virto tabako dūmai. „Fiu!" – tyliai švilptelėjo Nilas. „Taiviska! – išsišiepė meksikietis valdininkas. – Tvarka, vaikinai. Varykit. Sveiki atvykę į Meksiką. Gerai pasilinksminkit! Saugokit kišenes. Nežiopsokit prie vairo. O dabar jums į ausį: aš Rudis, visi mane vadina Rudžiu. Jei kas, teiraukitės Rudžio! Gerai valgykit! Nesijaudinkit! Viskas puiku." „Aha-aha-aha!" – klyktelėjo Nilas, ir mes kaip su sparnais puolėm skersai gatvę – į Meksiką. Automobilį palikom prie šaligatvio ir visi trys viena greta nužingsniavom tarp blausiai rudų žibintų Ispanijos gatve. Senukai sėdėjo naktį ant kėdžių tiesiog gatvėje ir priminė rytietiškus narkomanus arba orakulus. Tiesiai į mus niekas nežiūrėjo, bet iš tiesų pro jų akis nepraslydo nė vienas mūsų judesėlis. Staigiai pasukom į kairę, tiesiai į prirūkytą kavinę, ir pasinėrėm į graudžias gitarų melodijas, sklindančias iš amerikietiško penktojo dešimtmečio gamybos automatinio patefono. Meksikiečiai taksistai be švarkų ir meksikiečiai hipsteriai šiaudinėmis skrybėlėmis sėdėjo ant taburečių ir kimšo beformes krūvas kukurūzų paplotėlių su

įdarais, pupas ir dar kaži ką. Paėmėm tris butelius šalto alaus --- jis vadinosi „Cerveza“ --- vienas kainavo apie trisdešimt Meksikos centų arba dešimt Amerikos centų. Prisipirkom meksikietiškų cigarečių po šešis centus už pakelį. Negalėjom atsidžiaugt nuostabiais meksikiečių pinigais, gebančiais taip nuostabiai pasidaugint, žaidėme jais, dairėmės į šalis ir visiems šypsojomės. Už mūsų plytėjo visa Amerika ir tai, ką mudu su Nilu žinojom apie gyvenimą ir apie gyvenimą kelyje. Galiausiai jis vis dėlto atvedė mus į pasakišką šalį, ir apie tokio masto stebuklą mes nė nesvajojom. „Tik pamanyk, juk visi tie veikėjai nemiega kiaurą naktį, – sušnabždėjo Nilas, – ir tik pamanyk, koks milžiniškas žemynas prieš mus, ir tie aukštieji Siera Madrės kalnai, kuriuos matėm tik kine, ir bekraštės džiunglės apačioje, ir visa aukštikalnių dykuma, ne mažesnė už mūsiškę, plytinti iki pat Gvatemalos ar dar velniaižin iki kur, o-hoo! Ką mums daryt? Ką daryt? Važiuojam toliau!“ Išėjom iš kavinės ir grįžom prie automobilio. Paskutinį kartą pažvelgėm į Ameriką virš karštų Rio Grandės tilto šviesų. Atsukom jai nugarą bei bagažinę ir nuburzgėm. Akimirksniu atsidūrėm dykumoje, gal penkiasdešimt mylių tęsėsi plokščia jos lyguma – ir nė žiburio, nė mašinos! Staiga virš Meksikos įlankos ėmė brėkšti, ir iš visų pusių išniro vaiduokliški jukų ir „vargonų vamzdžių“ kaktusų siluetai. „Koks laukinis kraštas!“ – klyktelėjau. Man ir Nilui visi miegai išsilakstė. O juk Larede griuvom iš nuovargio. Frenkas, jau pabuvęs svečiose šalyse, ramiai dėjo į akį ant užpakalinės sėdynės. Visa Meksika priklausė man ir Nilui. „Klausyk, Džekai, viską paliekam tenai ir žengiam į

naują ir nežinomą daiktų fazę. Visi tie metai, rūpesčiai, įsibangavimai --- o dabar staiga tai! Todėl galim daugiau apie nieką negalvoti, o tiesiog eiti atkišę veidus vėjui ir suprasti pasaulį taip, kaip, atvirai šnekant, nėra pavykę dar nė vienam amerikiečiui --- o jie jau čia buvo, ar ne? Per Meksikos karą! Skynėsi kelią patrankomis." „Be to, – tariau jam, – anais laikais tai buvo Amerikos nusikaltėlių kelias, čia jie slapta pereidavo sieną ir leisdavosi į Monterėjų, todėl jei įsižiūrėsi į šitą žilą dykumą, galbūt ir tau pasivaidens kokio nors senovinio Tumstouno* pasiutėlio šmėkla, vieniša šuoliuojanti į tremtį pasitikt nežinomybės, ir tu pamatysi..." „Juk tai visas pasaulis, – nutraukė Nilas. – Viešpatie! – suriko jis, trenkdamas delnu į vairą. – Visas pasaulis! Mes galim nuvažiuot net iki Pietų Amerikos, jei tik kelias ves. Tik pamanyk! Po perkūnais!" Lėkėm toliau. Aušra sklido nepaprastai greitai, jau buvo galima įžiūrėti baltą dykumos smėlį ir retas lūšnas atokiau nuo kelio. Norėdamas geriau jas apžiūrėti, Nilas sumažino greitį. „Tikrai apgailėtinos landynės. Tokių rastum gal tik Mirties slėnyje, ir tai kažin. Tie žmonės nesivargina dėl išorės." Pirmas žemėlapyje pažymėtas miestelis vadinosi Sabinas Hidalgas. Mums knietėjo greičiau jį pasiekti. „O kelias nelabai skiriasi nuo amerikietiško, – šūktelėjo Nilas, – jei nekreiptume dėmesio į vieną beprotišką dalyką, ar pastebėjai, ant pakelės stulpų sužymėtos ne mylios, o kilometrai, ir rodo jie

* Tumstounas - miestas pietryčių Arizonoje, pelnęs įstatymų nepaisančių auksakasių miesto šlovę, tapęs turistų traukos centru.

atstumą iki Meksiko. Matai, tai vienintelis didelis miestas šalyje, ir visi keliai veda į jį.“ Iki sostinės buvo likusios tik 767 mylios; pavertus kilometrais, daugiau kaip tūkstantis. „Velnias! Reikia spausti!“ – sušuko Nilas. Valandėlę sėdėjau užsimerkęs, visai išsekęs, tik girdėjau, kaip Nilas kumščiais daužo vairą ir rėkauja: „Velnias!“ ir „Čia tai bent!“ ir „Kas per šalis!“ ir „Aha!“ Perkirtom dykumą ir apie septintą ryto atsidūrėm Sabine Hidalge. Norėdami kaip reikiant apžiūrėti miestelį, visai sumažinom greitį. Papurtėm ant užpakalinės sėdynės susirangiusį Frenką. Ištempėm kaklus, kad gerai išzonduotume miestelį. Pagrindinė gatvė buvo negrįsta, malte išmalta. Abipus stūksojo purvini, apirę plūktinio molio fasadai. Turseno asiliukai su nešuliais. Iš tamsių tarpdurių mus stebėjo basos moterys. Nuostabu. Gatvė knibždėjo pėsčiųjų, Meksikos žemėje aušo nauja diena. Į mus spoksojo senukai į viršų užriestais ūsais, primenančiais dviračio vairą. Juos baisiai sudomino trys barzdoti, murzini amerikiečiai, išdygę vietoj elegantiškų turistų. Kratydamiesi per duobes, pagrindine gatve stūmėmės dešimties mylių greičiu, stengdamiesi nieko nepražiopsoti. Priekyje ėjo pulkelis merginų. Kai kratėmės pro jas, viena paklausė: „Kur traukiat?“ Aš suglumęs atsigręžiau į Nilą. „Girdėjai, ką ji pasakė?“ Nilas taip apstulbo, kad tik lėtai važiavo toliau ir kartojo: „Taip, girdėjau, ką ji pasakė, puikiai girdėjau, velniai rautų, Še tau, Va tau, nežinau, ką daryt, man taip nuostabu, taip malonu šiame ryto pasaulyje. Pagaliau atsidūrėme rojuj. Užtikrinčiau ir negali būti, klasiškiau ir negali būti, ki-taip ir negali būti.“ „Tai grįžtam

ir imam jas“, – pasiūliau. „Aha“, – atsakė Nilas, tebevažiuodamas penkių mylių greičiu. Jis buvo išmuštas iš vėžių, čia nereikėjo elgtis taip kaip buvo pratęs Amerikoje. „Dar sutiksim jų begales...“ – tarė jis. Bet vis tiek apsisuko ir nuvažiavo merginų link. Jos ėjo dirbt į laukus, šypsojosi mums. Nilas sustingo, rydamas jas akimis. „Velnias! – sušnabždėjo. – OOo! Per daug nerealu, gyvenime taip nebūna! Pupytės, uogytės! Ir žinai, Džekai, kaip tik dabar, kai esu tokios būsenos ir taip nusiteikęs, aš zonduoju namų, pro kuriuos važiuojam, vidų --- durų, galima sakyt, nėr, pažvelgi į vidų ir matai šiaudų paklotus, ir ten miega rudi vaikiukai, rąžosi prieš nubusdami, o motinos tuo metu ketaus puoduose verda jiems pusryčius, ir atkreipk dėmesį į langines, kurios čia vietoj langų, ir į senukus, jų senukai tokie ramūs ir orūs, jų niekas nejaudina. Čia nėra įtarumo, netgi nieko panašaus. Visi ramūs, visi žiūri į tave tokiomis doromis rudomis akimis ir nieko nesako, tik žiūri, ir tame žvilgsnyje visa, kas žmogiška – sušvelninta, prislopinta, bet vis dėlto yra. Ar zonduoji, kokių idiotiškų pliurpalų prisiskaitei apie Meksiką, apie varganus nuolankius kaimiečius ir kitokius niekus --- prisimink visas tas nesąmones apie juodasnukius --- kurias pasakoja apie meksikiečius, o iš tikrųjų žmonės čia dori ir geri, pirštu nieko nepalies. Aš priblokštas!“ Gyvenimo mokyklą išėjęs žiauriame nakties kelyje, Nilas čia atvyko, kad pamatytų pasaulį kitomis akimis. Jis palinko prie vairo, žvalgėsi į šalis ir lėtai riedėjo toliau. Išvažiuodami iš Sabino Hidalgo, sustojom prisipilti benzino. Aplink prieštvaninę degalinę būriavosi ir niurz-

giai pokštavo ūkininkai šiaudinėmis skrybėlėmis ir riestais kaip dviračio vairas ūsais. Toli lauke arė senis, botagu ragindamas asiliuką. Nušviesdama tyrus ir amžinus žmonių darbus kilo saulė. Tęsėm kelionę į Monterėjų. Prieš mus dunksojo aukšti kalnai snieguotomis kepurėmis, lėkėm tiesiai į juos. Atsivėrė kalnų perėja, kelias vingiavo aukštyn, o mes paklusom jo lankstams. Po kelių minučių algarobais apžėlusi dykuma liko už mūsų, mes jau kilom pro gaivius vėjo gūsius keliu, nuo bedugnės atitvertu akmenine sienele, o ant uolų kalkėmis didelėm raidėm buvo išvedžiotas prezidento vardas --- „Alemanas"*! Tame kalnų kelyje nesutikom nė gyvos dvasios. Jis bėgo, vinguriuodamas tarp debesų, ir išvedė į plokščiakalnį viršūnėje. Tame plokščiakalnyje įsikūręs didelis pramoninis Monterėjaus miestas vertė dūmų kamuolius į žydrą dangų, kuriuo plaukė milžiniški debesys, pakilę iš įlankos ir pribarstę dienos kupolą baltų debesėlių. Įvažiavimas į Monterėjų tarp nesibaigiančių aukštų gamyklų sienų būtų priminęs įvažiavimą į Detroitą, jei ne asiliukai, besišildantys čia pat žolėje, ir basos pro šalį žingsniuojančios merginos su maisto prekėmis. O Monterėjaus centre pirmiausia į akį krito sugrūsti plaušamolio namai, kurių tarpduriuose trynėsi landūs hipsteriai, o pro langus vėpsojo prostitutės; keistos, nežinia kuo prekiaujančios krautuvėlės, honkongiška minia, užplūdusi siaurus šaligatvius. „Ūaa! – šaukė Nilas. – Ir viskas po šitokia saule! Džekai, ar išzondavai Meksikos saulę? Nuo jos

* Miguelis Alemánas Valdés (1905–1983) – Meksikos prezidentas (1946–1952).

tiesiog nusmingi. Uff! Noriu tolyn ir tolyn --- kelias tiesiog veja mane." Norėjom sustoti ir pažiūrėti, kokių pramogų mums gali pasiūlyti Monterėjus, bet Nilas nekantravo kuo greičiau susitikti su Bilu Barouzu ir pamatyti sostinę, be to, žinojo, kad kelias bus vis įdomesnis – ypač priekyje, visada priekyje. Jis lėkė kaip maniakas, nė kiek nepailsdamas. Mudu su Frenku buvom visai nusistagaravę, todėl pasidavėm ir dėjom į akį. Išvažiavus iš miesto, aš iškišau galvą ir virš senojo Monterėjaus pamačiau dvi smailias viršūnes, didžiules, grėsmingas, vienodas lyg dvyniai – ten eidavo nusikaltėliai. Priekyje buvo Montemorelosas, vėl nusileidimas į karštesnes platumas. Darėsi nežmoniškai tvanku, tikrovės jausmas tirpo. Nilas užsimanė žūtbūt mane pažadinti ir visa tai parodyti. „Žiūrėk, Džekai, to negalima praleisti!" Žiūrėjau. Važiavom pro pelkes ir kartkartėm sutikdavom keistos išvaizdos meksikiečių, jie ėjo šalikele, apdriskę, skarmaluoti, prie virvinių diržų kabaldavo mačetės, kai kurie kirto krūmus. Visi sustodavo ir nulydėdavo mus nieko nesakančiais žvilgsniais. Kartais pro susipynusias krūmų šakas pavykdavo pamatyti šiaudais dengtų trobelių bambukinėmis kaip Afrikoje sienomis. Iš paslaptingai žaliuojančių angų žvelgė jaunos, keistos merginos, tamsios kaip mėnulis. „Oi, biče, kaip norėčiau sustoti ir paniekniekiauti su tom mažytėm, – sušuko Nilas, – bet žiūrėk, būtinai netoliese sukaliojasi koks nors senis arba senė --- dažniausiai antram plane, kartais net už kokio šimto jardų, renka žabus arba gano galvijus. Pupytės niekad nebūna vienos. Šitoj šaly niekas niekad nebūna vienas. Kol jūs miegojot, aš zondavau šitą kelią ir šitą šalį, o

kad galėčiau papasakot viską, kas man atėjo į galvą!" Jį išpylė prakaitas. Akys atrodė karščiuojančios, beprotiškos ir tuo pat metu nuolankios ir švelnios --- jis rado žmones, panašius į save patį. Pastoviu keturiasdešimt penkių mylių greičiu mes lėkėm per bekraštę pelkių šalį. „Džekai, manau, kraštovaizdis ilgai nesikeis. Jei tu pavairuosi, numigsiu." Sėdau prie vairo ir, paskendęs svajose, važiavau per Linaresą, per karštus plokščius pelkynus, per rūkstantį Rio Soto la Mariną kažkur netoli Hidalgo ir tolyn, tolyn. Prieš mane atsiskleidė didžiulis, žalias slėnis – džiunglės ir ilgi javų laukai. Prie siauručio sutrešusio tilto stovėjo žmonės ir stebėjo, kaip mes važiuojam. Karštas vilnis plukdė upė. Paskui vėl pradėjom kilti aukštyn, kol kraštas vėl ėmė virst dykuma. Priekyje buvo Viktorijos miestas. Frenkas ir Nilas miegojo, aš vienas sėdėjau veidu į amžinybę, o kelias bėgo, tiesus lyg strėlė. Visai ne taip važiuoji per Karoliną arba Teksasą, Arizoną arba Ilinojų; bet šitaip važiavom per pasaulį ten, kur pagaliau galėsim pažint patys save tarp pasaulio felachų, tarp indėnų, lyg juosta apjuosusių pasaulį nuo Malajos iki Indijos iki Arabijos iki Maroko iki Meksikos paskui iki Polinezijos. Nes tie žmonės – tikri indėnai, o ne kažkokie pedrai ir pančai iš kvailų Amerikos pasakų --- jų skruostikauliai iškilūs, akys įkypos, elgesys švelnus --- jie ne kvailiai, jie ne juokdariai --- tai rūstūs, orūs indėnai, žmonijos versmė ir jos tėvai. Jie tai žinojo, žvilgsniais lydėdami mus – iš visko sprendžiant, piningus savimylas amerikiečius, išsirengusius pasismaginti jų šalyje, – jie žinojo, kas praamžino gyvenimo žemėje tėvas, o kas sūnus, bet

nieko nesakė. Nes kai pasaulis bus vėl sugriautas, žmonės žiūrės į visatą tomis pačiomis akimis iš Meksikos urvų, iš Balio urvų, kur viskas prasidėjo, kur buvo išaugintas Adomas ir kur buvo mokomas pažinimo. Taip manyje augo mintys, kol vairavau automobilį į karštą, saulės iškepintą Viktorijos miestelį, kur mums buvo lemta praleisti pačią beprotiškiausią gyvenimo popietę. Anksčiau, dar San Antonijuje, juokaudamas pažadėjau Nilui suorganizuot merginą. Tai buvo lažybos ir iššūkį priėmiau. Kai sustabdžiau automobilį prie degalinės netoli saulėtosios Viktorijos, per kelią prie manęs pribėgo apdriskęs vaikinukas nutrintom kojom su milžiniška priekinio stiklo uždanga nuo saulės ir paklausė, ar nenoriu jos pirkti. „Tau patikti? Šešiasdešimt pesai. Habla Mexicano? Sesenta peso. Mano vardas Gregoras.“ „Nea, – juokais atsakiau, – senjoritą pirksiu.“ „Suprasti! – susijaudinęs sušuko jis. – Gauti mergytės, bet kada. Dvidešimt pesos, trisdešimt pesos.“ „Tu rimtai? Tikrai? Dabar?“ „Dabar ne, kitą laiką. Dabar karšta, – pridūrė jis su pasibjaurėjimu. – Karštą dieną nėr gera mergytė. Laukti vakaras. Patikt šešėlis?“ Uždangos nuo saulės aš nenorėjau, norėjau mergyčių. Pažadinau Nilą. „Klausyk, biče, sakiau tau Teksase, kad gausiu mergytę --- tvarka, pramankštink kaulus ir kelkis, mergytės laukia mūsų.“ „Ką? Ką? – sušuko jis pašokdamas, visas susišiaušęs. – Kur? Kur?“ „Šitas vaikinas, Gregoras, parodys.“ „Gerai, tada varom!“ Nilas iššoko iš automobilio ir pakratė Gregorui ranką. Aplink degalinę slankiojo būrys berniūkščių, jie viepė dantis, pusė buvo basi, visi su nulėpusiom šiaudinėm skrybėlėm. „Klausyk, – tarė

man Nilas, – ar ne puiku šitaip praleisti popietę. Čia daug nerealiau negu Denverio biliardinėse. Gregorai, tu turi pupyčių? Kur? A donday?* – sušuko jis ispaniškai. – Zonduoji, Džekai, aš kalbu ispaniškai.“ „Paklausk, ar jis gali gaut marihuanos. Klausyk, vaike, ar turi me-ri-ju-anos?“ Vaikinukas rimtai linktelėjo. „Šku, bet koks laikas, daug. Eik su manim.“ „Hii! Huu! Hoo!“ – suklykė Nilas. Visi miegai jam išlakstė, jis strykčiojo toje apsnūdusioje meksikietiškoje gatvelėje. „Važiuojam visi!“ Aš ir kitus berniūkščius pavaišinau cigaretėm „Lucky Strike“. Jiems buvo be galo malonu mus apžiūrinėti, ypač Nilą. Jie atsisukdavo vienas į kitą ir, prisidengę rankomis burnas, greitakalbe aptarinėjo beprotį amerikietį. „Zonduok juos, Džekai, kaip jie šneka apie mus ir zonduoja. Dieve tu mano, kas per pasaulis!“ Visi sulipom į automobilį ir nudūmėm. Frenkas Džefris kietai miegojo ir nubudęs pamatė visą tą beprotybę. Nuvažiavom tolokai į dykumą kitoje miesto pusėje ir pasukom į provėžuotą purviną kelią, kur automobilį kaip niekad mėtė aukštyn žemyn. Priekyje buvo matyti Gregoro namas. Jis stovėjo kaktusais apaugusių lygumų pakraštyje, gožiamas kelių medžių, – paprasta plūktinė sausainių dėžutės dydžio trobelė, – kieme slankiojo keli žmonės. „Kas jie?“ – nesitverdamas savo kailyje, sušuko Nilas. „Tie mano broliai. Mano motina irgi. Sesuo irgi. Čia mano šeima. Aš vesti, gyventi centre.“ „Kaip tavo motina? – suvirpėjo Nilas. – Ką ji sako dėl marihuanos.“ „O, ji man gauti.“ Ir kol mes laukėm automobilyje, Gregoras

* Kur? (Isp.)

išlipo, nubėgo pasišokinėdamas prie namo, tarė kelis žodžius senai moteriškei, kuri greit apsigręžė, nuėjo į sodą ir iš žemės ėmė rauti marihuanos stiebus. Tuo metu Gregoro broliai po medžiu rodė dantis. Jie būtų norėję prieiti ir susipažinti, bet tada juk būtų reikėję pasikelti ir truputį paėjėti. Grįžo maloniai išsišiepęs Gregoras. „Klausyk, – tarė Nilas, – tas Gregoras labiausiai iš koto verčiantis veikėjas, kokį buvau matęs gyvenime. Tik pažiūrėk į jį, pažiūrėk į jo neapsakomą, lėtą eiseną. Čia nėra jokio reikalo skubėti." Automobilį vėdavo lengvas, pastovus, atkaklus dykumų vėjas. Buvo baisiai karšta. „Matyti, koks karštis? – pratarė Gregoras, sėsdamas greta Nilo ant priekinės sėdynės ir rodydamas į įkaitintą fordo stogą. – Paimti marihuana – ir daugiau joks karštis. Tu palaukti." „Aha, – atsakė Nilas, taisydamasis tamsius akinius. – Palauksiu. Būk ramus, Gregorai, mano berniuk." Ir štai, neskubiai žengdamas, priėjo ilgšis Gregoro brolis, ant laikraščio lapo nešdamas krūvelę žolės. Išpylė ją ant Gregoro kelių, atsainiai atsirėmė į automobilio dureles, linktelėjo, nusišypsojo ir tarė: „Labas." Nilas linktelėjo ir maloniai nusišypsojo jam. Niekas nesišnekėjo; buvo puiku. Gregoras vyniojo tokį didžiulį bombonešį, kokio niekas kaip gyvas nebuvo matęs. Jis susuko (iš storiausio vyniojamojo popieriaus) milžinišką cigaro dydžio suktinę. Kaifišką bombonešį. Nilas spoksojo į suktinę išsproginęs akis. Gregoras atsainiai uždegė ją ir pasiuntė ratu. Užsirūkyt tokį daikčiuką buvo maždaug tas pat, kas pasilenkt virš kamino ir į plaučius įtraukti visą jo turinį. Į gerklę įsiveržė grandiozinis karščio pliūpsnis.

Sulaikėm kvėpavimą ir beveik visi kartu išpūtėm dūmus. Akimirksniu apsinešėm. Prakaitas ant mūsų kaktų sušalo į ledą, ir staiga pasijutom visai kaip Akapulko paplūdimyje. Pažvelgiau pro užpakalinį automobilio langą, kitas, pats keisčiausias Gregoro brolis --- aukštas, veikiau perujietis, o ne indėnas, --- stovėjo šypsodamas, pasirėmęs į stulpą, drovėdamasis prieiti ir paspausti mums ranką. Rodės, visą automobilį supa broliai, nes dar vienas išdygo greta Nilo. Tada atsitiko pats nuostabiausias dalykas. Visi taip apsvaigom, kad įprastiniai formalumai išnyko, susitelkėm į neatidėliojamai mus dominančius dalykus, ir keista buvo, kad amerikiečiai ir meksikiečiai kartu kaifuoja dykumoj, ir dar keisčiau buvo matyti vieniems kitus iš taip arti. Bet štai broliai meksikiečiai pradėjo tyliai šnekėti apie mus ir aptarinėti, o Nilas, Frenkas ir aš aptarinėjom juos angliškai. „Ar zon-duo-ji tą fantastišką brolį už kitų nugarų?“ „Taip, o tas man iš kairės – jis kaip prakeiktas Egipto faraonas. Tie vaikinai – VEIKĖJAI kaip reikiant. Nieko panašaus nesu matęs. Ir jie šneka apie mus, stebisi mumis, visai kaip mes, tik kažkaip savaip, juos tikriausiai domina, ką mes vilkim --- visai kaip ir mus --- ir tie keisti daiktai automobilyje, ir keistas MŪSŲ juokas, visai ne toks kaip jų, ir gal net mūsų kvapas, toks skirtingas nuo jų. Ir vis dėlto – kažin ką atiduočiau, kad tik sužinočiau, ką jie kalba apie mus.“ Ir Nilas pabandė. „Klausyk, Gregorai... ką dabar sakė tavo brolis?“ Gregoras pakreipė liūdnas tamsiai rudas akis į Nilą. „Aha, aha.“ „Ne, tu nesupratai mano klausimo. Apie ką jūs ten šnekatės?“ „O, – didžiai sunerimęs pasakė Gregoras, – tau

nepatikt marihuana?“ „Ne, viskas puiku! Apie ką jūs ŠNEKAT?“ „Šnekat? Aha, mes šnekat. Kaip jums patikt Meksika?“ Sunku susikalbėt, kai nemoki kalbos. Ir vėl visi nutilo, palaimingai apsvaigo, tiesiog mėgavosi švelniu dykumos vėjeliu ir mąstė kiekvienas savo tautines, asmenines mintis. Atėjo laikas braukt pas mergytes. Broliai vėl įsitaisė patogiai po medžiu, motina stebėjo mus iš saulėto tarpdurio, o mes lėtai nubildėjom atgal į miestą. Bet dabar kratymasis keliu rūpesčių nekėlė; tai buvo pati maloniausia, pati smagiausia kelionė pasaulio bangomis lyg mėlyna jūra, ir Nilo veidą užliejo neįprastas spindesys, – tarytum auksas, – kai jis pirmąkart liepė mums suprasti, kas yra automobilio amortizatoriai, ir išzonduot, kas yra kelionė. Šokčiojom aukštyn žemyn, net Gregoras suprato mūsų kaifą ir juokėsi. Paskui jis mostelėjo kairėn, rodydamas, kuriuo keliu važiuot pas mergytes, ir Nilas, su neapsakomu pasitenkinimu žiūrėdamas į kairę, palinkęs į tą pusę, pasuko vairą ir vežė mus lygiai ir užtikrintai į tikslą, tuo pat metu dar klausydamas Gregoro bandymų išreikšt mintį ir kartodamas didingai bei iškilmingai: „Aha, žinoma! Aš tuo nė kiek neabejoju! Visai teisingai, biče! Iš tikrųjų! Nu, tirlim pirlim, kai tu kalbi, net miela klausytis! Kaip kažin ką! Taip! Prašom tęsti!“ Ir tada Gregoras šnekėdavo rūsčiai, su neprilygstama ispaniška iškalba. Kažkokią beprotišką sekundės dalį man pasirodė, kad Nilas supranta viską, ką tas sako, vien pašėlusiu įžvalgumu ir staigia genialia nuojauta, kurią nesuprantamu būdu įkvepia švytinti jo laimė. Tą akimirką jis atrodė visai kaip prezidentas Franklinas Dela-

nas Ruzveltas* --- kažkokia mano degančių akių ir išsiderinusio proto haliucinacija, --- kad aš vos nešoktelėjau ant sėdynės ir net aiktelėjau iš nustebimo. Regėjau iš dangaus besiliejančias aukso čiurkšles ir jutau Dievą šviesoje čia pat už automobilio karštose saulėtose gatvėse. Pažvelgiau pro langą, pamačiau tarpduryje moterį ir pamaniau: ji klauso kiekvieno mūsų žodžio ir linksi --- įprastos paranojinės vizijos, sukeltos marihuanos. Bet aukso čiurkšlės vis liejosi. Ilgai buvau netekęs nuovokos, nejaučiau, ką mes darom, ir atsitokėjau tik vėliau, kai stovėjom prie Gregoro namų, o jis jau buvo prie automobilio durų su mažuoju sūneliu ant rankų ir rodė jį mums. „Matyt mano mažis? Jis vadint Peresas, jis šeši mėnesis.“ „Oho, – ištarė Nilas didžiausio pasitenkinimo ir net aukščiausios palaimos užlietu veidu, – tai gražiausias vaikas, kokį tik esu matęs. Pažiūrėkit į tas akis. Dabar, Džekai ir Frenkai, – rimtai ir švelniai tarė jis, gręždamasis į mus, – aš la-biau-siai noriu, kad įsižiūrėtumėt į šito mažojo meksikiečio akis, jis mūsų nuostabaus draugo Gregoro sūnus, ir pastebėtumėt, kaip jis taps vyru su ypatinga siela, kuri išreikš save per langus – jo akis, nes aišku, kad tokios mielos akys pranašauja pačią nuostabiausią sielą.“ Tai buvo puiki kalba. Ir vaikas žavus. Gregoras skausmingai žvelgė į savo angelą. Visi mes troškom tokių sūnų. Taip įtemptai mąstėm apie vaiko sielą, kad jis kažką pajuto, veidukas susiraukė, pasipylė gailios ašaros, ir mes negalėjom numaldyti kažkokio ligi

---

* Franklinas Delano Rooseveltas (1882–1945) – vienintelis triskart perrinktas JAV prezidentas (1933–1945).

šiol nesuprasto sielvarto. Išbandėm viską, Gregoras apkabino jo kakliuką ir ėmė sūpuoti; Nilas burkavo, aš glosčiau mažas vaiko rankeles. Jo striūbavimai garsėjo. „gregorai, – tarė Nilas, – man baisiai gaila, kad taip jį nuliūdinom.“ „Jam nenuliūdinom, visi vaikai rėkti.“ Tarpduryje už Gregoro, pernelyg drovėdamasi prisiartinti, stovėjo basa mažutė jo žmona, susirūpinusi, švelniai laukdama, kol vaikutis grįš į jos rankas, tokias rudas ir mielas. Gregoras, parodęs mums sūnų, vėl įsiropštė į automobilį ir išdidžiai mostelėjo dešinėn. „Aha“, – tarė Nilas, apsuko fordą ir nuvažiavo per siauras alžyrietiškas gatveles, o mus iš visų pusių stebėjo kiek nustebę ir slapčia susižavėję veidai. Atvažiavom į viešnamį. Tai buvo didingas, iš lauko tinkuotas pastatas, nužertas auksinių saulės spindulių. Ant jo buvo užrašas „Sale de Baile“ – šokių salė – įspūdingomis valdiškomis raidėmis, kurių orumas ir paprastumas man priminė užrašus ant akmeninių pašto frizų kai kur Jungtinėse Valstijose. Gatvėje, parimę ant langų, atsidarančių į viešnamio vidų, stovėjo du farai apsmukusiomis kelnėmis, apsnūdę, viskuo pasibodėję; jų žvilgsniai trumpam atgijo, kai mes ėjom į vidų, jie prastypsojo ten visas tris valandas, kol siautėm jiems prieš nosis ir kai temstant išėjom, Gregoro paraginti davėm jiems po dvidešimt keturis centus, grynai dėl formos. Viduje radom mergyčių. Kai kurios gulinėjo ant kušečių už šokių aikštelės, kitos gurkšnojo prie ilgo baro dešinėje. Viduryje pro arką galėjai patekti į mažas ketvirtaines būdeles, panašias į persirengimo kabinas viešuose paplūdimiuose. Tos būdelės buvo saulės užlietame kieme. Už baro

stovėjo šeimininkas, jaunas tipelis, kuris tuoj išlėkė, kai pareiškėm norą pasiklausyti mambos, grįžo su stirta plokštelių, daugiausia – Pereso Prado, ir suvertė jas ant kolonėlės. Akimirksniu visas Viktorijos miestelis išgirdo, kaip linksminasi „Sale de Baile". Muzikos gausmas --- nes taip ir turi groti automatinis patefonas, tam jį ir išrado --- buvo toks kurtinantis, kad iš pradžių Nilą, Frenką ir mane sukrėtė, mes supratom, kad niekada nebuvom išdrįsę paleisti muzikos taip, kaip norėjosi, o kaip tik tokio garso mums ir reikėjo. Muzika griaudėjo ir vibravo tiesiai į mus. Per kelias minutes pusė miestelio sulėkė prie langų žiūrėti, kaip americanos šoka su viešnamio kekšelėm. Visi kartu su farais stypsojo ant žemių šaligatvio, nerūpestingai ir atsainiai parimę ant palangių. „More Mambo Jambo", „Chattanooga de Mambo", „Mambo Numero Ocho" – šie nuostabūs gabalai auksinę paslaptingą popietę skambėjo ir blykčiojo it garsai, kuriuos tikiesi išgirsti paskutinę pasaulio arba Paskutiniojo Teismo dieną. Trimitai taip skardeno, kad, rodės, girdimi buvo net dykumoje, kur jie, tarp kitko, ir atsirado. Būgnai visai pašėlo. Iš garsiakalbio ant mūsų liejosi pianino garsų liūtis. Vadovas šūkčiojo lyg smaugiamas. Akimirką baigiamosios trimito reprizos su kongo ir bongo būgnų orgazmu beprotiškame „Chattanooga" įraše Nilą sustingdė, paskui jis suvirpo ir apsipylė prakaitu, vėliau, kai trimitų gausmas mieguistą orą ėmė čaižyti virpančiais aidais tarsi grotoje arba urve, jo akys išsiplėtė, pasidarė apskritos, tarsi pamačius šėtoną, ir jis stipriai užsimerkė. Mane patį supurtė lyg marionetę; aš girdėjau, kaip trimitai į skutus drasko

šviesą, kurią regiu, ir nuo galvos iki kojų mane sukrėtė virpulys. Grojant greitą „Mambo Jambo“, siautulingai šokom su mergytėm. Per kliedesį ėmėm po truputį skirti jas. Tai buvo nerealios merguželės. Keista, bet labiausiai pašėlusi buvo pusiau indėnė, pusiau baltoji, atvykusi iš Venesuelos, tik aštuoniolikos metų. Atrodė, lyg būtų iš geros šeimos. Kodėl ji, tokių subtilių manierų ir švelnios išvaizdos, paleistuvavo Meksikoje, vienas Dievas težino. Ją čia atbloškė kažkokia siaubinga neganda. Ji gėrė be jokių ribų. Lenkė stiklą po stiklo ir atrodė, kad apsivems. Vis išpildavo gėrimus – dar ir todėl, kad priverstų mus iššvaistyti kuo daugiau pinigų. Vidury dienos apsivilkusi lengvučiu chalatėliu, siautulingai šoko su Nilu, apsivijusi rankom jo kaklą, ir meldė, meldė visko. Nilas buvo taip pritrėkštas, kad nežinojo, nuo ko pradėti, nuo merguželių ar nuo mambos. Nudūmė su ja į kabiną. Mane stipriai užgulė visai neįdomi storulė su šuniuku ir užpyko, kad man nepatinka jos šuo, visą laiką taikantis įkąsti. Galiausiai sutiko kažkur jį išnešti, bet, kol grįžo, mane pastvėrė kita, šiek tiek padoresnė, bet dar ne aukščiausios klasės; pakibo ant kaklo kaip siurbėlė. Bandžiau ištrūkti, norėjau prasimušt pas 16 metų spalvotąją, sėdinčią kitame salės gale ir pro trumpos suknutės prarėžą niūriai tyrinėjančią savo bambą. Tik niekaip negalėjau ištaikyti progos. Frenkas turėjo penkiolikmetę migdolų spalvos oda, su suknute, susegta truputį nuo viršaus ir truputį nuo apačios. Viskas buvo beprotiška. Pasilenkę pro langus į visa tai spoksojo gal dvidešimt vyrų. Vieną kartą į vidų užėjo mažosios spalvotosios motina --- pati

ne spalvotoji, bet negrė --- ir liūdnai kažką pasitarė su dukra. Kai tai pamačiau, susigėdau ir nebedrįsau daryt to, ko tikrai norėjau. Leidausi siurbėlės nutempiamas į atkampią vietą, kur, siautėjant ir riaumojant garsiakalbiams, pusę valandos kaip sapne spyruokliavom ant lovos. Tai buvo ketvirtainis kambarėlis, su medinėmis lentjuostėmis, be lubų, elektros lempelė kabojo nuo salės stogo, vienam kampe – šventas paveikslėlis, kitam – prausyklė. Po visą tamsų koridorių merguželės šaukė: „Aqua, aqua caliente!" tai reiškė: karšto vandens. Frenko ir Nilo taip pat nebuvo matyti. Mano drauguže paprašė trisdešimties pesų, maždaug pusketvirto dolerio, paskui dar ėmė melst dešimties pesų ir papasakojo kažkokią ilgėliausią istoriją. Visai neišmaniau meksikietiškų pinigų vertės, gal aš išties čia milijonierius, tad švystelėjau jai šlamančiųjų. Nudūmėm vėl šokti. Gatvėj susirinko dar didesnė minia. Farai kaip ir anksčiau atrodė pjaunami nuobodulio. Dailioji Nilo venesuelietė įsitempė mane pro duris į keistą barą kitame kambaryje, tikriausiai priklausantį viešnamiui. Čia stiklus šluostė ir šnekėjo jaunas barmenas, o senyvas vyras su dviratiškais ūsais sėdėjo ir kažką karštai su juo aptarinėjo. Ir čia per garsiakalbį griaudėjo mamba. Lyg kas būtų įjungęs visą pasaulį. Venesuelietė pakibo man ant kaklo ir maldavo, kad nupirkčiau gėrimų. Barmenas nenorėjo jai pilti. Bet ji vis maldavo, o kai pagaliau gavo stiklą, iškart apvertė, bet jau netyčia, nes mačiau, kaip sielvartingai žvelgė vargšės, įkritusios, sutrikusios akys. „Nesijaudink, mažyte", – pasakiau. Turėjau prilaikyt ją ant aukštos taburetės; ji visą laiką

slydo nuo jos. Niekada nebuvau matęs girtesnės moters, ir dar aštuoniolikinės. Sumokėjau už kitą stiklą gėrimo, nes ji iš visų jėgų tampė mane už kelnių, kad pasigailėčiau jos. Išmaukė vienu užsivertimu. Širdis neleido ja naudotis. Mano draugė buvo trisdešimtmetė ir geriau mokėjo savim pasirūpinti. Venesuelietė raitėsi ir kankinosi mano glėbyje, o aš geidžiau nusitempt ją į namo gilumą, nurengt ir tiesiog pasišnekėti --- taip pats sau tvirtinau. Lyg apsvaigęs troškau jos ir dar kitos mažos tamsiaodės. Vargšas Gregoras visą tą laiką išstovėjo nugara atsirėmęs į žalvarinį baro stalo turėklą ir strykčiojo patenkintas, matydamas, kaip duodasi trys jo draugai amerikiečiai. Nupirkom jam gėrimo. Ir jo akys blizgėjo, žiūrint į tas merguželes, bet jų pasiūlymų nepriimdavo, nes buvo ištikimas žmonai. Nilas kaišiojo jam pinigų. Šitoje beprotiškoje suirutėje man pavyko įžiūrėti, kas darosi Nilui. Jis taip iškvaišo, kad neatpažino, kas aš, kai įdėmiai pažvelgiau jam į veidą. „Aha, aha!“ — tai buvo viskas, ką galėjo išspausti. Rodės, tam niekada nebus galo. Vėl nudūmiau su nauja mergužėle į jos kambarį; Nilas ir Frenkas pasikeitė senosiomis; kuriam laikui dingom iš akiračio, ir žiūrovams teko palaukti vaidinimo tęsinio. Pavakarė buvo ilga ir vėsi; greitai seną užtikrintą Viktoriją apgaubs paslaptinga naktis. Mamba nė valandėlę netilo. Negalėjau atplėšt akių nuo tamsiaodės mažylės. Lyg karalienė ji vaikščiojo net tada, kai niūrus barmenas privertė ją dirbt kaip tarnaitę, nešioti mums gėrimus. Iš visų tos įstaigos mergyčių jai labiausiai reikėjo pinigų; gal motina kaip tik buvo atėjusi paimt jų mažesniems broliukams ir sesutėms.

O man per visą tą laiką nešovė mintis tiesiog prieit prie jos ir duot pinigų. Jaučiau, kad priimtų juos šiek tiek su panieka, o panieka tokios kaip ji man kėlė šiurpą. Apimtas beprotystės, tas kelias ten praleistas valandas tikrai buvau ją įsimylėjęs; tai buvo tas pats neklystamas, aštrus ir maudžiantis dieglys krūtinėje, tie patys atodūsiai, ta pati gėla ir už viską stipresnis nenoras ir baimė prisiartinti. Keista, bet Nilui ir Frenkui irgi nepavyko prie jos prieiti; slėpiningai ori ji skurdo tame senajame laukiniame viešnamyje – tik pamanyk! Kartą pastebėjau, kaip Nilas lyg statula pasviro jos pusėn, pasirengęs skristi, ir jo veidas parodė, kaip jį išmušė iš vėžių šaltas ir išdidus jos dirstelėjimas, jis liovėsi kasęsis pilvą, prasižiojo ir galiausiai nulenkė prieš ją galvą. Nes ji buvo karalienė. Staiga visuotiniame sąmyšyje Gregoras kaip pašėlęs ėmė stvarstyti mus už rankų ir įnirtingai mostaguoti, rodydamas kažkokius ženklus. „Kas yra?“ Visaip jis bandė mums išaiškinti! Tada nubėgo prie baro, išplėšė rūsčiai besiraukančiam barmenui iš rankų sąskaitą ir atnešė mums. Ji viršijo 300 pesų, arba trisdešimt šešis Amerikos dolerius, o tai solidi suma bet kokiam viešnamiui. Bet mes vis negalėjom išsiblaivyti, nenorėjom nešdintis, nors kišenės buvo apytuštės, vis dar troškom pasiporuoti su savo meiliomis draugužėmis tame keistame arabiškame rojuje, kurį pagaliau radom sunkaus sunkaus kelio gale. Artinosi naktis, ir metas buvo viską baigti; Nilas irgi tai matė ir jau pradėjo raukyti kaktą, svarstyti ir bandyti atsitokėti, kol galiausiai aš pareiškiau, kad reikia iš čia važiuot, ir taškas. „Juk dar

tiek visko priešaky, jokio skirtumo nėra." „Tikrai!" – sušuko Nilas padėrusiomis akimis ir atsigręžė į savo venesuelietę. Ji vis dėlto nulūžo ir gulėjo ant medinio suolo, o iš po šilko kyšojo baltos jos kojos. Žiūrovai už langų gėrėjosi vaidinimu; už jų nugarų viešnamio link ėmė šliaužti raudoni šešėliai, išgirdau, kaip kažkur netikėtoj tyloj sukliko vaikas, ir prisiminiau, kad aš, velniai griebtų, Meksikoj, o ne kažkokiose pornografinėse narkotinėse svajose. Išvirtom laukan; pamiršom Frenką; įbėgom jo išsitempti, kaip vaikinai įbėga išsitempti jūreivio Olio „Ilgoje kelionėje namo", ir radom jį žavingai besilankstantį naujoms kekšiukėms, kaip tik atėjusioms į naktinę pamainą. Jis norėjo viską pradėt iš pradžių. Nusilakęs paprastai apsunksta kaip kalnas, nusilakusio jo neatplėši nuo moterų. Maža to – moterys pačios prie jo limpa kaip musės. Jis spyrėsi pasilikti ir išbandyti dar naujų, nepažįstamų, labiau įgudusių senjoritų. Mudu su Nilu ėmėm dunksėti jam į nugarą ir šiaip taip išvilkom laukan. Jis visiems mojavo atsisveikindamas – mergytėms, farams, miniai, vaikams gatvėje; siuntė oro bučinius visomis Viktorijos kryptimis, išdidžiai žingsniavo, apsuptas vietinių gaujų, bandė jas šnekint, pasidalyti džiaugsmu, išpasakot, kaip myli visus be išimties šią puikią savo gyvenimo dieną. Visi juokėsi; kai kurie tapšnojo jį per nugarą. Nilas pripuolė, sumokėjo farams po keturis pesus, pakratė jiems rankas, šypsojosi ir atsilinkčiojo su jais. Paskui įšoko į automobilį, ir visos mergytės, su kuriomis susipažinome, – net venesuelietė, pažadinta atsisveikinti, – su savo lengvučiais apdarais susispietė aplink automo-

bilį, kažką tarškėjo atsisveikindamos ir bučiavo mus, o venesuelietė pravirko --- nors žinojom, kad ne dėl mūsų, visai ne dėl mūsų, bet nieko, bus gerai ir taip. Mano tamsioji meilė ištirpo kažkur viešnamio šešėliuose. Viskas baigėsi. Išvažiavom, palikę džiugesį ir šventę už kelis šimtus pesų, ir mums atrodė, kad neblogai pasidarbavom. Dar kelis kvartalus mus sekė vaiduokliška mamba. Viskas baigėsi. „Lik sveika, Viktorija!" – sušuko Nilas, siųsdamas miesteliui oro bučinį. Gregoras didžiavosi mumis, didžiavosi savimi. „Nori dabar pirtis?" – paklausė jis. Taip, dabar visi troškom puikios pirties. Ir jis nurodė mums kelią į keisčiausią vietą pasaulyje: tai buvo įprasta amerikietiška pirtis už mylios nuo miesto, prie greitkelio; baseine ir dušo kabinose mūrinio pastato viduje vos už kelis centavus taškėsi gauja vaikiūkščių, o muilą ir rankšluostį gaudavai iš patarnautojo. Be to, ten dar buvo liūdnas pasilinksminimų miestelis su sūpuoklėmis, sulūžusia karusele, ir raudoname saulėlydžio fone viskas atrodė taip keistai ir nuostabiai. Mudu su Frenku iškart paėmėm rankšluosčius, šokom tiesiai po lediniais dušais ir išėjom atsigaivinę, lyg ką tik gimę. Nilas dušais nesivargino, matėm, kaip liūdno parko tolumoje vaikštinėjo susikabinęs rankomis su mūsų geruoju Gregoru, iškalbingai ir maloniai taukšdamas, ir net pasilenkdavo prie jo susijaudinęs, kai norėdavo ką pabrėžti arba mojuodavo ore kumščiu. Paskui vėl lėtai žingsniuodavo susikibę už parankių. Artėjo metas atsisveikinti su Gregoru, todėl Nilas ir stengėsi išnaudot progą ir pabūt su juo vienas, apžiūrėt parką, bendrais bruožais sužinot jo požiūrį į viską, trumpai

sakant, išzonduoti Gregorą taip, kaip tik Nilas mokėjo. Dabar Gregoras buvo labai nusiminęs, kad mums reikia važiuoti. „Jūs grįžt į Viktoriją pamatyt mane?“ „Aišku“, – atsakė Nilas. Jis net pažadėjo pasiimti Gregorą į Valstijas, jei tik tas panorės, Gregoras atsakė turįs pasvarstyti. „Aš turėt žmona ir vaikas --- neturėt pinigai --- aš pažiūrėt.“ Maloni, mandagi jo šypsena švytėjo vakaro žarose, kai mojavom jam iš automobilio. Už jo nugaros liko liūdnas parkas ir vaikai. Staiga jis puolė paskui mus ir pasiprašė pavėžėjamas iki namų. Nilą jau taip buvo užvaldęs kelias, kad net akimirką pyktelėjo ir šiurkštokai liepė jam lipti vidun. Vėl grįžom į Viktoriją ir išleidom Gregorą likus kvartalui iki jo namų. Jis nesuprato staigaus dalykiško Nilo niūrumo ir, tai pajutęs, Nilas ėmė kalbėti ir aiškinti, galiausiai viskas susitvarkė, ir Gregoras nužingsniavo savo gyvenimo gatvėmis. O mes nuriedėjom į džiungles, į tokias beprotiškas džiungles, kokių niekad nesitikėjom. Ir ką dar po viso to galėjom suvokti? Tuoj už Viktorijos kelias ėmė leistis, abiejose jo pusėse į viršų kilo didžiuliai medžiai, o juose, vis labiau temstant, pasigirdo milijardų mašalų gaudesys ir aidėjo kaip nesibaigiantis aukštadažnis čirpimas. „Fu-u! – tarė Nilas ir įjungė priekinius žibintus, bet jie neveikė. – Čia dabar kas? čia dabar kas! velniai rautų! – Visai supsichavęs, jis daužė prietaisų skydą. – Po galais, per džiungles turėsim važiuot be šviesų, koks košmaras, aš ką nors įžiūrėsiu tik tada, kai pro šalį važiuos kitas automobilis, o čia tiesiog nėra jokių mašinų! Ir, žinoma, nė žibinto pakelėj! Džekai, ką da-

ryti." „Važiuojam, ir viskas. Nors gal geriau grįžkim?" „Ne, niekad-niekad! Važiuojam toliau. Aš vos įžiūriu kelią. Bet nieko, kaip nors." Per mašalų spengimą nėrėm į juodą kaip derva tamsą, ir ant mūsų nusileido galingas, tirštas kvapas, kone puvėsių tvaikas, ir mes prisiminėm, kad žemėlapyje tuoj už Viktorijos prasideda Ožiaragio atogrąža. „Mes naujuose tropikuose! Nieko keista, kad toks kvapas! Uoskit jį!" Iškišau galvą pro langą; man į veidą tiško vabzdžiai, o tuo metu, kai norėjau įsiklausyti į vėją, kilo baisus čerškimas. Staiga mūsų žibintai užsidegė ir įsmigo į priekį, apšviesdami vienišą kelią, bėgantį tarp kokio šimto pėdų aukščio nusvirusių ir gyvatiškai išsirangiusių medžių, tarsi siena suaugusių abipus kelio. „Pašvin-kus RUPŪŽE! – suklykė Frenkas ant užpakalinės sėdynės. – Šunio-ŠŪDO!" Jis vis dar buvo apsinešęs. Staiga supratom, kad jis dar sklando, kad nei džiunglės, nei visi vargai nerūpi laimingai jo sielai. Prapliupom juoktis – visi trys. „Velniop viską! - - mes dar griūsim į tas prakeiktas džiungles ir dėsim į akį iki pat ryto, varom! – suklykė Nilas. – Frenkas teisus, Frenkui į viską nusišvilpt! Jis atsijungęs – nuo moterų ir nuo žolės, nuo tos pamišusios, ne-žemiš-kos, ne-ap-rė-pia-mos mambos, plyšojusios taip garsiai, kad mano ausų būgneliai tebevirpa jos taktu - - tai bent! jis toks atsijungęs, jis žino, ką daro!" Nusitraukėm sportinius marškinėlius ir plikom krūtinėm riaumodami nulėkėm per džiungles. Jokių miestų, nieko, mylių mylias vienišos džiunglės, tada žemyn, ir kuo piečiau, tuo karščiau, vabzdžių dūzgimas garsesnis, augmenija vešlesnė, kvapai aitresni ir ugningesni,

kol pagaliau prie jų pripratom, ir jie ėmė mums patikti. „Kaip norėčiau visai išsirengti ir ristis, ristis per džiungles, – ištarė Nilas. – – Ne, po velnių, taip ir padarysiu, kai tik rasiu gerą vietelę." Staiga priešakyje pasirodė Limonas, džiunglių miestukas, kelios rudos šviesos, tamsūs šešėliai, neaprėpiami ir neįsivaizduojami dangūs virš galvos ir pulkelis žmonių prieš netvarkingą medinių lūšnelių spiečių --- tropikų kryžkelė. Sustojom apsupti to neįsivaizduojamo švelnumo. Buvo taip karšta, kaip bandelių kepėjo orkaitėje birželio naktį Naujajame Orleane. Gatvės tamsoje sėdėjo gausios šeimos, plepėjo; kartais praeidavo atsitiktinės pupytės, bet dažniausiai labai jaunutės, tik smalsaudamos, kas mes per vieni. Jos būdavo basos ir purvinos. Atsirėmėm į medinės aplūžusios krautuvėlės verandą, o viduje ant grindų gulėjo maišai miltų, ant musių nutupėto prekystalio puvo ananasai. Vidų apšvietė vienintelė žibalinė lempa, lauke mirksėjo dar keli rudi žibintai, o visa kita – juoduma, juoduma, juoduma. Dabar, aišku, buvom taip nusikalę, kad turėjom iš karto griūt miegoti, todėl pavažiavom kelis jardus purvinu keliu už miesto ir virtom ant šono. Buvo taip neapsakomai karšta, kad užmigt niekaip nepavyko. Todėl Nilas pasiėmė antklodę, pasitiesė ją ant minkšto įkaitusio kelio smėlio ir krito kaip negyvas. Frenkas išsitiesė ant priekinės fordo sėdynės, atsidaręs abejas duris, kad pratrauktų skersvėjis, bet nesijautė nė menkiausio dvelktelėjimo. Aš kankinausi prakaito klane ant užpakalinės sėdynės. Paskui išlipau iš automobilio ir atsistojau svyruodamas vidur šios juodumos. Miestukas iškart nuėjo čiūčia liūlia, tylą drums-

tė tik šunų lojimas. Kaip iš viso galėjau dabar užmigti? Tūkstančiai moskitų jau buvo sugėlę mums krūtines, rankas, kulkšnis, reikėjo paprasčiausiai pasiduoti ir net pasidžiaugti tuo. Staiga man į galvą šovė puiki mintis: užšokau ant geležinio automobilio stogo ir išsitiesiau aukštielninkas. Ir ten nė menkiausio vėjelio, bet plienas turėjo kažkokią dalelytę vėsos, ir prakaitas ant nugaros išdžiūvo, gumulais prie kūno prikepė tūkstančiai negyvų sutraiškytų vabzdžių, ir aš supratau, kad džiunglės tiesiog užvaldo, tu susilieji su jomis. Gulėti ant automobilio stogo, atgręžus veidą į juodą dangų, tai tarytum gulėti užvožtoje vasaros nakties skrynioje. Pirmą kartą gyvenime orai ne lietė, ne glamonėjo, ne šaldė mane, nevarė jie man ir prakaito, jie virto manim. Orai ir aš susiliejom. Švelnios, be galo mažos mikroskopiškų vabalėlių liūtys miegant vėdavo man veidą neapsakomai maloniai, net kažkaip raminamai. Dangus buvo be žvaigždžių, visai neįžvelgiamas ir sunkus. Būčiau galėjęs gulėti ten kiaurą naktį, atsukęs veidą į dangų, ir jis būtų padaręs man žalos ne daugiau negu mane užklojusi aksominė danga. Negyvi vabzdžiai maišėsi su mano krauju; gyvi moskitai vėl siurbė kraują; visas kūnas ėmė perštėti, ir visur — nuo plaukų šaknų, nuo veido iki kojų ir kojų pirštų, pakvipo aitriomis, karštomis, perpuvusiomis džiunglėmis. Aišku, buvau basas. Prakaitui sugerti apsivilkau vabzdžiais išteptus sportinius marškinėlius ir vėl atsiguliau. Juodulys ant dar juodesnio kelio rodė, kur miega Nilas. Girdėjau jį knarkiant. Frenkas irgi knarkė. Kartkartėm miestuke tvyksteldavo blausi švieselė — tai šerifas nakties džiunglėse tikrino savo valdas,

pasišviesdamas silpnu žibintuvėliu, burbendamas sau po nosim. Paskui pamačiau jo šviesėlę krypčiojant mūsų link, išgirdau žingsnius, švelniai artėjančius per smėlio ir augmenijos kilimą. Jis sustojo ir apšvietė automobilį. Atsisėdau ir pažvelgiau į jį. Virpančiu, vos ne gailiu ir nepaprastai švelniu balsu jis paklausė, rodydamas į ant kelio gulintį Nilą: „Dormiendo?“ Aš žinojau, kad tai reiškia „miegoti“. „Si, dormiendo.“ „Bueno, bueno*“, – tarė jis pats sau, nenoromis liūdnai nusisuko ir patraukė toliau į savo vienišus tikrinimus. Tokių mielų policininkų Dievas niekada nebuvo sukūręs Amerikoje. Jokių įtarinėjimų, jokio nereikalingo triukšmo, jokio kabinėjimosi: jis – miegančio miestuko sergėtojas, ir taškas. Vėl grįžau į plieninį patalą ir išsikėtojau, atmetęs rankas į šalis. Net nežinojau, kas virš mano galvos – šakos ar atviras dangus, bet man buvo nesvarbu. Išsižiojau ir giliai giliai traukiau džiunglių kvapus. Tai buvo ne oras, visai ne oras, o gyva ir juntama medžių ir pelkių emanacija. Miegas neėmė. Kažkur tankumyne gaidžiai ėmė kakariekoti aušrą. Ir visąlaik nei oro, nei vėjo dvelksmo, nei rasos kruopelytės, tik ta pati Ožiaragio atogrąžos sunkuma, spaudžianti visus prie žemės, kuriai priklausėm iki peršėjimo. Danguje aušros nė ženklo. Staiga išgirdau, kaip tamsoje įnirtingai ėmė loti šunys, o paskui pasigirdo silpnas arklio kanopų kaukšėjimas. Vis arčiau ir arčiau. Koks pamišęs nakties jojikas galėjo tai būti? Ir tada pamačiau vaiduoklį: keliu tiesiai ant Nilo risnojo laukinis arklys, baltas kaip šmėkla. Neatsilikdami

* Gerai, gerai. (Isp.)

nuo jo, stūgavo ir draskėsi šunys. Jų neįžiūrėjau, purvinų senų džiunglių šunų, bet arklys buvo baltas kaip sniegas, milžiniškas, kone švytintis, gerai matomas. Visai neišsigandau dėl Nilo. Arklys jį pamatė, prarisnojo pro šalį, kaip laivas aplenkė automobilį, tyliai žvingtelėjo ir nuskubėjo per miestą, o šunys iš paskos, ir vėl kaukšt pakaukšt į džiungles kitoje pusėje, o aš tegirdėjau silpstantį, miškuose nykstantį kanopų bilsnojimą. Šunys aprimo ir laižydamiesi sutūpė. Kas tai buvo per arklys? Kas per legenda, kas per vaiduoklis, kas per dvasia? Kai Nilas nubudo, papasakojau jam. Jis pamanė, kad aš susapnavau. Paskui ir pats miglotai prisiminė sapnavęs baltą arklį, o aš pasakiau, kad tai buvo ne sapnas. Pamažu nubudo Frenkas Džefris. Menkiausias judesys ir vėl siaubingai apsipildavom prakaitu. Vis dar buvo tamsu, nors į akį durk. „Gal užsivedam automobilį, šiek tiek padvelks vėjas! – sušukau. – Dvesiu nuo karščio!“ „Varom!“ Riaumodami išlėkėm iš miestelio ir nudūmėm beprotišku greitkeliu. Pilkšvam dūmely atskubėjo aušra, ir iš tamsos išniro prižėlusios pelkės, grimzdančios abipus kelio su aukštom, susenusiom lianom, šliaužiančiom ir svyrančiom virš dugno raizgalynės. Kurį laiką riedėjom palei geležinkelio bėgius. Priekyje išniro keista Siudad Mantės radijo antena, lyg būtume atsidūrę kažkokioj Nebraskoj. Radom degalinę ir prisipylėm pilną baką, o paskutiniai džiunglių nakties vabzdžiai tamsiais tumulais spietėsi prie žibintų ir didžiulėmis tirtančiomis kekėmis virpėdami krito prie mūsų kojų, tarp jų buvo vandens blakių, kurių sparnų ilgis siekė gerus keturis colius, baisūs laumžirgiai buvo tokie didžiuliai, jog,

rodės, minta paukščiukais, ir nesuskaitomos moskitų knibždynės, ir visokiausi bevardžiai voragyviai. Strykčiojau šaligatviu, nes bijojau juos užminti; galiausiai atsisėdau į automobilį parietęs kojas, bailiai žvalgydamasis į žemę, kur jie knibždėjo aplink mūsų ratus. „Greičiau važiuojam!" – suklykiau. Nilui ir Frenkui vabzdžiai nėmaž nekliudė, jie ramiausiai išmaukė po porą buteliukų apelsinų sulčių ir nušveitė juos tolėliau nuo vandens aušintuvo. Jų kelnės ir marškinėliai, kaip ir mano, buvo permirkę krauju ir pajuodę nuo tūkstančių sutrintų padarų. Giliai įtraukėm rūbų smarvės. „Žinai, man šitas kvapas pradeda patikti, – tarė Frenkas. – Jau visai neužuodžiu savęs." „Tai keistas, geras kvapas, – tarė Nilas. – Nekeisiu marškinėlių iki paties Meksiko, noriu sugert šitą kvapą ir jį įsiminti." Vėl skutom keliu, mūsų sukurtas vėjas vėsino įkaitusius, sukepusius veidus, ir nuvažiavom į Valjesą, paskui iki didžiojo prieškalnės miesto Tamasunčalės. Ji yra 682 pėdų aukštyje virš jūros lygio, bet vis dar džiunglių kaitroje. Abipus kelio linksojo rusvos molinės trobelės; priešais vienintelę degalinę stovėjo pulkeliai vaikų. Įsipylėm degalų, kad galėtume pakilti į neaiškiai tolumoje žaliuojančius kalnus. Įveikę šią įkalnę, vėl atsidursime didžiuliame centriniame plokščiakalnyje, o ten kelias ves tiesiai į Meksiko miestą. Nespėję mirktelėt, miglom apgaubtais tarpekliais virš garuojančių geltonų upelių, skubančių mylia žemiau, užlėkėm į 5 000 pėdų aukštį. Tai buvo didžioji Moktesumos upė. Pakeliui sutikti indėnai ėmė atrodyti nepaprastai keisti, grėsmingi. „Ar tau neatrodo, kad tai savaiminga tauta, kalnų indėnai, atskir-

ti nuo visko pasaulyje!" – šūktelėjo Nilas. Tie žmonės buvo žemi, kresni, tamsiaodžiai, išgedusiais dantimis; ant nugarų tempė milžiniškus nešulius. Nepaprastai prižėlusiose įlomėse ant stačių šlaitų kitapus matėm įdirbtus žemės lopinėlius. „Tie šunsnukiai laipioja šitais šlaitais ir augina derlių!" – klyktelėjo Nilas. Jis važiavo penkių mylių greičiu. „O-ho ho, niekad nemaniau, kad taip būna!" Ant aukščiausios viršūnės, didingos, kaip bet kuri Uolinių kalnų smailė, pamatėm augant bananus. Nilas išlipo iš automobilio, kad mums tai parodytų. Buvom ant atbrailos, kur virš pasaulio bedugnės kybojo maža trobelė šiaudiniu stogu. Nuo saulės sušvito aukso migla, pro kurią nebuvo galima įžiūrėti Moktesumos, tekančios daugiau nei mylia žemiau. Kieme priešais trobelę, nes užnugario išvis nebuvo, įsikišusi pirštą į burną, stovėjo maža trejų metų indėniukė ir žiūrėjo į mus didelėmis rudomis akimis. „Tikriausiai per visą jos gyvenimą čia niekas nėra sustojęs, – Niliui net pritrūko kvapo. – Svei-ka, mažyte... kaip TU gyveni?.. ar mes tau patinkam?" Sutrikus mažylė nusigręžė ir patempė lūpytę. Sušnekom tarpusavyje, ir ji vėl ėmė tyrinėti mus, įsikišus pirštuką į burną. „Ech, gaila, kad nieko negaliu jai padovanoti. Tik pagalvok, gimt ir visą gyvenimą gyvent ant šios atbrailos --- štai ši atbraila ir yra visas tavo gyvenimas --- jos tėvas tikriausiai leidžiasi žemyn į slėnį su virve, traukia iš olos ananasus ir kerta malkas, pakibęs aštuoniasdešimties laipsnių kampu, o po juo – šitokia gelmė. Ji niekad niekad neištrūks iš čia ir nesužinos apie aplinkinį pasaulį. Kas per tauta! Ir jie tikriausiai turi vadą! Toli

nuo kelio, už tos uolos, už daugelio mylių nuo čia, jie, ko gera, dar pašėlesni, keistesni, nes greitkelis, kertantis abu Amerikos žemynus, bent kiek civilizuoja šią pakelės tautą. Atkreipk dėmesį į prakaito lašus ant jos kaktos. – Nilas parodė juos. – Čia ne toks kaip mūsų prakaitas, jis riebus ir NIEKADA nenudžiūsta, nes čia VISADA, kiaurus metus karšta, ir ji nė nežino, ką reiškia neprakaituoti, ji gimė su prakaito lašais, su jais ir mirs." Prakaitas ant rudos kaktytės buvo klampus, tingus, jis netekėjo žemyn, tiesiog sustingo ir blizgėjo kaip tyras tirštas alyvuogių aliejus. „Kaip visa tai turi veikti jų sielas! Kokie skirtingi nuo mūsų turi būti jų vertinimai ir troškimai!" Atvėpusia iš susižavėjimo burna Nilas vairavo dešimties mylių per valandą greičiu, degdamas noru apžiūrėti kiekvieną gyvą būtybę kelyje. Kilom vis aukštyn. Augmenija stiepėsi vis siautulingiau ir raizgėsi tankiau. Priešais pakelės lūšnelę moteris pardavinėjo ananasus. Sustojom ir nusipirkom kelis už dalį penso; suraikėm juos bolo peiliu. Jie buvo nepaprastai skanūs ir sultingi. Nilas davė moteriai visą pesą, turėjusį džiuginti ją visą mėnesį. Ji jokio džiaugsmo neparodė, paprasčiausiai pinigą paėmė. Paaiškėjo, jog čia visai nėra parduotuvių. „Prakeikimas, kaip norėčiau jiems ką nors duoti!" Kylant oras darėsi šaltesnis, ir kelyje sutiktos indėnų mergaitės šaliais gobstėsi galvas ir pečius. Jos beviltiškai mojavo mums; sustodavom pažiūrėti. Norėjo parduoti mažų kalnų krištolo gabalėlių. Didelėmis, rudomis, nekaltomis akimis jos žvelgė į mus su tokia dvasios jėga, kad nė vienam nekilo jokia gašli mintis; be to, jos buvo labai jaunos,

daugelis kokių vienuolikos metų, nors atrodė beveik trisdešimties. „Pažiūrėkit į tas akis!“ — vos girdimai ištarė Nilas. Kaip Mergelės Marijos, kai ji buvo vaikas. Matėm švelnų, viską atleidžiantį Jėzaus žvilgsnį. Nemirksėdamos jos žvelgė tiesiai mums į sielą. Trynėmės lakstančias mėlynas savo akis ir vėl sutikdavom jų žvilgsnį. Ir vis dėlto jos įsismelkdavo į mus, hipnotizuodamos ir gailėdamos. Kai sušnekdavo, staiga pasidarydavo įkyrios ir beveik kvailos. Tylėdamos būdavo pačios savimi. „Jos visai nesenai išmoko pardavinėti tą krištolą, tik tada, kai maždaug prieš dešimt metų buvo nutiestas šis greitkelis --- iki tol visa tauta tikriausiai tylėjo.“ Mergaitės rypaudamos apsupo automobilį. Viena, itin jausminga ir atkakli, įsitvėrė prakaituotos Nilo rankos. Vapėjo kažką indėniškai. „Aha, aha meilute“, — švelniai ir beveik liūdnai tarė Nilas. Jis išlipo iš automobilio ir nuėjo pažvejoti apdaužytame, bagažinėje gulinčiame lagamine --- tame pačiame sename iškankintame amerikietiškame lagamine --- ir ištraukė rankinį laikrodį. Parodė jį mergytei. Ta suinkštė iš džiaugsmo. Kitos susibūrė aplink be galo nustebusios. Tada Nilas mažosios mergaitės delniuke ėmė ieškoti „gražiausio, tyriausio, mažiausio gabalėlio, kurį ji asmeniškai jam rado kalnuose“. Aptiko vieną — ne didesnį už uogelę. Ir padavė jai ant dirželio tabaluojantį laikrodį. Jų burnos suapvalėjo kaip mažų choro dainininkų. Laimingoji mergaitė prispaudė laikrodį prie skarmalų ties krūtine. Visos glostė Nilą ir dėkojo. Jis stovėjo tarp jų, pakėlęs skausmingą veidą į dangų, akimis ieškodamas kitos — aukščiausios ir paskutinės — perėjos, ir atrodė kaip Pranašas,

nužengęs pas jas. Paskui vėl įsėdo į automobilį. Mergaitės taip nenorėjo, kad mes išvažiuotume. Be galo ilgai, kol kilom tiesia kelio atkarpa, jos mojavo ir vis bėgo iš paskos, kaip kad šunys alsiai iškišę liežuvius bėga šalikele, kai lydi išvažiuojantį iš ūkio šeimininkų automobilį. Bet mes pasukom ir niekad daugiau jų nematėm, o jos vis bėgo ir bėgo. „Man plyšta širdis! – sušuko Nilas, suduodamas kumščiu į krūtinę. – Kiek dar jos rodys mums dėkingumą ir susižavėjimą? Kas joms nutiks? Nejaugi bandys bėgti paskui automobilį iki pat Meksiko, jei lėtai važiuosim?“ „Taip“, – pasakiau, nes žinojau. Pasiekėm svaiginančias rytines Siera Madrės aukštumas. Auksu migloje tviskėjo bananų medžiai. Už akmeninių sienų palei bedugnės kraštą žiojosi milžiniški rūkai. Moktesuma plona aukso gija raitėsi apačioje žaliu džiunglių kilimu. Iš apačių kylantys garai maišėsi su viršutiniais orais ir didžiosiomis atmosferomis, lyg išstumdami baltą dangų tarp krūmais apaugusių viršukalnių. Pro šalį lėkė keisti miestukai šio pasaulio stogo kryžkelėse, o iš po skrybėlių kraštų ir rebozų* į mus žvelgė pončais apsigobę indėnai. Visi tiesė į mus rankas. Jie nusileido nuo tolimų kalnų ir aukštumų ištiest rankų ir laukti kažko, ką, jų manymu, galėjo pasiūlyt civilizacija, jie niekada sapnuot nesapnavo jos nykumo ir varganų sudužusių iliuzijų. Jie nežinojo, kad išrasta bomba, galinti ištaškyt visus mūsų tiltus ir kelius, paverst juos griuvėsių krūvomis, o mes vieną gražią dieną galim tapt tokiais pat vargetom kaip jie ir stovėt ištiesę rankas visai-

* Skraistė. (Isp.)

visai taip pat. Mūsų sudaužytas fordas, klestėjimo link ėjusios Amerikos trisdešimtųjų fordas, pradardėdavo pro juos ir dingdavo dulkių debesyje. Ties Simapanu ar Ismikilpanu, ar Aktopanu, nežinau tiksliai ties kuriuo, priartėjom prie paskutinio plokščiakalnio. Dabar saulė pasidarė auksinė, oras – skaisčiai mėlynas, o dykuma, su atsitiktiniais upeliūkščiais, – vien įkaitusios smėlio erdvės siausmas ir netikėta biblinio medžio ūksmė. Pasirodė piemenys. Nilas miegojo, vairavo Frenkas. Mes įveikėm visą žiedinį nusileidimą į paskutinį plokščiakalnį, kur indėnai vilkėjo priešistoriniais, ilgais, laisvai krintančiais drabužiais, moterys nešė auksinių linų pėdus, vyrai – ilgas lazdas. Vidur mirguliuojančios dykumos po milžiniškais medžiais sėdėjo ir tarėsi piemenys, o avys spietėsi saulėkaitoje ir už savęs kėlė dulkes. Keistoje judėjiškoje žemėje buvo gausiai pridygę didžiulių agavų. „Ei, biče! – šaukiau Nilui. – Nubusk ir pažiūrėk į piemenis, nubusk ir pažiūrėk į šitą auksinį pasaulį, iš kurio atkeliavo Jėzus – juk gali pamatyti savo akimis!“ Bet jis buvo be sąmonės. Man visai pasimaišė protas, kai staiga pravažiavom pro sugriuvusį dulkiną plaušaplyčių miestelį, kur prie apirusios sienos buvo susirinkę šimtai piemenų, ilgi jų drabužiai vilkosi dulkėse, liuoksėjo šunys, lakstė vaikai, liūdnai žvelgė moterys nuleistomis galvomis, o vyrai su ilgomis lazdomis ir didinga, genties vadų veido išraiška stebėjo, kaip mes važiuojam pro šalį, tarsi, gyvai saulei šviečiant, netikėtas kvailas barškantis daiktas iš Amerikos su trimis pribaigtais prietrankom viduje staiga būtų sutrikdęs bendrus jų apmąstymus. Šūktelėjau Nilui, kad

pažiūrėtų. Jis kilstelėjo galvą nuo užpakalinės sėdynės, vienu žvilgsniu apmetė lėtai nykstantį saulėlydžio pasaulį ir vėl griuvo miegoti. Nubudęs papasakojo su visom smulkmenom ir pridūrė: „Labai džiaugiuos, kad pažadinai. O, Viešpatie, ką man daryti? Kur eiti?" Jis pasikasė pilvą, paraudusiomis akimis pažvelgė į dangų ir vos nepravirko. Ties Kolonija privažiavom didžiojo Meksikos plokščiakalnio pačią viršutinę lygumą ir nudūmėm strėle nurodytu keliu į Sumpangą ir Meksiką. Čia, aišku, oras buvo nuostabiai šaltas, sausas ir malonus. Artėjo kelionės pabaiga. Abiejose pusėse plytėjo didžiuliai laukai; taurus vėjas gairino didžiulius medžius kartkartėm pasitaikančiose žaviose giraitėse, skriejo virš senų misijų pastatų, rausvai gelsvėjančių besileidžiančios saulės spinduliuose. Debesys buvo čia pat, milžiniški ir rausvi. „Meksikas vakaro žarose!" Pasiekėm jį. Kai sustojom nusičiurkšt, aš išlipau ir per lauką nuėjau prie didžiulių medžių, pasėdėjau mąstydamas lygumoje. Frenkas ir Nilas sėdėjo automobilyje mostaguodami rankomis. Vargšai draugeliai, visi trys virtę vienu kūnu, nusidanginom tūkstantį devynis šimtus mylių nuo Denverio popietės kiemų iki šių beribių biblinių pasaulio platybių ir dabar buvom bepasiekią kelio galą ir, nors to nežinojau, buvau bepasiekiąs kelio su Nilu galą. Bet mano kelias su Nilu buvo ilgesnis negu tūkstantis devyni šimtai mylių. „Ar nenusivilksim vabzdžiais išteptų marškinėlių?" „Būkim su jais ir mieste, neims galas." Ir mes įvažiavom į Meksiko miestą. Neilga kalnų perėja staiga užlėkė į tokį aukštį, nuo kurio atsivėrė visas Meksikas, plytin-

tis ant vulkaninio kraterio, verčiantis miesto dūmus ir žybsintis ankstyvose sutemose įžiebtomis švieselėmis. Nuzvimbėm žemyn, Sukilėlių prospektu, tiesiai į miesto širdį, Reformos aikštę. Didžiulėse nykiose dykvietėse vaikėzai spardė kamuolį ir kėlė dulkes. Mus pasivydavo taksistai ir teiraudavosi, ar nereikia mergyčių. Ne, mergyčių dabar nenorėjom. Lygumoje pasklido ilgos, apgriuvusios plūktinio molio lūšnos; greitai temstančiuose skersgatviuose matėm kažkokias vienišas figūras. Tuoj viską apgobs naktis. Bet staiga aplink ėmė gausti miestas, ir mes jau lėkėm pro žmonių prisikimšusias kavines, teatrus, pro žiburių jūrą. Kažką mums klykavo laikraščius pardavinėjantys berniūkščiai. Pro šalį kėblino basi dirbtuvių darbininkai su veržliarakčiais ir skudurais rankose. Mums už akių užlėkdavo pašėlę basi vairuotojai indėnai, apsupdavo mus, tūtavo ir kėlė baisią eismo maišalynę. Triukšmas buvo neapsakomas. Meksikoje automobiliai be duslintuvų. Garso signalus visi myga džiaugsmingai, be pertrūkio. „Ei-i-i! – klykė Nilas. – Saugokis!“ Mašinų sraute jis mėtė automobilį zigzagais ir dūko drauge su visais. Vairavo kaip indėnas. Įlėkė į Reformos aikštės žiedą ir švilpė aplink, o iš aštuonių šio milžiniško rato stipinų ant mūsų dūmė mašinos – iš kairės, dešinės, tiesiai iš priekio, – o jis klykavo ir šokinėjo iš džiaugsmo. „Apie tokį gatvių eismą visada svajojau! Visi LEKIA!“ Įžūliai prašvilpė greitoji pagalba. Amerikoje greitosios pagalbos automobiliai šauna pirmyn ir mašinų sraute laviruoja įjungę sireną; o didžiųjų plačiojo pasaulio indėnų felachų greitosios pagalbos automobiliai miesto gatvėmis

paprasčiausiai dumia aštuoniasdešimties mylių per valandą greičiu, ir visi turi nerti iš kelio, nes jie niekad nesustoja

PRIEDAS

Kelios paskutinės originalaus ritinio pėdos yra dingusios. Remiantis ranka rašyta pastaba ritinio gale „ŠUO SUĖDĖ (Počkis – šuo)“, pabaigą sučiaumojo Počkis, Lucienui Carrui priklausęs šuo. Kerouacas šį nuotykį papasakojo Johnui Holmesui, o vėliau šią istoriją patvirtino ir Carras. Kai suiro santuoka su Joana Haverty, Kerouacas 1951 m. birželio viduryje trumpam, prieš iškeliaudamas pas savo šeimą į Šiaurės Karoliną, apsistojo Carro Dvidešimt pirmosios gatvės bute. Kerouaco gegužės, birželio laiškai Nealui Cassady ir liepos 6 d. laiškas nuo jo tuometinio agento Rae Everitto patvirtina, kad Kerouacas išspausdino patikslintą versiją, kurią, prieš palikdamas Niujorką, ketino siųsti „Harcourt, Brace“ ir kitiems leidėjams, todėl ritinį prieš kelionę į pietus galėjo palikti Carro bute. Dirbant atgaline kryptimi nuo vėlesnių negu 1951 m. Kerouaco juodraščių ir išspausdinto romano, štai kaip galėjo atrodyti dingusi pabaiga.

Howardas Cunnellas
Brixtonas, Londonas, 2007

Įžūliai prašvilpė greitoji pagalba. Amerikoje greitosios pagalbos automobiliai šauna pirmyn ir mašinų sraute laviruoja įjungę sireną; o didžiųjų plačiojo pasaulio indėnų felachų greitosios pagalbos automobiliai miesto gatvėmis paprasčiausiai dumia aštuoniasdešimties mylių per valandą greičiu, ir visi turi nerti iš kelio, nes jie niekad ir dėl nieko nesustoja, o skrieja tiesiai. Matėm, kaip ji nurūko ir dingo. Visi vairuotojai buvo indėnai. Pėstieji, net senos moterys, turėdavo vytis niekad nesustojančius autobusus. Jauni Meksiko verteivos kirsdavo lažybų, būriais dumdavo paskui autobusus ir vos spėdavo į juos įšokti. Autobusų vairuotojai buvo basi, išsiviepę, trenkti, su sportiniais marškinėliais sėdėjo susirietę prie žemų milžiniškų vairų. Virš jų degė šventųjų paveikslėliai. Šviesa autobusuose buvo ruda ir pažaliavusi, o tamsūs veidai ant medinių suolų ryškiai apibrėžti. Meksiko centre pagrindine gatve šlifavo tūkstančiai hipsterių subliūškusiomis šiaudinėmis skrybėlėmis ir švarkais su ilgais atvartais ant plikų krūtinių, vieni skersgatviuose pardavinėjo kryželius ir marihuaną, kiti klūpojo nušiurusiose koplytėlėse šalia meksikietiškos varjetė pašiūrių. Kai kurie aklagatviai buvo tikros pamazginės su atvirais

nutekamaisiais grioviais ir nedidelėmis durelėmis, atsiveriančiomis į mažus kaip dėžutės bariukus, įgrūstus į tas plūktinio molio sienas. Kad paimtum stiklinę su gėrimu, turėdavai peršokti griovį. Išsigauti iš baro į gatvę buvo galima tik nugara prisispaudus prie sienos. Kavą čia virė su romu ir muskato riešutais. Visur griaudėjo mamba. Tamsiose siaurose gatvelėse stoviniavo šimtai prostitučių, ir liūdnos jų akys blykčiojo mums naktyje. Klaidžiojom lyg drugio krečiami, kaip lunatikai. Valgėm nuostabius žlėgtainius po 48 centus meksikietiškoje kavinukėje, išklotoje keistomis plytelėmis, o muzikantai grojo marimbą ir dainavo klajojantys gitaristai. Niekas nesustodavo; gatvės gyveno kiaurą naktį. Elgetos miegojo susisupę į nuplėštus nuo tvorų skelbimus. Ant šaligatvių sėdėjo šeimos, grojo mažomis dūdelėmis ir krizeno naktyje. Kyšojo basos jų kojos. Ties gatvių kampais senės pjaustė virtas karvių galvas ir pardavinėjo servetėlėse iš laikraščių. Toks buvo didysis ir galutinis miestas, ir mes žinojom, kad rasim jį kelio gale. Nilas ėjo per visa tai, jo rankos kadaravo palei šonus kaip zombio, burna buvo pražiota, akys blizgėjo, jis atliko varginą ir šventą kelionę, nusitęsusią iki pat aušros, kai vidur kažkokio lauko berniukas šiaudine skrybėle juokėsi, plepėjo ir norėjo pažaist su mumis sviediniu, kadangi niekas niekada nesibaigia. Dar pabandėm rasti Bilą Barouzą ir sužinojom, kad jis tik ką išvyko su šeima į Pietų Ameriką, taigi Bilas Barouzas dingo mums iš akių, ir jo neliko. Paskui aš ėmiau karščiuoti, kliedėti ir netekau sąmonės. Išnėriau iš tamsaus sąmonės verpeto ir supratau, kad guliu lovoje aštuonių

tūkstančių pėdų aukštyje virš jūros lygio, ant pasaulio stogo, ir žinojau, kad pragyvenau ištisą gyvenimą ir daugybę kitų netvariame savo kūno atomų kevale, ir išsapnavau visus sapnus. Ir dar mačiau, kaip Nilas palinko virš virtuvinio stalo. Jau buvo praėjusios kelios naktys, ir jis rengėsi išvažiuoti iš Meksikos. „Ką tu, biče, darai?" — sudejavau. „Vargšelis Džekas, vargšelis Džekas susirgo. Nieko, Frenkas tavim pasirūpins. O dabar klausyk, jei ką nors girdi per savo ligą --- gavau skyrybų dokumentus iš Kerolainos ir šįvakar važiuoju atgal pas Dianą į N. J., jei tik atlaikys automobilis." „Vėl viskas iš naujo?" — sušukau. „Vėl viskas iš naujo, drauguži. Turiu grįžt į savo gyvenimą. Norėčiau likt su tavim. Melsiuos, kad galėčiau grįžt." Mane surėmė pilvo spazmai, susiriečiau ir suvaitojau. Kai vėl pramerkiau akis, Nilas stovėjo su senu, sulaužytu lagaminu ir žiūrėjo į mane iš viršaus. Aš jo jau nepažinau, jis tai suprato, užjautė mane ir man ant pečių užtraukė antklodę. „Jo, jo jo, dabar turiu važiuoti." Ir išėjo. Po dvylikos apgailėtinų karštinės valandų pagaliau supratau, kad jo nebėra. Šiuo metu, šią nakties, juodos, slaptingos, šventos nakties, valandą jis vienas dūmė atgal per tuos bananų kalnus. PENKTA KNYGA:- Po savaitės prasidėjo Korėjos karas. Nilas išvažiavo iš Meksiko, Viktorijoj vėl sutiko Gregorą ir nuvarė savo drandalą iki pat Čarlso ežero Luizianoje, kol užpakalinė jo dalis galop nukrito tiesiai ant kelio — to visą laiką ir tikėjosi, — todėl nusiuntė Dianai telegramą, ta atsiuntė 32 dolerius lėktuvo bilietui ir likusią kelio dalį jis įveikė lėktuvu. Atvykęs į N. J. su skyrybų dokumentais rankose,

iškart su Diana nuvažiavo į Niuarką ir susituokė; tą pat naktį, pasakęs, kad viskas gerai ir nėra ko jaudintis, darydamas logišku dalyku tai, kur nebuvo nei tvarkos, nei logikos – o tik vertinimui nepasiduodanti apgailėtina įstanga, šoko į autobusą ir per visą siaubingąjį žemyną išdūmė į San Franciską vėl pas Kerolainą ir dvi mažas dukrytes. Taigi dabar buvo triskart vedęs, dukart išsiskyręs ir gyveno su antrąja žmona. Rudenį aš irgi iš Meksiko pajudėjau namo ir vieną naktį tuoj už Laredo sienos Dilyje, Teksase, kai stovėjau ant įkaitusio kelio po lankine lempa, į kurią skrido vasaros mašalai, staiga iš tamsos už šviesos žiedo išgirdau žingsnius, o Dieve – pro šalį dūrino aukštas senas žmogus besiplaikstančiais žilais plaukais su nešuliu ant nugaros; pamatęs mane, jis tarė: „Eik vaitot dėl žmogaus“, ir vėl įnėrė į tamsą. Ar tai reiškė, kad pagaliau turiu pėsčiomis tęst piligrimo kelionę tamsiaisiais Amerikos keliais? Ėmiau visas drebėti ir nuskubėjau į N. J., o vieną vakarą sustojau tamsioje Manhatano gatvelėje ir šūktelėjau, žiūrėdamas į langą viršutiniam aukšte, kur, maniau, išgėrinėja mano draugai. Pro langą iškišo galvą daili mergaitė ir paklausė: „Taip? Kas čia?“ „Džekas Keruakas“, – atsakiau ir liūdnoj bei tuščioj gatvelėj išgirdau savo balso aidą. „Lipk čionai! – šūktelėjo ji. – Aš kaip tik verduosi karšto šokolado.“ Užlipau ir radau ją, mergaitę tyromis, nekaltomis, mielomis akimis, kurių visada ieškojau, be to, labai ilgai ieškojau. Tą naktį paprašiau jos tekėt už manęs, ir ji sutiko. Po penkių dienų susituokėm. Žiemą su visais sumautais baldais ir sulūžusia manta senu krovininiu sunkvežimiu planavom kel-

tis į San Franciską. Parašiau apie visa tai Nilui. Jis atrašė didžiausią 18 000 žodžių laišką ir pranešė, kad atvažiuoja pas mane, pats išrinks seną sunkvežimį ir nugabens mus į namus. Mums liko šešios savaitės taupyti pinigus sunkvežimiui, todėl pradėjom dirbt ir skaičiuot kiekvieną centą. Staiga Nilas ėmė ir apsireiškė likus penkioms su puse savaitės, ir niekas neturėjo pinigų vykdyt šį planą. Buvau išėjęs pasivaikščiot ir grįžau, norėdamas papasakot žmonai viską, ką per tą laiką apmąsčiau. Ji mažame tamsiame prieškambaryje sutiko mane keistai šypsodama. Pradėjau kažką jai pasakot ir staiga pajutau neįprastą tylą kambaryje, apsidairiau ir ant radijo pamačiau aplamdytą knygą. Žinojau – tai Nilo knyga. Lyg sapne išvydau, kaip iš tamsios virtuvės jis atstypčioja vien su puskojinėm. Žodžio išspaust jau negalėjo. Strykčiojo ir juokėsi, mikčiojo, plėsčiojo rankomis ir sakė: „Uch ---ach --- jūs klausykit ir išgirsit.“ Suklusom ausis pastatę. Bet jis pamiršo, ką norėjo pasakyti. „Iš tikrųjų, klausykit --- hm... žiūrėk, brangus Džekai... miela Džoana... aš atvažiavau... manęs nėr... bet palaukit... taip, aha.“ Ir su virpančiu liūdesiu įsispoksojo į savo rankas. „Daugiau negaliu šnekėti... suprantat, kas tai yra... ar galėtų būti... bet klausykit!“ Ištempėm ausis. O jis klausėsi nakties garsų. „Taip, – sušnabždėjo su baiminga pagarba. – Bet matot... nėr jokio reikalo daugiau šnekėti... jokio reikalo.“ „Nilai, kodėl

---

* Duke'as Ellingtonas, tikroji pavardė Edvardas Kennedy Ellingtonas (1899–1974) – amerikiečių džiazo kompozitorius, orkestro vadovas ir pianistas.

taip anksti atvažiavai?“ „A, – pasakė jis, žiūrėdamas į mane, lyg matytų pirmą kartą, – taip anksti, taip. Mes... mes sužinosim... tai yra aš nežinau. Atvažiavau traukiniais... šildomasis prekinis vagonas... nemokamas iešmininko bilietas... visą laiką grojau fleita ir okarina.“ Jis išsitraukė savo naują dūdelę. Išpūtė kelis gergždžiančius garsus ir vėl stryktelėjo vienomis puskojinėmis. „Matai? – tarė. – Bet, aišku, Džekai, aš galiu kalbėt taip greit kaip visada ir iš tiesų turiu tau daug ką pasakyti, po teisybei, skaičiau ir skaičiau visą kelią, per visą šalį, ir perkrimtau daugybę dalykų, apie kuriuos niekada neturėsiu LAIKO tau papasakot, o mes VIS DAR nepasikalbėjom apie Meksiką, apie mūsų išsiskyrimą tau karščiuojant... bet nereikia apie nieką šnekėtis. Jau visai nereikia, ar ne?“ „Gerai, nešnekėkim.“ Tada su visom įmanomom smulkmenom jis pradėjo pasakoti, ką veikė L. A., kaip aplankė kažkokią šeimą, pietavo, šnekėjo su tėvu, sūnumis, jų seserimis (jos buvo pusseserės) --- kaip jie atrodė, ką valgė, koks namų apstatymas, ką jie mąsto, kuo domisi, apie jų sielas, ir baigęs pasakė: „Matai, bet tai, ką IŠ TIESŲ norėjau tau papasakoti... daug vėliau... lekiant traukiniu per Arkanzasą... grojau fleita... pliekiau kortom su vaikinais, savo pornokortomis... išlošiau pinigų... solavau okarina... Ilga ilga siaubinga kelionė penkias dienas ir penkias naktis, tik PAMATYT tave, Džekai.“ „O kaip Kerolaina?“ „Ji, aišku, išleido... ir laukia manęs... mums su Kerolaina dabar viskas kaip reikiant per amžių amžius...“ „O Diana?“ „Aš... aš... aš noriu, kad ji grįžtų su manim į Friską ir apsigyventų kitame miesto

gale... kaip manai? Negi nesupranti, ko aš čia atvykau." O paskui, stulbinančios nuostabos akimirką, jis pasakė: „Na taip, žinoma, aš norėjau pamatyt tavo mielą žmonelę ir tave... pasakyta, padaryta, seni... džiaugiuosi dėl tavęs... myliu tave kaip anksčiau." Jis išbuvo N. J. tris dienas ir ėmė skubiai ruoštis grįžti ir vėl penkias dienas ir penkias naktis belstis per dejuojantį žemyną dulkinais vagonais, ant kietų suolų tarnybiniuose prekinių traukinių vagonuose, vis dar nežinodamas, ko atsibeldė, o mes, aišku, neturėjom pinigų sunkvežimiui ir negalėjom iškart važiuoti su juo. Jis paprasčiausiai nesuprato, ko atvyko, išskyrus tai, kad norėjo pamatyt mane ir mano mielą žmonelę, ir abu sutarėm, kad ji tokia ir yra. Vieną naktį jis praleido aiškindamasis ir pešdamasis su nėščia Diana, paskui ji iššveitė jį lauk. Jam atėjo laiškas mano vardu, aš tyčia jį atplėšiau, kad sužinočiau, kas rašoma. Laiškas buvo nuo Kerolainos. „Mano širdis neišlaikė, kai pamačiau tave nueinantį geležinkelio bėgiais su kelionmaišiu. Vis meldžiuos ir meldžiuos, kad laimingai grįžtum... Labai noriu, kad Džekas su žmona atvažiuotų ir gyventų toje pačioje gatvėje... žinau, kad tau pavyks, bet negaliu nesijaudinti --- dabar, kai viskas taip mūsų nuspręsta... Mielas Nilai, baigėsi pusė šimtmečio. Mylėdami ir bučiuodami linkim su mumis praleisti ir kitą pusę. Visos laukiam tavęs. (Parašai) Kerolaina, Keitė ir mažoji Džeimė." Taigi Nilo gyvenimas susireguliavo su pastoviausia, labiausiai įskaudinta ir supratingiausia žmona Kerolaina, ir aš dėkojau už jį Dievui. Paskutinį kartą jį mačiau liūdnomis ir keistomis aplinkybėmis. Į Niujorką, kelis

kartus laivais apkeliavęs pasaulį, atvyko Anri Kru. Norėjau, kad jis susitiktų ir pažintų Nilą. Jie susitiko, bet Nilas jau negalėjo kalbėti, tylėjo kaip vandens į burną prisisėmęs, ir Anri nuo jo nusigręžė. Anri gavo bilietus į Diuko Elingtono* koncertą „Metropolitan Opera" teatre ir primygtinai reikalavo, kad aš ir Džoana eitume su juo ir jo drauguže. Anri buvo nutukęs ir liūdnas, bet liko toks pat veržlus, paisantis etiketo džentelmenas ir, kaip visą laiką pabrėždavo, norintis viską daryti pagal taisykles. Todėl privertė savo lažybų tarpininką į koncertą mus pavėžėt kadilaku. Buvo šalta žiemos naktis. Sėdėjom kadilake, ketindami tuoj pajudėti. Nilas stovėjo lauke su kelionmaišiu, pasiruošęs važiuot į Peno stotį, o iš ten toliau – per visą žemę. „Lik sveikas, Nilai, – tariau. – Gaila, kad turiu eit į tą koncertą." „Kaip manai, ar galiu pavažiuot su jumis iki 40-osios gatvės? – sušnabždėjo jis. – Noriu kuo ilgiau pabūt su tavim, drauguži, be to, velniškai šalta tame jūsų Naujorke..." Šnibžtelėjau kelis žodžius Anri. Tai jau ne, atsakė jis, mane jis mėgstąs, bet mano draugų – ne. Nenorėjau vėl užvirt košės, sumaut suplanuoto vakaro, kaip padariau San Franciske „Alfredo" restorane 1947-aisiais su Alanu Temko. „Džekai, geriau apie tai nekalbėkim!" Vargšas Anri specialiai šiam vakarui užsisakė kaklaraištį, ant kurio buvo išpieštos koncerto bilietų kopijos su vardais „Džekas ir Džoana", „Anri ir Vikė", krūva apyliūdnių juokelių ir keli mėgstami jo posakiai, pavyzdžiui: „Mokyto maestro nepamokysi." Taigi Nilas negalėjo su mumis važiuot į centrą, ir man liko viena – pamojuot jam nuo užpakalinės kadilako sėdynės. Tipas prie

vairo irgi nenorėjo su juo prasidėti. Nilas, apiplyšęs, kandžių suėstu paltu, specialiai atsivežtu gintis nuo Rytų speigų, nužingsniavo vienas, ir dar mačiau, kaip jis pasuko už Septintojo prospekto kampo, vėl įsmeigęs akis į gatvę, palinkęs į priekį. Vargšė geroji Džoana, mano žmona, kuriai buvau viską papasakojęs apie Nilą, vos nepravirko. „Nereikėjo leist jam taip nueiti. Ką jis dabar darys?" Senojo Nilo nebėra, pamaniau aš, o garsiai ištariau: „Viskas jam susiklostys gerai." Be ūpo nuvažiavom į tą nykų koncertą, kad jį kur skradžiai, o aš visą laiką mąsčiau apie Nilą, kaip jis vėl sėda į traukinį, važiuoja 3 000 mylių per tą siaubingą žemę, taip ir nežinodamas, ko čia atvyko, nebent pamatyti manęs ir mano mielos žmonos. Ir štai jo nebėr. Jeigu nebūčiau vedęs, būčiau patraukęs su juo. Todėl, kai Amerikoj leidžiasi saulė, o aš sėdžiu ant senos aplūžusios upės prieplaukos, žiūriu į beribį dangų virš Naujojo Džersio ir jaučiu šią pirmykštę žemę, vienu neįtikėtinai dideliu linkiu išsigaubiančią iki pat Vakarų Pakrantės, visą ten vedantį kelią, kiekvieną žmogų, sapnuojantį jo neaprėpiamybėj, ir žinau, kad dabar Ajovoj, blausų švitesį skleisdama, Vakarė žvaigždė leidžias virš prerijų, kaip tik išsiilgusių gilios nakties, laiminančios žemę, nutamsinančios upes, vainikuojančios vakarų viršūnes, apgaubiančios paskutinį ir galutinį krantą, ir niekas niekas nežino, kas mums nutiks, jei neskaitytume primirštų senatvės skarmalų, aš mąstau apie Nilą Kesidį, aš net mąstau apie Senąjį Nilą Kesidį, tėvą, kurio niekad taip ir neradom, aš mąstau apie Nilą Kesidį.

UAB „Baltų lankų“ leidyba
Kęstučio g. 10, LT-08116 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino Spaudos namai „ARX Baltica“
Veiverių g. 142 b, Kaunas
www.arxbaltica.lt
Tiražas 3 000 egz.

Legendinio bitniko Jacko Kerouaco (Džeko Keruako, 1922–1969) „Kelyje. Originalus ritinys" – „palūžusios", arba, kaip vis labiau linkstama sakyti, „palaimintosios" kartos, testamentu vadinamo romano pirmoji – necenzūruota ir skandalingoji – versija.

„Iš daugybės apie Kerouacą sukurtų mitų ir pasakojimų įspūdingiausia yra ritinio legenda. Vieną 1951 m. dieną, per radiją plyšojant bibopui, Jackas į rašomąją mašinėlę įdėjo ilgą trisdešimt šešių metrų popieriaus ritinį ir, įkvėpimą palaikydamas vien kava ir benzedrinu, improvizuodamas kaip džiazo muzikantas, be jokių skyrybos ženklų arba teksto padalijimų, kūrybinio šišo pagautas, parašė romaną, vėliau padariusį jį visos kartos balsu. Nuo pirmos iki paskutinės raidės pasakojimas apie kelią, džiazą, merginas, narkotikus, laisvę buvęs išstuksentas per tris beprotiškas savaites – nuo balandžio 2 d. iki 22 d., – o popierius ant grindų vyniojęsis kaip kelias per Ameriką.
<...>

Skirtingai negu 1957 m. romano, 1951 m. ritinio tekstas daug ilgesnis, neredaguotas ir necenzūruotas. Visi veikėjai vadinami tikrais, o ne pramanytais vardais. Kam patinka, galės pasimėgauti iki XX a. vidurio knygose draustais nešvankiais posakiais, leidėjų reikalavimu pašalintomis homoseksualiomis scenomis, sodomišku epizodu su L. A. viešnamio beždžione.
Ritinio tekste nėra neseniai išrasto „politinio korektiškumo". Kerouacas dar nebuvo sumąstęs, kad keiktis, nešvankauti ir piktžodžiauti – pagirtina, o ką nors ne taip prasitarti apie „žydus, homoseksualus arba negrus" – smerktina."

Vertėja Irena Balčiūnienė

ISBN 978-9955-23-333-6

